T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

AİLE İÇİ ANLAŞMAZLIKLARIN VE MÜZAKERE SÜRECİNİN EVLİLİĞE VE ÇOCUKLARA ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Saime TUFAN

İzmir

2013

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

AİLE İÇİ ANLAŞMAZLIKLARIN VE MÜZAKERE SÜRECİNİN EVLİLİĞE VE ÇOCUKLARA ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Saime TUFAN

Danışman

Prof. Dr. Abbas TÜRNÜKLÜ

İzmir

2013

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum **"Aile İçi Anlaşmazlıkların ve Müzakere Sürecinin Evliliğe ve Çocuklara Etkisinin İncelenmesi"** adlı çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

27/09/2013

Saime TUFAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

İşbu çalışma, jürimiz tarafından Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Programında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Abbas TÜRNÜKLÜ

Üye : Doç. Dr. Orçun YORULMAZ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Zekâvet KABASAKAL

Onay
Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

27.09.15

Prof. Dr. h. c. İbrahim ATALAY
Enstitü Müdürü

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	10019028
Yazar Adı / Soyadı	SAİME TUFAN
Uyruğu / T.C.Kimlik No	TÜRKİYE / 16972540116
Telefon	5065780484
E-Posta	saime.tufann@gmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Aile içi anlaşmazlıkların ve müzakere sürecinin evliliğe ve çocuklara etkisinin incelenmesi
Tezin Tercümesi	Examination of family conflicts and their negotiation process on marriage and children
Konu	Eğitim ve Öğretim
Üniversite	Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Bölüm	
Anabilim Dalı	Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2013
Sayfa	231
Tez Danışmanları	PROF. DR. ABBAS TÜRNÜKLÜ 11326591424
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	Eşler Arası Anlaşmazlık=Marital Conflict, Anlaşmazlık Yönetim Stratejileri=Conflict Management Strategies, Müzakere=Negotiation
Kısıtlama	Yok

Yukarıda bilgileri kayıtlı olan tezimin, bilimsel araştırma hizmetine sunulması amacı ile Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında arşivlenmesine ve internet üzerinden tam metin erişime açılmasına izin veriyorum.

22.10.2013

İmza:.....

TEŞEKKÜR

Öncelikli olarak; ortaya çıkan bu çalışmanın her bir aşamasında sonsuz emeği olan, tez çalışmasına başladığım zamandan bu yana çalışmalarımı titizlikle yönlendiren, başarıya ulaşmam için beni her daim sabır, ilgi ve hoşgörü ile destekleyen, sahip olduğu bilgi ve deneyimleriyle bana ışık olan ve yolumu aydınlatan çok değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Abbas TÜRNÜKLÜ'ye en içten sevgi, saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans sürecinde bilgilerini benimle paylaşarak akademik gelişimime katkı sağlayan ve bugüne kadar geçirdiğim eğitim hayatım boyunca kişisel gelişimimde emeği geçen tüm değerli hocalarıma teşekkür eder, saygılarımı ve minnetlerimi sunarım.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde her türlü kolaylığı sağlayan okul idarecilerine ve öğretmen arkadaşlarıma çok teşekkür ederim. Ayrıca araştırmaya katılım gösteren tüm öğrencilere ve annelere de teşekkür ederim.

Tez çalışmam boyunca önemli katkılarda bulunan, değerli fikir ve önerilerini paylaşan, zor zamanlarımın kolaylaştırıcıları, her daim sonsuz desteklerini gördüğüm ve var olmaları ile yaşamımı daha bir anlamlı kılan değerli dostlarım, manevi kardeşlerim ve meslektaşlarım Gözde TUFAN ve Zeynep ÜNLÜ UZUN'a, her şey için, teşekkür ederim. İyi ki varsınız… Sevgili arkadaşlarım Mustafa UZUN ve Melek IRMAK VINTER'e de yardım ve katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

Son olarak; yaşama sebebim ve sevimcim olan anneme, babama, ablama, eniştem Barış SELÇUK'a ve çok özel bir çocuk olan yeğenim Beyza SELÇUK'a bana yaşattıkları tüm güzellikler ve hayata dair her şey için sonsuz sevgi, minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR ..... **i**

İÇİNDEKİLER ..... **ii**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **iv**

ÖZET ..... **vii**

ABSTRACT ..... **ix**

BÖLÜM I **1**

GİRİŞ **1**
Problem Durumu 1
Problem Cümlesi 5
Araştırmanın Alt Problemleri 5
Araştırmanın Amacı 5
Araştırmanın Önemi 6
Sayıltılar 6
Sınırlılıklar 7
Tanımlar 7

BÖLÜM II **8**

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR **8**
Anlaşmazlık Nedir? 8
Anlaşmazlık Türleri 10
Eşler Arası Anlaşmazlıklar 13
Ebeveynlerin Çocuklarla Yaşadıkları Anlaşmazlıklar 16
Anlaşmazlık Nedenleri 17
Eşler Arası Anlaşmazlıkların Nedenleri 19
Ebeveynlerin Çocuklarla Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Nedenleri 21
Anlaşmazlık Yönetim Stratejileri 23
Eşler Arasındaki Anlaşmazlıkların Yönetim Stratejileri 24
Ebeveynlerin Çocuklarla Yaşadıkları Anlaşmazlıkları Yönetim Stratejileri 28
Eşler Arası Anlaşmazlıkların Etkileri 31
Eşler Arası Anlaşmazlıkların Evliliğe Olan Etkileri 32
Eşler Arası Anlaşmazlıkların Çocukların Davranışlarına Olan Etkileri 35
Ebeveynler Arası Anlaşmazlıklara Verilen Tepkiler 40
Ebeveynler Arası Anlaşmazlıklara Eşlerin Verdiği Tepkiler 40
Ebeveynler Arası Anlaşmazlıklara Çocukların Verdiği Tepkiler 44
Konu ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar 47
Konu ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar 50

BÖLÜM III **55**

YÖNTEM **55**
Araştırma Modeli 55
Araştırma Grubu 56
Veri Toplama Araçları 57
Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu-I 58
Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu II 59
Verilerin Analizi 59

BÖLÜM IV 61

BULGULAR VE YORUMLAR 61
Aile İçi Anlaşmazlıklara İlişkin Anne Görüşlerine Ait Bulgular 61
Aile İçi Anlaşmazlıklara İlişkin Öğrenci Görüşlerine Ait Bulgular 128

BÖLÜM V 202

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER 202
Sonuç ve Tartışma 202
Tema 1: Aile İçi Anlaşmazlığa Ait Çağrışımlar 202
Tema 2: Anne-Baba Anlaşmazlığı 203
Tema 3: Anne-Çocuk Anlaşmazlığı 206
Tema 4: Baba-Çocuk Anlaşmazlığı 208
Tema 5: Çocuk Kaynaklı Anne-Baba Anlaşmazlığı 209
Tema 6: Akraba Kaynaklı Anne-Baba Anlaşmazlığı 209
Tema 7: Anne-Baba Anlaşmazlığının Etkileri 210
Tema 8: Annelerin Aile İçi Anlaşmazlıkları Çocuklarına Yansıtma Şekilleri 210
Öneriler 211

KAYNAKÇA 214

EKLER 224
Ek-1: İzin Belgeleri 225
Ek-2: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu-I 228
Ek-3: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu-II 230

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Aile İçi Anlaşmazlığa Ait Çağrışımları .. 62

Tablo 2 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Eşleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklar 65

Tablo 3 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Eşleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Konusu 68

Tablo 4 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Eşleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Nedenleri 71

Tablo 5 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Eşleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkları Yönetim Stratejileri 74

Tablo 6 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Eşleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklarda Verdiği Tepkiler 76

Tablo 7 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Eşleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklarda Eşlerinin Verdiği Tepkiler 79

Tablo 8 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Çocukları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklar82

Tablo 9 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Çocukları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Konusu 86

Tablo 10 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Çocukları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Nedenleri 90

Tablo 11 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Çocukları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkları Yönetim Stratejileri 93

Tablo 12 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Çocukları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklarda Verdiği Tepkiler 95

Tablo 13 Annelerin Dilinden Eşlerinin, Çocukları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklarda Verdiği Tepkiler 98

Tablo 14 Annelerin Eşleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklarda, Çocuklarının Etkisi 101

Tablo 15 Çocuklar Nedeniyle Eşler Arasında Yaşanan Anlaşmazlıkların Konusu 104

Tablo 16 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Çocukları Hakkında Eşleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkları Yönetim Stratejileri 107

Tablo 17 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Ailelerinde Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Evliliklerine Olan Etkileri 110

Tablo 18 Eşler ile Yaşanılan Anlaşmazlıkların Anneler Üzerindeki Etkileri 113

Tablo 19 Annelerin Dilinden Eşleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların, Eşleri Üzerindeki Etkileri ... 116

Tablo 20 Annelerin Dilinden Aile İçi Anlaşmazlıkların Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Davranışlarına Olan Etkileri 119

Tablo 21 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Aile İçinde Yaşadıkları Anlaşmazlıkları Çocuklarına Yansıtma Şekilleri 122

Tablo 22 Annelerin Dilinden Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Aile İçinde Yaşanan Anlaşmazlıklara Gösterdiği Tepkiler 125

Tablo 23 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Aile İçi Anlaşmazlığa Ait Çağrışımları 129

Tablo 24 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Ebeveynleri Arasında Yaşanan Anlaşmazlıklar 132

Tablo 25 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Ebeveynleri Arasında Yaşanan Anlaşmazlıkların Konusu 136

Tablo 26 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Ebeveynleri Arasında Yaşanan Anlaşmazlıkların/Tartışmaların Nedenleri 139

Tablo 27 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Ebeveynlerinin Anlaşmazlık Yönetim Stratejileri.. 142

Tablo 28 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Ebeveynlerinin Anlaşmazlıklarında Annelerinin Verdiği Tepkiler 145

Tablo 29 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Ebeveynlerinin Anlaşmazlıklarında Babalarının Verdiği Tepkiler 148

Tablo 30 Eşler Arası Anlaşmazlıkların Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Davranışlarına Olan Etkileri..... 150

Tablo 31 Ebeveynlerinin Anlaşmazlıklarında Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Verdiği Tepkiler 153

Tablo 32 Ebeveynleri Tartışırken, Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Hissettikleri Duygular..... 156

Tablo 33 Ebeveynlerinin Tartışma Anında, Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Düşünceleri..... 158

Tablo 34 Ebeveynleri Tartışırken Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Yapmak İstedikleri..... 161

Tablo 35 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Ebeveynleri Arasında Akrabalar Nedeniyle Yaşanan Anlaşmazlıklar 164

Tablo 36 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Anneleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklar 167

Tablo 37 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Anneleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Konusu 171

Tablo 38 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Anneleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Nedenleri 174

Tablo 39 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Anneleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklarda Annelerinin Verdiği Tepkiler 176

Tablo 40 Anneleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklarda Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Gösterdikleri Tepkiler 178

Tablo 41 Anneleri ile Anlaşmazlık Yaşadıklarında Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Hissettikleri Duygular..... 180

Tablo 42 Anneleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Davranışlarına Olan Etkileri..... 182

Tablo 43 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Babaları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklar 184

Tablo 44 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Babaları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Konusu 187

Tablo 45 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Babaları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Nedenleri 189

Tablo 46 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Babaları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklarda Babalarının Gösterdiği Tepkiler 192

Tablo 47 Babaları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklarda Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Gösterdikleri Tepkiler 195

Tablo 48 Babaları ile Anlaşmazlık Yaşadıklarında Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Hissettikleri Duygular..... 197

Tablo 49 Babaları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Davranışlarına Olan Etkileri..... 199

ÖZET

AİLE İÇİ ANLAŞMAZLIKLARIN VE MÜZAKERE SÜRECİNİN EVLİLİĞE VE ÇOCUKLARA ETKİSİNİN İNCELENMESİ

TUFAN, Saime
Yüksek Lisans, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Abbas TÜRNÜKLÜ
Eylül 2013, 231 Sayfa

Aile içi anlaşmazlıklar evlilik sürecinin doğal ve kaçınılmaz bir parçasıdır. Anlaşmazlıkların yönetim şekli hem ailenin devamlılığını, hem de çocukların sosyal ve duygusal gelişimini doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, aile içi anlaşmazlıkları ve bu anlaşmazlıkların müzakere sürecinin evliliğe ve çocukların davranışlarına olan etkisini incelemektir.

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veriler, öğrencilerin ve annelerinin aile içi anlaşmazlıklara ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, ölçüt örnekleme yaklaşımına uygun olarak belirlenen üç ortaokuldan 11-12 yaş grubu öğrencileri ve bu öğrencilerin annelerinden oluşturulmuştur. Araştırma, sosyo-ekonomik düzey ve cinsiyete göre eşit sayıda dağılmış 36 öğrenci ve 36 anne ile çalışılarak gerçekleştirilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak elde edilen nitel veriler, içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Analiz sürecine geçmeden önce yapılan kodlayıcı güvenirlik analizinde %96 bulunmuştur.

Bu araştırmada verilerin analizinden sonra şu sonuçlar elde edilmiştir: Aile içi anlaşmazlık; eşler arası anlaşmazlıkları, olumsuz duyguları, kişiler arası uyumsuzluğu, fiziksel şiddet ile sözel ve psikolojik şiddeti çağrıştırmaktadır. Anne-babalar; çocuklar, fikir ayrılıkları, para, ev işleri, ilişki anlaşmazlıkları ve kardeşler arası kavga nedenleri ile anlaşmazlık yaşamaktadırlar. Bu anlaşmazlıklarda ebeveynler yıkıcı ve saldırgan tepkilerin yanı sıra kaçınmacı tepkiler göstermektedirler. Anne-baba anlaşmazlığı evliliklerde annelerin kırgınlık, küslük, kızgınlık, stres yaşamalarına ve evlilikten soğumalarına neden olmakta; bununla beraber bu anlaşmazlıklar hem eşleri hem de çocukları mutsuz etmektedir. Anne-baba anlaşmazlığı sırasında çocuklar, anne-babalarının kavga etmemelerine/tartışmamalarına ve barışmalarına yönelik olarak hayal kurma ile kaygıya ve umutsuzluğa dönük düşüncelere yoğunlaşmakta ve tartışmayı sonlandırmak istemektedirler. Çocuklar, bu anlaşmazlıklara müdahale etme ve ortamı terk etme tepkileri vermekle beraber, anne-baba arasında arabuluculuk yapmaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Eşler Arası Anlaşmazlık, Anlaşmazlık Yönetim Stratejileri, Müzakere.

ABSTRACT

EXAMINATION OF FAMILY CONFLICTS AND THEIR NEGOTIATION PROCESS ON MARRIAGE AND CHILDREN

TUFAN, Saime
Masters, Family Education and Consultation
Thesis Advisor: Prof. Dr. Abbas TÜRNÜKLÜ
September 2013, 231 Pages

Conflicts in the family are the natural and inevitable part of the process of marriage. The strategies of conflict management directly affect the continuity of the family as well as children's social and emotional development. In this connection the aim of the study is to examine the effect of family conflicts and their negotiation process on marriage and the behavior of children.

The research was carried out by using the semi-structured interview technique as a qualitative research method. The data was collected by using interview form prepared by the researcher in order to examine the students' and mothers' views on the conflict in the family. In pursuance of the criterion sampling approach three secondary schools were selected and from these schools 11-12 years old students and their mothers were taken as study group. The research was carried out studying with 36 students and 36 mothers who were distributed in equal numbers according to the socio-economic level and gender.

The qualitative data obtained by using semi-structured interviews were analyzed by content analysis technique. Coded reliability analysis, which was conducted before the analysis process, was found 96%.

In this study, the following results were obtained after analysis of the data: Conflict in the family is associated with marital conflict, negative emotions, interpersonal discordance, and physical violence with verbal and psychological violence. Parents are having the conflicts because of children, disagreement on certain issues, money, housework, relationship disputes and fight between the siblings. In these conflicts, parents show avoidance reactions as well as destructive and aggressive responses. In marriages, conflict between mother and father causes mothers to feel offended, resentful, angry, stressed and distant from the marriage. At the same time these conflicts are causing both spouses and children to be unhappy. During the conflict between mother and father, children imagine that parents are not fighting/quarrelling and will make it up, they tend to focus on the thoughts turned to anxiety and despair, and they want to end the quarrel. Children are reacting to these conflicts by intervening and getting away from the place, also they act as mediator between the parents.

Key Words: Marital Conflict, Conflict Management Strategies, Negotiation.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problemi, alt problemleri, amacı ve önemi ele alınmış; araştırmanın sayıltıları ve sınırlılıkları ile tanımlara yer verilerek, aile içi anlaşmazlıkların ve müzakere sürecinin evliliğe ve çocuklara etkisinin incelenmesine yönelik olan araştırmanın genel çerçevesi çizilmiştir.

Problem Durumu

Yüzyıllar boyunca insanoğlu belirli sosyal normlar çerçevesinde aile kurma ihtiyacı hissetmiş ve zamanla aile olgusu toplumun temel taşı haline gelmiştir (Öztürk, 2006: 14). Bireyin fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarının aile ortamında karşılanması, kişinin yaşamında sağlıklı ve mutlu olmasına yardımcı olması ve toplum ile uyumlu bir birey olmasını sağlaması gibi nedenlerle aile, insan için büyük önem taşır (Nazlı, 2009: 18).

Öztürk (2006: 14)'e göre, "Sağlıklı bir toplum, sağlıklı ailelerden oluşmuş bir toplumdur. Aile kurumunda yaygın olarak ortaya çıkan yapısal ve işlevsel bozukluklar, dengesizlikler, toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel yapısına da bozukluklar ve dengesizlikler olarak yansıyacaktır". Bu bağlamda Tezel Şahin ve Özbey (2007: 11), yaşadığımız yüzyıldaki hızlı değişikliklerin toplumun her alanında köklü değişikliklerle kendisini hissettirdiğini söylemektedir. Bu düşüncelerle tutarlı olarak Beder Şen ve Demirkan (2008: 114) şu ifadelerde bulunmaktadırlar:

> Temel fonksiyonlarını yerine getiremeyecek kadar zayıflayan aile yapısının toplumsal yapıya olan etkilerinden bahsetmemek mümkün değildir. Ailelerin parçalanması, tek ebeveynli ailelerin artması, boşanma oranlarının artması, (…) kültürel ve ahlaki değerlerde yozlaşma, suç oranlarının artması, kadın ve çocuklara ilişkin hak ihlallerinin varlığı, bireysel

ve toplumsal şiddetin yaygınlaşması, kimlik bunalımı ve psikolojik rahatsızlıklar gibi, insanı, aileyi ve dolayısıyla toplumu tehdit eden sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Bununla beraber aile olgusu, geçmişten günümüze her alanda pek çok araştırmacının ilgisini çekmiştir. Günümüzün gelişen ve değişen aile yapısı, aile içinde hızla değişen roller ve rol çatışmaları, çocukların bakımı ve yetiştirilmesi, okul ile ilgili sorunlar, varlığını korumakta güçlük çeken aileler, maddi sıkıntılar, evliliklerde bozulmalar ve parçalanmış ailelerle birlikte sosyal ve ruhsal varlığı bozulan aile üyeleri araştırmacıların dikkatini aileye çekmektedir ve yapılan çalışmalarda aile dinamiklerini incelemeye ve geliştirmeye gereksinim duyulmaktadır (Nazlı, 2009).

Yapılan bir araştırmada, ailenin "yaygın bir şekilde, her birinin diğerini etkilediği ve diğerlerinden etkilendiği, evlilik ilişkileri, ebeveyn-çocuk ve kardeş alt-sistemlerinden oluşan sosyal bir sistem" olduğu ifade edilmekte ve birçok araştırmacının evlilik ilişkilerini bu alt-sistemler içinde aile birliğinin temeli ve aile hayatının kalitesinin belirleyicisi olarak gördüğü belirtilmektedir (Erel, Burman, 1995; Margolin, 1981; akt. Şendil, 1999: 1).

Bu bağlamda ailenin temelinin sağlam olması, karı – koca arasındaki ilişkinin sağlıklı olması ile ilişkilidir. Ailenin sürekliliğinin sağlanmasında, eşler arasındaki karşılıklı sevgi, saygı, hoşgörü ve işbirliğine dayalı etkili iletişimin önemi büyüktür (Çakıcı, 2006). Yapılan bir çalışmada, evlilikte yaşanan problemlerin büyük bir kısmının özensiz iletişimden kaynaklandığından söz edilmekte, eşlerin aile içinde karşılaşabilecekleri problemlere yaklaşım stillerinin ve bu problemleri çözme yollarının aile içindeki ilişkileri olumlu ya da olumsuz yönde şekillendirdiği ifade edilmektedir (Aydın, 2005; akt. Erkenci, 2011: 2-3).

Bir diğer araştırmada Cummings, Goeke Morey, Papp (2003) eşler arası anlaşmazlığı büyük ya da küçük, çoğunlukla olumsuz ya da çoğunlukla olumlu fikir ayrılıklarını içeren anne-baba arasındaki etkileşim olarak tanımlamaktadır. Yapılan bu araştırmada evlilik sorunlarının tehdit, kişisel hakaret, savunmacılık ve fiziksel problemlerle ilişkili olduğu, diğer yandan da sakin tartışmaların ve şefkatin daha fazla evlilik doyumu ile bağlantılı olduğu söylenmektedir.

Bu düşüncelere paralel olarak McCoy, Cummings, Davies (2009), evliliklerde anlaşmazlığın kaçınılmaz olduğunu ve evlilik anlaşmazlığının yapıcı ve yıkıcı olmak üzere iki kategoriye ayrıldığını belirtmektedir. Anne ve baba anlaşmazlığı sözel ve fiziksel şefkat, problem çözme ve destekleme gibi olumlu yollarla ele aldığında anlaşmazlık yapıcıdır. Fiziksel-sözel öfke, tehdit ve kişisel hakaret gibi düşmanca ve sinirli tavırlar içeren anlaşmazlıklar yıkıcı olarak tanımlanır. Yıkıcı anlaşmazlıklar çocuklarda uyum problemlerine neden olmaktadır. Öfke, suçluluk ve davranış bozuklukları sıkça görülen dışsal sorunlar iken; anksiyete ve depresyon evlilik anlaşmazlığı ile ilişkili olan içsel sorunlardır.

Ek olarak eşler arasındaki anlaşmazlık ve çocukların duyguları arasındaki ilişkiyi incelediği bir araştırmada Jenkins (2000) çocukların, anne-babaları arasında yaşanan yüksek düzeyde sözlü ve fiziksel öfke ifadelerine maruz kaldıkları zaman kendi ilişkilerinde aşırı öfke gösterdiklerini belirtmektedir. Yapılan bu çalışmada, anne-baba arasında öfke temelli anlaşmazlığa maruz kalan çocukların bu durumu yaşamayan çocuklara göre daha sık ve daha sapkın öfke ifadeleri gösterdikleri ve daha alaycı oldukları ifade edilmektedir.

Yapılan bir başka çalışmada Davies ve Cummings (1994; akt. Krishnakumar, Buehler, 2000), anne-babalarının düşmanca değişimlerine tanık olan çocukların, bu düşmanlığın bir kısmının kendilerine yöneltilebileceği gerçeğine karşı, kendilerini tehdit altında ve hassas hissetmelerinin muhtemel olduğunu söylemektedir. Görülmektedir ki; anne-baba arasındaki yıkıcı anlaşmazlıklar çocuklarda uyum bozukluğu riskini arttırırken, yapıcı anlaşmazlıklar azaltmaktadır (McCoy, Cummings, Davies, 2009).

Bu düşüncelerle beraber Şirvanlı Özen (1998), eşler arasında yaşanan anlaşmazlığın ve boşanmanın ebeveynleri ve çocukları toplumsal, ekonomik ve psikolojik yönden etkilediğini ifade etmektedir. Bununla beraber eşler arasında yaşanan anlaşmazlıklar kaçınılmaz olup, bu anlaşmazlıkların sağlıklı bir şekilde yönetilmesinin eşler ve çocuklar açısından önemi büyüktür. Aile içinde karşılaşılan problemlerin olumlu eleştiriler yapılarak sakin bir şekilde yıkıcı olmadan tartışılması aileyi dengede tutarken; savunmacılık yapılması, duygusal ya da fiziksel şiddete

başvurulması var olan problemlerin daha da büyümesine neden olur (Arıkan 1992; akt. İl, Arıkan, 1995: 287).

Bu bağlamda Türnüklü, Şahin, Öztürk (2002: 576)'e göre, "çatışmalar yalnızca vardır ve nötrdür". Sorunun temeli çatışmanın varlığından ziyade nasıl yönetildiği ve çözümlendiğidir. Başka bir deyişle bireyin sorunu çözmek için seçtiği yolun yapıcı ya da yıkıcı, olumlu ya da olumsuz olmasıdır. Günümüz toplumuna bakıldığında ise birçok kişinin insanlarla olan ilişkilerinde karşılaştığı problemleri çözmede yapıcı yöntemler yerine yıkıcı bir yöntem olan şiddete dayalı yolları kullandığı görülmektedir. Yaşamın her alanına sızan ve gittikçe büyüyen şiddet olgusu her gün haber programlarında geniş ölçüde yerini almaktadır.

Yaptığı bir çalışmada Uysal (2003: 5), yaşamın ilk yıllarında edinilen ve diğer sosyal davranışlar gibi öğrenme yoluyla gerçekleşen şiddet ve saldırganlık davranışlarının gençlerin birçoğu tarafından çatışmayı çözmede en etkin yöntem olarak görüldüğünü dile getirmektedir. Şiddet davranışlarına yol açan başlıca nedenler arasında ise, "öfkeyi kontrol edememe, çatışmaya ilişkin problemleri çözebilme becerisine sahip olamama ve empati duygusunun zayıflığı gibi" etmenlerin etkili olduğu belirtilmektedir (Kızmaz, 2006: 63).

Sonuç olarak aile içi anlaşmazlıkların yapıcı bir şekilde yönetilememesi, aile içi ilişkilerin yıkıcı bir yönelim göstermesine neden olmaktadır. Bu süreç, hem aile bireylerini hem de doğrudan çocukların sosyal, duygusal ve akademik gelişimlerini etkilemektedir. Bu bağlamda devlet okullarında öğrenim gören 11-12 yaş grubu öğrencilerin ailelerinde yaşanan anlaşmazlıklar, bunların müzakere süreci ve bu sürecin evliliğe ve çocukların davranışlarına olan etkisinin incelenmesine yönelik betimleyici bir araştırma yapılması amaçlanmıştır. Mevcut araştırma bu konudaki gereksinime katkıda bulunabilmek, elde edilen verilerle yeni araştırmalara ışık tutabilmek ve aile içinde anlaşmazlık yaşayan aileler ile çocuklarına daha bilinçli olarak yol gösterebilmek amacıyla incelenmeye değer bir konu olarak görülmüş ve bu araştırmanın konusunu oluşturmuştur.

Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problemini şu şekilde ifade edebiliriz:

Devlet okullarında öğrenim gören 11-12 yaş grubu öğrencilerin aileleri içinde ne tür anlaşmazlıklar yaşanmaktadır? Bu anlaşmazlıklar nasıl müzakere edilmektedir? Aile içi anlaşmazlıkların ve müzakere sürecinin evliliğe ve çocukların davranışlarına olan etkisi nedir?

Araştırmanın Alt Problemleri

Bu çalışmada yukarıda belirtilen probleme dayalı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Devlet okullarında öğrenim gören 11-12 yaş grubu öğrencilerin ailelerinin yaşadığı aile içi anlaşmazlıklar nelerdir?
2. Aile içi anlaşmazlıkların nedenleri nelerdir?
3. Eşler, aralarındaki anlaşmazlıkları nasıl yönetmektedir?
4. Aile içinde çocuklarla yaşanan anlaşmazlıklar nelerdir?
5. Aile içinde çocuklarla yaşanan anlaşmazlıkların nedenleri nelerdir?
6. Aile içinde çocuklarla yaşanan anlaşmazlıklar nasıl yönetilmektedir?
7. Aile içi anlaşmazlıkların evliliğe etkileri nelerdir?
8. Aile içi anlaşmazlıkların çocukların davranışlarına etkileri nelerdir?
9. Aile içinde yaşanan anlaşmazlıklara çocuklar ne tür tepkiler vermektedir?

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı devlet okullarında öğrenim gören 11-12 yaş grubu öğrencilerin ailelerinde yaşanan anlaşmazlıkları, bu anlaşmazlıkların müzakere sürecini ve bu sürecin evliliğe ve çocukların davranışlarına olan etkisini incelemektir.

Araştırmanın Önemi

Aile içi anlaşmazlıkların ve bu anlaşmazlıkların yönetim stratejilerinin hem evlilik hem de çocukların sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimleri üzerinde anlamlı etkisi bulunmaktadır. Bu nedenle mevcut araştırmada devlet okullarında öğrenim gören 11-12 yaş grubu öğrencilerin ailelerinde yaşanan anlaşmazlıkların, bu anlaşmazlıkların müzakere sürecinin ve bu sürecin evliliğe ve çocukların davranışlarına olan etkisinin incelenmesi bu araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Böyle bir çalışmanın yapılmasının nedenleri arasında, öncelikle İzmir ilinin boşanma oranları açısından ülke sıralamasında en önde yer alması sayılabilir. Boşanmaların fazla olması, aile içi anlaşmazlıkları önemle üzerinde durulması gereken toplumsal bir konu haline getirmektedir. Bu nedenle mevcut çalışmanın temel amacı, aile içi anlaşmazlıkların ve bu anlaşmazlıkların müzakere sürecinin evliliğe ve çocukların davranışlarına olan etkisinin incelenmesidir.

Bu araştırma nitel bir çalışmadır. Araştırmanın sonucunda elde edilen temel sonuç, İzmir'de devlet okullarında okuyan 11-12 yaş grubu öğrencilerin ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların, bunların müzakere sürecinin ve bu sürecin hem evliliğe hem de öğrencilerin davranışlarına olan etkisinin betimlenmesidir. Dolayısıyla buradan elde edilen veriler temel alınarak gelecekte aile içi anlaşmazlıklar ve çözüm yollarına yönelik eğitim programları geliştirilip etkileri incelenebilir. Bu eğitim programları okullarda ana-baba okulu eğitimi çerçevesinde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uzmanları tarafından ailelere verilebilir. Böylece sosyal, duygusal, ahlaki ve bilişsel gelişim açısından daha olumlu nesillerin yetiştirilmesine katkıda bulunulabilir.

Sayıltılar

1.Bu araştırmada kullanılan görüşme formuna ait soruları, çalışmaya katılan kişiler doğru ve içten olarak yanıtlamışlardır.

2.Araştırma kapsamında kişiler yapılan görüşmelere gönüllü olarak katılmışlardır.

Sınırlılıklar

1. Araştırmadan elde edilen veriler, araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme sonuçlarından elde edilmiş bulgularla sınırlıdır.

2.Araştırma bulguları çalışmanın gerçekleştirildiği Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarında eğitim gören 36 öğrenci ve bu öğrencilerin anneleri ile sınırlıdır.

Tanımlar

Eşler Arası Anlaşmazlık:

Eşler arası anlaşmazlık, "ilişkideki sözel ve fiziksel çatışmanın yoğunluğu ve miktarı" olarak tanımlanır (Yılmaz, 2001: 49).

Anlaşmazlık Yönetim Stratejileri:

Kişiler arası anlaşmazlıkların çözüm stratejileri şunlardır (Wall ve Callister, 1995):

1. *Zorlama* (iddialı olma ve işbirliği yapmama)
2. *Kaçınma* (iddialı olmama ve işbirliği yapmama)
3. *Uzlaşma* (orta düzey iddialı olma ve orta düzey işbirliği yapma)
4. *Problem çözme* (iddialı olma ve işbirliği yapma)
5. *Uyma* (iddialı olmama ve işbirliği yapma).

Müzakere:

Müzakere, görüş ve beklentileri farklı olan iki tarafın, bu farklılıklarını her iki tarafın da tatmin olacağı şekilde çözmesine yardım eden bir iletişim yöntemidir (Gökçül, 2005; akt. Uçan, 2008: 3).

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde anlaşmazlık kavramına, anlaşmazlık türlerine ve nedenlerine, anlaşmazlık çözüm stratejilerine, anlaşmazlıkların etkilerine ve son olarak yurt içinde ve yurt dışında yapılmış olan bazı araştırmalara yer verilmiştir.

Anlaşmazlık Nedir?

Türk Dil Kurumu sözlüğünde anlaşmazlık, "İki veya daha çok tarafın düşünce ve amaçları arasında ayrılık, uyuşmazlık, ihtilaf, ikilik, maraza, sürtüşme" olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr). Bu tanıma benzer şekilde Rahim (2002) anlaşmazlığın bireyler, gruplar, örgütler gibi sosyal varlıklar içindeki veya arasındaki ahenksizlik, uyuşmazlık ya da tezatlık olarak ortaya çıkan interaktif bir süreç olduğunu ifade etmiştir. Bunlara ek olarak Kellermann (1996) kişiler arasında yaşanan anlaşmazlığın basitçe birbirlerinin beklentilerini yerine getirmekte isteksiz veya aciz olan iki kişi arasındaki uyuşmazlık olduğunu belirtmektedir.

Akkirman (1998: 2)'a göre anlaşmazlık ise, bireylerin veya toplulukların ilgi, amaç, beklenti, inanç, seçim ve düşünüş biçimleri gibi farklılıklarından kaynaklı, "(…) taraflardan birinin kazanması diğerinin kaybetmesine neden olan, huzursuzluk, sıkıntı, stres, düşmanlık ve kavga gibi olumsuz davranışlara neden olan sosyal bir olgu" dur. Bu tanıma paralel olarak Hocker ve Wilmot (1985; akt. Barki, Hartwick, 2004) anlaşmazlığı birbirine bağlı en az iki taraftan birinin hedeflerini gerçekleştirirken diğer tarafla uyumsuz olan amaçları, sahip olunan kaynakların

kısıtlılığı ve diğer tarafça engellenmesi nedeniyle aralarında meydana gelen mücadele olarak ifade etmiştir.

Yapılan başka bir çalışmada Van de Vliert (1997) anlaşmazlığı, bir veya daha fazla kişi tarafından engellenme ya da öfkelendirilmeye bağlı olarak yaşanan uyumsuzluk deneyimi olarak nitelendirmiştir. Bu tanıma benzer bir tanım da Thomas (1992) tarafından yapılmış ve anlaşmazlık bir tarafın diğer bir tarafça engellenmesi ya da engellenmek üzere olduğunu algılaması ile başlayan süreç olarak ifade edilmiştir. Ayrıca bu sürecin anlaşmazlığın başlangıç noktası olduğunun da altı çizilmiştir. Bu fikirlerle uyumlu olarak Wall ve Callister (1995) da anlaşmazlığın, bir tarafın çıkarlarının diğer tarafın çıkarları ile karşı karşıya gelmesi ya da olumsuz olarak etkilenmesi şeklinde algılanan bir süreç olduğunu söylemektedir.

Bir diğer araştırmada ise anlaşmazlık, kişiler arasındaki çıkar farklılıklarının algısı olarak tanımlanmış ve insanlar arasında kaçınılmaz olduğu belirtilmiştir. Bireyler, gruplar, örgütler ve uluslar gibi iki veya daha fazla sosyal varlık hedeflerine ulaşmak için birbirleri ile ilişki içine girdiğinde, bu ilişkileri uyumsuz ve tutarsız hale gelebilmektedir. Bu durum ise kısıtlı bir kaynağa iki ya da daha fazla kişinin sahip olmak istemesi, bireylerin diğer kişilerle olan ortak eylemlerinde tercih ettikleri davranış farklılıkları veya farklı tutum, değer, inanç ve yeteneklere sahip olmaları halinde ortaya çıkmaktadır (Thompson, 1998; akt. Rahim, 2001).

Literatürde anlaşmazlık kavramının çeşitli tanımları bulunmaktadır. Özetle Longaretti, Wilson (2000) yapılan anlaşmazlık tanımları arasındaki benzer olan noktanın bir kişinin eylem veya ifadelerine karşı başka bir kişinin açık muhalefeti ve o kişi ile arasında uyumsuz amaçların bulunması olduğunu belirtmektedir. Bununla beraber Wall, Callister (1995) tanımların ortak yönü olarak anlaşmazlığın iki ya da daha fazla tarafı içeren bir süreç niteliği taşıdığına ve bir anlaşmazlık durumunun ortaya çıkması için bir tarafın diğer tarafa karşıt bir algıya sahip olması gerekliliğine vurgu yapmaktadır.

Yapılan tanımlardan da anlaşıldığı gibi anlaşmazlık kavramı içerisinde çeşitli nedenlerden kaynaklanan uyuşmazlık, geçimsizlik, çekişme ve karşı karşıya gelme durumları göze çarpmaktadır.

Anlaşmazlık Türleri

Anlaşmazlık türlerine ilişkin çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Yapılan bu araştırmalarda öne çıkan bir çalışma Kriedler (1984; akt. Palmer, 2001) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada anlaşmazlığın üç türünden söz edilmektedir:

1. *Kaynaklar üzerinde anlaşmazlık*: Var olan kaynağın yetersiz olduğu ve farklı kişiler tarafından istendiği durumda ortaya çıkar.

2. *İhtiyaçlar anlaşmazlığı*: Bir kişinin ihtiyaçlarının diğer kişinin ihtiyaçlarına engel olması durumunda sonuçlanan anlaşmazlık türüdür.

3. *Değerler anlaşmazlığı*: Bireyin inançlarına, fikirlerine ve hedeflerine karşı çıkıldığında meydana gelir.

Bir diğer araştırmada Rahim (2001) anlaşmazlıkların birçok sebepten kaynaklandığını belirtmekle beraber, anlaşmazlığın doğasının ve etkilerinin daha doğru anlaşılabilmesi için görevler, değerler ve hedefler temelinde sınıflandırılmasının uygun olduğunu ifade etmektedir. Çok sayıda araştırmacının görüşleri derlenerek oluşturulan bu sınıflandırmada kaynaklarına göre anlaşmazlık türleri şöyle açıklanmaktadır:

1. *Duygusal Anlaşmazlık:* Bu tür anlaşmazlık iki sosyal varlığın her konuda ya da bazı konularda birlikte bir sorunu çözmeye çalışırken duygularında ve hislerindeki uyumsuzluklarından doğar. Psikolojik anlaşmazlık, ilişki anlaşmazlığı ve kişiler arası anlaşmazlık olarak da anılan bu tür anlaşmazlık grup üyeleri arasında öfke, hayal kırıklığı ve diğer olumsuz duyguların varlığı ile kişiler arası çatışmanın olduğu bir durum olarak tanımlanmaktadır.

2. *İçeriksel Anlaşmazlık:* Bu anlaşmazlık türü iki ya da daha fazla kurumun üyeleri arasında görev veya içerik konularında görüş ayrılığı olduğu zaman oluşur. Bu anlaşmazlık görev anlaşmazlığı, bilişsel anlaşmazlık ve konu anlaşmazlığı olarak da anılmaktadır. İçeriksel anlaşmazlık, kurumun

mevcut stratejik pozisyonu ile ilgili grup üyeleri arasında farklı fikirlerin olması ya da bir raporda yer alacak doğru verinin belirlenmesi gibi yerine getirilen görev ile ilgili olarak yaşanan görüş ayrılıkları şeklinde betimlenmektedir.

Duygusal anlaşmazlık ve içeriksel anlaşmazlığı birbirinden ayırmak gerekir. Duygusal anlaşmazlık, anlaşmazlık yaşayan tarafların duygu ya da hisleri ile ilgilidir. İçeriksel anlaşmazlık ise görev ya da iş ile ilgili diğer konularla ilişkilidir.

3. *Çıkar Anlaşmazlığı:* Bu tür anlaşmazlık, her iki tarafın da sınırlı olan bir kaynağı sahiplenmek istemelerindeki tutarsızlık olarak tanımlanmaktadır. Örneğin başkan yardımcısı olmak için yöneticilerin birbirleri ile çekişmeleri bir çıkar anlaşmazlığıdır.

4. *Değerler Anlaşmazlığı:* Bu anlaşmazlık türü, iki sosyal varlığın belli konulardaki değerleri ya da ideolojileri ters düştüğünde meydana gelir. Değerler anlaşmazlığı ideolojik anlaşmazlık olarak da anılmaktadır.

5. *Hedef Anlaşmazlığı:* Bu tür bir anlaşmazlık tercih edilecek bir sonuç için iki sosyal varlığın uyuşmazlığı halinde ortaya çıkar. Örneğin A ve B yöneticilerine ait iki farklı iş tasarımı programından sadece bir tanesinin uygulanabilecek olması hedef anlaşmazlığının bir örneğidir.

Yapılan başka bir çalışmada Ghaffar ve Khan (2012) çeşitli araştırmacıların düşüncelerini bir araya toplayarak anlaşmazlığı seviyelerine göre gruplandırmakta ve bu seviye gruplarını aşağıdaki gibi ifade etmektedirler:

1. *İçsel anlaşmazlık:* Bireyin kendi içinde çok yönlü nedenlerden doğan anlaşmazlıktır. Kişinin kendi içindeki bu anlaşmazlık aynı anda karşıt, farklı ve çelişkili fikirleri, duyguları ve faaliyetleri işaret eder. Bireyin bu geriliminin en önemli özellikleri belirsizlik, tereddüt, stres, kaygı, depresyon ve uykusuzluktur.

2. *Kişiler arası anlaşmazlık:* İki birey arasındaki anlaşmazlıktır. Kişiler arası anlaşmazlık, anlaşmazlığın algılanmasıyla birlikte birbirine bağlı olan iki tarafın birbirlerine karşı olumsuz duygusal tepkiler göstermesi ve tarafların hedeflerine ulaşmasında engellenmeleri ile meydana gelen bir olgu olarak tanımlanmaktadır.

3. *Örgüt içi anlaşmazlık:* Çalışma şartları, hedefler, otorite ve kararlar ile ilgili olarak idare ve personel karşıt görüşlerde olduğu zaman ortaya çıkan anlaşmazlıktır. Bu anlaşmazlık türü aynı zamanda okul veya okul sistemi içindeki belli gruplar arasında yaşanabileceği gibi, grubu ilgilendiren belli konularda grup üyeleri arasında da meydana gelebilir.

4. *Grup içi anlaşmazlık:* Kişiler arası anlaşmazlığın daha geniş versiyonu olarak, bir grup içinde yer alan kişiler arasında meydana gelen anlaşmazlık şeklinde tanımlanmaktadır. Gruplar içinde kişiler arası anlaşmazlık her zaman var olur çünkü kişiler değerleri, inançları, tutum ve davranışları açısından farklılıklar gösterir.

5. *Gruplar arası anlaşmazlık:* Farklı gruplar arasında, tarafların tümü için yetersiz olan kaynakların mücadelesinden doğan anlaşmazlık türüdür.

Bu görüşlerin yanı sıra Deutsch (1973; akt. Rinaldi, Howe, 2003) anlaşmazlığın yapıcı ve yıkıcı olmak üzere iki türünden söz etmektedir. *Yapıcı anlaşmazlık*, birbirine muhalif olan iki tarafın karşılıklı olarak tatmin edici bir hedefe ulaşması için yapılan bir müzakere, işbirliği ve/veya beyin fırtınası süreci olarak tanımlanmaktadır. Buna karşın *yıkıcı anlaşmazlık* ise, o andaki konunun haricinde başka konulara da sıçrayarak anlaşmazlığı kızıştıran zorlama, fiziksel ve/veya sözlü tehditler nedeniyle ortaya çıkan sonuçtan her iki tarafın da tatmin olmaması ile son bulan anlaşmazlık türüdür.

Özetle literatürde yer alan anlaşmazlık kavramı, türlerine ve bağlamlarına (örn. ırksal, etnik, dini, politik, evliliğe dair, kişilik, cinsiyet, rol, değer), birim ya da seviyelerine (örn. kişi içinde, kişiler/gruplar/örgütler/uluslar arasında) ve oluştuğu yere göre durumsal bağlamlarına (örn. evde, örgütlerde, savaş alanında) göre farklı

şekillerde kullanılmaktadır (Barki, Hartwick, 2004). Bu çalışmada anlaşmazlık kavramı, evliliğe dair eşler arası anlaşmazlıklar ve ebeveynlerin çocuklarla yaşadıkları anlaşmazlıklar bağlamında anılmaktadır.

Eşler Arası Anlaşmazlıklar

Cummings ve Davies (2002) evliliklerde anlaşmazlığın doğal ve kaçınılmaz olduğunu belirtmekte ve bu bağlamda anlaşmazlığı günlük konular üzerinde eşler arasında yaşanan herhangi bir münakaşa, uyuşmazlık ya da istenmeyen duyguların ifadeleri olarak tanımlamaktadırlar. Benzer bir biçimde farklı araştırmacılar da aynı konuya vurgu yaparak eşler arası anlaşmazlıkları, aile hayatında çeşitli konular hakkında ebeveynler arasındaki görüş farklılıkları olarak ifade etmektedirler (Buehler, Krishnakumar, Anthony, Tittsworth, Stone, 1994). Bu konuda yapılan bir başka çalışmada anlaşmazlığın şiddetli tartışmalar ve fiziksel şiddet anlamları ile birlikte eşler arasında yaşanan günlük küçük gerilmeler (örneğin fikir ayrılıkları) anlamına geldiği dile getirilmiştir (Kim, Jackson, Conrad, Hunter, 2008).

Eşler arası anlaşmazlık ile ilgili yaptığı bir çalışmada Faircloth (2012) anlaşmazlığı, oldukça keyifli ve olumlu tartışmalar ile yüksek sesli, saldırgan ve olumsuz tartışmalar arasında değişen herhangi bir görüş ayrılığı olarak tanımlamakta, bir diğer araştırmada ise eşler arası anlaşmazlık yüksek düzeyde fikir ayrılıklarının, gergin ve düşmanca etkileşimlerin, saygısızlığın ve sözlü istismarın varlığı şeklinde ifade edilmektedir (Buehler, Krishnakumar, Stone, Anthony, Pemberton, Gerard, Barber, 1998).

Weeks ve Treat (2001; akt. Anderson, Anderson, Palmer, Mutchler, Baker, 2011) eşler arası anlaşmazlıkları düşük, orta ve yüksek seviye olmak üzere üç kategoriye ayırmaktadır. Düşük seviyeli anlaşmazlık genellikle konu odaklıdır. Eşler anlaşmazlık yaşadıkları konular hakkında belirgin farklılıklara ve tercihlere sahip olmakla beraber, anlaşmazlığın çözümü için müzakere yapabilmektedirler. Orta düzey anlaşmazlık, sıklıkla eşlerin aile kökenli deneyimleri ile ilişkili olan kalıpları içerir. Anlaşmazlığın bu türünde eşlerin etkileşimi genellikle suçlama ve tepkinin daha yüksek seviyelerini içerir. Yüksek düzey anlaşmazlık ise süreklilik özelliğine sahip, duygusal tepki, suçlama ve yermenin yüksek düzeyi olarak tanımlanmıştır.

Benzer şekilde Krishnakumar ve Buehler (2000) eşler arası anlaşmazlıkların sıklık, ifade biçimi, kroniklik ya da süreklilik, yoğunluk ve çözüm seviyesi olmak üzere beş önemli bileşeni içeren çok boyutlu bir yapı olduğunu ifade etmektedirler. Bu görüşlere paralel olarak Weingarten ve Leas (1987; akt. Anderson ve diğer., 2011) anlaşmazlığın beş düzeyini ileri sürmektedir:

Düzey 1 (Sorun Çözümü): Anlaşmazlık bu düzeyde, belirli konulara ve onların nasıl çözümleneceğine odaklıdır. Farklılıklar üzerinden ifade edilen öfke kısa sürelidir ve duygusal ortam olumludur.

Düzey 2 (Uyuşmazlıklar): Bu düzeydeki eşlerin birbirlerine olan güvenleri Düzey 1'deki eşlere göre daha azdır ve ilişkiyi sorunlu olarak görme eğilimindedirler. Duygusal ortamlarında güvenin azalmaya başlamasıyla eşler birbirleriyle daha az iletişim kurar ve anlaşmazlığa başkalarını dâhil etme eğilimleri vardır. Duygusal ortamı güvensiz hissetmekle beraber eşler birbirlerine düşman değillerdir ve anlaşmazlıkları için hala çözüm yolları olduğunu düşünürler.

Düzey 3 (Yarışma): Bu düzeyde anlaşmazlığı kazanmak temel motivasyondur. Duygusal ortamın özellikleri hızlı patlayan ve yavaş sönen öfke ile hüsran ve kin duygularıdır. Eşlerin her ikisi de genellikle anlaşmazlığın kendisinden değil diğer eşten geldiğini, eğer diğer eş değişirse anlaşmazlığın ortadan kalkacağını düşünür.

Düzey 4 (Kavga/Kaçış) ve Düzey 5 (Savaş): Bu iki düzeyde de etkileşimler suçlama, duygusal dalgalanma ve eşlerin anlaşmazlıktaki paylarını kabul etmemeleri şeklinde olmaktadır. Bu iki düzeydeki anlaşmazlıklarda üçüncü şahıslar çoğalır ve tarafların birbirleri hakkındaki olumsuz algıları kolayca fark edilir. Anlaşmazlık artık konular hakkında değil, kişi hakkındadır. Düzey 4'teki durum, düşmanlık ve aranın açılmasının tipik bir örneğidir. Düzey 5'teki anlaşmazlıklarda ise umutsuzluk, öfke ve intikam duyguları yer alır.

Yapılan bir diğer çalışmada, "insan olmak anlaşmazlığı deneyimlemektir" denmekte ve evlilik ilişkilerindeki farklı görüş, değer, arzu, ihtiyaç ve alışkanlıkların günlük yaşamın parçaları olduğu ifade edilmektedir. Bununla beraber eğer evlilik

ilişkisi sürdürülmek isteniyorsa, eşlerin yaşadıkları anlaşmazlıklardan kaçınmaması gerektiği dile getirilmekte ve eşler arası anlaşmazlığın yararlı ya da yaralayıcı olmasının eşler tarafından tercih edilen anlaşmazlık çözüm yollarına bağlı olduğu belirtilmektedir (www.ces.ncsu.edu). Benzer şekilde Deutsch (1994; 2000; akt. Akgün, Araz, Karadağ, 2007) anlaşmazlığın olumlu ve olumsuz durumları içinde barındıran tarafsız bir kavram olduğunu söylemekte ve bireylerin anlaşmazlıklara yaklaşım tarzlarının anlaşmazlığı iyi ya da kötü yönde şekillendirdiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda McCoy, Cummings ve Davies (2009) eşler arası anlaşmazlıkları ele alınış biçimlerine göre yapıcı ve yıkıcı olmak üzere iki kategoriye ayırmaktadırlar.

Eşler arası anlaşmazlıklar ile ilgili yapılan çalışmalar, evlilikte yaşanan bu anlaşmazlıkların doğal ve kaçınılmaz olmasının yanı sıra evliliği dinamik tutmak için bir ölçüde gerekli olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte eşlerin anlaşmazlıkları yönetme becerilerinin evlilik doyumu düzeyini ya da yaşanan anlaşmazlıkların evliliğe olan etkilerini belirlediği ifade edilmektedir. Ayrıca eşlerin ihtiyacı olan tek şeyin yaşadıkları bu anlaşmazlıkları evlilik hayatının bir parçası olarak kabul edip ele almaları olduğuna vurgu yapılmaktadır (Lian, Goek, 2008). Bu düşüncelerle tutarlı bir şekilde Fincham (2003) anlaşmazlık yönetiminin, başarılı bir evliliğin anahtarı olduğunun altını çizmektedir. Ek olarak eşler arası anlaşmazlık ile ilgili yapılan çalışmalar, belli bir düzeyde yaşanan anlaşmazlığın eş ilişkilerinde yararlı olabileceğini söylemektedir. Bu anlaşmazlıklarda eşler başarılı anlaşmazlık yönetimi stratejileri ile karşılıklı anlayışı geliştiren, farklılıkları çözümleyebilen ve yakınlığı geliştiren yollarla iletişim kurabilmektedirler (Gottman, 1994; Anderson ve Sabatelli, 2007; akt. Anderson ve diğer., 2011). Benzer biçimde Laver ve Laver (1991; akt. Öngider, 2006), eşler arasında anlaşmazlık yaşanmamasının evliliğin sağlıklı olduğu anlamına gelmediğini belirtmektedir. Çünkü bu durum eşler arasında paylaşımın çok az olduğunun ve eşlerin anlaşmazlık yaşamaktan kaçındıklarının göstergesidir.

Bu bağlamda Gökdağ (2002: 33), "özgeçmişleri, kişisel davranış ve alışkanlıkları, bireysel nitelikleri ve davranış kalıpları" farklı olan iki kişinin biraya geldiği evlilik kurumu içerisinde, eşlerin mutlu olabilmeleri için farklılıklarını kabul etmeleri ve birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamada uzlaşmacı bir yol benimsemeleri

gerektiğini vurgulamaktadır. Bu da ancak eşlerin birbirleri ile etkili iletişim sağlamaları ile mümkündür. Yazar, evliliklerdeki başarı ya da başarısızlığın eşler arasında yaşanan anlaşmazlıkların sıklığı ile değil, bu anlaşmazlıkların ele alınış biçimleri ve anlaşmazlıkları yönetme becerisi ya da isteği ile ilgili olduğunu ifade etmektedir.

Sonuç olarak anlaşmazlığın olmadığı bir evlilik ilişkisi düşünülemez. Dolayısıyla evlilik ilişkilerinde yaşanan anlaşmazlıkların gelişim ve değişim için bir fırsat olarak görülmesi, yapıcı ve uzlaşmacı yollarla ele alınması ve bu anlaşmazlıkları yok saymak ya da anlaşmazlıklardan kaçmak yerine yaşanan anlaşmazlıkların uygun anlaşmazlık stratejileri ile yönetilmesi aile sağlığı için önem taşımaktadır.

Ebeveynlerin Çocuklarla Yaşadıkları Anlaşmazlıklar

Yeh ve Bedford (2004) çeşitli araştırmacıların görüşlerini sentezleyerek ebeveynlerin çocuklarının davranışlarını düzeltme ve onlara rehberlik etme ile sorumlu olduklarına vurgu yapmakta, ancak çocukların büyümeleri ve ailenin ötesinde yeni bir kimlik oluşturmaya başlamaları ile beraber ebeveynlerinin kontrolünden çıkma çabalarının ve özerklik isteklerinin arttığının da altını çizmektedirler. Bu bağlamda çocukların gelişimsel değişimlerini tam olarak anlayamayan ebeveynler bu duruma sıkı bir disiplin ile tepki verebilmektedir. Böylece, ebeveynlerin ve çocukların hedefleri farklı olduğunda ebeveyn-çocuk ilişkisinde var olan potansiyel anlaşmazlık gerçek bir anlaşmazlığa dönüşmektedir.

Benzer olarak Sorkhabi (2010), çocuğa sert kurallar yükleyen, kuralların yapılandırılmasında çocuğu yok sayarak kendi özerkliğinin sınırlarını belirlemesi ve böylece kendini kontrol etmesi için çocuğa fırsat vermeyen ve çocuğun bakış açısını göz ardı eden ebeveynlerin bu tutumlarının ebeveyn-çocuk anlaşmazlığına neden olduğunu vurgulamaktadır. Buna karşın kurallarını ve beklentilerini açıkça belirten, kuralların yapılandırılmasında ve özerkliğinin sınırlarının belirlenmesinde çocuğa katılımcı rol veren ebeveynlerin, özerk olacağına dair çocuğa güven vererek çocuk ile olan ilişkisinde anlaşmazlık yaşamak yerine bu ilişkideki uyuma katkıda bulunduğunun altı çizilmektedir.

Bu görüşler ile tutarlı bir biçimde Robin (1985; akt. Riesch, Bush, Nelson, Ohm, Portz, Abell, Wightman, Jenkins, 2000), ebeveynler ve çocuklar arasındaki anlaşmazlıkların genellikle ebeveynlerin verdikleri talimatlara çocuklarının uymalarını ve çocukken kendi yaptıkları hataları yapmamalarını istemeleri nedeniyle ortaya çıktığına dikkat çekmektedir. Diğer taraftan çocuk ise özerkliği ve kendi özyönetimi için çabalamakta, kuralları değiştirmek istemekte ve bu kuralların sınırlarını test etmektedir. Çok sayıda araştırma sonuçlarının derlendiği bir diğer çalışmada Smetana (1989) benzer olarak ebeveyn-çocuk anlaşmazlıklarının kurallara uymama ve ebeveynin isteklerine karşı gelme ile ilgili konular üzerinden ortaya çıktığını belirtmektedir. Örneğin günlük konularda ebeveyn ile çocuk arasında yaşanan anlaşmazlıklar ödev, ev işleri, itaatsizlik, çocukların faaliyet seçimi, sosyal yaşam ve arkadaşlar, kardeşlerle kavga ve alay etme, görevleri bitirmede başarısızlık ve kişisel temizlik ile ilgili olmaktadır. Çeşitli araştırmacıların görüşlerinin bir araya toplandığı bir diğer benzer araştırmada Riesch ve diğerleri (2000) sıkça belirtilen ebeveyn-çocuk anlaşmazlıklarının; ev işlerine yardımcı olma, oda temizliği/düzeni, ödev yapma, yatma zamanı, kardeş kavgaları, sokağa çıkma yasağı, arkadaş ilişkileri ve okul sorumlulukları olduğunu dile getirmektedirler. Bununla beraber küçük ve önemsiz gibi görünen bu anlaşmazlıkların aslında günlük yaşamın ve değişimin bir parçası olduğuna vurgu yapılmaktadır. Benzer olarak Smetana, Daddis ve Chuang (2003) yaptıkları bir araştırmanın sonuçlarına göre, ebeveyn-çocuk anlaşmazlıklarının ev işleri, kişiler arası ilişkiler, çocuğun odasının durumu, ödev ve akademik başarı, faaliyet seçimleri, telefon ve televizyon kullanımı ile müzik konuları üzerinde yaşandığını söylemektedirler.

Anlaşmazlık Nedenleri

Bodine, Crawford ve Schrumph (2002; akt. Türnüklü, 2007: 134)'a göre kişiler arasında yaşanan anlaşmazlıkların nedenleri; sınırlı kaynaklar, temel psikolojik gereksinimler ve değer farklılıklarıdır. Yaşanan bu anlaşmazlıklar çoğunlukla sınırlı maddi kaynaklar ve farklı kişisel değerler nedeniyle ortaya çıkmakta ve bu nedenlerin özünde de doyurulmamış psikolojik gereksinimler yatmaktadır. Akkirman (1998: 2)'a göre ise anlaşmazlıkların meydana gelmesindeki esas neden, kişilerin farklı çevrelerde yetişmelerinden kaynaklı sahip oldukları

“değer, yetenek, amaç, beklenti, kişilik ve algı” farklılıklarıdır. Bu bağlamda Rahim (2002) anlaşmazlığın birbiri ile uyumsuz eylemler, tercihler ve hedefler ile ilgili olduğunu belirtmekte ve aşağıda verilen durumlardan herhangi biri oluştuğunda ortaya çıkabileceğini ifade etmektedir:

1. Birey, grup, örgüt vb. bir tarafın, ihtiyaçları ya da çıkarları ile bağdaşmayan bir faaliyete girmesi gerekliliği.

2. Bir tarafın, yaptığı tercihleri uygulamak isteyen diğer taraf ile uyuşmayan davranışsal tercihlerinin olması.

3. Taraf olanların tümünü tatmin edemeyecek yetersiz bir kaynağın karşılıklı olarak istenmesi.

4. Tarafların tutumları, değerleri, becerileri ve hedefleri arasında uyuşmazlık olması.

5. İki tarafın da ortak eylemleri ile ilgili olarak kısmen ayrıcalıklı davranışsal tercihlere sahip olması.

6. Her iki tarafın da işlev ya da eylemleri yerine getirmelerinin birbirlerine bağlı olması.

Bu görüşlere ek olarak Rahim (2001) anlaşmazlıkların sadece bireyler/gruplar/örgütler içindeki veya arasındaki uyumsuzluklar, fikir ayrılıkları ya da farklılıklar nedeniyle değil; aynı zamanda anlaşmazlığın yaşanmasından veya tarafların anlaşmazlığı algılamasından önce anlaşmazlığın yoğunluk düzeyi eşiğinin aşılmasıyla ortaya çıktığına vurgu yapmaktadır. Başka bir deyişle, anlaşmazlığın ortaya çıkması uyumsuzlukların, fikir ayrılıklarının ya da farklılıkların taraflar için ciddi anlamda önem taşımasına bağlıdır. Bununla beraber Rogers (1965; akt. Kellermann, 1996) kişiler arasında yaşanan anlaşmazlıklara birbiri ile uzlaşmayan inançların sebep olduğunun ve bu durumun da iletişim eksikliğinden kaynaklandığının üzerinde durmaktadır. Kişilerin birbirleri ile olan iletişimleri yetersiz olduğu zaman anlaşmazlıklar uyumluluk ve işbirliği yerine, gerginliğe, sürtüşmeye, rekabete, kıskançlığa ve güç mücadelelerine dönüşmektedir. Böyle bir

durumda her iki taraf da, “Ben haklıyım, sen haksızsın” ve “Ben iyiyim, sen kötüsün” hissiyatı içine girmektedir.

Sonuç olarak Barki ve Hartwick (2004) literatürde yer alan anlaşmazlık kavramına dair görüşleri sentezleyerek, anlaşmazlığın üç temel özelliği olduğu çıkarımında bulunmaktadırlar. Bunlar; bilişsel, duygusal ve davranışsal unsurları yansıtan *fikir ayrılıkları*, *olumsuz duygular* ve *müdahale*dir. Anlaşmazlık öncelikle tarafların değerlerinde, ihtiyaçlarında, çıkarlarında, görüşlerinde ve hedeflerinde sapma hissetmeleri sonucunda oluşmaktadır. İkincil olarak anlaşmazlık; korku, kıskançlık, öfke, kaygı ve hüsran gibi olumsuz duygular ile ilişkilendirilmektedir. Son olarak bir taraf diğer tarafın ilgilerine, amaçlarına ve hedeflerine müdahale ettiğinde ya da kendi ilgilerine, amaçlarına ve hedeflerine müdahale edildiğinde taraflar tartışma, münakaşa, rekabet, politik davranma, arkadan vurma, saldırganlık, düşmanlık ve yıkıcılık gibi davranışlarda bulunmaktadır. Özetle anlaşmazlık, birbirine bağlı olan tarafların hedeflerine ulaşmada fikir ayrılıkları ve müdahale algısıyla birbirlerine karşı olumsuz duygular hissetmeleri sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Eşler Arası Anlaşmazlıkların Nedenleri

Fincham (2003) eşler arası anlaşmazlıkların hemen hemen her şey hakkında olabileceğini söylemektedir. Yapılan bu çalışmada eşler arasında yaşanan anlaşmazlıkların nedenleri adaletsiz iş bölümü, güç mücadelesi, evlilik dışı ilişki, alkol bağımlılığı, madde kullanımı, kıskançlık, gereksiz para harcama, şiddet ve sözlü/sözsüz saldırganlık olarak belirlenmiştir. Benzer olarak yapılan bir diğer araştırmada eşler arası anlaşmazlık nedenlerinin alışkanlıklar, akrabalar, boş zaman aktiviteleri, para, arkadaşlar, iş, ev işleri, çocuklar, karakter, samimiyet, bağlılık ve iletişim olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca orta çocukluk ve ergenlik dönemindeki çocuklara sahip olan ebeveynlerin yaşadıkları anlaşmazlıkların en yaygın nedeninin çocuklar olduğu vurgulanmaktadır. Yapılan bu araştırmada ebeveynlerin çocuklar ile ilgili karar alırken (örn. çocuğun davranışları, çocuk yetiştirmedeki farklılıklar, çocuğu kim, ne zaman disipline edecek ve çocuk bakımı) ve ev işleri (örn. ev faaliyetleri, aile sorumlulukları) nedeniyle çocuğu olmayan ya da ev dışında büyük

çocukları olan eşlere göre daha fazla anlaşmazlığa düştükleri belirtilmektedir (Papp, Cummings, Goeke-Morey, 2009).

Bununla beraber Fincham ve Beach (1999) eşler arasında yaşanan anlaşmazlıkları inceledikleri bir çalışmada çeşitli araştırmaların sonuçlarını derleyerek, evlilikte yaşanan olumsuz durumlar (örn. eşin eve geç gelmesi) nedeniyle eşler arasında olası anlaşmazlık davranımlarının (örn. "Sadece kendini ve kendi ihtiyaçlarını düşünüyor") arttığını vurgulamaktadırlar. Yapılan bu çalışmada, eşleri anlaşmazlığa teşvik eden eşler arasındaki bu gibi değerlendirmelerin daha az etkili problem çözme davranışı, problem çözmede ve destek olmada daha olumsuz davranışlar ve tepkiler (sızlanma, öfke) ile bağlantılı olduğunun altı çizilmektedir. Buna ek olarak kadınların gerçekçi olmayan ilişki inançları, daha fazla olumsuz davranış ve anlaşmazlıklardan daha az kaçınma davranışı göstermelerine sebep olmaktadır. Ayrıca kadınların anlaşmazlığa teşvik edici değerlendirmeleri ve erkeklerin gerçekçi olmayan ilişki beklentileri gibi davranışsal seriler, eşlerin birbirlerine olumsuz karşılıklar vermesine yol açmaktadır.

Başka bir çalışmada evliliklerde yaşanan anlaşmazlıkların bazı ortak nedenleri şu şekilde özetlenmektedir:

1. Gerçekçi olmayan beklentiler,
2. Önemsememe, saygısızlık ve değer vermeme,
3. Sevgi ve şefkat gösterme yetersizliği,
4. Samimiyet korkusu,
5. Her şeyi karşı tarafın düzeltmesi beklentisiyle eşe gerçek dışı bir gücün yüklenmesi,
6. Çok fazla ya da yetersiz bağımlılık,
7. Kalıplaşmış cinsiyet rolleri,
8. Eşin değişmesini isteme,

9. Âşık olmanın, istenilen her şeyin söylenilebileceği ya da yapılabileceği anlamına geldiğine inanmak,
10. Eşlerin birbirlerini hafife almaları,
11. Cinsel yaşamın tatminsizliği,
12. Ekonomik istikrarsızlık,
13. Bağışlama yetersizliği,
14. Eşin ailesi ile yaşanan problemler ve eş ilişkisine ailelerin dâhil olması,
15. Adil bir şekilde tartışma veya öfkeyle başa çıkma yetersizliği (www.ces.ncsu.edu).

Bu görüşlerle birlikte, önemli yaşam streslerinin (örn. çocuğun doğumu) ve günlük streslerin (örn. yapılacak işler) eşler arasında var olan anlaşmazlıkları arttırdığı ya da yeni bir anlaşmazlığın ortaya çıkmasına neden olduğu ifade edilmektedir. Aynı zamanda eşlerin birbirlerine karşı olan desteğinin yetersiz olması, eşlerin gösterdiği desteğin birbirine eşit olmaması ve beklenilen destek ile ilgili hayal kırıklığına uğranılması, eşler arasında yaşanan anlaşmazlıkların diğer önemli nedenleri arasında gösterilmektedir (Christensen ve Pasch, 1993; Gleason, Iida, Bolger ve Shrout, 2003; Rugel, 2003; akt. Verhofstadt, Buysse, Ickes, De Clercq, Peene, 2005).

Ebeveynlerin Çocuklarla Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Nedenleri

Anlaşmazlık, ebeveyn-çocuk etkileşiminin yaygın bir yönü olarak betimlenmektedir (Riesch ve diğer., 2000). Bununla birlikte, çok sayıda araştırma sonuçlarının sentezlendiği bir çalışmada Yeh ve Bedford (2004) batı literatüründe incelenen ebeveyn-çocuk anlaşmazlıklarının ebeveyn tutumları, ebeveyn bilişselliği ve eşler arası anlaşmazlık gibi ebeveyn odaklı faktörler ile beraber ele alındığını ifade etmektedirler. Bunun sebebi ise çocukların yetişkin olmalarından önce, üstün

olan tarafın ebeveynler olmasıdır. Bu bağlamda ebeveyn-çocuk anlaşmazlığının ortaya çıkmasında en önemli nedenin ebeveynler olduğuna vurgu yapılmaktadır.

Bu düşüncelere paralel olarak ebeveyn-çocuk ilişkisindeki düşmanca ebeveynlik, çocuk yetiştirmedeki tutarsızlık, disiplin problemleri, ebeveyn sıcaklığının ve duyarlılığının az olması, çocuğa karşı ilgisizlik, ebeveyn kabulünün olmaması ve güvensiz bağlanmayı içeren sorunlar ebeveynler arası anlaşmazlık ile ilişkilendirilmektedir (Erel ve Burman, 1995; Grych, 2002; akt. Shamir, Cummings, Davies, Goeke-Morey, 2005). Başka bir deyişle ebeveynler arasındaki düşmanca etkileşimlerin yarattığı öfke ve hayal kırıklığı işlevsiz ebeveyn-çocuk ilişkisine neden olmakta, buna karşın ebeveynler arasındaki sağlıklı bir evlilik ilişkisi ise ebeveynlerin ruh halini olumlu yönde etkileyerek sempatik, tutarlı ve tümevarımcı ebeveynlik gibi ideal anne-baba tutumlarının oluşmasına imkân tanımaktadır (Krishnakumar, Buehler, 2000).

Çeşitli araştırmacıların görüşlerinin derlendiği benzer bir çalışmada Clark ve Phares (2004) aynı konunun altını çizmekte ve ebeveyn-çocuk ilişkisinin ebeveynler arası anlaşmazlık nedeniyle olumsuz yönde etkilendiğini belirtmektedirler. Yapılan bu çalışmada evlilikte yaşanan sorunlar nedeniyle orta çıkan olumsuz duyguların ebeveyn-çocuk ilişkisine yansıdığına ve böylece ebeveynin çocuğa karşı olan desteğinin ve duygusallığının azaldığına dikkat çekilmektedir. Bununla beraber ebeveynler arası anlaşmazlığın, ebeveynlerin çocuğa karşı olan ilgisizliğine ve çocuğun reddine neden olduğu dile getirilmektedir. Başka bir ifadeyle, ebeveynin çocuğu özerkliğe teşvik etmesi ve çocuğa olan desteği ile ebeveynler arası anlaşmazlık arasında negatif; ebeveyn-çocuk etkileşiminin olumsuz yönde etkilenmesi arasında ise pozitif bir ilişki söz konusudur.

Benzer olarak Balswick ve Macrides (1975; akt. Çiftçi, Demir, Bikos, 2008) ebeveyn-çocuk anlaşmazlığının sert ya da tutarsız disiplin, ataerkil otorite yapısı, çocuğun evliliği mutsuz olarak algılaması ve ebeveyn otoritesinde eşitsizlik (örn. ebeveynlerden birinin daha fazla otorite kurması) ile ilişkili olduğunu saptamışlardır. Bu bağlamda Sorkhabi (2010) ebeveynlerin, çocukların faaliyetlerini etkileyen ve özerkliğini sınırlandıran kurallar ve beklentiler oluşturmalarının ebeveyn-çocuk anlaşmazlığının potansiyel bir nedeni olduğuna dikkat çekmektedir. Ayrıca bu

kuralların ve beklentilerin üstü kapalı/belirsiz olması ve ebeveyn tarafından dayatılması yerine, ebeveyn ve çocuk tarafından açık bir şekilde karşılıklı olarak yapılandırılmasının aradaki anlaşmazlığı azaltacağı ifade edilmektedir. Bununla beraber karşılıklı anlayış eksikliğinin de ebeveyn-çocuk anlaşmazlıklarının bir diğer nedeni olduğu belirtilmektedir.

Bu görüşlerle tutarlı olan bir diğer çalışmada Shamir, Du Rocher Schudlich ve Cummings (2001) baba-çocuk ve anne-çocuk etkileşiminin olumlu ya da olumsuz olmasını, evlilik ve üçlü aile sistemi (baba-çocuk, anne-çocuk, baba-anne-çocuk) içerisindeki olumlu/olumsuz etkileşimlerin tayin ettiğini belirtmektedirler. Yapılan bu araştırmanın sonuçları her bir sistem içinde anlaşmazlık çözümünün (problem çözme) olumlu etkileşimler yarattığını göstermiş ve bununla beraber diğer sistemler içindeki olumsuz etkileşim nedenleri şöyle saptanmıştır:

- *Ebeveyn-çocuk sistemi* içinde; suçlama ya da isim takma gibi yaralayıcı sözel ifadeler olarak tanımlanan sözlü saldırganlık, fiziksel saldırganlık ve sert disiplin.

- *Evlilik sistemi* içinde; sözlü saldırganlık, suçlama, başkaları ile olan ilişkilere müdahale etme ve ilgisizlik.

- *Üçlü aile sistemi* içinde; sözlü saldırganlık, kaçınma/teslim olma (hisleri içinde tutma, odayı terk etme, konuyu değiştirme), sert disiplin ve suçlama.

Sonuç olarak, ebeveynlerin çocuklarla yaşadıkları anlaşmazlıkların temelinde ebeveyn odaklı çeşitli faktörler yatmaktadır. Ebeveyn-çocuk ilişkisini etkileyen bu faktörlerin özünde ise, eşler arası düşmanca etkileşimler ve etkili anlaşmazlık yönetimi eksikliği göze çarpmaktadır.

Anlaşmazlık Yönetim Stratejileri

Bu çalışmada anlaşmazlıkların yönetim stratejileri eşler arasındaki anlaşmazlıkların ve ebeveyn-çocuk anlaşmazlıklarının yönetim stratejileri olmak

üzere ayrı ayrı incelenmiştir. Bu bağlamda her bir başlık aşağıda bağımsız olarak tartışılacaktır.

Eşler Arasındaki Anlaşmazlıkların Yönetim Stratejileri

Eşler arasındaki anlaşmazlıkların ya da zıt çıkarların ifade edilmesinde eşlerin davranışları, etkileşimi ya da kullandıkları taktikler anlaşmazlık stratejisi olarak tanımlanmaktadır (Buehler ve diğerleri, 1998). Yapılan bir araştırmada Du Rocher Schudlich ve Cummings (2003), eşler arası anlaşmazlık stratejilerini şöyle ifade etmişlerdir:

1. *Sözlü düşmanlık:* Kızgın bir ses tonu kullanma.
2. *Çekilme:* Fiziksel veya duygusal olarak eş ile araya mesafe koyma (örn. konuşmayı reddetme, geri çevirme).
3. *Sözsüz düşmanlık:* Kızgınlığı veya hayal kırıklığını konuşmadan ifade etme (örn. kızgın iç çekişler, göz devirme).
4. *Fiziksel saldırganlık:* Saldırganlığı eş üzerine yöneltme (örn. öfke ile itelemek, tokat atmak).
5. *Kişisel hakaret:* Eşin duygularını kasten incitme (örn. isim takma, aşağılama).
6. *Savunmacılık:* Suçlama ya da sorumluluktan kaçınma.
7. *Fiziksel sıkıntı:* Üzüntü, korku veya kızgınlığın fiziksel belirtilerini gösterme (örn. ağlama, kararsız ses, mahzun gözler).
8. *Tehdit:* Fiziksel ya da sözlü olarak eşi tehdit etme (örn. boşanma ya da zarar vermeye dair tehditler).
9. *Didişme:* Eşi kışkırtma veya dırdır etme.
10. *Destekleme:* Dinlediğini ya da anladığını belli etme, eşi övme.

11. *Fiziksel şefkat:* Önemsediğini fiziksel ifadelerle gösterme (örn. sarılma, öpme).

12. *Sakin tartışma:* Anlaşmazlığın içeriği ne olursa olsun sakin bir ses tonu kullanma.

13. *Problem çözümü:* Olası çözümler önerme veya eşin problemi çözebilmesi ve problemin tekrarlamasını önleyebilmesi için farklı fikirler sunma.

14. *Mizah:* Espri yapma, içinde bulunulan durum ile ilgili komik bir şeyler bulma ya da ortamı yumuşatmaya çalışma.

Yapılan bu çalışmada mizah, destekleme, fiziksel şefkat, sakin tartışma, problem çözümü ve olumluluk yapıcı davranışlar olarak betimlenirken, yıkıcı davranışların sözlü ve sözsüz düşmanlık, savunmacılık, didişme, kişisel hakaret, fiziksel saldırganlık ve öfke olduğu ifade edilmektedir. Benzer bir çalışmada Cummings, Goeke-Morey ve Papp (2003) eşler arası anlaşmazlıkların ele alınmasında yapıcı ve yıkıcı olmak üzere iki tür yöntem olduğundan bahsetmektedirler. Eşler arası anlaşmazlıkların yapıcı yöntemleri problem çözme, destekleme ve şefkat; yıkıcı yöntemleri ise tehdit, sözlü ve sözsüz düşmanlık, savunmacılık ve kişisel hakaret olarak tanımlanmaktadır.

Bu bağlamda eşler arası anlaşmazlıkların yönetimi olumlu ya da olumsuz olabilmektedir. Olumlu anlaşmazlık yönetiminde görüşler, konular, değerler ve ilkeler üzerine odaklanılması söz konusudur ve bu tür anlaşmazlık yönetimi ilişkileri güçlendirmektedir. Diğer yandan anlaşmazlıkların olumsuz yönetimi ise kişilik saldırılarını, kinciliği ve kişisel güç mücadelelerini içermekte ve anlaşmazlıkların bu şekilde yönetilmesi, kişiliğe yönelik olması nedeniyle ilişkileri zayıflatmaktadır. Böyle bir durumda davranışlar ve konulardan ziyade kişilere ya da kişiliklere odaklanılması bireyde savunma tepkisi yaratmakta ve olumlu bir çözüme ulaşılmasına ket vurarak yaşanmakta olan anlaşmazlığı tırmandırmaktadır (www.ces.ncsu.edu).

Başka bir araştırmada Buehler ve diğerleri (1994) çok sayıda araştırmacının görüşlerini sentezleyerek eşler arası anlaşmazlık yönetiminde dört tane stratejiden

bahsetmektedirler. Bunlar; aleni düşmanca stratejiler (sözlü veya fiziksel), gizli düşmanca stratejiler, işbirlikli stratejiler ve kaçınma stratejileridir. Her bir stratejinin, kendi içinde altı tane alt boyutu içerdiği ve bu alt boyutların sıklık, yoğunluk, ifade biçimi, süreklilik, içerik ve çözüm seviyesi olduğu belirtilmektedir. Benzer olarak yapılan bir çalışmada Buehler ve diğerleri (1998) aynı konunun altını çizmektedirler. Yapılan bu çalışmada eşler arasında yaşanan anlaşmazlıklarda kullanılan aleni anlaşmazlık stratejisinin, ebeveynler arasındaki düşmanca davranışlar ve olumsuz etkileşimler olduğu vurgulanmaktadır. Bu anlaşmazlık stratejisinin içeriğinde kavgacılık, küçümseme, alay etme, bağırma, aşağılayıcılık, tokat atma, tehdit etme ve vurma vardır. Gizli anlaşmazlık stratejisi ise ebeveynler arası anlaşmazlık yönetiminde pasif-agresif yolları yansıtan düşmanca davranışlar ve etkileşimdir.

Bir diğer araştırmada Rahim ve Bonoma (1979; akt. Rahim, 2002), anlaşmazlık yönetim stratejilerini iki temel boyuta göre birbirinden ayırmaktadır: kendini önemseme ve diğerlerini önemseme. İlk boyut kişinin kendini önemseme seviyesini (yüksek veya düşük), ikinci boyut ise kişinin diğerlerini önemseme seviyesini (yüksek veya düşük) açıklamaktadır. Bu iki boyut kişinin anlaşmazlık esnasında gösterdiği yönelimlerini betimlemektedir. Çeşitli görüşlerin karşılaştırmalı olarak incelendiği bu çalışmada kişiler arası anlaşmazlık yönetim stratejileri şöyle özetlenmektedir:

1. *Yapıcı (kendini ve diğerlerini yüksek seviyede önemseme):* Bu strateji problemin tanımlanması ve bu duruma müdahale edilmesi gibi problemin çözümü ile ilişkilidir. Her iki tarafın da kabul edeceği etkili bir çözüme ulaşmak için açıklık, bilgi alışverişi, alternatif çözüm arama ve farklılıkların incelenmesini içerir.

2. *Uyumlu (kendini düşük, diğerlerini yüksek seviyede önemseme):* Farklılıkları önemsememe ve diğer tarafın doyumu ile ilgili ortaklığı vurgulama ile ilişkili olan bir stratejidir. Kişi bu stratejiyi kullanarak diğer tarafın doyumu için kendi doyumunu ihmal eder.

3. *Zorlayıcı (kendini yüksek, diğerlerini düşük seviyede önemseme):* Bu strateji ise, kazan-kaybet yaklaşımı ya da kişinin bir durumu kazanmak için gösterdiği zorlayıcı davranışı ile özdeştir. Bu stratejiyi benimseyen kişi genellikle diğer tarafın ihtiyaçlarını ve beklentilerini yok sayar ve amacına ulaşınca kişinin bu davranışı söner.

4. *Kaçınmacı (kendini ve diğerlerini düşük seviyede önemseme):* Çekilme, sorumluluğu başkasına devretme ya da sürüncemede bırakma durumları ile bağlantılı bir stratejidir. Kaçınmacı stratejiyi benimseyen bir kişi kendinde de karşı tarafta da bir doyum sağlayamaz.

5. *Uzlaşmacı (kendini ve diğerlerini orta seviyede önemseme):* Verme ve almayı içeren bu stratejide ise karşılıklı olarak kabul edilebilir bir karara varmak için tarafların bazı şeylerden vazgeçmesi söz konusudur.

Ek olarak Kerig (1996; akt. Curran, Ogolsky, Hazen ve Bosch, 2011) dört tane anlaşmazlık stratejisinden bahsetmektedir. Bunlar savunma, anlaşmazlıktan kaçınma/teslim olma, anlaşmazlığa çocukları dâhil etme ve işbirliğidir. Bu stratejilerden savunma, anlaşmazlıktan kaçınma/teslim olma ve çocukları anlaşmazlığa dâhil etme stratejilerinin anlaşmazlığın kaynağına inilmesini engelleyerek çözüme ket vurması nedeniyle yıkıcı ve etkisiz olduğu belirtilmekte, diğer yandan işbirliğinin anlaşmazlık yönetiminde etkili bir strateji olduğuna vurgu yapılmaktadır. Bu stratejiler şöyle açıklanmaktadır:

1. *Savunma:* Aktif anlaşmazlıktan pasif-agresif çekilmeyi (örn. somurtma, konuşmama) temsil eder.

2. *Anlaşmazlıktan kaçınma/teslim olma:* Yüzleşmeyi ve uyum sağlamayı en aza indiren pasif bir stratejidir.

3. *Çocukları anlaşmazlığa dâhil etme:* Çocuğun direkt ya da dolaylı olarak ebeveynler arası anlaşmazlıkta yer almasıdır (örn. çocuğun önünde tartışma).

4. *İşbirliği:* Her iki tarafın da çakışan ihtiyaçlarını karşılamada orta yolun bulunmasına yardım eden ve anlaşmazlığın olumsuz etkilerini azaltan etkili bir stratejidir.

Sonuç olarak eşler arasındaki anlaşmazlıkların yönetim stratejileri çeşitlilik göstermektedir. Anlaşmazlık yönetiminde eşler tarafından kullanılan stratejiler göreceli olmakla beraber, olumlu/olumsuz ya da etkili/etkisiz olabilmektedir. Ayrıca yaşanan anlaşmazlıklarda farklı stratejiler aynı anda kullanılabileceği gibi, aynı durumlarda kullanılan stratejilerin de farklılaşabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Önemli olan anlaşmazlığın durumuna göre uygun stratejiyi belirleyebilmektir.

Ebeveynlerin Çocuklarla Yaşadıkları Anlaşmazlıkları Yönetim Stratejileri

Sosyal öğrenme teorisine göre ebeveynlerin kişiler arası temel ilişki becerilerinin yetersiz olması hem evlilik hem de ebeveyn-çocuk ilişkisini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu yetersizliğin temelinde ise sabır ve hoşgörü eksikliği yatmaktadır. Teorik olarak eşler arasında anlaşmazlık yaşandığında bu durum ebeveynlerin asabiliğini arttırır ve çocukların yaramazlıklarına tahammül etme eşiğini düşürür. Bu bağlamda ebeveynlerin eş ilişkilerinde takındıkları tutum, çocukları ile olan etkileşimlerinin türünü yansıtmaktadır (Emde ve Easterbrooks, 1985; akt. Krishnakumar, Buehler, 2000). Bununla beraber ebeveynler arasında yaşanan anlaşmazlıkların doğru bir şekilde yönetimi ile ebeveyn ve çocuk arasında olumlu bir etkileşim oluştuğu ve bu olumlu etkileşimin kardeş ilişkilerine de yansıdığı ifade edilmektedir (Esfandyari, Baharudin, Nowzari, 2009). Bu düşüncelere paralel olarak Kramer ve diğerleri (1999; akt. Perlman, Garfinkel, Turrell, 2007) ebeveynlerin çocuklarla yaşadıkları anlaşmazlıklarda çocuk odaklı anlaşmazlık yönetim stratejilerini (örn. müzakere, uzlaşma, duyguların keşfedilmesi) kullanmaları ile kardeş kavgalarının ortaya çıkma ihtimalinin azaldığını, diğer yandan kontrol stratejilerinin (örn. güç iddiası, yönlendirme, cezalandırma) kullanılmasının ise kardeş kavgalarını doğurduğunu vurgulamaktadırlar.

Benzer bir şekilde McCoy, Cummings ve Davies (2009) eşler arası yapıcı anlaşmazlık stratejileri ile ılımlı ebeveynlik arasında ilişki olduğunu söylemektedirler. Başka bir deyişle eşler arası anlaşmazlıklarda yapıcı anlaşmazlık stratejilerini kullanan ebeveynlerin, anne-baba olarak da ılımlı davrandıklarını ifade etmektedirler. Diğer taraftan Sturge-Apple, Davies ve Cummings (2010) çeşitli araştırma sonuçlarını sentezleyerek eşler arası yüksek düzey anlaşmazlıkların olduğu ailelerde eşlerin, ebeveynlikte karışıklıklar yaşadığını, duygusal olamadığını, aşırı disiplin uyguladığını ve çocukları kontrol etmede zorlandığını vurgulamaktadırlar.

Bu görüşlerin yanı sıra Faircloth (2012), bazı ebeveynlerin evlilik ilişkisinde yaşanan olumsuzlukların üstünü örtmek için çocuk ile olan ilişkilerinde yapıcı ve olumlu davrandığını belirtmektedir. Başka bir deyişle ebeveynin bu durumda eş ilişkisinin olumsuz niteliğini, çocukla olan ilişkisinde aşırı ve alışılmadık bir şekilde olumlu olarak telafi etmeye çalıştığı ifade edilmektedir. Bununla beraber ebeveynler arası anlaşmazlığın, çocuğun ihtiyaçlarını karşılamada anne-babanın sarf ettiği enerjiyi ve çabayı azalttığı belirtilmektedir.

Yaptıkları bir araştırmada Smetana, Daddis ve Chuang (2003) ebeveyn-çocuk anlaşmazlıklarının en fazla çocukların ebeveynlere boyun eğmesi (%62) ve bununla beraber daha az sıklıkta ceza (%9), anlaşmazlığın çözümsüz kalması (%9), uzlaşma (%8) ve ebeveynin uyumu (%5) ile sonuçlandığını saptamışlardır.

Yapılan başka bir araştırmada ise Buehler ve diğerleri (1994) ebeveynler arasında yaşanan düşmanca anlaşmazlıkların etkili ebeveynlik becerilerini ve anne-babanın duyarlılığını azalttığını söylemektedirler. Ebeveynler arası düşmanlığın olduğu durumlarda bazı anne-babaların uygun ve yetiştirici ebeveynlik rollerini koruyamadıkları belirtilmektedir. Araştırmacılar yaptıkları bu çalışmada altı tane ebeveynlik tutumundan söz etmektedirler. Bunlar; destekleme, gözetme, psikolojik baskı, tutarsızlık, sert cezalar ve ilgisizliktir. Çeşitli araştırmacıların görüşlerinin derlendiği bu çalışmada ebeveyn desteğinin ve duyarlılığının çocukların daha az davranışsal ve psikolojik problemleri ve daha fazla benlik saygısı ve sosyal yeterliliği ile; diğer taraftan zorlayıcı, tutarsız ve psikolojik baskının olduğu ebeveyn tutumlarının çocuklarda saldırganlık, suçluluk, davranış bozuklukları, depresyon, akademik ve sosyal problemler ile ilişkili olduğu ifade edilmektedir.

Benzer olarak Krishnakumar ve Buehler (2000) çok sayıda araştırma sonucunu bir araya topladıkları bir çalışmada ebeveynler arasında yaşanan düşmanca ifadelerin (örn. sözlü öfke, fiziksel şiddet) olduğu anlaşmazlıkların anne-baba tutumlarını etkilediğini belirtmekte ve anne-babaların bu tutumları ile ilgili olarak şu açıklamaları yapmaktadırlar:

Sert disiplin: En uygun ebeveynlik tutumları çocukları destekleme, yeterince gözetme ve çocukların davranışlarını ve hareketlerini kontrol etmedir. Ancak eşler arası saldırganlığın ve aleni düşmanca anlaşmazlıkların olduğu durumlarda bu olumsuzluklar ebeveyn-çocuk ilişkisine yansıyabilmektedir. Saldırgan evlilik ilişkileri olan ebeveynler çocuklarını sözlü eleştiri ve bağırma, tehdit etme, tokat atma, vurma ya da itip-kakma gibi fiziksel ceza yolları kullanarak kontrol etmeye çalışırlar.

Gevşek kontrol: Birbirlerine düşman olan ebeveynler çocuklarının hareketlerini tutarsız, plansız, ilgisiz ve etkisiz bir şekilde izlerler. Anne-baba arasındaki farklı ebeveynlik stratejileri çocuk için belirsiz ve yapılandırılmamış bir ortam yaratarak, ebeveynler arasındaki düşmanca anlaşmazlığı daha da belirgin hale getirmektedir. Tutarsız ebeveynler benzer disiplin stratejilerini kullanmaz veya benzer kuralları uygulamazlar (ebeveynler arası tutarsızlık). Aynı zamanda ebeveynlerden biri ya da her ikisi de başka bir benzer durumda aynı disiplin taktiğini kullanmayabilirler (ebeveynlerin kişisel tutarsızlığı). Tutarsızlık, evlilik çekişmesi nedeniyle ebeveynler arasındaki zayıf iletişimin bir sonucu olabilir. Birbirleriyle çekişme içinde olan ebeveynler çocukların davranışlarına özen göstermeyerek ve belirsiz bir sosyal çevre yaratarak çocukları riske atmaktadırlar.

Destekleme: Ebeveynler arası düşmanca ilişkilerin varlığı haliyle ebeveynin çocuğa olan desteğini ve çocuğun kabulünü azaltmaktadır. Böylece ebeveynin ebeveynlik yeterliliği azalmakta ve ebeveyn evlilik ilişkisinin de hayal kırıklığı ile duygusallığını kaybetmektedir.

Evrensel ebeveynlik kalitesi: Bazı araştırmacılar, destekleme ve kontrol yönlerini birleştirip ebeveynliği evrensel kalite olarak kavramsallaştırmaktadırlar.

Evrensel ebeveynlik kalitesi ile ebeveynler arasındaki anlaşmazlıkların aleni düşmanca stratejileri arasında olumsuz bir ilişki olduğu belirtilmektedir.

Bu araştırmalarla tutarlı bir çalışmada Erath, El-Sheikh ve Cummings (2009) ebeveynlerin çocuklarının yanlış davranışlarına ya da yaramazlıklarına karşı sert disiplin ve zorlayıcı stratejiler kullandıklarında istemeden çocuklarının daha saldırgan ve yıkıcı davranışları ile karşı karşıya kaldıklarını ifade etmektedirler. Bununla beraber, aynı şekilde tekrarlayan ebeveyn-çocuk anlaşmazlıklarının çocuğun diğer kişilerle (örn. akranlar) olan zararsız anlaşmazlıklarını bile yıkıcı bir anlaşmazlık olarak algılamasına neden olduğu ve böylece çocuğu yaklaşan anlaşmazlık sinyallerine karşı duyarlı hale getirdiği belirtilmektedir. Bu durumda çocuğun sıkıntısı artmakta ve saldırgan tepkileri tetiklenmektedir (Cummings ve Davies, 1994'ten aktaran).

Bu bağlamda Perlman, Garfinkel ve Turrell (2007) ebeveynlerin anlaşmazlık yönetim stratejileri ile çocukların akranları ile olan anlaşmazlıklarını yönetim stratejileri arasında ilişki olduğunu söylemektedirler. Genellikle karşı tarafı-önemseyen tartışmaları (örn. bakış açısı alma) benimseyen ya da çocuğu işbirlikli problem çözmeye yönlendiren ebeveynlerin çocuklarının akranları ile olan anlaşmazlıklarında daha uyumlu yollar (örn. uzlaşma, boyun eğme) seçtiği, ayrıca basit ve yapılandırılmamış, sözlü saldırganlığın olduğu tartışmalar yaşama ihtimalinin daha az olduğu belirtilmektedir. Buna karşın ebeveynlerin kendini-önemseyen tartışmaları (örn. kendi ihtiyaçlarını ön plana alarak), güç iddiası ve müsamahakârlığı, çocukların daha az uyumlu ve daha düşmanca anlaşmazlık yönetimi stratejileri ile ilişkilendirilmektedir.

Eşler Arası Anlaşmazlıkların Etkileri

Bu araştırmada eşler arası anlaşmazlıkların evliliğe ve çocukların davranışlarına olan etkileri ayrı ayrı incelenerek iki başlıkta ele alınmıştır ve bu bağlamda her biri ayrı olarak tartışılacaktır.

Eşler Arası Anlaşmazlıkların Evliliğe Olan Etkileri

Faircloth (2012), hem eşleri hem de çocukları doğrudan ve dolaylı olarak etkileyen eşler arası anlaşmazlığın yaratacağı sonuçları, anlaşmazlığın varlığının değil ebeveynlerin görüş ayrılıklarını ele alma yollarının belirlediğini vurgulamaktadır. Daha önce de bahsedildiği üzere eşler arası anlaşmazlıkların yönetimi ebeveynlerin davranışları, etkileşimi ya da kullandıkları taktikler nedeniyle olumlu ya da olumsuz, yapıcı veya yıkıcı olabilmektedir. Bu nedenle tıpkı madalyonun iki yüzü gibi anlaşmazlığın çift yönlü olduğu ve hangi yönü ile ele alındığının önem taşıdığı unutulmamalıdır.

Oxford (2003; akt: Canel, 2007: 37)'a göre, evliliklerde yaşanan problemlerin dikkat çekici nedeni anlaşmazlık çözümü ve problem çözme gibi yetersiz iletişim becerileridir. Bu bağlamda Lian, Goek (2008) eşlerin evlilikteki farklılıklarını ele almada ve çözmedeki etkileşimlerinin ve tutumlarının evlilik başarısını büyük ölçüde etkilediğinin altını çizmektedirler. Eşler farklılıkları üzerinde uzlaşmada ya da bu farklılıkları yönetmede başarısız oldukları zaman evliliğin sorunlu hale geldiği vurgulanmaktadır. Bu sorunlu evliliklerin temel belirtisi ise depresyondur. Sorunlu bir evlilik, eşler için bir numaralı stres kaynağı olmaktadır. Bununla beraber çalkantılı bir evliliğin eşler üzerinde yarattığı etki büyüktür ve mutsuz evliliklerde majör depresif bozukluklar güçlü bir risk faktörüdür. Yapılan bu çalışmanın sonuçları depresif belirtilerin eşler arası anlaşmazlık ile ilgili olduğunu göstermiştir. Bu nedenle evlilikteki farklılıkların nasıl yönetildiği eşlerin ruh sağlığı açısından önem taşımaktadır. Benzer şekilde Buehler ve diğerleri (1994) eşler arasında yaşanan düşmanca anlaşmazlıkların ebeveynlerde depresyona sebep olduğunun altını çizmektedirler.

Bu düşünceler ile tutarlı bir diğer araştırmada da Kouros ve Cummings (2011) aynı konuya vurgu yapmaktadırlar. Yapılan bu araştırmada evlilik sürecinin depresif belirtiler ile ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Ancak bu belirtilerin kadın ve erkek için farklılaştığı söylenmektedir. Erkeklerin depresif belirtileri kendilerinin ve eşlerinin evlilik doyumu ile, kadınlarınki ise eşler arası anlaşmazlıklar ile ilişkilidir. Yüksek düzey evlilik doyumunun erkekleri depresyondan koruduğu, diğer yandan

eşler arası anlaşmazlığın yüksek düzeylerinin kadınlarda depresyona yol açtığı bildirilmektedir. Yapılan bir diğer benzer çalışmada Fincham (2003) eşler arası anlaşmazlığın depresif belirtiler, yeme bozuklukları, erkeklerde alkolizm ve aralıklı-aşırı-ev dışı içki içme ile ilişkili olduğunu dile getirmekte ve anlaşmazlık esnasında eşler arasındaki düşmanca davranışların bağışıklık sistemi, endokrin sistemi ve kardiyovasküler fonksiyonlar üzerinde değişimlere neden olduğunu düşünerek sağlığın zayıf olması ve spesifik hastalıklar (örn. kanser, kalp hastalığı, kronik ağrı) ile eşler arası anlaşmazlık arasında bağlantı kurmaktadır.

Başka bir çalışmada eşler arasında yaşanan anlaşmazlıkların yıkıcı olarak ele alınmasının yarattığı sonuçlar şu şekilde belirtilmektedir:

- Eş ilişkisi zedelenir.
- İncitici olması nedeniyle eşlerin benliklerini olumsuz yönde etkiler.
- Kin ve düşmanlık yaratarak rasyonel tartışmaları zorlaştırır ya da imkânsız hale getirir.
- Eşlerin enerjilerini ve zamanlarını çalar, karışıklığa ve güvensizliğe sebebiyet verir.
- Strese yol açar ve zorluklara neden olur (www.ces.ncsu.edu).

Lian ve Goek (2008) eşler arasındaki farklılıkların herhangi bir çözüm olmadan yönetilemediğini ve insanoğlu için kaçınılmaz ve değerli olan anlaşmazlıkların zorlama ve şiddet içeren baskıcı yöntemler kullanılarak çözümlenmesinin zarar verici olduğunu vurgulamaktadırlar. Bu fikirlere ek olarak Krishnakumar ve Buehler (2000) çeşitli araştırmaların sonuçlarını sentezleyerek yaptıkları bir çalışmada sorunlu evliliklerdeki düşmanca anlaşmazlık ifadelerinin ebeveynlik davranımlarını etkilediğini söylemektedirler. Bununla beraber araştırmacılar evlilikte yaşanan kargaşa ve sürtüşmelerin gözetim, disiplin tutumları

ve tutarlılık olmak üzere üç türlü ebeveynlik davranışını etkilediğini ifade etmektedirler.

Benzer şekilde Buehler ve diğerleri (1994) ebeveynler arasındaki düşmanca etkileşimlerin yıpratıcı, bölücü ve zayıflatıcı olduğunu ifade etmekte ve bu etkileşimlerin etkili anne-babalığa engel olduğunu belirtmektedirler. Çok sayıda araştırma sonucunun derlendiği bu çalışmada anne-babanın çocuğa olan desteği, duyarlılığı ve çocuğu gözetmesi ile ebeveynler arası düşmanca etkileşimler arasında olumsuz; anne-babanın çocuğu zorlaması, tutarsızlığı ve psikolojik baskısı arasında ise olumlu bir ilişki olduğu dile getirilmektedir. Bu bağlamda Erel ve Burman (1995; akt. Keller, Cummings, Davies, 2005) eşler arasındaki çözümlenmemiş anlaşmazlıkların eşlerin ebeveynlik görevlerini yerine getirmede zorlanmalarına neden olduğunu ve bu durumun çocuklarda çeşitli problemlerin ortaya çıkmasına yol açtığını vurgulamaktadırlar.

Bu düşüncelerin yanı sıra eşler arasında yaşanan anlaşmazlıkların yapıcı bir şekilde ele alınmasının evlilik ilişkilerini güçlendirdiği ve ailesinin sarsılmazlığı hakkında güven duyguları gelişen çocuğun da bu durumdan yarar sağladığı belirtilmektedir (Faircloth, 2012). Aynı zamanda başarılı anlaşmazlık çözüm stratejilerinin eşlerin anlayışı geliştiren, farklılıkları çözümleyebilen ve samimiyeti arttıran yollarla iletişim kurmalarını sağladığı ifade edilmektedir (Anderson ve diğer., 2011).

Bununla beraber eşler arasında yaşanan yapıcı anlaşmazlıkların değerli olduğu ifade edilmekte ve bu anlaşmazlıkların sağladığı yararlar şöyle özetlenmektedir:

- Zıt taraftaki eş için hangi duyguların önemli olduğunu anlamada eşlere yardım eder.
- Farklı türlerdeki sorunların ve değerlerin tanımlanıp açıklanmasını sağlar.
- Düşünceleri, sorunları ve değerleri ortaya çıkararak bir şekilde açıklığa kavuşturulması için yüzleşme ortamı oluşturur.

- Evliliğe canlılık getirecek ya da evlilikte gelişme sağlayacak yeni anlayışlarla sonuçlanabilir.
- Eşlerin saygı duygusunu geliştirir.
- Her iki taraf için de daha tatmin edici, birbiri ile uyumlu ya da yeni hedeflerin tanımlanmasının başlangıcı olabilir (www.ces.ncsu.edu).

Bu düşüncelere paralel olarak Kurdek (1995; akt. Lian, Goek, 2008) yaptığı bir araştırmada eşlerin anlaşma, uzlaşma ve mizah gibi yapıcı anlaşmazlık çözüm stratejilerini kullanma sıklıkları ile evlilik doyumu arasında olumlu; yıkıcı anlaşmazlık çözüm stratejileri ile evlilik doyumu arasında olumsuz bir ilişki olduğunu saptamıştır.

Özetle, eşler arasında yaşanan anlaşmazlıkların yıkıcı olarak ele alınması ve ebeveynlerin düşmanca anlaşmazlık ifadeleri, hem eş ilişkileri/evlilik hem de ebeveynlik adına yıpratıcı olmaktadır. Ancak madalyonun diğer yüzü aydınlıktır. Çünkü yapıcı bir şekilde yönetilen anlaşmazlıklar eşler üzerinde kalıcı izler bırakmadığı gibi evliliği geliştirmekte ve sağlamlaştırmaktadır.

Eşler Arası Anlaşmazlıkların Çocukların Davranışlarına Olan Etkileri

"İnsanlar kişiliklerinin temelini oluşturan bir kısım davranışı aile ortamında kazanır. Çocuklar daha küçük yaşlarda anne-babalarını ve ailede sevdikleri büyükleri taklit ederek onlarla özdeşir" (Fidan, 1985; akt. Nimsi, 2006: 1). Bu nedenle aile içinde anne-babanın takındığı tutum çocuğun davranışlarına yansır. Dolayısıyla da eşler arası anlaşmazlıklar ve bu anlaşmazlıkların yönetim stratejileri aile içinde eşlere etki ettiği gibi çocukların da sosyal, bilişsel, duygusal ve ahlaki gelişimlerini büyük ölçüde etkilemektedir.

Aile sistem teorisine göre çocuk aile sisteminin bir parçasıdır ve sistemden bağımsız olarak anlaşılması mümkün değildir. Çocuğun gelişimi incelenirken, sadece çocuk ya da ebeveyn-çocuk ilişkisi odaklı çalışılması yeterli olmamaktadır çünkü bu durumda aile sisteminin anahtar öğesi olan evlilik göz ardı edilmiş olur. Oysaki evlilik etkili anne-babalığı kolaylaştırma veya buna engel olma yoluyla çocuğu

doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen ortamın bir parçasını oluşturur. Bu bağlamda çocuk gelişimi ile ilgili çalışmalardan etkilenen bazı kuramsal çerçeveler evlilik ilişkisinin çocuk için önemini fark etmiştir. Örneğin psikanalitik kurama göre, evliliğin bozulması çocukların güven duygusunu etkilemekte ve çocuklarda suçluluk hissi oluşmasına neden olmaktadır. Benzer olarak sosyal öğrenme kuramı, çocukların ilişkilerde nasıl davranılması gerektiğini anne-babalarının etkileşimlerini gözlemleyerek öğrendiklerini ileri sürmektedir. Buna ek olarak klinik psikoloji içerisinde, sarsılmış evlilikleri olan ailelerden gelen çocukların davranış problemlerinin gözlemlenmesi ile beraber 1940'lı yılların başlarından itibaren evliliğin işlevsizliği ve çocukların olumsuz davranışları arasındaki ilişki incelenmeye başlanmış, sonrasında ise sarsılmış evlilik ilişkilerinin çocuklar üzerindeki etkilerine odaklanılmıştır (Fincham, 1998).

Bu bilgilerin ışığında yapılan bir çalışmada Jenkins (2000), eşler arasında yaşanan anlaşmazlığın çocuklarda sorunlara neden olan bir risk faktörü olduğunu belirtmektedir. Benzer şekilde farklı araştırmacılar da aynı konuya vurgu yaparak ebeveynler arası anlaşmazlığın çocukların psikolojik uyumsuzluğu ile ilişkili olduğunu belirtmekte ve anlaşmazlığın yüksek düzeylerine maruz kalan çocuklarda içe yönelim (depresyon, kaygı) ve dışa yönelim (öfke) problemlerinin, sosyal sorunların (zayıf akran ilişkileri) ve akademik zorlukların artan risk faktörleri olduğunu ifade etmektedirler. (Dunn ve Davies, 2001; Erel ve Burman, 1995; Grych ve Fincham, 2001; akt. Davies, Woitach, Winter ve Cummings, 2008).

Bu düşüncelere paralel olarak çocukların bilişsel, sosyal, akademik ve psikobiyolojik problemlerinin eşler arası anlaşmazlığın etkileri ile ilişkili olduğu dile getirilmektedir. Bununla beraber eşler arası anlaşmazlık ebeveynliği ve kardeş ilişkilerini içeren aile fonksiyonlarını olumsuz etkilemektedir. Çok fazla sayıda araştırma sonuçlarının incelenerek sentezlendiği bu çalışmada, eşler arası anlaşmazlığa maruz kalan çocukların dışa yönelim problemleri ile beraber daha çok içe yönelim problemleri yaşadıkları ayrıca çocukların yaşadıkları içe yönelim problemlerinin eşler arası anlaşmazlık ve şiddete maruz kalma ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Cummings, Davies, 2002).

Yapılan başka bir çalışmada Cummings ve Davies (1994; akt. Anderson ve diğer., 2011), eşler arasında yaşanan anlaşmazlıkların zamanlama, süre ve yoğunluk bakımından farklılık gösterdiğinden bahsetmekte ve ilişkiler (bireysel olarak eşler veya diğer aile bireyleri, özellikle çocuklar) olumsuz etkilendiğinde yaşanan bu anlaşmazlıkların yüksek düzey anlaşmazlık olarak nitelendirildiğini söylemektedirler. Bu bağlamda, eşler arası yüksek düzey anlaşmazlıklara maruz kalan çocukların sosyal yönden daha az yeterli oldukları öğretmenleri ve ebeveynleri tarafından dile getirilmiş ayrıca kardeşleri ile daha fazla olumsuz ve daha az olumlu etkileşim yaşadıkları belirtilmiştir (Parke ve diğer., 2001; Dunn ve Davies, 2001; akt. Keller, Cummings, Davies, Lubke, 2007).

McCoy, Cummings ve Davies (2009) çok sayıda araştırma sonuçlarını bir araya toplayarak yaptıkları bir çalışmada Cummings ve Davies (1994) tarafından ileri sürülen çocuklarda duygusal güvenlik teorisinden söz etmektedirler. Bu teoriye göre çocuklar daha üst düzey bir amaca sahip olup kendilerini aileleri içinde güvende hissetmeyi isterler. Ebeveynlerin anlaşmazlıkları olumlu davranışlarla (sözel ve fiziksel olarak sevgi gösterme, problem çözme ve destekleme) ele aldıklarında anlaşmazlığın yapıcı olduğu ifade edilmektedir. Bu tür bir anlaşmazlığın ebeveynleri arasında herhangi bir zorluğun evlilik uyumunu koruyacak şekilde yönetileceğine dair çocukların güvenini arttırarak duygusal güvenliklerini korumalarına yardımcı olduğu söylenmektedir. Aynı zamanda yapıcı anlaşmazlık çocuklarda saldırganlık eğilimi olasılığını da azaltmakta ve çocukların kendi problemlerini çözme, sorunlarla başa çıkma ve anlaşmazlık çözüm becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Diğer taraftan düşmanca ve sinirli tavırlar içeren anlaşmazlıklar (fiziksel öfke, sözel öfke, tehdit ve kişisel hakaret) yıkıcı olarak tanımlanmaktadır. Yıkıcı bir anlaşmazlığa tanık olduktan sonra çocukların güvenliği bozulur. Çünkü çocuğun iç dünyasında ailesi de bozulmuş ve duygusal olarak perişan olmuştur. Çocuklar bu durumda içsel sorunlara neden olan yüksek endişe, kaygı ve umutsuzluk yaşayabilir ya da dışsal sorunlara neden olan öfke ve kontrol eksikliğine bağlı olarak saldırgan bir şekilde davranabilirler.

Benzer olarak El-Sheikh, Buckhalt, Cummings ve Keller (2007) eşler arası anlaşmazlığın alışılagelmiş bir durum olduğunu, yıkıcı olabileceği gibi yapıcı da

olabileceğini belirtmektedirler. Ancak çocukların duygusal güvenliklerini sarsan ve çocuklar üzerinde olumsuz etkilere sebep olan anlaşmazlığın yıkıcı anlaşmazlık olduğuna vurgu yapmaktadırlar. Bununla beraber araştırmacılar, duygusal olarak güvensiz olan çocuğun ailenin sarsılmazlığı ve koruyuculuğuna olan güveninin daha az olduğunu dile getirmektedirler. Bu durum çocuğun duygusal ve fizyolojik olarak yüksek seviyede uyarılmasına neden olmakta ve böylece uykularının bölünmesine yol açmaktadır. Ayrıca eşler arası anlaşmazlığın duygusal güvensizliği arttırarak, çocukların uyku süresini ve kalitesini azalttığı ve böylelikle duygusal, davranışsal ve akademik sorunlara sebep olduğuna dikkat çekilmektedir.

Yapılan bir diğer çalışmada Jenkins (2000) eşler arası öfke temelli anlaşmazlık ile çocuklarda öfke gelişimini incelemiştir. Araştırmacı bu çalışmasında, birbirlerine çoğunlukla öfke gösteren ebeveynlerin çocuklarına öfke temelli ilişki stratejileri öğrettiklerini belirtmektedir. Ayrıca öfke duygularına genetik olarak da yatkın olan bu çocukların öfkenin hâkim olduğu bir ortama maruz kalmaları ile öfke kontrolü sorunları yaşamalarının olası olduğu ifade edilmektedir. Bu konuya benzer bir vurgu da Buehler ve diğerleri (1994) tarafından yapılmıştır. Araştırmacılar ebeveynler arasındaki düşmanca etkileşimlerin çocuklarda uyumsuzluklara neden olduğunu belirtmekte ve bu etkileşimlerin çocuğa istenileni elde etmede ve anlaşmazlıklarla başa çıkmada en etkili yolun kavga olduğunu öğrettiğini ifade etmektedirler. Aynı zamanda çocuk bu durumda düşmanca davranışlar göstermenin kabul edilebilir olduğunu da öğrenmektedir.

Bu bilgilerin yanı sıra ebeveynler arası anlaşmazlıklara maruz kalan çocukların anlaşmazlık çözüm becerilerini öğrenmeleri yoluyla bu anlaşmazlıklardan olumsuz etkilenmeyecekleri hatta bu deneyimlerinden yarar bile sağlayacakları belirtilmektedir. Bu nedenle ebeveynler arası anlaşmazlığın çocuklar için yapıcı ya da yıkıcı olan özelliklerinin tanımlanmasının önemli olduğu ifade edilmektedir. Ebeveynlerin çocukları olumlu ve olumsuz yönde etkileyen iki tür davranışından bahsedilmektedir. Olumsuz davranışlar; negatif ses tonu, sızlanma, öfke, eleştiri, suçlama ve yakınma, olumlu davranışlar ise; gülümseme, espri, sevgi, onay ve anlaşma olarak betimlenmektedir (Fincham, 1998).

Benzer olarak eşler arası anlaşmazlığın çocuklar üzerindeki etkilerini inceledikleri bir çalışmada Cummings ve Davies (2002), bu anlaşmazlıkların çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri ile beraber olumlu etkilerinin de olduğundan bahsetmektedirler. Araştırmacılar eşler arası bazı anlaşmazlık davranışlarının, çocukların sorunlarını azalttığını ve onların duygusal ve sosyal işlevselliği üzerinde olumlu etkilere sahip olduğunu ifade etmektedirler. Ayrıca çocukların eşler arası yapıcı anlaşmazlıkları izleyerek, kendi anlaşmazlıklarını nasıl ele alacaklarına dair faydalı bilgiler öğrendikleri belirtilmektedir. Buna ek olarak Faircloth (2012) yapıcı anlaşmazlıkların çocuklarda artan olumlu sosyal davranış (örn. psikolojik sorunların daha az olması ve yüksek benlik saygısı), artan duygusal güvenlik ve ebeveyn şefkati gibi olumlu sonuçlar sağladığının altını çizmektedir.

Bu düşüncelerle tutarlı diğer bir araştırmada, çocukların ebeveynler arası anlaşmazlıkların özür dileme ya da problemi çözmek için çeşitli yollar düşünme gibi anlaşmazlığın çözüm sürecini gözlemleyerek bu anlaşmazlıklardan yararlanacakları belirtilmektedir. Bununla beraber anlaşmazlığın herhangi bir çözüme ulaştırılamadığı ve çocuğun da aynı ortamda bulunduğu durumlarda ise ebeveynlerin yaşanan anlaşmazlık sonrasında birbirlerine karşı sıcak davranmalarının ve böylece çocuğa anlaşmazlığın çözüleceğine dair umut vererek yardım etmelerinin gerekliliği vurgulanmaktadır. Aynı zamanda ebeveynler çocuklarına anlaşmazlıklarının nasıl çözümlendiğini de açıklayabilirler. Bunlar gibi uygun anlaşmazlık çözüm stratejileri ile çocuk belirsizlik hissi ve duygusal uyarılmışlığı azaltılarak anlaşmazlığın olumsuz etkilerinden korunabilir (Buehler ve diğer., 1994).

Başka bir araştırmada ise Cummings, Schermerhorn, Davies, Goeke-Morey, Cummings (2006) duygusal güvenliği çocuk ve dünya arasında bir köprüye benzetmektedirler. Evlilik ilişkisinin iyi işlediği zaman çocuğun keşfetmesine ve diğer kişilerle olan ilişkilerini geliştirmesine olanak sağladığı ve çocuk için tıpkı yapısı sağlam bir köprü gibi güvenli bir taban oluşturduğu vurgulanmaktadır. Diğer yandan eşler arası yıkıcı anlaşmazlığın bu köprüyü aşındırarak çocuğun ilerlemesine engel olduğu ve böylece çocuğun kendine olan güvenini azaltarak diğer kişilerle etkileşim kurarken uygun yollar bulamamasına neden olduğu ifade edilmektedir.

Ek olarak yaşı ve cinsiyeti ne olursa olsun çocukların uyumlu evliliklerde daha olumlu davranışlar gösterdiği, problemli evliliklerde ise daha uyumsuz davranışlarda bulundukları belirtilmektedir (Fincham, 1998). Bu bağlamda McCoy, Cummings ve Davies (2009), eşler arası yapıcı anlaşmazlığın çocukların sağlıklı gelişimi üzerindeki olumlu etkisi nedeniyle eşlerin anlaşmazlıkları yapıcı yollarla çözmelerinin önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Benzer şekilde Cummings, Goeke-Morey, Papp (2003), ebeveynlerin hangi anlaşmazlık yöntemlerinin çocuklar için zararlı olduğunu bilmelerinin ve farklılıkları daha yapıcı yollarla müzakere etmelerinin çocuklar için önem taşıdığının altını çizmektedirler.

Özetle eşler arası anlaşmazlıkların farklı biçimleri çocuklar üzerinde farklı etkilere (olumlu/olumsuz) sahiptir (Cummings, Davies, 2002). Bu bağlamda kritik olan nokta, eşler arası anlaşmazlığın varlığının değil ebeveynlerin anlaşmazlık konularını ifade yollarının ve yönetim şekillerinin çocuklar üzerinde etkili olduğudur (Davies ve Cummings, 1998; akt. Harold, Shelton, Goeke-Morey ve Cummings, 2004).

Ebeveynler Arası Anlaşmazlıklara Verilen Tepkiler

Bu çalışmada ebeveynler arası anlaşmazlıklara verilen tepkiler eşler ve çocuklar açısından ayrı ayrı incelenmiştir. Bu bağlamda her bir başlık aşağıda bağımsız olarak tartışılacaktır.

Ebeveynler Arası Anlaşmazlıklara Eşlerin Verdiği Tepkiler

Kiesler (1996; akt. Nealey-Moore, Smith, Uchino, Hawkins, Olson-Cerny, 2007) kişiler arası davranışların iki boyuta göre değiştiğini ifade etmektedir. Bunlar düşmanlığa karşı dostluk (örn. soğukluk ve kavgacılığa karşı sıcaklık ve uysallık) ve hâkimiyete karşı teslimiyettir (örn. kontrole karşı uyumluluk). Bu bağlamda Li ve Chan (2012) eşler arasında olumlu ve olumsuz olmak üzere iki tür davranıştan söz etmektedirler. Bu davranışların her birinin iki tane alt boyutu vardır. Destek ve yapıcı etkileşim olumlu davranışların alt boyutları olarak belirtilirken, olumsuz davranışların alt boyutlarının anlaşmazlık ve yıkıcı etkileşim olduğu söylenmektedir. Eşler arasındaki yapıcı etkileşim; yapıcı bir iletişim, işbirliği, kabul, uzlaşma gibi

karşılıklı anlayışı geliştiren ve anlaşmazlıkların çözümüne yardım eden tüm davranışları içerir. Buna karşın yıkıcı etkileşim ise; saldırı, eleştiri, zorlama ve istek/çekilme gibi anlaşmazlığı tırmandıran ya da sorunu çözümsüz bir şekilde ortada bırakarak ilişkiye zarar veren tüm davranışları içermektedir.

Yapılan bir araştırmada eşler arasındaki hararetli sık tartışmalar, hakaretler, isim takma, dinleme isteksizliği ve duygu eksikliği gibi olumsuz davranışları içeren etkileşimler düşmanca anlaşmazlık olarak tanımlanmaktadır (Gottman, 1994; akt. Topham, Larson, Holman, 2005). Eşler arasındaki düşmanca anlaşmazlıkların farklı özellikleri iki gruba ayrılmakta ve şöyle açıklanmaktadır (Anderson ve diğer., 2011):

1. Yayılan negatif değişimler: Bu grup, eşlerin etkileşim kalıpları ve bu etkileşimler sırasındaki değişimlerin içeriği ve yoğunluğu ile ilgili olan özellikleri belirtir. Genellikle yüksek düzey anlaşmazlık yaşayan eşlerin belirli etkileşim kalıpları vardır. Bu kalıpların, eşler arasındaki negatif değişimler olduğu ifade edilmektedir. Eşler arasındaki bu negatif değişimler; tekrarlayan yıkıcı iletişim kalıpları, savunmacılık, karşı saldırı, anlaşmazlığın hızlı bir şekilde tırmanması, değişim isteme girişimleri ve bu girişimlerin sürekli reddedilmesi ile olumsuz söylemler olarak betimlenmektedir. Negatif değişimler eşler arasında yayılarak anlaşmazlığı hızlı bir şekilde tırmandırır ve başta çatışmalı olmayan kısa süreli anlaşmazlık, çatışmalı bir iletişime dönüşür.

2. Düşmanca, güvensiz duygusal ortam: Eşler arasında yayılan negatif değişimler, düşmanca duyguların (güçlü olumsuz etki, duygusal patlamalar, güven eksikliği, üçüncü şahısları ilişkiye dâhil etme ve karşılıklı güvensizlik) hâkim olduğu bir ortamın oluşmasına yol açmaktadır.

Bir diğer araştırmada Fincham (2003) evliliklerinde sorun yaşayan eşlerin davranışlarından olan talep/çekilme modelinden bahsetmektedir. Bu durumda eşlerden biri diğerini istek, şikâyet ve eleştirilerle baskı altına alırken diğer eş savunmacılık ve pasif eylemsizlik ile çekilir. Çoğu araştırma erkeğin çekildiği ve kadının düşmanca tepki verdiği davranış serilerinin uyumsuz eşlerde, evlilik doyumu olan eşlere göre daha yaygın olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda araştırmacı tepki göstermeyen veya çekilmeyi çağrıştıran ifadelerde (örn. ilgisiz yorumlar)

bulunan erkeklere göre kadınların daha fazla olumsuz davranış göstererek olumsuz etki yarattığı çıkarımında bulunmakta ve bu çekilmenin evlilik doyumunu azalttığını belirtmektedir. Ancak eşlerin talep/çekilme davranışındaki bu cinsiyet farklılığı görüşünün yanı sıra çekilen tarafın değişim isteyen tarafa göre değişebileceği de söylenmektedir. Başka bir deyişle değişim isteyen taraf erkek olursa, çekilen taraf kadın olabilir.

Benzer bir çalışmada Verhofstadt, Buysse, De Clercq ve Goodwin (2005) cinsiyete, anlaşmazlık yapısına ve talep/çekilme modeline göre eşler arası anlaşmazlıklarda duygusal uyarılma ve olumsuz etkiyi incelemişlerdir. Çok sayıda araştırmacının görüşlerinin sentezlendiği bu çalışmada, eşler arasındaki etkileşim modellerinden en göze çarpanının talep/çekilme modeli olduğuna vurgu yapılmaktadır. Bu modelde eşler arasında anlaşmazlık yaşandığında, eşlerden biri (talep eden) eleştirir ve suçlar şekilde değişim talep ederken, diğer eş (çekilen) duygusal ve/veya fiziksel olarak anlaşmazlıktan ve değişim talebinden kaçınarak çekilir. Yapılan bu araştırmanın sonuçları eşler arasında yaşanan anlaşmazlık sonrasında, eşlerin duygusal olarak uyarılmalarının ve karşılıklı olarak hissettikleri olumsuz etkinin, anlaşmazlığın yapısı ve eşlerin cinsiyetlerine göre farklılık gösterdiğini ortaya çıkarmıştır. Kadının talep eden erkeğin çekilen olduğu durumlarda erkeğin, kendinin talep eden olduğu durumlara göre, duygusal olarak daha düşük seviyede uyarıldığı ve böylece daha az olumsuz etkilendiği belirtilmektedir. Çünkü böyle bir durumda erkek kadının seçmiş olduğu bir konuda tartışırken, kendinin seçtiği bir konudaki tartışmaya göre daha az talepkâr olmakta ve etkileşimden çekilerek tartışmaktan kaçınmaktadır. Böylece eşinin davranışları erkeğin duygusal uyarılmışlığını etkilemediği gibi bu durumun erkek üzerindeki olumsuz etkisi de ortadan kalkmaktadır. Başka bir deyişle erkek, anlaşmazlık esnasında oluşan davranışları (örn. daha az talep, daha fazla çekilme) ile duygusal uyarılmışlığının tırmanmasını engellemekte ve bir nevi eşler arası anlaşmazlıklarda etkili bir başa çıkma mekanizması kullanmaktadır. Ayrıca bu durumun hızlı ve olumlu etkisi sebebiyle anlaşmazlık çözümüne katılmaktan ziyade anlaşmazlıklardan kaçınmayı/çekilmeyi seçebilmektedir. Çünkü anlaşmazlık sırasında duygusal olarak daha fazla uyarıldığında anlaşmazlık sonrası daha fazla olumsuz etkilenmektedir. Kadın ise daha az talepkâr ve daha fazla çekilen olunca duygusal olarak daha fazla

uyarılmakta ve daha olumsuz hissetmektedir. Bu nedenle eşler arası anlaşmazlıkta yaşadığı duygu yoğunluğunu azaltmak için, anlaşmazlık esnasında daha az çekilme ve anlaşmazlıkta daha fazla yer alma kadın tarafından kullanılan bir strateji olabilmektedir. Kadın erkeğe göre evliliğinde daha duygusal olduğu için kaçınmak yerine tartışmayı ve evlilik stresleri ile yüzleşmeyi istemektedir.

Bu düşüncelere paralel olarak Fincham (2003) anlaşmazlık esnasında uyumsuz eşlerin, uyumlu eşlere göre daha fazla olumsuz ve daha az olumlu söylemlerde bulunduğunu ifade etmektedir. Aynı zamanda eşlerden biri olumsuz bir şekilde davrandığında diğeri de olumsuz şekilde tepki verme eğilimindedir. Bu nedenle eşler arasında yaşanan anlaşmazlık sırasında ortaya çıkan, genellikle artarak devam eden ve eşler tarafından durdurulması zor hale gelen olumsuz davranışlar serisi uyumsuz evliliklerde uyumlu evliliklere göre daha olası bir durumdur. Böyle bir durumda kalan eşlerin bu kısır döngüden kurtulmaları için uyumlu bir yol bulmaları gerekir. Ancak eşlerin etkileşimi düzeltme girişimleri (örn. "Beni dinlemiyorsun") olumsuz etkilerle (örn. kızgınlık, üzüntü) geri döner. Çünkü birbirleri ile uyumsuz olan eşler, olumsuz etkiye olumsuz tepki verme eğilimde olurlar ve böylece kısır döngü devam eder. Bu durum eşlerin etkileşimini yapılandırılmış ve tahmin edilebilir bir hale getirir. Diğer taraftan uyumlu eşler aralarındaki olumsuz etkileşimi düzeltmek için gösterilen girişimlere daha duyarlı olmakta ve böylece olumsuz değişimleri daha erken son bulmaktadır. Örneğin eşlerden biri, "Bekle, bitirmeme izin vermiyorsun" gibi bir söyleme, "Özür dilerim… lütfen söylediğin şeyi tamamla" şeklinde tepki verebilir. Böyle bir durumda eşlerin etkileşimi daha az tahmin edilebilir olmakta ve daha gelişigüzel bir şekilde sürmektedir.

Bir başka çalışmada Keller ve diğerleri (2005) eşler arasında yaşanan anlaşmazlıkların uygun bir şekilde ele alınmadığı sürece bu durumdan rahatsız olan eşin kırgın, kızgın ya da güvensiz hissetmeye devam edeceğini; hatalı olan eşin ise kendini savunmaya geçeceği veya problem çözme girişimlerinden çekileceğini ifade etmektedirler. Bununla beraber, ebeveynler arasında sessiz bir şekilde devam eden ve dile getirilmeyen anlaşmazlıklarda eşlerin verdiği tepkiler üç kategoriye ayrılmaktadır (Pryor, Pattison, 2007):

1. Eşi rahatsız etmeye yönelik eylemler (örn. dışarıda daha fazla kalma, etraftaki nesnelere vurma, kapıları çarpma),

2. Normal veya sevecen davranışlarda azalma (örn. yemek yapma ve eve gelen eşi öperek karşılama gibi günlük rutinleri yapmama),

3. Aileden ve eşten kaçınma (örn. yalnız kalmak için evin başka bir bölümüne gitme, işte daha fazla zaman harcama ya da akrabaları ziyaret etme, ebeveynlerin birbirleri ile daha az zaman geçirmesi, ayrı odalarda uyuma).

Sonuç olarak, ebeveynler arası anlaşmazlıklarda eşler yapıcı/yıkıcı ya da olumlu/olumsuz tepkiler vermektedirler. Eşlerin verdiği olumlu tepkiler, eşler arasında yapıcı bir etkileşime dönüşerek yaşanan anlaşmazlıklarda problemlerin çözümüne yardım etmektedir. Diğer taraftan eşlerin gösterdiği olumsuz tepkiler yıkıcı bir yönelimle, yaşanan anlaşmazlığı problem çözümünden uzaklaştırarak, içinden çıkılmaz ve tekrarlayan bir hale getirir. Başka bir ifadeyle, yaşadıkları anlaşmazlıklarda eşlerin verdiği tepkiler anlaşmazlık yönetimini yapıcı/yıkıcı veya olumlu/olumsuz olarak tayin etmektedir.

Ebeveynler Arası Anlaşmazlıklara Çocukların Verdiği Tepkiler

Harold ve diğerleri (2004) çocukların anlaşmazlıklara verdiği tepkilerin ebeveynlerin anlaşmazlık davranışlarına bağlı olduğunu vurgulamaktadırlar. Örneğin çocuklar ebeveynlerinin yıkıcı anlaşmazlıklarına maruz kaldıklarında, yaşadıkları bu durumu dengelemek için anlaşmazlığa aktif bir şekilde müdahale ederek ya da buna alternatif olarak anlaşmazlığın yaşandığı ortamdan çekilerek veya kaçınarak kendi öz düzenlemelerini yaparlar.

Bu görüşlerle tutarlı bir çalışma Shelton, Harold, Goeke-Morey ve Cummings (2006) tarafından yapılmıştır. Çok sayıda araştırma sonucunun incelenerek sentezlendiği bu araştırmada ebeveynlerin anlaşmazlıklarını ve fikir ayrılıklarını ifade etme biçimlerinin, çocukların bu anlaşmazlıklarla başa çıkma davranışlarını belirlediği dile getirilmektedir. Bununla beraber ebeveynler arasında yaşanan sözlü

öfkenin ve düşmanlığın var olduğu anlaşmazlıkların çocuklarda artan korku, öfke ve üzüntü gibi olumsuz duyguları ortaya çıkardığı belirtilmektedir. Çünkü ebeveynler arasındaki bu değişimler aile ilişkilerinin sarsılmazlığını tehdit etmektedir. Bununla beraber ebeveynler arasında dile getirilmeyen düşmanlık, sözsüz öfke ya da sessiz tavır gibi anlaşmazlığın daha az görünür türleri, anlaşmazlığın çözüleceğine dair çocuğun daha az umut beslemesine neden olarak çocuklara rahatsızlık vermektedir. Anne-baba arasında yaşanan fiziksel şiddet ve saldırganlığa dayalı anlaşmazlık ise çocuğun anlaşmazlığa dâhil olmasına yol açmaktadır. Bunların yanı sıra ebeveynler arasında yaşanan çocuk konulu anlaşmazlıklar diğer anlaşmazlıklara göre çocuğa daha fazla sıkıntı vermektedir. Bu durumda çocuk utanma ve suçlama duyguları ile beraber daha güçlü bir şekilde anlaşmazlığa müdahale etme güdüsü içinde olur. Bu güdü, çocuğun anlaşmazlığın gidişatı ve sonucu ile ilgili olarak kontrolün kendinde daha fazla olduğu düşüncesiyle oluşur. Ayrıca anlaşmazlığın yoğunluğu ne olursa olsun çocuğun anlaşmazlığa müdahale etme durumu, anlaşmazlığın fiziksel ya da psikolojik olarak kendisine zarar vereceği düşüncesiyle kendini sorumlu hissetmesinden kaynaklanmaktadır.

Konu ile ilgili çeşitli araştırma sonuçlarının bir araya toplandığı benzer bir çalışmada Keller ve diğerleri (2007), ebeveynler arası anlaşmazlıklarda anne-babaların gösterdiği tehdit, düşmanlık, savunmacılık ve hakarete karşı çocukların korku, öfke ve üzüntü ile tepki verdiğini söylemektedirler. Yapılan bu çalışmada ebeveynlerin olumsuz duygu durumları çocukların korku, öfke ve üzüntü tepkileri ile ilişkilendirilmektedir. Bununla beraber çocukların anlaşmazlığı endişe verici olarak algılayıp, bunun için kendilerini suçladıkları ifade edilmektedir. Ayrıca eşler arası anlaşmazlıklarda çocukların ebeveynlere yardım etme, araya girme, ebeveynleri rahatlatma, çözüm bulmaya çalışma ya da kaçınma davranışları gösterdikleri dile getirilmektedir.

Ek olarak Grych and Fincham (1990) çocukların ebeveynler arası anlaşmazlığa verdiği tepkilerin çocuğun anlaşmazlığı bilişsel olarak değerlendirmesi yoluyla oluştuğunu vurgulayan bilişsel-bağlamsal çerçeveyi ileri sürmüşlerdir. Bilişsel-bağlamsal çerçevenin bakış açısıyla ebeveynler arası anlaşmazlık, olumsuz evlilik duygularının ifadelerini anlama ve bunlarla başa çıkma çabası içinde olan

çocuk için bir rahatsızlık kaynağı olarak kavramsallaştırılmıştır. Bu çerçevenin bakış açısına göre, ebeveynler arası anlaşmazlığın çocuğun uyumu üzerindeki etkisinin anlaşılması için çocukların ebeveynler arası anlaşmazlık algıları önemli bir mekanizmadır (Grych ve diğer., 2000; Jouriles, Spillner, Stephens, McDonald ve Swank, 2000; akt. Harold ve diğer., 2004). Bilişsel-bağlamsal çerçevenin perspektifine göre çocuktaki bu algı iki aşamada gerçekleşir. İlk olarak çocuk, koşulları ve ortaya çıkan stres kaynağının kişi için önemini (örn. kişisel hakaret) göz önüne alarak tahminlerde bulunur ve çevresinde neler olup bittiğini tanımlamaya çalışır. İkinci aşamada ise, stres kaynağının neden ortaya çıktığı ve bundan kimin sorumlu olduğuna (örn. kendini suçlama) dair görüşlerini oluşturur (Kim ve diğer., 2008).

Bu düşüncelere paralel olarak Davies ve Cummings (1994; akt. Davies, Cummings, 1998) duygusal güvenlik teorisini ileri sürmektelerdir. Duygusal güvenlik teorisi, çocukların evlilik ilişkisinin sarsılmazlığı hakkındaki görüşlerini temel alan bir güvenlik hissine sahip olduklarını ifade etmektedir. Duygusal güvenliği olan çocuk evlilik ilişkisini sıcak, sarsılmaz ve uyumlu görürken, güvensiz çocuk sarsılabilir, düşmanca ve aile işlevini parçalayıcı olarak görmektedir. Bu teoriye göre eşler arası anlaşmazlık çocukları olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü çocuklar anlaşmazlığı evlilik ilişkisinin istikrarını bozacak bir tehdit olarak görmektedirler. Ebeveynler arası anlaşmazlık çocuklar tarafından bir tehdit olarak algılandığı için, bu tehdidi azaltma düşüncesiyle çocuklar güvensiz şekilde tepki verirler. Bu durumda çocuklar ebeveynlerinin anlaşmazlıklarına karşı duyarsız olamaz ve bu anlaşmazlıkları görmezden gelemezler. Böylece o an yaptıkları şeyi durdurup başka bir eyleme gerek olup olmadığına karar verebilmek için dikkatlerini ebeveynlerinin anlaşmazlıklarına yöneltirler. Bununla beraber taraf tutarak araya girme, çözüm bulmaya çalışma ya da ebeveynleri rahatlatma yoluyla anlaşmazlığı çözme ya da aile uyumunu koruma eğiliminde olabilirler. Aynı zamanda ebeveynlerin dikkatini dağıtıp araya girerek anlaşmazlığı sonlandırma ya da anlaşmazlığın büyümesini önleme girişiminde bulunabilirler. Son olarak duygusal güvenliklerini tehdit edici durumlara maruz kalmalarını azaltmak için odayı terk ederek ya da saklanarak ebeveynlerinin anlaşmazlıklarından kaçınırlar (Keller ve diğerleri, 2007).

Duygusal güvenlik teorisine göre yıkıcı evlilik ilişkileri çocukların duygusal güvenliğini tehdit etmektedir (Davies, Cummings, 1998). Bu bağlamda ebeveynler arası anlaşmazlığa gösterilen yoğun öfke duyguları, korku veya üzüntü tepkileri, davranış bozuklukları ya da anne-baba arasında yaşanan anlaşmazlığı düzenleme veya bitirme gibi uygunsuz girişimler ve aile ilişkilerin yıkıcı olarak algılanması çocukların duygusal güvensizliklerini göstermektedir (Cumming ve Davies, 1996; akt. El-Sheikh ve diğer., 2007).

Konu ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Eşler arası anlaşmazlıkları inceleyen uluslararası araştırmaların çok sayıda olmasına rağmen ülkemizde anılan konuya ilişkin araştırmaların çok sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Bu nedenle araştırma konusu ile ilgili olduğu düşünülen ve ulaşılabilen çalışmalara aşağıda yer verilmiştir.

Güven (2013) yüksek lisans tez çalışmasında, anne baba çatışması ve annelerin duygu sosyalleştirme tepkileri bağlamında ele aldığı anne-baba-çocuk etkileşimlerinin 9-13 yaş grubu çocukların davranış sorunları ile ilişkisini ve bu sorunlara katkısını incelemiş ve bununla beraber çocuğun davranış sorunları ile anne baba çatışması algısı arasındaki ilişkide annelerin duygu sosyalleştirme tepkilerinin aracı rolünün olup olmadığını değerlendirmiştir. Araştırma bulgularının ilgili yazınla kısmi tutarlılık gösterdiği bildirilmektedir. Araştırma sonuçları, özellikle anne baba çatışması ve anne baba çatışmalarında kendini suçlama arttıkça çocukta gelişen davranış sorunlarının da arttığını, anne baba çatışmasının yanı sıra özellikle annelerin cezalandırıcı ve sıkıntılı duygu sosyalleştirme tepkilerinin de çocukta gelişen davranış sorunları ile ilişkili olduğunu ve annelerin bildirdiği davranış sorunları ile çocuğun algıladığı anne baba çatışmasında kendini suçlama arasındaki ilişkilerde annelerin cezalandırıcı ve/veya sıkıntılı duygu sosyalleştirme tepkilerinin aracılık ettiğini göstermiştir.

Öngider (2006) tarafından yapılan doktora tez çalışmasında evli ve boşanmış ailelerde algılanan ebeveyn kabul veya reddinin çocuğun psikolojik uyumu üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırma sonuçları hem evli hem de boşanmış ailelerdeki çocuğun saldırganlığının anne-baba saldırganlığıyla ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca evli çiftlerin çocukları anne-babası boşanmış çocuklara göre,

ebeveynler arasında yaşanan anlaşmazlıkların olumsuz etkilerine daha fazla maruz kaldıkları ve bu anlaşmazlıklara aynı evde yaşamalarından dolayı daha fazla şahit oldukları için psikolojik uyumlarının olumsuz etkilendiği bildirilmektedir.

Şirvanlı Özen (1998) yaptığı benzer bir araştırmada eşler arası çatışma ve boşanmanın farklı yaş ve cinsiyetteki çocukların davranış ve uyum problemleri ile algıladıkları sosyal destek üzerindeki rolünü incelemiştir. Araştırma sonucunda çatışmalı ve boşanmış anne-babaların çocuklarının psikolojik problem düzeyleri ve kaygı düzeylerinin, çatışmasız anne-babaların çocuklarına oranla daha yüksek olduğu; kız çocuklarının kaygı düzeylerinin, erkeklerinkine oranla daha yüksek olduğu; çocukların toplam problem, depresyon ve kaygı düzeylerinde yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı; çatışmasız anne-babaların çocuklarının, çatışmalı ve boşanmışlarınkine oranla çevrelerinden daha fazla sosyal destek algıladıkları; anne-baba arasındaki evlilik uyumunun azalmasıyla çocuklardaki uyum problemlerinin artması arasında ilişki olduğu saptanmıştır.

Bir başka çalışmada Peksaygılı ve Güre (2008), eşler arasındaki çatışma ile erken ergenlikteki çocukların uyum problemleri arasındaki ilişkide çocukların çatışmayı algılamalarının hem aracı ve hem de düzenleyici rolünü incelemişlerdir. Elde edilen bulgular, annenin algıladığı çatışma arttıkça hem kızların hem de erkeklerin içe yönelim, dışa yönelim ve toplam problemlerinin arttığını; eşler arasındaki çatışma ile ergenlerin uyum davranışları arasındaki ilişkide kızlarda ve erkeklerde algılanan çatışmanın boyutlarının farklı örüntüler ortaya koyduğunu; çocukların eşler arasındaki çatışmadan etkilenmesinin, çatışmaya ne derece maruz kaldıklarından ziyade, algıladıkları çatışmanın özelliklerinin, tehdidin ve çatışmadan dolayı kendilerini suçlamalarının yoğunluğuna göre farklılaştığını; çatışmaya maruz kalan kız ve erkek çocukların algıladıkları çatışmanın özelliklerinin, tehdit ve kendilerini suçlamalarının eşler arasındaki çatışmaya verecekleri tepkileri biçimlendirdiğini göstermiştir.

Yapılan benzer bir çalışmada Kızıldağ ve Şendil (2006), evlilik çatışması ve çocukların davranışsal problemleri arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenler açısından açıklayan bir model olan Bilişsel-Bağlamsal Çerçeveyi sınamışlardır. Çalışmanın sonuçları ebeveynlerin değerlendirmesine göre yüksek evlilik çatışması olan

ailelerden gelen çocukların davranış problemlerinin, çatışma özelliklerine dair algılarının ve tehdit algılarının, düşük çatışmalı ailelerden gelen çocuklara göre daha fazla olduğunu göstermiştir. Ayrıca çocukların çatışmanın özelliklerine dair algıları ile tehdit algıları ve davranış problemleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bununla beraber çatışmaların çocukla ilgililiği arttıkça çocuklarda kendini suçlamanın arttığı da bildirilmektedir.

Canel (2007) yaptığı doktora tez çalışmasında, ailede problem çözme becerilerinin geliştirilmesi yoluyla evlilikten elde edilen psikolojik doyumun arttırılmasına yönelik olarak kendi geliştirdiği bir grup çalışmasının, çiftlerin evlilik doyumlarının arttırılması üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonuçları, kurgulanan bu grup çalışmasının evli bireylerin evlilik doyumlarını ve buna bağlı olarak evlilik uyumlarını, ilişki mutluluklarını ve eşlerine yakınlıklarını arttırdığını, eşle çatışmalarını ve eşlerine duydukları öfkeyi azalttığını ve stresle başa çıkma konusunda kendilerine güvenlerini geliştirdiğini göstermiştir.

Başka bir araştırmada Çakıcı (2006), alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin aile işlevlerini, anne-çocuk ilişkilerini ve aile işlevlerinin anne-çocuk ilişkilerine etkisini incelemiştir. Araştırmacı aile işlevleri ve anne-çocuk ilişkilerinde sosyo-ekonomik düzeyin belirleyici bir etken olduğu, sosyo-ekonomik düzey grupları arasında aile işlevleri ve anne-çocuk ilişkileri açısından anlamlı farklılıkların olduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Özetle, eşler arası anlaşmazlıklara dair yurt içinde yapılmış olan yukarıdaki araştırmaların bulguları incelendiğinde; anne-baba çatışmalarının çocuk ile ilgililiği ve çocuğun bu çatışmalarda kendini suçlamasının artması ile birlikte çocuklarda davranış sorunlarının geliştiği, çocuğun saldırganlığının anne-baba saldırganlığı ile ilişkili olduğu, anne-baba arasındaki evlilik uyumunun azalması ile çocuklarda uyum problemlerinin arttığı, çocukların anne-baba çatışmasına dair algıları ile davranış problemleri arasında ilişki olduğu, ailede problem çözme becerilerinin geliştirilmesi ile evlilik doyumunun arttığı ve son olarak sosyo-ekonomik düzeyin aile işlevleri ve anne-çocuk ilişkilerinde ayırt edici bir faktör olduğu görülmüştür.

Konu ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

İlgili alan yazın incelemesinde konuya ilişkin yurt dışında yapılan araştırmaların çok fazla sayıda olduğu görülmüştür. Bu araştırmalardan bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

Krishnakumar ve Buehler (2000) yaptıkları meta-analiz çalışmasında ebeveynler arası anlaşmazlık ile ebeveynlik davranışları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonuçları eşlerin kendi anlaşmazlıkları ile olan meşguliyetlerinin en fazla çocuk yetiştirme uygulamalarına zarar verdiğini ve en güçlü etkinin ise sert disiplin ve çocuğun kabulü ile ilgili olduğunu göstermektedir. Buna ek olarak anlaşmazlığın varlığından ziyade ebeveynler arası düşmanlığın olduğu anlaşmazlıklar ile ebeveynlik davranışları arasında güçlü bir ilişki olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca yapılan bu araştırmada eşler arasındaki düşmanlık ve saldırganlık ile evli anne-babaların ebeveynlik kalitesi arasında boşanmış anne-babalarınkine göre daha güçlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Anlaşmazlıklarını olumsuz, düşmanca yollarla ifade eden boşanmamış ailelerde ebeveynlik kalitesinin daha çok etkilendiği bildirilmektedir.

Benzer bir çalışmada Buehler ve diğerleri (1998), eşler arasında anlaşmazlık yaşanmasının değil, ebeveynlerin bu anlaşmazlıkları düşmanca yollarla yönetmelerinin ergenlerin davranış bozuklukları ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu saptamışlardır. Ebeveynlerin kullandığı aleni ve gizli anlaşmazlık stratejilerinin olumsuz etkinin ve davranışların olduğu bir ortam yarattığı, böyle bir ortamda ergenlerin anlaşmazlık çözümünde etkili olmayan düşmanca, gelişime kapalı ve tekrarlayan örnek davranışlara maruz kaldığı ve bu nedenle de davranışlarının olumsuz yönde şekillendiği bildirilmektedir.

Keller ve diğerleri (2007), 2.sınıfa devam eden 215 öğrenci ve bu öğrencilerin ailelerinin katılımı ile gerçekleştirdikleri bir çalışmada, yıkıcı anlaşmazlığa ve ebeveyn alkolizmine maruz kalan çocukların ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında verdiği davranışsal tepkileri incelemişlerdir. Yapılan bu çalışmada ebeveynler arasında yaşanan anlaşmazlıklarda çocukların gösterdiği davranışsal tepkiler ile ebeveyn alkolizmi arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Araştırma sonuçları yıkıcı

anlaşmazlığa ve ebeveyn alkolizmine maruz kalan çocuklarda duygusal güvenliğin azaldığını ve alkol probleminin yaşandığı ailelerde eşler arası anlaşmazlığın çocukların davranışsal tepkileri üzerinde önemli bir rolü olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Öfke temelli eşler arası anlaşmazlık ile 4-8 yaş grubu çocukların öfke gelişimi arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında Jenkins (2000) anne ve babaların sözlü ve fiziksel öfke ifadelerinin çocuklarda öfke gelişimi ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Ebeveynlerinin öfke temelli anlaşmazlıklarına maruz kalan çocukların bu anlaşmazlıklara maruz kalmayan çocuklara göre daha sık ve daha sapkın öfke ifadelerinde bulundukları ve daha alaycı oldukları gözlemlenmiştir. Ayrıca yapılan bu çalışmanın sonucunda çocukların maruz kaldıkları ebeveynleri arasında yaşanan öfke temelli anlaşmazlıklar ne kadar çok olursa çocukların kişiler arası ilişkilerinde (çocuk-akran, çocuk-öğretmen, çocuk-anne) o kadar çok öfke gösterdikleri saptanmıştır.

El-Sheikh ve diğerleri (2007) ilkokula devam eden 166 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında, eşler arası anlaşmazlık ile çocukların duygusal güvensizliği, uyku bölünmeleri, uyum ve akademik sorunları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bu araştırmanın bulguları, eşler arası anlaşmazlığın ve duygusal güvensizliğin, çocukların uyku süresini ve kalitesini azaltarak çocuklarda uyumu ve akademik performansı etkilediğini göstermiştir.

Cummings, Keller ve Davies (2005) yaptıkları araştırma sonucunda anne ve babanın depresif belirtileri ile çocuğun anlaşmazlığa daha fazla maruz kalması arasında ilişki olduğunu saptamışlardır. Ayrıca anne ve babanın depresif belirtileri evlilik ilişkilerindeki, ebeveynlikteki ve çocuğun fonksiyonlarındaki yetersizlikler ile ilişkili bulunmuştur. Bu yetersizliklerin eşler arasında artan anlaşmazlıklar, güvensiz evlilik bağı, daha az anne-baba şefkati, çocuğun akranlarını dışlaması, çocuklarda artan içsel ve dışsal sorunlar ve azalan olumlu sosyal davranışlar olduğu bildirilmektedir.

Lian, Goek (2008) ise yaptıkları çalışmanın sonucunda eşler arası anlaşmazlık yönetiminin eşlerin ruh sağlığı açısından önemli olduğunu saptamışlardır. Eşlerin stres yaratan olumsuz etkilerden korunabilmesi için karşılıklı olarak tatmin edici bir

evlilik ilişkisinin çok önemli olduğu bildirilmiştir. Araştırmanın bulguları evliliğin sürdürülmesinde anlaşmazlık yönetiminin en önemli görevlerden biri olduğunu ve bu nedenle evlilik doyumunu etkileyen anlaşmazlık yönetim stratejilerinin belirlenmesinin gerekliliğini göstermiştir.

Başka bir araştırmada Kouros ve Cummings (2011), 296 çiftin katılımıyla gerçekleştirdikleri boylamsal bir çalışmada evlilik doyumu ve eşler arası anlaşmazlığı içeren evlilik işlevi ile depresif belirtiler arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonuçları evlilik işlevi ile depresif belirtiler arasında karşılıklı bir etkileşim olduğunu ve aynı zamanda bu etkileşimin kadın ve erkek doğasına göre farklılaştığını vurgulamaktadır. Erkeklerin depresif belirtilerinin evlilik doyumu ile kadınların depresif belirtilerinin ise eşler arası anlaşmazlıklar ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Bununla beraber elde edilen sonuçlar evlilik işlevinin her iki cinsin de ruh sağlığı açısından önemli olduğunun altını çizmektedir.

Yapılan bir diğer çalışmada Papp, Cummings ve Goeke-Morey (2009) eşler arasında yaşanan anlaşmazlıklarda en sık olarak tartışılan konunun çocuklar olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Eşler arası anlaşmazlıklarda yaygın olan diğer konuların ise ev işleri, aile sorumlulukları, iletişim ve boş zamanların nasıl değerlendirileceği olduğu saptanmıştır. Ayrıca yapılan bu araştırmada para konulu anlaşmazlıklar ile diğer konuların ele alınması arasında belirgin farklılıklar bulunmuştur. Eşler para konulu anlaşmazlıklarda diğer anlaşmazlıklara göre daha depresif davranışlar (örn. stres, üzüntü, korku) göstermekte ve kocalar daha kızgın davranışlarda (örn. sözlü ve sözsüz düşmanlık, savunmacılık, kişisel hakaret, fiziksel saldırganlık ve öfke) bulunmaktadırlar. Ayrıca yapılan bu çalışmada para konulu anlaşmazlıkların çözümsüz kaldığı da belirtilmektedir.

Shelton ve diğerleri (2006), 12-13 yaş grubu 208 erkek 190 kız olmak üzere 398 çocuk ile yürüttükleri bir araştırmada çocukların ebeveynlerinin anlaşmazlıklarıyla başa çıkma stratejilerini anlaşmazlığın içeriğine ve cinsiyet rolüne göre karşılaştırmalı olarak incelemişlerdir. Araştırma sonuçları aleni düşmanlık, sözlü öfke ve fiziksel saldırganlık içeren çocuk konulu anlaşmazlıklarda ebeveynlerin diğer konulu anlaşmazlıklarına göre çocukların daha fazla arabuluculuk yaptığını göstermiştir. Bununla beraber ebeveynler arasındaki düşmanca ve saldırgan

değişimleri algıladıklarında çocukların arabuluculuk ve kaçınma stratejilerini kullandıkları saptanmıştır. Bu durum çocukların uyum sorunları, içe yönelim ve dışa yönelim problemleri ile ilişkilendirilmektedir. Ek olarak ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıklara erkek çocukların pratik çözümler önerdiği ve ergenlik çağındaki erkeklerin de şiddetin ve saldırganlığın olduğu anlaşmazlıklara müdahale ettikleri, buna karşın bu anlaşmazlıklara kız çocukların erkek çocuklara göre daha fazla müdahale ettiği ve bu anlaşmazlıklardan kaçındığı bildirilmektedir.

Du Rocher Schudlich, Shamir ve Cummings (2004), 5-8 yaş grubu 47 çocuk ve onların aileleri ile gerçekleştirdikleri bir araştırmada evlilik ilişkileri ile bu ilişkilerin çocuklardaki temsillerini incelemişlerdir. Araştırma sonuçları eşler arası anlaşmazlık yönetim stratejilerinin çocukların akranlarıyla olan anlaşmazlık yönetim stratejileri ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu göstermiştir. Araştırma sonuçlarına göre, simülasyon anlaşmazlık senaryolarındaki akran anlaşmazlıklarında çocukların gösterdikleri olumsuz anlaşmazlık yönetim stratejilerine olan eğilimleri ve saldırgan davranışları anne-babaların gizli ve aleni anlaşmazlık davranışları ile ilişkilendirilmektedir. Ayrıca bu araştırmanın bulguları eşler arası anlaşmazlık ile çocukların akran ilişkileri arasındaki ilişkinin altını çizmektedir.

Benzer olarak Esfandyari, Baharudin ve Nowzari (2009) yaptıkları bir çalışmanın sonucunda, çocukların ebeveynlerini model aldıklarını ve kendi ilişkilerinde anne-babalarının davranışlarını taklit ettiklerini belirtmektedirler. Ayrıca aile bağlamı içerisinde ebeveynlerin anlaşmazlıklarını ele alma davranışlarının çocuklar üzerinde güçlü bir etkisinin olduğu ve bu davranışların çocuklar tarafından gözlemlenerek pratiğe döküldüğü vurgulanmaktadır.

McCoy, Cummings ve Davies (2009), 5-7 yaş grubu çocukları olan 235 ailenin katılımıyla gerçekleştirdikleri bir araştırmada eşler arası yapıcı ve yıkıcı anlaşmazlıklar ile çocukların duygusal güvenliği ve olumlu sosyal davranışları arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Yapılan bu araştırmada yapıcı ve yıkıcı anlaşmazlık arasındaki farkın dikkat çekici olduğu vurgulanmıştır. Araştırma sonucunda eşler arasında yaşanan yapıcı anlaşmazlıkların çocukların sosyal uyumu ile ilişkili olduğu, çocukların olumlu yönlerini arttırdığı ve olumsuz tepkiler ile uyum sorunlarını azalttığı bulgularına ulaşılmıştır. Bununla beraber eşler arası yıkıcı

anlaşmazlıkların çocuklarda duygusal güvensizlik yaratarak uyum sorunlarına neden olduğu bildirilmektedir.

Özet olarak yukarıdaki araştırmaların bulgularına bakıldığında; eşler arasında yaşanan anlaşmazlıkların yaygın nedeninin çocuklar olduğu ve bununla beraber ev işleri, aile sorumlulukları, iletişim ve boş zamanların nasıl değerlendirileceği ile ilgili anlaşmazlıklar yaşandığı, eşler arasında yaşanan anlaşmazlıkların düşmanca ifadelerinin ebeveynlik kalitesini etkilediği, anne-babaların düşmanca ve saldırgan değişimlerine tanık olan çocukların arabuluculuk ve kaçınma stratejileri kullandıkları ve bunun da çocuklarda uyum sorunlarına yol açtığı, eşler arasındaki yapıcı anlaşmazlıkların ise çocukların sosyal uyumu ile ilişkili olduğu, çocukların kendi ilişkilerinde anne-babalarının davranışlarını taklit ettikleri ve eşler arası anlaşmazlık yönetim stratejilerinin çocukların akranları ile olan anlaşmazlık yönetim stratejileri ile ilişkili olduğu ve eşler arası anlaşmazlık yönetiminin eşlerin ruh sağlığı ve evliliğin sürdürülmesi açısından önem taşıdığı görülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları, veri toplama araçlarının geçerlik ve güvenirlik çalışmaları ve verilerin analizine yönelik bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel bir çalışma olarak gerçekleştirilmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2008: 39) nitel araştırmayı; "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma" olarak tanımlamaktadır.

Bu çalışmada önceden belirlenen devlet okullarında eğitim gören 11-12 yaş grubu öğrenciler ve bu öğrencilerin anneleri ile görüşme yapılırken kullanılmak üzere, veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Betimsel bir araştırma olan bu çalışma, İzmir'de devlet okullarında öğrenim gören öğrencilerin ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların, bu anlaşmazlıkların müzakere sürecinin ve bu sürecin hem evliliğe hem de öğrencilerin davranışlarına olan etkisinin betimlenmesini içermektedir.

Araştırma Grubu

Bu araştırmada veriler, nitel araştırmalarda sıkça kullanılan ölçüt örnekleme tekniği ile toplanmıştır. Ölçüt örnekleme tekniği, "önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılması" (Yıldırım, Şimşek, 2008: 112) nı amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu model çerçevesinde devlet okullarında öğrenim gören 11-12 yaş grubu öğrencilerin ailelerinde yaşanan anlaşmazlıklar, bunların müzakere süreci ve bu sürecin evliliğe ve çocukların davranışlarına olan etkisi incelenmiştir.

Ölçüt örnekleme modeline uygun olarak hazırlanan araştırmada veriler, devlet okullarında öğrenim gören 11-12 yaş grubu öğrenciler ve onların annelerinden elde edilmiştir. Araştırma, önceden belirlenmiş (alt sosyo-ekonomik ve orta sosyo-ekonomik düzeye göre), İzmir ilinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı üç ortaokulda 36 öğrenci ve 36 anneye ulaşılarak gerçekleştirilmiştir. Alt ve orta sosyo-ekonomik düzeyi kapsayan devlet okulları ile çalışılması tercih edilmiştir. Aşağıdaki tabloda görüşme yapılan 3 grup öğrenci ile ilgili detaylı bilgi yer almaktadır.

Tablo: Araştırma Deseni

		Yapıcı, Barışçıl, Uzlaşmacı Öğrenciler	**Zaman Zaman Arkadaşlarına Karşı Yıkıcı Tepki Veren, Anlaşmazlık Yaşayan Öğrenciler**	**Çok Saldırgan, Arkadaşlarına Karşı Yıkıcı, Şiddet Uygulayan, Geçimsiz Öğrenciler**
Alt Sosyo - Ekonomik Düzey	Öğrenci Sayısı	6 (3Kız 3Erkek)	6 (3Kız 3Erkek)	6 (3Kız 3Erkek)
	Anne Sayısı	6	6	6
Orta Sosyo - Ekonomik Düzeyi	Öğrenci Sayısı	6 (3Kız 3Erkek)	6 (3Kız 3Erkek)	6 (3Kız 3Erkek)
	Anne Sayısı	6	6	6

Yapılan çalışmada, aile içi anlaşmazlıkları, müzakere sürecini ve bunun evliliğe ve çocukların davranışlarına olan etkisini incelemek için hem anneler hem de çocuklar ile görüşme yapılırken, veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Aile içi anlaşmazlıkların ve müzakere sürecinin evliliğe ve çocukların davranışlarına olan etkisinin incelenmesine ilişkin olarak yapılan bu çalışmada, devlet okullarında öğrenim gören 11-12 yaş grubu öğrencilerin ve bu öğrencilerin annelerinin konuya dair düşünce, gözlem ve deneyimlerinin alınması amacıyla, "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu-I" ve "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu-II" olmak üzere iki temel veri toplama aracı kullanılmıştır.

Patton (1987)'a göre görüşme, kişinin iç dünyasına girerek, onun bakış açısını anlamayı amaçlar (Aktaran Yıldırım, Şimşek, 2008). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde, araştırmacı önceden hazırlanmış olan sorularla beraber, kişinin verdiği cevapları açması ve detaylandırması amacıyla, görüşmenin akışına bağlı olarak değişik alt ve yan sorular sorabilir. Bunun yanı sıra kişi görüşme sırasında belli soruların cevaplarını başka sorular içinde vermiş ise, araştırmacı bu soruları sormayabilir (Türnüklü, 2000).

Yapılan bu çalışmada veri toplama araçları olan "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu-I" ve "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu-II", öğrencilerin ve velilerinin aile içi anlaşmazlığa ilişkin çağrışımlarını, yaşadıkları anlaşmazlık türlerini, yaşadıkları anlaşmazlık nedenlerini, anlaşmazlıklarını nasıl yönettiklerini, aile içinde yaşanan anlaşmazlıkların ebeveynlerin evliliğini ve çocukların davranışlarını nasıl etkilediğini anlamaya yönelik olarak hazırlanmıştır.

Araştırmada, öğrenci ve annelerle görüşme yapılırken kullanılan bu formlar, tez danışmanı rehberliğinde araştırmacı tarafından hazırlanmış, konu ile ilgili literatür taraması yapılmış ve değişik soru örnekleri belirlenmiştir. Konu ile ilgili alt temalar oluşturulmuş ve temalara uygun sorular hazırlanmıştır.

Yapılan bu çalışmada, önceden belirlenmiş olan araştırma grubu öğrencilerinin seçilmesi için öğretmen görüşlerine başvurulmuştur. Öğrenciler için hazırlanmış olan "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu-II"de yer alan görüşme soruları öğrencilere ayrı ayrı açıklanarak sorulmuş ve cevapları not edilmiştir. Daha sonra bu öğrencilerin anneleri ile görüşme yapılmış ve anneler için hazırlanmış olan "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu-I"de yer alan görüşme soruları yine aynı şekilde annelere açıklanarak sorulmuş ve cevapları not edilmiştir. Görüşmeler ortalama bir ders saati süresinde okul içinde yapılmıştır.

Görüşme formlarının iç geçerliğini sağlamak için, Dokuz Eylül Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda ve Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde görev yapan öğretim üyelerinden alınan uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak görüşme formları yeniden düzenlenmiştir. Öğrenci ve velilerle pilot uygulamalar yapılmış ve verilen cevaplar doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formlarına son şekli verilmiştir.

Görüşme tekniğine yönelik güvenirlik çalışması kapsamında, görüşmelerden elde edilen veriler bir hafta arayla araştırmacı tarafından yeniden kodlanmıştır. Güvenirlik düzeyinin belirlenmesinde, uyuşum yüzdesi (agreement percentage) formülü kullanılmıştır (Croll, Robson, Bakeman ve Gottman'dan aktaran Türnüklü, 2000):

$$\text{Uyuşum Yüzdesi (Agreement Percentage)} = \frac{\text{Uyuşum Miktarı x 100}}{\text{Uyuşum Miktarı+Uyuşmazlık Miktarı}}$$

Sözel verilerin analiz sürecinde araştırmacının kodlama güvenirliğini saptamak için yapılan çalışmada, kodlayıcı güvenirliği %96,03 olarak bulunmuştur.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu-I

Devlet okullarında öğrenim gören 11-12 yaş grubu öğrencilerin anneleri ile görüşme yapılırken kullanılmak üzere tez danışmanı rehberliğinde araştırmacı tarafından hazırlanan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu-I, 22 maddeden oluşmaktadır. Görüşme maddeleri, annelerin aile içi anlaşmazlığa ilişkin çağrışımlarını, yaşadıkları anlaşmazlık türlerini, yaşadıkları anlaşmazlık nedenlerini,

anlaşmazlıklarını nasıl yönettiklerini, aile içinde yaşanan anlaşmazlıkların ebeveynlerin evliliğini ve çocukların davranışlarını nasıl etkilediğini anlamaya yönelik olarak hazırlanmış ve tüm sorular açık uçlu sorular olarak yapılandırılmıştır.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu II

Devlet okullarında öğrenim gören 11-12 yaş grubu öğrencilerle görüşme yapılırken kullanılmak üzere tez danışmanı rehberliğinde araştırmacı tarafından hazırlanan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu-II, 27 maddeden oluşmaktadır. Görüşme maddeleri, öğrencilerin aile içi anlaşmazlığa ilişkin çağrışımlarını, anne-babaları arasında yaşanan anlaşmazlık türlerini, yaşanan bu anlaşmazlıkların nedenlerini, anne-babalarının anlaşmazlıklarını nasıl yönettiklerini, anne ve babalarıyla yaşadıkları anlaşmazlık türlerini ve aile içinde yaşanan anlaşmazlıklardan nasıl etkilendiklerini, neler hissettiklerini ve bu anlaşmazlıklara nasıl tepkiler verdiklerini anlamaya yönelik olarak hazırlanmış ve tüm sorular açık uçlu sorular olarak yapılandırılmıştır.

Verilerin Analizi

Yapılan bu çalışmada, nitel araştırma teknikleri ile elde edilen nitel verilerin analizinde, içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinin temeli, birbirine benzeyen verilerin belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek, okuyucunun anlayabileceği bir şekilde düzenlenip, yorumlanmasıdır (Yıldırım, Şimşek, 2008).

Bu araştırmanın içerik analizi çalışmasında, yarı yapılandırılmış görüşme formları ile elde edilen sözel verilerin anlamlı bölümlere indirgenmesini sağlamak amacıyla “kategoriler” oluşturulmuştur. Bu kategorilerin oluşturulmasında, sözel verilerin ait olduğu konu başlıkları bağımsız olarak ele alınmıştır. Bu nedenle her bir bölüme ait kategoriler ayrı ayrı belirlenmiştir. Bu bölümlerin belirlenmesi, yarı yapılandırılmış görüşme formlarında yer alan görüşme sorularının ayrı ayrı ele alınmasıyla gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin ve annelerinin verdikleri cevaplar doğrultusunda benzer yanıtlar kategorize edilmiş ve kategorize edilen yanıtlar tablolaştırılarak öğrencilerin ve annelerinin o kategoriye ait yanıtları tablonun o soruyla ilgili bölümüne örnek teşkil etmesi açısından yararlı olacağı düşünülerek

yansıtılmıştır (Türnüklü, Kaçmaz, Gürler, Yaka, Türk, Kalender, Şevkin, Zengin, 2009: 81-82). Görüşme tekniği ile elde edilen sözel veriler sayısallaştırılmış, frekans ve yüzde olarak ifade edilmiştir.

Son olarak detaylı bir biçimde tanımlanan ve sunulan bulgular, araştırmacı tarafından yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmada elde edilen verilerin nitel analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Aile İçi Anlaşmazlıklara İlişkin Anne Görüşlerine Ait Bulgular

Ölçüt örnekleme modeline uygun olarak hazırlanan bu araştırmada, önceden belirlenmiş (alt sosyo-ekonomik ve orta sosyo-ekonomik düzeye göre), İzmir ilinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarında öğrenim gören 11-12 yaş grubu öğrenciler ve bu öğrencilerin anneleri seçilmiştir. Öğretmen görüşlerine dayalı olarak; "yapıcı, barışçıl, uzlaşmacı öğrenciler", "zaman zaman arkadaşlarına karşı yıkıcı tepki veren, anlaşmazlık yaşayan öğrenciler" ve "çok saldırgan, arkadaşlarına karşı yıkıcı tepki veren, şiddet uygulayan, geçimsiz öğrenciler" olmak üzere 3 grup öğrenci belirlenmiştir. Araştırma, 36 öğrenci ve 36 anneye ulaşılarak gerçekleştirilmiştir. Belirlenen öğrencilerin annelerinin aile içi anlaşmazlıklara ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Bu çalışmada nitel veri çözümlemesinde, içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde, 11-12 yaş grubu öğrencilerin anneleri ile yapılan görüşmelerin içeriği incelenerek kategoriler oluşturulmuş, yüzde ve frekans olarak ortaya konmuştur.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin, aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımlarına ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Aile İçi Anlaşmazlığa Ait Çağrışımları

Kategoriler	O	%	A	%	Anne söylemleri
1. Kişiler arası uyumsuzluk	2	6	1	3	Uyumsuzluk/ Geçimsizlik.
2. Fikir ayrılıkları	8	25	2	6	Fikir çatışması…/…farklı düşünmemiz, fikir ayrılığı/ Fikir uyuşmazlığı…/ Konunun anlaşılmaması…
3. Maddiyat	-	-	4	13	Geçim sıkıntıları/ Maddi konular.../ Para sorunu…
4. Çocuklar ile ilgili sorunlar	8	25	4	13	Çocuklar/...çocuklar ile ilgili sorunlar/ Çocuklarla ilgili anlaşmazlıklar/…büyük çocuklar ile ilgili anlaşmazlıklar/ Kuşak çatışması/…çocuklara etkisi/ Çocuklarla ilgili kötü etkiler bırakması.
5. Eşler arası anlaşmazlık-lar	5	16	6	20	Eş … ile ilgili anlaşmazlıklar/ Eşim ile ara sıra tartışmalar/ Eş tartışması/ Karı-koca tartışmaları…/ Eşlerin huzursuzluk çıkarmaları/ Eş ile, çocukla ilgili anlaşamama durumu/ Eşler arası uyumsuzluk/ Anne-babanın arasının bozuk olması…
6. Eşler arası güvensiz ilişki	-	-	3	10	Aldatma, yalan…
7. Alışkanlıklar	-	-	2	6	…içki, kumar.
8. Sözel ve psikolojik şiddet	3	9	1	3	…Her iki kişinin birbirine bağırması/…tartışma.
9. Fiziksel şiddet	1	3	3	10	Kavga/…dayak.
10. Olumsuz duygular	5	16	5	16	Huzursuzluk, mutsuzluk/ Kendimi kötü hissetmem.
Toplam	32	100	31	100	

Tablo 1'de görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımlarına yönelik söylemleri on kategori içerisinde verilmiştir: "kişiler arası uyumsuzluk", "fikir ayrılıkları", "maddiyat", "çocuklar ile ilgili sorunlar", "eşler arası anlaşmazlıklar", "eşler arası güvensiz ilişki", "alışkanlıklar", "sözel ve psikolojik şiddet", "fiziksel şiddet" ve "olumsuz duygular".

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde, aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımlara ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, fikir ayrılıkları (%25) ve çocuklar ile ilgili sorunlar (%25) kategorilerinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, eşler arası anlaşmazlıklar

(%16) ve olumsuz duygular (%16) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu grupta yer alan anneler, sınırlı da olsa sözel ve psikolojik şiddet (%9), kişiler arası uyumsuzluk (%6) ve fiziksel şiddet (%3) kategorilerinde aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımlara ilişkin söylemlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu gruptaki anneler, aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımlara ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken maddiyat, eşler arası güvensiz ilişki ve alışkanlıklar kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında, aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımlara ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, eşler arası anlaşmazlıklar (%20) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler olumsuz duygular (%16), maddiyat (%13), çocuklar ile ilgili sorunlar (%13), eşler arası güvensiz ilişki (%10) ve fiziksel şiddet (%10) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu gruptaki anneler sınırlı da olsa aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımlara ilişkin fikir ayrılıkları (%6), alışkanlıklar (%6), kişiler arası uyumsuzluk (%3) ve sözel ve psikolojik şiddet (%3) kategorilerinde yer alan ifadeler belirtmişlerdir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bunun en göze çarpanı aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımlara yönelik her iki grubun da benzer olarak, eşler arası anlaşmazlıklar ve olumsuz duygular kategorilerinde söylemlerde bulunmalarıdır. Anneler eşler arası anlaşmazlığa ilişkin, *"Karı-koca tartışmaları…", "Eşlerin huzursuzluk çıkarmaları", "Eşler arası uyumsuzluk", "Anne-babanın arasının bozuk olması…"* gibi ifadeler dile getirmişlerdir. Olumsuz duygulara ilişkin anne söylemleri de, *"Huzursuzluk, mutsuzluk", "Kendimi kötü hissetmem"* gibi ifadeleri içermektedir. Ayrıca orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri, sınırlı da olsa benzer oranlarda kişiler arası uyumsuzluk kategorisi içinde yer almıştır.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımları benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Anne söylemleri arasında en göze çarpan farklılık fikir ayrılıkları kategorisinde görülmüştür. Anneler aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımlara yönelik fikir ayrılıkları kategorisinde, *"Farklı*

düşünmemiz, fikir ayrılığı…", "Fikir uyuşmazlığı…", "Konunun anlaşılmaması…" gibi ifadelerde bulunmuşlardır. Ayrıca alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin söylemlerinin bulunduğu maddiyat, eşler arası güvensiz ilişki ve alışkanlıklar kategorilerine dair, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden herhangi bir söylem dile getirilmemiştir. Bununla beraber, orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımlarına yönelik söylemlerinde en yoğun olarak fikir ayrılıkları ve çocuklar ile ilgili sorunlara vurgu yaparken, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin söylemleri, eşler arası anlaşmazlıklar kategorisinde yoğunlaşmaktadır.

Sonuç olarak, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin anneleri için aile içi anlaşmazlık ortak bir şekilde, eşler arası anlaşmazlıkları, olumsuz duyguları ve kişiler arası uyumsuzluğu ifade etmektedir. Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin söylemlerinde, fikir ayrılıkları ve çocuklar ile ilgili sorunlara yönelik çağrışımlar göz önündeyken, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin söylemlerinde, eşler arası anlaşmazlıklar ön plana çıkmaktadır.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Eşleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklar

Kategoriler	O	%	A	%	Anne söylemleri
1. İlişki anlaşmaz-lıkları	3	16	1	6	Eşim çok kıskançtır/ Burnunun dikine giden bir insan, o bildiğini yapar/ Eşimin eve bazen geç gelmesi.
2. Fikir ayrılıkları	5	26	3	16	Fikir ayrılıkları…/ Fikir anlaşmazlığı günlük konularda/ Eşim evin içinde sigara içer/ Ev ile ilgili bir şey isterim. "Şimdi zamanı değil daha sonra alırız" der…/ "Sigara içme." der eşim bana, ben içerim. Bir yere gitme konusunda olur. "Gitme." der eşim, ben gidersem huzursuzluk olur/ Badana yapmak istiyorum. Eşim erteliyor, yapmıyor/ Her sene badana boya isterim. Eşim masraf olacak diye karşı çıkar/ Alışveriş (market türü) konusunda olur. Eşim kendi istediği olsun ister.
3. Çocuklar ile ilgili anlaşmaz-lıklar	10	53	4	22	Çocuklar ile ilgili konular/ Çocuğun dersleri konusunda tartışırız/…bazen de çocuklardan kaynaklı/ Çocukların harçlıkları konusunda/ Çocukların yetiştirilmesi konusunda fikir ayrılıkları/ Çocukların yemek yemesi konusunda anlaşmazlık yaşarız/ Çocuklar ile ilgili olur. Eşim, "Neden düştü, çocuğa bir şey olmasın." der/…Çocuklar yemek seçer, eşim "zorlama istedikleri zaman yesinler" der. Ben üzülürüm/ Eşim bazı konularda çocuklara kızar. Ben de korumaya çalışırım.
4. Para konulu anlaşmaz-lıklar	-	-	6	33	Maddi konular/ Para sorunu/ Parasal konularda/ Bazen maddi konularda…
5. İşsizlik	-	-	2	11	İş yok diye tartışmalar olur/ Eşimin çalışmadığı ve işe gitmediği zamanlarda.
6. Fiziksel şiddet	-	-	1	6	Eşimden dayak yerdim. Aç ve susuz kalırdım.
7. Aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmaz-lıklar	1	5	1	6	Üçüncü şahıslar yüzünden/…bazen de akrabalardan kaynaklı.
Toplam	19	100	18	100	

Tablo 2'de görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklara yönelik söylemleri yedi kategori içerisinde verilmiştir: "ilişki anlaşmazlıkları", "fikir ayrılıkları", "çocuklar ile ilgili anlaşmazlıklar", "para konulu anlaşmazlıklar", "işsizlik", "fiziksel şiddet" ve "aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmazlıklar".

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, çocuklar ile ilgili anlaşmazlıklar (%53) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, fikir ayrılıkları (%26) ve ilişki anlaşmazlıkları (%16) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu grupta yer alan anneler, sınırlı da olsa aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmazlıklar (%5) kategorisinde eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin söylemlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu gruptaki anneler, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken para konulu anlaşmazlıklar, işsizlik ve fiziksel şiddet kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, para konulu anlaşmazlıklar (%33) ve çocuklar ile ilgili anlaşmazlıklar (%22) kategorilerinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler fikir ayrılıkları (%16) ve işsizlik (%11) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu gruptaki anneler sınırlı da olsa eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin fiziksel şiddet (%6), ilişki anlaşmazlıkları (%6) ve aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmazlıklar (%6) kategorilerinde yer alan ifadeler belirtmişlerdir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, her iki grubun da eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklara yönelik, sınırlı da olsa benzer oranlarda aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmazlıklar kategorisinde söylemlerde bulunduğu görülmektedir. Bu kategoride eşler ile yaşanan anlaşmazlıkların üçüncü şahıslar ve bazen de akrabalardan kaynaklı olduğu belirtilmiştir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklar birtakım farklılıklar da göstermektedir. Anne söylemleri arasında en göze çarpan farklılık, para konulu anlaşmazlıklar ve çocuklar ile ilgili anlaşmazlıklar kategorilerinde görülmüştür. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklara yönelik söylemlerinde en yoğun olarak para konulu anlaşmazlıklara vurgu yaparken, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin söylemleri, çocuklar ile ilgili anlaşmazlıklar kategorisinde yoğunlaşmaktadır. Ayrıca

alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin söylemlerinin bulunduğu para konulu anlaşmazlıklar, işsizlik ve fiziksel şiddet kategorilerine dair, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden herhangi bir söylem dile getirilmemiştir.

Sonuç olarak, orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, en fazla çocukları ile ilgili olarak eşleri ile anlaşmazlık yaşadıklarını belirtmişler ve bununla beraber fikir ayrılıkları yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler ise, eşleri ile en çok para konulu anlaşmazlıklar yaşadıklarını söyleyerek, çocuklar ile ilgili anlaşmazlıklar da yaşadıklarına dair söylemlerde bulunmuşlardır. Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin bazıları, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklardan, aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmazlıklar kategorisinde benzer oranlarda ifadeler dile getirmişlerdir.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Eşleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Konusu

Kategoriler	O	%	A	%	Anne söylemleri
1. İlişki anlaşmaz-lıkları	3	16	2	11	Benimle konuşmaması, paylaşmaması, iletişim kurmaması/ Eşimin uykuya düşkünlüğü/ Ben sinirliyimdir, bağırdığımda eşim kızar/ Benim sürekli mutfakta olmam. Eşim, "Bizi yalnız bırakıyorsun, bir saat bulaşık yıkıyorsun" diyor.
2. İlgisizlik	1	4	-	-	Bana ve çocuklara fazla zaman ayırmaması.
3. Fikir ayrılıkları	3	16	1	4	Fikir ayrılıkları…/ Bir şey alma konusunda (Bir ev eşyası çoğunlukla) eşim kendi isteği olsun ister, ben kendi istediğimin olmasını isterim/ Ev ile ilgili bir şey isterim. "Şimdi zamanı değil daha sonra alırız" der…
4. Çocuklar	8	42	5	26	Çocuklar ile ilgili. Eşimin izin vermediği durumlarda ben gevşek davranıyorum/ Çocuk yetiştirme/ Daha önceleri çocukları büyütürken olurdu/ Çocuklarla ilgili olur. Ben eşime, "Çocukların derslerine yardımcı ol, sokağa çok çıkıyorlar kız onlara, ders çalışmalarını söyle." diyorum. Eşim yapmaz/…Çocuklar yemek seçer, eşim "zorlama istedikleri zaman yesinler" der. Ben üzülürüm/ Benim dominant olmam. Çocukların dersleri (performans-proje ödevleri) ile ilgili olan konularda ben mükemmeliyetçiyimdir, eşim daha basit olsun der/ Büyük çocuklar işe gitmediği zamanlarda tartışırız/…büyük oğlanın ihtiyaçları konusunda.
5. Para	2	11	5	26	Maddi konular/ Maddiyat konusunda. Daha önceki zamanlarda olurdu. Eşim bazen işini boşluyordu/ Para sıkıntısı/ Taksitlerimizi ödeyemediğimizde.
6. İşsizlik	-	-	2	11	İşsizlik…/ Eşimin işsizliği.
7. Ev işleri	2	11	2	11	Evde yapılacak olan işler…/…yemek…/ Ev konusunda ya da eşyaları değiştirmek istemem yüzünden.
8. Aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmaz-lıklar	-	-	2	11	Onun ailesi ve benim ailem yüzünden tartışırız. İkimiz de ailemize düşkünüzdür/…akrabalar.
Toplam	19	100	19	100	

Tablo 3'te görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna yönelik söylemleri sekiz kategori içerisinde verilmiştir: "ilişki anlaşmazlıkları", "ilgisizlik", "fikir ayrılıkları", "çocuklar", "para", "işsizlik", "ev işleri" ve "aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmazlıklar".

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, çocuklar

(%42) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, ilişki anlaşmazlıkları (%16), fikir ayrılıkları (%16), para (%11) ve ev işleri (%11) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu grupta yer alan anneler, sınırlı da olsa ilgisizlik (%4) kategorisinde eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin söylemlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu gruptaki anneler, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken işsizlik ve aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmazlıklar kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, çocuklar (%26) ve para (%26) kategorilerinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler ilişki anlaşmazlıkları (%11), işsizlik (%11), ev işleri (%11) ve aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmazlıklar (%11) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu gruptaki anneler sınırlı da olsa eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin fikir ayrılıklar (%4) kategorisinde yer alan ifadeler dile getirmişler ve ilgisizlik kategorisinde yer alacak herhangi bir görüşte bulunmamışlardır.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri birlikte karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bunun en göze çarpanı her iki grubun da en yoğun olarak çocuklar kategorisinde söylemlerde bulunmalarıdır. Anneler eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların çocukların yetiştirilmesi, dersleri, yemek seçmeleri ve ihtiyaçları konularıyla ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca bu iki grupta yer alan annelerin benzer yoğunluklarda ifade ettikleri söylemler ev işleri ve ilişki anlaşmazlıkları kategorilerinde yer almıştır. Anneler eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusu olarak ev işleri kategorisinde yer alan *"Evde yapılacak olan işler…"*, *"…yemek…"*, *"Ev konusunda ya da eşyaları değiştirmek istemem yüzünden"* gibi anlatımları içeren paylaşımlarda bulunmuşlardır. Bunlara ek olarak anneler ilişki anlaşmazlıklarına ilişkin, *"Benimle konuşmaması, paylaşmaması, iletişim kurmaması", "Eşimin uykuya düşkünlüğü", "Ben sinirliyimdir, bağırdığımda eşim kızar"* gibi ifadeleri içeren söylemler dile getirmişlerdir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin görüşleri benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Anne söylemleri arasında en göze çarpan farklılık, para konulu anlaşmazlıklar kategorisinde görülmüştür. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna yönelik söylemlerinde en yoğun olarak çocuklar kategorisi ile aynı oranda para konulu anlaşmazlıklara vurgu yapmaktadır. Ayrıca alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin söylemlerinin bulunduğu işsizlik ve aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmazlıklar kategorilerine dair, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden herhangi bir söylem dile getirilmemiştir. Diğer taraftan orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin söylemlerinin bulunduğu ilgisizlik kategorisine dair alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden herhangi bir görüş belirtilmemiştir.

Sonuç olarak, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin anneleri, yoğunlukla çocukları ile ilgili olarak eşleri ile anlaşmazlık yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bununla beraber, ev işleri ile ilgili anlaşmazlıklar ile ilişki anlaşmazlıkları yaşadıklarını da dile getirmişlerdir. Bu bulgulara ek olarak göze çarpan nokta, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin eşleri ile çocukları konusunda yaşadıkları anlaşmazlıklarla beraber para konulu anlaşmazlıklara dair eşit oranda vurgu yapmış olmaları ve orta düzeydeki annelerin bu kategorideki söylemlerinden farklılaşmalarıdır.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Eşleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Nedenleri

Kategoriler	O	%	A	%	Anne söylemleri
1. Mizaç	2	10	5	19	Eşimin rahatlığı/ Eşim sakindir. Gezmeyi seven biri değildir. Ben gezmek isterim/ Genelde eşim kendi fikrine doğru yönlendirir, dediğim dediktir/ Bazen benim geç hazırlanmam…
2. İlgisizlik	1	5	1	4	Bana ve çocuklara fazla zaman ayırmaması/ Eşim hep TV ve haber izler, internette takılır.
3. Fikir ayrılıkları	3	15	-	-	Fikir ayrılıkları…/ Ev ile ilgili bir şey isterim. "Şimdi zamanı değil daha sonra alırız" der.../ Bir şey alma konusunda, farklı bakış açıları var.
4. Fiziksel şiddet	-	-	1	4	…beni dövüyor...
5. Alışkan-lıklar	-	-	1	4	Eşim içiyor…
6. Çocuklar	10	50	7	25	…çocukların yetiştirilmesi/ Çocuklarla ilgili tartışmalarımız olur/…Çocuklar yemek seçer, eşim "zorlama istedikleri zaman yesinler" der. Ben üzülürüm/…çocuklar/ Büyük kızımın problemi yüzünden. Kızımın nikâhı yok. Çocuğu var. Kızımın eşi çocuğu alıp gitti/ Çocuklar konusunda söylenmem ve dırdırcı olmam.
7. Kardeşler arası kavga	-	-	1	4	…kardeşler birbirlerini para konusunda şikâyet ediyor. "O çok para harcıyor" diyorlar. Bununla ilgili tartışmalar oluyor.
8. Para	2	10	5	19	Maddiyat/ Parasal konular…/…para yüzünden. Ben para harcamayı çok severim/ Maddi konular…/ Para sıkıntısı.
9. İşsizlik	1	5	3	11	Eşimin işsizliği/ Bir işinin ve mesleğinin olmaması/ İşsizlik…
10. Ev işleri	1	5	2	6	Evde yapılacak olan işler…/ …yemek…/…Eşimin istediği şeyler geç kalırsa (örneğin; ev işleri konusunda, kıyafetleri ütülenmediği ve yıkanmadığında) küçük tartışmalarımız olur. Eşim her şey tam olarak hazır olsun ister…
11. Aile dışı kişiler	-	-	1	4	…akrabalar.
Toplam	20	100	27	100	

Tablo 4'te görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine yönelik söylemleri on bir kategori içerisinde verilmiştir: "mizaç", "ilgisizlik", "fikir ayrılıkları", "fiziksel şiddet", "alışkanlıklar", "çocuklar", "kardeşler arası kavga", "para", "işsizlik", "ev işleri" ve "aile dışı kişiler".

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak,

çocuklar (%50) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler fikir ayrılıkları (%15), mizaç (%10) ve para (%10) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu grupta yer alan anneler, sınırlı da olsa ilgisizlik (%5), işsizlik (%5) ve ev işleri (%5) kategorilerinde eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin söylemlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu gruptaki anneler, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken fiziksel şiddet, alışkanlıklar, kardeşler arası kavga ve aile dışı kişiler kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, çocuklar (%25) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler mizaç (%19), para (%19) ve işsizlik (%11) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu gruptaki anneler sınırlı da olsa eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin ev işleri (%6), ilgisizlik (%4), fiziksel şiddet (%4), alışkanlıklar (%4), kardeşler arası kavga (%4), aile dışı kişiler (%4) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirmişler ve fikir ayrılıkları kategorisinde yer alacak herhangi bir görüşte bulunmamışlardır.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri birlikte incelendiğinde, bu iki grup arasında benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bunun en göze çarpanı her iki grubun da en yoğun olarak çocuklar kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmalarıdır. Anneler eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerinden olan çocuklar kategorisinde *"...çocukların yetiştirilmesi", "...Çocuklar yemek seçer, eşim 'zorlama istedikleri zaman yesinler' der. Ben üzülürüm", "Çocuklar konusunda söylenmem ve dırdırcı olmam"* gibi söylemleri içeren ifadeler dile getirmişlerdir. Ayrıca bu iki grupta yer alan annelerin benzer yoğunluklarda ifade ettikleri söylemler sınırlı da olsa ev işleri ve ilgisizlik kategorilerinde yer almıştır. Anneler eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerinden olan ev işleri kategorisinde *"...Eşimin istediği şeyler geç kalırsa (örneğin; ev işleri konusunda, kıyafetleri ütülenmediği ve yıkanmadığında) küçük tartışmalarımız olur. Eşim her şey tam olarak hazır olsun ister...", "...yemek..."* gibi

anlatımları içeren paylaşımlarda bulunmuşlardır. Bunlara ek olarak anneler ilgisizliğe ilişkin, *"Bana ve çocuklara fazla zaman ayırmaması", "Eşim hep TV ve haber izler, internette takılır"* gibi ifadeleri içeren söylemler dile getirmişlerdir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin görüşleri benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Anne söylemleri arasında en göze çarpan farklılık, fikir ayrılıkları kategorisinde görülmüştür. Orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerinden birinin de fikir ayrılıkları olduğunu belirtirken, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden bu kategoriye ait herhangi bir görüş belirtilmemiştir. Buna ek olarak bu iki grup, mizaç ve para kategorilerinde de farklılaşmaktadır. Ayrıca alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin söylemlerinin yer aldığı eşler arası anlaşmazlıkların nedenlerinden olan fiziksel şiddet, alışkanlıklar, kardeşler arası kavga ve aile dışı kişiler kategorilerine dair, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden herhangi bir söylem dile getirilmemiştir.

Sonuç olarak, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenleri arasında ilk sırayı çocuklar almaktadır. Bununla beraber, sınırlı da olsa ev işleri ve ilgisizlik ile ilgili söylemler de bulunmaktadır. Bu bulgulara ek olarak göze çarpan nokta, alt sosyo-ekonomik düzeyde fikir ayrılıkları kategorisinde; orta sosyo-ekonomik düzeyde ise fiziksel şiddet, alışkanlıklar, kardeşler arası kavga ve aile dışı kişiler kategorilerinde diğer gruptan farklı olarak, herhangi bir söylemin bulunmamasıdır.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim şekillerine ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Eşleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkları Yönetim Stratejileri

Kategoriler	O	%	A	%	Anne söylemleri
1. Yapıcı ve uzlaşmacı	15	56	10	54	Konuşarak çözmeye çalışıyoruz/ Konuşarak/ Karşılıklı tartışır, fikirlerimizi söyleriz. Karşılıklı konuşarak çözeriz/ Orta yolu buluruz/…Bazen güzelce konuşur paylaşırız ve saygı duyarım/ Ben haksızsam özür dilerim/ Önceleri içime kapanır, küserdim. Olmadığını gördüm, değiştirdim. Alıngandım, susuyordum. Paylaşınca daha güzel çözüldüğünü gördüm/ Eşime destek olurum.
2. Çözeme-yiz	2	7	1	6	Çözemezdik.
3. Uyumlu	2	7	1	6	Ya ben alttan alırım ya da eşim alttan alır/ Onunla yumuşak (alçak) bir ses tonuyla konuşarak. Alttan alarak/ Eşim sinirli olursa ben susarım. Birbirimize pek karşılık vermemeye çalışırız.
4. Kaçınma-cı	5	19	4	22	Sinirimiz yatıştıktan sonra konuşuruz/ Ya ben susarım ya da eşim susar. Konuyu uzatmayız. Konunun üstü kapatılır/ İkimiz de sinirliysek susarım, çekilirim. Bir iki saat sonra gelirim. Haklıysam anlatırım/ Sinirli olduğumda suskun kalırım. Sinirim yatışınca konuşuruz/ Sinirlendiğinde dışarı çıkarım, üstüne gitmem/ Ayrı duruyoruz. Pek sürmüyor/ Bazen küseriz ama uzatmayız/ Bıraktım kendi haline.
5. Yıkıcı ve saldırgan	3	11	1	6	Benim dediğim olunca anlaşmazlık çözülür/…Çözülmediği durumlarda ben sesimi yükseltirim. Benim dediğim olsun isterim…/ Bazen parlarım…
6. Arabulu-culuk	-	-	1	6	Benim ailem araya girer, bizi barıştırırlar.
Toplam	27	100	18	100	

Tablo 5'te görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerine ilişkin söylemleri altı kategori içerisinde verilmiştir: "yapıcı ve uzlaşmacı", "çözemeyiz", "uyumlu", "kaçınmacı", "yıkıcı ve saldırgan" ve "arabuluculuk".

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, yapıcı ve uzlaşmacı (%56) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler kaçınmacı (%19) ve yıkıcı ve saldırgan (%11) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu grupta yer alan anneler, sınırlı da olsa çözemeyiz (%7) ve uyumlu (%7) kategorilerinde eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerine ilişkin söylemlerde bulunmuşlardır.

Ayrıca bu gruptaki anneler, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerine ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken arabuluculuk kategorisinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, yapıcı ve uzlaşmacı (%54) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler kaçınmacı (%22) kategorisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu gruptaki anneler sınırlı da olsa eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerine ilişkin çözemeyiz (%6), uyumlu (%6), yıkıcı ve saldırgan (%6) ve arabuluculuk (%6) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirmişlerdir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri birlikte karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bunun en göze çarpanı her iki grubun da en yoğun olarak yapıcı ve uzlaşmacı kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmalarıdır. Anneler, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim şekillerinden olan yapıcı ve uzlaşmacı kategorisinde, *"Konuşarak çözmeye çalışıyoruz", "Karşılıklı tartışır, fikirlerimizi söyleriz", "Orta yolu buluruz", "Ben haksızsam özür dilerim", "Eşime destek olurum"* gibi ifadeleri içeren paylaşımlarda bulunmuşlardır. Buna ek olarak, anlaşmazlık yönetim stratejilerinden olan kaçınmacı kategorisinde de benzer oranlarda ifadeler bulunmaktadır. Bu kategoride de, *"Konunun üstü kapatılır", "Sinirli olduğumda suskun kalırım. Sinirim yatışınca konuşuruz", "Bazen küseriz ama uzatmayız", "Bıraktım kendi haline"* gibi görüşler belirtilmiştir. Ayrıca bu iki grupta yer alan annelerin benzer yoğunluklarda ifade ettikleri söylemler sınırlı da olsa çözemeyiz ve uyumlu kategorilerinde yer almıştır.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerine ilişkin görüşleri, benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Bu iki grup, yıkıcı ve saldırgan ile arabuluculuk kategorilerinde birbirinden farklılaşmaktadır.

Sonuç olarak, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları, yapıcı ve uzlaşmacı yollarla yönetmeye çalıştıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra anneler, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları kaçınmacı bir şekilde yönettiklerini de belirtmişlerdir. Anneler sınırlı da olsa eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları çözemediklerine ve bu anlaşmazlıklarını uyumlu bir şekilde yönetmeye çalıştıklarına dair söylemler de dile getirmişlerdir.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilere ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Eşleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklarda Verdiği Tepkiler

Kategoriler	O	%	A	%	Anne söylemleri
1. Ağlama	1	4	1	4	Ağlarım.
2. Mutsuzluk/ Üzüntü	-	-	1	4	Çok sıkılırım…
3. Yıkıcı ve saldırgan tepkiler	11	48	13	46	Fazla damarına basmayarak bütün her şeyi söyler sonra susarım/ O an sinirlenirim. Dır dır yaparım. Küs kalmam/Birden parlarım, sonra sakinleşir, kendimi eleştiririm/ Kızar, tavır yaparım. İşe giderken onu uğurlamam/ Ben bağırırsam o susar, o bağırırsa ben susarım/ Sesimi yükseltirim…/ Bağırır, hemen refleks gösteririm. O anda tepkimi koyarım/ Çocuklar… yoklarsa bağırırım, agresif bir yapım var/ …Bağırırım/ Sinirlenirim…/ Sinirlenirim, bir-iki saat sonra geçer/ Kızarım…/ …sinir olurum/ Öfkelenirim, sinirlenirim. Asabiyimdir, bir anda parlarım. Benimle paylaşmadığı konularda sinirlenirim…haberim olsun isterim her şeyden.
4. Yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler	4	17	3	10	…Bazen de konuşurum, hissettiklerimi, düşündüklerimi söylerim/ Önce susarım, sakinleşir. Sonra o susar ben konuşurum/…Hatamı anlar, sonra gönlünü alır özür dilerim/…O da anlayınca bunu konuşarak halletmeye çalışırım.
5. Uyumlu	-	-	1	4	Bazen hatalı olduğumda alttan alır, yumuşak davranırım.
6. Kaçınmacı tepkiler	7	31	9	32	…başka odaya geçerim/…küserim/…dışarı çıkarım/…hafif küserim. Birkaç saat konuşmam/ Babamlara giderdim. İki üç gün onlarda kalır eve geri dönerdim/ Susarım/ Susarak tepki veririm/ Konuşmam, konuşmadan tepkiler veririm…/…Bazen küserim ama çok fazla sürmez, ortama göre/ Susarım…/ Ev işleriyle uğraşırım…
Toplam	23	100	28	100	

Tablo 6'da görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilere ilişkin söylemleri altı kategori içerisinde verilmiştir: "ağlama", "mutsuzluk/üzüntü", "yıkıcı ve saldırgan tepkiler", "yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler", "uyumlu" ve "kaçınmacı tepkiler".

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilere ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, yıkıcı ve saldırgan tepkiler (%48) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler kaçınmacı tepkiler (%31) ve yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler (%17) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu grupta yer alan anneler, sınırlı da olsa ağlama (%4) kategorisinde eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilere ilişkin söylemlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu gruptaki anneler, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilere ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken mutsuzluk/üzüntü ve uyumlu kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilere ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, yıkıcı ve saldırgan tepkiler (%46) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler kaçınmacı tepkiler (%32) ve yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler (%10) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu gruptaki anneler sınırlı da olsa eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilere ilişkin ağlama (%4), mutsuzluk/üzüntü (%4) ve uyumlu (%4) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirmişlerdir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bunun en göze çarpanı her iki grubun da en yoğun olarak yıkıcı ve saldırgan tepkiler kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmalarıdır. Annelerin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilerden olan yıkıcı ve saldırgan tepkiler kategorisinde, *"Sesimi yükseltirim…", "Öfkelenirim, sinirlenirim. Asabiyimdir, bir anda parlarım. Benimle paylaşmadığı konularda sinirlenirim…haberim olsun isterim her şeyden", "Kızar, tavır yaparım. İşe giderken onu uğurlamam", "Çocuklar… yoklarsa bağırırım, agresif bir yapım var"* gibi ifadeleri içeren paylaşımlar görülmektedir.

Buna ek olarak, annelerin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilerden olan kaçınmacı tepkiler kategorisinde de benzer oranlarda ifadeler bulunmaktadır. Bu kategoride ise, *"...başka odaya geçerim", "...küserim", "Babamlara giderdim. İki üç gün onlarda kalır eve geri dönerdim", "Susarak tepki veririm", "Ev işleriyle uğraşırım..."* gibi görüşler belirtilmiştir. Ayrıca bu iki grupta yer alan annelerin benzer yoğunluklarda ifade ettikleri söylemler sınırlı da olsa ağlama kategorisinde yer almıştır.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilere ilişkin görüşleri, benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Bu iki grup, yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler kategorisinde birbirinden farklılaşmaktadır. Ayrıca alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler mutsuzluk/üzüntü ve uyumlu kategorilerinde sınırlı da olsa görüş belirtirken, orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler tarafından bu kategorilere dair herhangi bir söylem belirtilmemiştir.

Sonuç olarak, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda, yıkıcı ve saldırgan tepkiler verdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra anneler, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda kaçınmacı tepkiler de vermektedir. Sınırlı da olsa, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda ağlayarak tepki verdiğini dile getiren annelerin olduğu da görülmektedir.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda eşlerinin verdiği tepkilere ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Eşleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklarda Eşlerinin Verdiği Tepkiler

Kategoriler	O	%	A	%	Anne söylemleri
1. Mutsuzluk/Üzüntü	-	-	1	4	Sıkılır, çok üzülür.
2. Yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler	5	21	2	9	Eşim çok rahat ve sakindir/…Bazen anlayışla karşılar. Çoğu kez bana hak verir/ Çok sakindir, son noktaya kadar kendini tutar, sabrını korur, geçiştirir/ Daha sakin kalır.
3. Uyma	-	-	2	9	Susar, idare eder/ ...ben sinirliysem susar.
4. Kaçınmacı tepkiler	10	42	6	26	…Evden çıkar gider. Dolaşır, siniri yatışınca gelir/ Susar/ Küser, mesafe koyar/ Gider sigara yakar, balkona çıkar, uzaklaşır/ Susar, tavır koyar/ Eşim konu uzamasın diye ya annesine ya da kardeşine gider. Onlarla dertleşir/ İki dk. sonra hiç bir şey olmamış gibi davranır/ Suçluysa susar ve konuyu geçiştirir/ İstifini bozmaz. Ben konuşmadan konuşmaz. Sabırla bekler. Kendi doğruları vardır/…küser. Bir-iki saat sonra barışır/ Umursamaz, çok rahattır/…çeker gider.
5. Yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü)	9	37	11	48	Kızar…/ Sinirlenir…/ Ses tonu yükselir/ Bağırır/ Bazen bağırır.../ Hemen bağırır, sonra yumuşar/…küfür eder…
6. Yıkıcı ve saldırgan tepkiler (fiziksel)	-	-	1	4	…beni döverdi.
Toplam	24	100	23	100	

Tablo 7'de görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda eşlerinin verdiği tepkilere ilişkin söylemleri altı kategori içerisinde verilmiştir: "mutsuzluk/üzüntü", "yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler", "uyma", "kaçınmacı tepkiler", "yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü)" ve "yıkıcı ve saldırgan tepkiler (fiziksel)".

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda eşlerinin verdiği tepkilere ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, kaçınmacı tepkiler (%42) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) (%37) ve yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler (%21) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirilmiştir. Bu gruptaki anneler, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda eşlerinin verdiği tepkilere ilişkin düşüncelerini ifade

ederlerken mutsuzluk/üzüntü, uyma ve yıkıcı ve saldırgan tepkiler (fiziksel) kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda eşlerinin verdiği tepkilere ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) (%48) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber kaçınmacı tepkiler (%26) kategorisinde yer alan söylemler dile getirilmiştir. Bu gruptaki anneler eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda eşlerinin verdiği tepkilere ilişkin sınırlı da olsa yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler (%9), uyma (%9), mutsuzluk/üzüntü (%4) ve yıkıcı ve saldırgan tepkiler (fiziksel) (%4) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirmişlerdir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda eşlerinin verdiği tepkiler farklılıklar göstermektedir. Anne söylemleri arasında en göze çarpan farklılık, kaçınmacı tepkiler kategorisinde görülmüştür. Anneler eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda eşlerinin verdiği tepkilerden kaçınmacı tepkiler kategorisinde, *"...Evden çıkar gider. Dolaşır, siniri yatışınca gelir", "Küser, mesafe koyar", "Umursamaz, çok rahattır"* gibi ifadelerde bulunmuşlardır. Bununla beraber, bu iki grup arasında yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) ile yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler kategorilerinde de farklılaşmalar göze çarpmaktadır. Ayrıca alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin söylemlerinin bulunduğu mutsuzluk/üzüntü, uyma ve yıkıcı ve saldırgan tepkiler (fiziksel) kategorilerine dair, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden herhangi bir söylem dile getirilmemiştir. Bunlara ek olarak, orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda eşlerinin verdiği tepkilere yönelik söylemlerinde en yoğun olarak kaçınmacı tepkilere vurgu yaparken, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin söylemlerindeki vurgu, yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) kategorisindedir.

Sonuç olarak, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda eşlerinin en yoğun olarak kaçınmacı tepkiler verdiği ön plana çıkmaktadır. Bunun yanı sıra bu gruptaki annelerin eşleri, yaşanan anlaşmazlıklarda yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) ile yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler de vermektedir. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler ise, eşlerinin yaşanan anlaşmazlıklarda en

yoğun olarak yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) verdiğini ifade etmişler ve bununla beraber kaçınmacı tepkiler ile ilgili de söylemler dile getirmişlerdir.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Çocukları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklar

Kategoriler	O	%	A	%	Anne söylemleri
1. Dersler/Ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar	8	35	9	33	Ders çalışması için oğlumu yönlendirme konusu oluyor. Çok uyuşuk ve yavaş hareket etmesi, son dakikada ödev yapması/…ders konusu (tekrar yap, çalış gibi)/ Ben düzenli ders çalışmasını isterim. Ve her zaman daha fazla çalışmasını isterim/…Bir ara ödev konusunda, ödevlerini yarım yamalak yaptığı için anlaşmazlık yaşıyorduk/ …dışarı çıkmayı, oyun ve bilgisayar oynamayı çok seviyor. Ders ile ilgili problemler oluyor/ Bilgisayarda çok oyun oynar…/ İnternete ve bilgisayar oyunlarına çok takılır. Çok fazla çizgi film izler. Ders konusunda oluyor. Derslerini, ödevlerini unutuyor…/…Ders yüzünden anlaşmazlıklarımız olur bazen/…derslerine odaklanmıyor olması/ Akşam okuldan geldikten sonra yemeğini yiyip dışarıda basketbol oynamaya çıkar, eve geç gelir. Ders konusunda anlaşmazlık yaşarız…/ Ders çalışmıyor, dışarıda top oynuyor/ Ödev yapmaması konusunda anlaşmazlık yaşıyoruz…
2. Karşı gelme/Söz dinlememe	6	27	7	26	…Laf dinlemez/ Söz dinletememe…/ Sözümü dinlemediğinde/…Dondurma çok yer. Bir de "Elini yıka, üstünü değiştir." dediğimde kızar/ Çok inatçıdır. Para ister vermem. Tutturur, illa dediğini yaptırır/…izin vermediğim halde dışarı çıkmaları konusu ve disiplin konusunda/ …bana karşı dediğini yaptırmaya çalışan bir çocuktur. Oyun oynamayı, dışarı çıkmayı çok seviyor/ Alınması istediği şeyleri (telefon, bilgisayar vs.) tutturur/…Her istediği olsun ister/…biraz dediğim dedik. Bazı zamanlarda ısrarcı oluyor/ Kızım beni yaşıtı gibi görüyor, bazen bana arkadaşı gibi davranıyor, bağırıyor/ …bana çok bağırır…/ Ters cevaplar veriyor. Asi.
3. Arkadaşlık ilişkileri ile ilgili anlaşmazlıklar	-	-	1	4	…Bazı arkadaşlarını sevmiyorum, onlarla arkadaşlık yapmasını istemiyorum.
4. Beslenme alışkanlıkları ile ilgili anlaşmazlıklar	1	4	1	4	…yemek seçer/ Küçük kızımla yemek konusu.
5. Değer farklılığı	2	9	1	4	…açık saçık giyinir, makyaj yapar/ Kızımla düzen konusu…/ …giyim-kuşam konusunda anlaşmazlık yaşarız. Ben daha düzgün, derli toplu giyinsin isterim.
6. Para ile ilgili anlaşmazlıklar	1	4	2	7	…çok para harcar. Para harcamayı çok sever…/ …para konusunda anlaşmazlığımız olur…/ Erkek çocuklar çok para harcar.
7. Kardeşler arası kavgalar	1	4	2	7	…Bazen de kardeş kavgaları yüzünden/…küçük kızım ile ağabeyi pek anlaşamazlar. Odaları paylaşamıyorlar, bilgisayar konusunda anlaşamıyorlar/…Küçük kardeşini çok döver.
8. Ergenlikten kaynaklı anlaşmazlıklar	2	9	-	-	Kızım ergenliğe girdi, dalgın, ders çalışma isteği yok ve yavaş, hayal âleminde. Bu dönemde ergenlikten dolayı anlaşmazlıklarımız oluyor/ Kızım bu dönemde ergenliğe girecek. Önce bana karşı geliyor. Sonra özür diliyor. Ben arkadaşlarının yanında ona bağırdığımda anlaşmazlığımız oluyor. Ergenliğin getirdiği nedenlerden oluyor…
9. Aşırı hareket/Yara-mazlık	1	4	3	11	Çok hareketlidir, ben ağır olmasını isterim. Hiperaktiftir. Evde hep koşturur, ayaktadır hep.../ Küçük oğlumun hareketliliği…/ Ortanca oğlum hiperaktif bir çocuk. Evin içinde beni çok yoruyor. Bir de okul ile ilgili yaramazlıkları konusunda anlaşmazlıklarımız oluyor… / Onur çok yaramazdır…
10. Alkol ve sigara kullanımı ile ilgili anlaşmazlıklar	1	4	1	4	…oğlumun ise psikolojik bozukluğu var. Çok fazla içki ve sigara kullanıyor. İçki ve sigara parası vermediğimde ortalığı kırıp döküyor. Bir iki hafta Manisa'da akıl hastanesinde kaldı. İlaç içmeyi kabul etmiyor. Ben yardımla geçiniyorum. Bu oğluma para yetiştiremiyorum/ Büyük kızım 18 yaşında ve sigara içiyor. Onunla ilgili problem yaşıyoruz…
Toplam	23	100	27	100	

Tablo 8'de görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklara yönelik söylemleri on kategori içerisinde verilmiştir: "dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar", "karşı gelme/söz dinlememe", "arkadaşlık ilişkileri ile ilgili anlaşmazlıklar", "beslenme alışkanlıkları ile ilgili anlaşmazlıklar", "değer farklılığı", "para ile ilgili anlaşmazlıklar", "kardeşler arası kavgalar", "ergenlikten kaynaklı anlaşmazlıklar", "aşırı hareket/yaramazlık" ve "alkol ve sigara kullanımı ile ilgili anlaşmazlıklar".

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar (%35) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, karşı gelme/söz dinlememe (%27) kategorisi içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu grupta yer alan anneler, sınırlı da olsa değer farklılığı (%9), ergenlikten kaynaklı anlaşmazlıklar (%9), beslenme alışkanlıkları ile ilgili anlaşmazlıklar (%4), para ile ilgili anlaşmazlıklar (%4), kardeşler arası kavgalar (%4), aşırı hareket/yaramazlık (%4) ve alkol ve sigara kullanımı ile ilgili anlaşmazlıklar (%4) kategorilerinde çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin söylemlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu gruptaki anneler, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken arkadaşlık ilişkileri ile ilgili anlaşmazlıklar kategorisinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar (%33) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, karşı gelme/söz dinlememe (%26) ve aşırı hareket/yaramazlık (%11) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu gruptaki anneler sınırlı da olsa çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin para ile ilgili anlaşmazlıklar (%7), kardeşler arası kavgalar (%7), arkadaşlık ilişkileri ile ilgili anlaşmazlıklar (%4), beslenme alışkanlıkları ile ilgili anlaşmazlıklar (%4), değer farklılığı (%4) ve alkol ve sigara kullanımı ile ilgili anlaşmazlıklar (%4) kategorilerinde yer alan ifadeler belirtmişlerdir. Ayrıca bu gruptaki anneler, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken ergenlikten

kaynaklı anlaşmazlıklar kategorisinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bunun en göze çarpanı her iki grubun da en yoğun olarak dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmalarıdır. Anneler çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkları şu cümlelerle ifade etmişlerdir: *"...dışarı çıkmayı, oyun ve bilgisayar oynamayı çok seviyor. Ders ile ilgili problemler oluyor", "Ders çalışması için oğlumu yönlendirme konusu oluyor. Çok uyuşuk ve yavaş hareket etmesi, son dakikada ödev yapması", "...derslerine odaklanmıyor olması", "Ödev yapmaması konusunda anlaşmazlık yaşıyoruz…"*. Bunun yanı sıra iki grup da çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklara yönelik, karşı gelme/söz dinlememe kategorisinde benzer oranlarda şöyle ifadeler dile getirmişlerdir: *"Kızım beni yaşıtı gibi görüyor, bazen bana arkadaşı gibi davranıyor, bağırıyor", "Ters cevaplar veriyor. Asi", "...Laf dinlemez", "Çok inatçıdır. Para ister vermem. Tutturur, illa dediğini yaptırır", "...izin vermediğim halde dışarı çıkmaları konusu ve disiplin konusunda"*. Ayrıca bu iki grup sınırlı da olsa benzer oranlarda beslenme alışkanlıkları ile ilgili anlaşmazlıklar ile alkol ve sigara kullanımı ile ilgili anlaşmazlıklar kategorilerinde söylemlerde bulunmuşlardır.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklar, benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler sınırlı da olsa ergenlikten kaynaklı anlaşmazlıklar kategorisi ile ilgili söylemlerde bulunurken, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden bu kategoriye dair herhangi bir söylem dile getirilmemiştir. Bununla beraber, sınırlı da olsa bu iki grup aşırı hareket/yaramazlık kategorisinde birbirinden farklılaşmaktadır.

Sonuç olarak, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların başında dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar gelmektedir. Anneler çocuklarının söz dinlemeyip, kendilerine karşı geldiklerinde de çocukları ile anlaşmazlık yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Bu anlaşmazlıklarla beraber, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin anneleri çocukları ile beslenme

alışkanlıkları, para, kardeşler arası kavgalar ve alkol ve sigara kullanımı ile ilgili anlaşmazlıklar yaşadıklarını sınırlı da olsa benzer oranlardaki ifadelerinde belirtmişlerdir.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Çocukları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Konusu

Kategoriler		O	%	A	%	Anne söylemleri
1.	Karşı gelme/Söz dinlememe	3	13	8	36	…bana karşılık vermesi/ Karşı gelmesi/ Bana bağırır…/ Söylediğim şeyin anında yapılmaması/…bir şey söylerim, yapmaz/ Laf dinlememesi, çok dik kafalı olması…/…Çok fazla gezerler. Ben dışarı çıkmalarını istemem/ Dışarı çıkma konusunda.
2.	Düzensizlik	2	10	1	5	…düzensizliği/ Kızım odasını dağıttığında ve toplamadığında/ İkisi de evde ortalığı sürekli dağıtırlar.
3.	Dersler/Ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar	8	37	3	13	Ders çalışmaması, planlı olmaması/ Derslerini, ödevlerini zamanında yapmıyor/ Ödev konusu…/ Ders çalışmıyor. Bilgisayarda ve dışarıda oyun oynar, oyun oynamayı çok sever/ Ders konusu…/…ders ve sınav konusu.
4.	Beslenme alışkanlıkları ile ilgili anlaşmazlıklar	2	10	1	5	Yanlış beslenmesi (cips, kola vs.)/ …oğlum 110 kg. Onunla boğaz derdi oluyor. Çok yemek yiyor/…yemek seçer.
5.	Para ile ilgili anlaşmazlıklar	-	-	1	5	Genelde erkek çocuklarımla para konusu olur.
6.	Kardeşler arası kavgalar	1	5	2	8	Çocukların birbirini şikâyetleri/ Büyük çocuklar küçüklere bağırır…/…kardeşini hırpalaması.
7.	Kardeşler arası kıskançlıklar	2	10	1	5	Çocuklar arasında kıskançlık/ …“Siz beni sevmiyorsunuz.” diyor. Anlatamıyoruz, “Küçük kardeşin daha fazla ilgi istiyor.” diye/ Kardeşler arasında yaşanan anne-baba ile ilgili sevgi kıskançlığı oluyor.
8.	Aşırı hareket/Yara-mazlık	1	5	2	8	Yaramazlıkları ve kavgaları/ Onur çok yaramazdır…
9.	Bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar	1	5	1	5	Bilgisayarda çok oyun oynar… /Bilgisayar…
10.	Sorumsuzluk	1	5	1	5	Sürekli bir şeyleri yapması için “Yap.” demek gerekiyor…/ Geç vakitte yatmaları.
11.	Alkol ve sigara kullanımı ile ilgili anlaşmazlıklar	-	-	1	5	… oğlumun ise psikolojik bozukluğu var. Çok fazla içki ve sigara kullanıyor. İçki ve sigara parası vermediğimde ortalığı kırıp döküyor. Bir iki hafta Manisa’da akıl hastanesinde kaldı. İlaç içmeyi kabul etmiyor. Ben yardımla geçiniyorum. Bu oğluma para yetiştiremiyorum.
	Toplam	21	100	22	100	

Tablo 9’da görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna yönelik söylemleri on bir kategori içerisinde verilmiştir: “karşı gelme/söz dinlememe”, “düzensizlik”, “dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar”, “beslenme alışkanlıkları ile ilgili anlaşmazlıklar”, “para ile ilgili anlaşmazlıklar”, “kardeşler arası kavgalar”,

“kardeşler arası kıskançlıklar”, “aşırı hareket/yaramazlık”, “bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar”, “sorumsuzluk” ve “alkol ve sigara kullanımı ile ilgili anlaşmazlıklar”.

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar (%37) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, karşı gelme/söz dinlememe (%13), düzensizlik (%10), beslenme alışkanlıkları ile ilgili anlaşmazlıklar (%10) ve kardeşler arası kıskançlıklar (%10) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu grupta yer alan anneler, sınırlı da olsa kardeşler arası kavgalar (%5), aşırı hareket/yaramazlık (%5), bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar (%5) ve sorumsuzluk (%5) kategorilerinde çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin söylemlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu gruptaki anneler, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken para ile ilgili anlaşmazlıklar ve alkol ve sigara kullanımı ile ilgili anlaşmazlıklar kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, karşı gelme/söz dinlememe (%36) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar (%13) kategorisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu gruptaki anneler sınırlı da olsa çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin kardeşler arası kavgalar (%8), aşırı hareket/yaramazlık (%8), düzensizlik (%5), beslenme alışkanlıkları ile ilgili anlaşmazlıklar (%5), para ile ilgili anlaşmazlıklar (%5), kardeşler arası kıskançlıklar (%5), bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar (%5), sorumsuzluk (%5) ve alkol ve sigara kullanımı ile ilgili anlaşmazlıklar (%5) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirmişlerdir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri birlikte karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında benzerliklerin olduğu görülmektedir. Anneler, sınırlı da olsa benzer oranlarda düzensizlik, beslenme alışkanlıkları ile ilgili anlaşmazlıklar, kardeşler arası kavgalar, kardeşler arası

kıskançlıklar, aşırı hareket/yaramazlık, bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar ve sorumsuzluk kategorilerinde yer alan söylemlerde bulunmuşlardır. Anneler çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusu olarak düzensizlik kategorisinde, *"…düzensizliği", "Kızım odasını dağıttığında ve toplamadığında", "İkisi de evde ortalığı sürekli dağıtırlar";* beslenme alışkanlıkları ile ilgili anlaşmazlıklar kategorisinde, "*Yanlış beslenmesi (cips, kola vs.)", "…oğlum 110 kg. Onunla boğaz derdi oluyor. Çok yemek yiyor", "…yemek seçer";* kardeşler arası kavgalar kategorisinde, *"Çocukların birbirini şikâyetleri", "Büyük çocuklar küçüklere bağırır…", "…kardeşini hırpalaması";* kardeşler arası kıskançlıklar kategorisinde, "*Çocuklar arasında kıskançlık", "… 'Siz beni sevmiyorsunuz' diyor. Anlatamıyoruz 'Küçük kardeşin daha fazla ilgi istiyor' diye", "Kardeşler arasında yaşanan anne-baba ile ilgili sevgi kıskançlığı oluyor"* gibi anlatımları içeren paylaşımlarda bulunmuşlardır. Bununla beraber anneler çocuklarının yaramazlıklarının da anlaşmazlık konusu olduğunu belirtmişlerdir. Bunlara ek olarak anneler bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklara ilişkin, *"Bilgisayarda çok oyun oynar…"* ve sorumsuzluğa dair *"Sürekli bir şeyleri yapması için 'Yap' demek gerekiyor…", "Geç vakitte yatmaları"* gibi ifadeleri içeren söylemler dile getirmişlerdir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin görüşleri benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Anne söylemleri arasında en göze çarpan farklılık, dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar ve karşı gelme/söz dinlememe kategorilerinde görülmüştür. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna yönelik söylemlerinde en yoğun olarak karşı gelme/söz dinlememe kategorisine vurgu yaparken, orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıkları ön plana çıkarmaktadır. Ayrıca alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin söylemlerinin bulunduğu para ile ilgili anlaşmazlıklar ile alkol ve sigara kullanımı ile ilgili anlaşmazlıklar kategorilerine dair, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden herhangi bir söylem dile getirilmemiştir.

Sonuç olarak, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusunu, yoğunlukla dersler/ödevler oluştururken, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların

konusu en yoğun olarak, çocuklarının kendilerine karşı gelmeleri ve söz dinlememeleridir. Bu anlaşmazlıklarla beraber, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin çocukları ile yaşadıkları anlaşmalıkların konusu, sınırlı da olsa benzer oranlardaki ifadelerinden de anlaşıldığı gibi düzensizlik, beslenme alışkanlıkları ile ilgili anlaşmazlıklar, kardeşler arası kavgalar, kardeşler arası kıskançlıklar, aşırı hareket/yaramazlık, bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar ve sorumsuzluk da olabilmektedir. Bu bulgulara ek olarak göze çarpan nokta, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların bir diğer konusu olarak belirtilen para ile ilgili anlaşmazlıklar ile alkol ve sigara kullanımına ilişkin anlaşmazlıklar, orta sosyo ekonomik düzeydeki anneler tarafından bir anlaşmazlık konusu olarak belirtilmemiştir.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Çocukları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Nedenleri

Kategoriler	O	%	A	%	Anne söylemleri
1. İlişkiler	1	5	1	3	Benim otoriter oluşum. Baba tam tersi. Ben izin vermem, baba izin verir. Çocuklar beni değil, babayı severler/ Benim de agresif olmam.
2. Düzensizlik	2	9	1	3	…düzensizliği/ Kızımın dağınık olması ve odasını toplamaması…/ Evde ortalığı sürekli dağıtırlar.
3. Dersler/Ödevler	9	40	7	23	Ödev yapmamaları/ …ders ve sınav konusu/ Bilgisayar…/Bilgisayar çok oynar.
4. Karşı gelme/Söz dinlememe	5	22	8	27	Söylediğim şeyin anında yapılmaması/ Çok inatçıdır. Tutturur, illa dediğini yaptırır/…bir şey söylerim, yapmaz/ Laf dinlememesi, çok dik kafalı olması…/…biraz dediğim dedik. Bazı zamanlarda ısrarcı oluyor/ Karşılık vermesi/ Bazen zıt konuşmaları/ Kızım beni yaşıtı gibi görüyor, bazen bana arkadaşı gibi davranıyor, bağırıyor/ Bana bağırır…
5. Arkadaşlık ilişkileri	-	-	1	3	Arkadaşları.
6. Beslenme alışkanlıkları	1	5	1	3	Erkek çocuklarım fazla yemek yemezler/…oğlum 110 kg. Onunla boğaz derdi oluyor. Çok yemek yiyor.
7. Para	1	5	-	-	Maddi sıkıntılar.
8. Kardeşler arası kavgalar	1	5	4	14	Çocuklar küçük oldukları için ev içinde kardeşlerin didişmesi…/ …kardeşini hırpalaması/ Çocukların birbirini şikâyetleri/…büyük çocuklar küçüklere bağırır/ Çocuklar arasındaki … bilgisayar konusu.
9. Kardeşler arası kıskançlıklar	2	9	2	7	Kardeşler arasında yaşanan anne-baba ile ilgili sevgi kıskançlığı/ …“Siz beni sevmiyorsunuz.” diyor. Anlatamıyoruz, “Küçük kardeşin daha fazla ilgi istiyor.” diye/…ortanca oğlumdan kaynaklı kardeşler arasında kıskançlık kavgaları/ Çocuklar arasındaki kıskançlık, paylaşmama…
10. Aşırı hareket/Ya-ramazlık	-	-	4	14	Ortanca oğlum hiperaktif bir çocuk. Evin içinde beni çok yoruyor. Bir de okul ile ilgili yaramazlıkları konusunda anlaşmazlıklarımız oluyor... / Onur çok yaramazdır…/ Küçük oğlumun hareketliliği, Aleyna’nın kardeşiyle beraber şımarması.
11. Alkol ve sigara kullanımı	-	-	1	3	…oğlumun ise psikolojik bozukluğu var. Çok fazla içki ve sigara kullanıyor. İçki ve sigara parası vermediğimde ortalığı kırıp döküyor. Bir iki hafta Manisa’da akıl hastanesinde kaldı. İlaç içmeyi kabul etmiyor. Ben yardımla geçiniyorum. Bu oğluma para yetiştiremiyorum.
Toplam	22	100	30	100	

Tablo 10’da görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine yönelik söylemleri on bir kategori içerisinde verilmiştir: “ilişkiler”, “düzenlik”, “dersler/ödevler”, “karşı

gelme/söz dinlememe", "arkadaşlık ilişkileri", "beslenme alışkanlıkları", "para", "kardeşler arası kavgalar", "kardeşler arası kıskançlıklar", "aşırı hareket/yaramazlık" ve "alkol ve sigara kullanımı".

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, dersler/ödevler (%40) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler karşı gelme/söz dinlememe (%22) kategorisi içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu grupta yer alan anneler, sınırlı da olsa düzensizlik (%9), kardeşler arası kıskançlıklar (%9), ilişkiler (%5), beslenme alışkanlıkları (%5), para (%5) ve kardeşler arası kavgalar (%5) kategorilerinde çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin söylemlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu gruptaki anneler, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin görüşlerini ifade ederlerken arkadaşlık ilişkileri, aşırı hareket/yaramazlık ve alkol ve sigara kullanımı kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, karşı gelme/söz dinlememe (%27) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler dersler/ödevler (%23), kardeşler arası kavgalar (%14) ve aşırı hareket/yaramazlık (%14) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu gruptaki anneler sınırlı da olsa çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin kardeşler arası kıskançlıklar (%7), ilişkiler (%3), düzensizlik (%3), arkadaşlık ilişkileri (%3), beslenme alışkanlıkları (%3) ve alkol ve sigara kullanımı (%3) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirmişler ve para kategorisinde yer alacak herhangi bir görüşte bulunmamışlardır.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri birlikte incelendiğinde, bu iki grup arasında benzerliklerin olduğu görülmektedir. Anneler, karşı gelme/söz dinlememe kategorisinde benzer oranlarda söylemlerde bulunmuşlardır. Anneler çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerinden olan karşı gelme/söz dinlememe kategorisinde, "*Söylediğim şeyin anında yapılmaması", "…bir şey söylerim, yapmaz", "Laf dinlememesi, çok dik kafalı*

olması…", "…biraz dediğim dedik. Bazı zamanlarda ısrarcı oluyor", "Karşılık vermesi", "Bazen zıt konuşmaları" gibi söylemleri içeren ifadeler dile getirmişlerdir. Ayrıca bu iki grupta yer alan annelerin benzer yoğunluklarda ifade ettikleri söylemler sınırlı da olsa kardeşler arası kıskançlıklar, ilişkiler ve beslenme alışkanlıkları kategorilerinde yer almıştır. Anneler çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerinden olan kardeşler arası kıskançlıklar kategorisinde, *"Kardeşler arasında yaşanan anne-baba ile ilgili sevgi kıskançlığı", "…ortanca oğlumdan kaynaklı kardeşler arasında kıskançlık kavgaları", "Çocuklar arasındaki kıskançlık, paylaşmama…"*; ilişkiler kategorisinde, *"Benim otoriter oluşum. Baba tam tersi. Ben izin vermem, baba izin verir. Çocuklar beni değil, babayı severler", "Benim de agresif olmam"* gibi anlatımları içeren paylaşımlarda bulunmuşlardır. Bunlara ek olarak anneler beslenme alışkanlıklarına ilişkin, *"Erkek çocuklarım fazla yemek yemezler", "…Çok yemek yiyor"* gibi ifadeleri içeren söylemler dile getirmişlerdir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin görüşleri benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Anne söylemleri arasında en göze çarpan farklılık, dersler/ödevler kategorisinde görülmüştür. Buna ek olarak orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerinden birinin de para olduğunu belirtirken, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden bu kategoriye ait herhangi bir görüş belirtilmemiştir. Bu bulguların yanı sıra, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin söylemlerinin yer aldığı çocuklar ile yaşanan anlaşmazlıkların nedenlerinden olan aşırı hareket/yaramazlık, arkadaşlık ilişkileri ve alkol ve sigara kullanımı kategorilerine dair, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden herhangi bir söylem dile getirilmemiştir.

Sonuç olarak orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, çocukları ile en yoğun olarak dersler/ödevler nedeniyle anlaşmazlık yaşamaktadır. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ise, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenleri arasında ilk sırayı çocuklarının kendilerine karşı gelmesi ve söz dinlememesi almaktadır. Bununla beraber, bu iki grup çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenleri arasında sınırlı da olsa benzer oranlarda kardeşler arası kıskançlıkları, ilişkileri ve beslenme alışkanlıklarını saymaktadır.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim şekillerine ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Çocukları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkları Yönetim Stratejileri

Kategoriler	O	%	A	%	Anne söylemleri
1. Yapıcı ve uzlaşmacı	19	66	13	65	Defalarca nasihat ederiz. Her seferinde anlatırız. Sürekli konuşuruz/ Konuşarak/ Nedenlerini anlatırım/ Yanlışlarını anlatırım/ Konuşarak çözmeye çalışırım…/ Güzelce, tatlı dille, onun anlayacağı bir dille anlatırım/ Lafla, tatlı sözle…/ Sevgiyle yaklaşarak/ Sebeplerini ve sonuçlarını anlatırım. Kestirip atmam, dayatmacı olmam.
2. Ödüllen-dirici	3	11	-	-	Çok istediği bir şeyi yaparım/ …ödüllendirerek/ Bilgisayar için günlük bir saat izin veriyorum, kızıma alternatif şeyler sunarım (bilgisayar yerine örneğin dışarı çıkması ya da arkadaşının gelmesi gibi).
3. Yıkıcı ve saldırgan	5	17	4	20	…ceza veririm/ Bazen şartları çok zorlarsa sevdiği şeylere kısıtlama getiririm/ Çok sinirlenirsem oda hapsi veririm. Bazen de bir saat süresince dışarıya çıkmasına izin vermem/ Ceza veririm (odada oturma)…/ …Yeri gelir bağırırım/ "Sizi döverim." der, onları tehdit ederim ama dövmem. Terbiyelerini öyle veririm.
4. Kaçınma-cı	1	3	2	10	Ben ilgilenmiyorum. Çok takmıyorum/ Sessiz kalırım, küserim onlar anlayana kadar…/ Konuşmam. Özür diler, hatalarını anlarlar. Sonra olayın üzerine konuşuruz, ama önce konuşmam.
5. Uyumlu	1	3	-	-	…Bazen de oyun oynamasına, dışarı çıkmasına izin veririm. "Çık dolaş, hava al." derim.
6. Arabulu-culuk	-	-	1	5	Çözemiyorum. Bazen kardeşimi çağırıyorum. Çocuklar ile o konuşuyor.
Toplam	29	100	20	100	

Tablo 11'de görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerine ilişkin söylemleri altı kategori içerisinde verilmiştir: "yapıcı ve uzlaşmacı", "ödüllendirici", "yıkıcı ve saldırgan", "kaçınmacı", "uyumlu" ve "arabuluculuk".

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, yapıcı ve uzlaşmacı (%66) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı

sıra orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler yıkıcı ve saldırgan (%17) ile ödüllendirici (%11) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu grupta yer alan anneler, sınırlı da olsa kaçınmacı (%3) ve uyumlu (%3) kategorilerinde çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerine ilişkin söylemlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu gruptaki anneler, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerine ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken arabuluculuk kategorisinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, yapıcı ve uzlaşmacı (%65) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler yıkıcı ve saldırgan (%20) ile kaçınmacı (%10) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu gruptaki anneler sınırlı da olsa çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerine ilişkin arabuluculuk (%5) kategorisinde yer alan ifadeler dile getirirken, ödüllendirici ve uyumlu kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri birlikte karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bunun en göze çarpanı her iki grubun da en yoğun olarak yapıcı ve uzlaşmacı kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmalarıdır. Anneler, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerinden olan yapıcı ve uzlaşmacı kategorisinde, *"Defalarca nasihat ederiz. Her seferinde anlatırız. Sürekli konuşuruz", "Nedenlerini anlatırım", "Yanlışlarını anlatırım", "Güzelce, tatlı dille, onun anlayacağı bir dille anlatırım", "Sevgiyle yaklaşarak", "Sebeplerini ve sonuçlarını anlatırım. Kestirip atmam, dayatmacı olmam"* gibi ifadeleri içeren paylaşımlarda bulunmuşlardır. Buna ek olarak, anlaşmazlık yönetim stratejilerinden olan yıkıcı ve saldırgan kategorisinde de benzer oranlarda ifadeler bulunmaktadır. Bu kategoride de, *"...ceza veririm", "Çok sinirlenirsem oda hapsi veririm. Bazen de bir saat süresince dışarıya çıkmasına izin vermem", " 'Sizi döverim' der, onları tehdit ederim ama dövmem. Terbiyelerini öyle veririm"* gibi görüşler belirtilmiştir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerine ilişkin görüşleri, benzerliklerin yanı sıra

farklılıklar da göstermektedir. Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin söylemlerinin bulunduğu ödüllendirici kategorisinde, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden herhangi bir söyleme rastlanmamıştır. Bu iki grup sınırlı da, kaçınmacı kategorisinde birbirinden farklılaşmaktadır.

Sonuç olarak, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkları, yapıcı ve uzlaşmacı yollarla yönetmeye çalıştıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra anneler, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıkları benzer oranlardaki ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, yıkıcı ve saldırgan yollarla yönettiklerini de belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra sınırlı da olsa, orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda ödüllendirici bir yol izlediklerini belirtirken, alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler bu yönetim stratejisine dair bir görüş belirtmemişlerdir.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilere ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Çocukları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklarda Verdiği Tepkiler

Kategoriler	O	%	A	%	Anne söylemleri
1. Uyarma	3	11	2	7	Çok sabırlı değilimdir. Önce güzellikle söylerim…/ İki-üç kez uyarırım…/ Önce sakince uyarırım…/ Sabırlıyımdır. Önce bir-iki defa söylerim…
2. Yıkıcı ve saldırgan tepkiler	16	57	19	68	Kızarım…/ Gerektiğinde sesimi yükseltirim/ Sakin bir yapıdayımdır. Sinirlenirim ama sesim çok çıkmaz/ Beni çok sıkarlarsa bağırır, sinirlenirim. Yapma dediğim şeyi, yapmaya devam ederlerse sinirlenirim/… Yeri gelir bağırırım/ Sinirlenir, kızar, bağırırım/ Kızarak, öfkeyle tepki veriyorum/…Sabrım taştığında bağırırım/ Bazen birden tepki veririm…/ … Hafifçe tatlı-sert vururum/…döverim/…ceza veririm.
3. Kaçınmacı tepkiler	5	18	4	14	Son noktaya gelmedikçe sabırlıyımdır. Çabuk sinirlenmem/ Tepkimi susarak veririm/ Sessiz kalırım…/ Küserim, öyle ceza veririm/…küserim onlar anlayana kadar…/ Sıkılır dışarı çıkarım…/…Bazen içerde oturup kendi kendime ağlarım.
4. Yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler	4	14	3	11	Konuşurum/ Konuşarak hatalarını sayarım/…zorlansam bile özür dilerim. Nedenlerini anlatır, açıklamaya çalışırım.
Toplam	28	100	28	100	

Tablo 12'de görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilere ilişkin söylemleri dört kategori içerisinde verilmiştir: "uyarma", "yıkıcı ve saldırgan tepkiler", "kaçınmacı tepkiler" ve "yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler".

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilere ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, yıkıcı ve saldırgan tepkiler (%57) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler kaçınmacı tepkiler (%18), yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler (%14) ve uyarma (%11) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilere ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, yıkıcı ve saldırgan tepkiler (%68) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler kaçınmacı tepkiler (%14), yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler (%11) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu gruptaki anneler sınırlı da olsa çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilere ilişkin uyarma (%7) kategorisinde yer alan ifadeler dile getirmişlerdir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bunun en göze çarpanı her iki grubun da en yoğun olarak yıkıcı ve saldırgan tepkiler kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmalarıdır. Annelerin çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilerden olan yıkıcı ve saldırgan tepkiler kategorisinde, *"Kızarım…", "Beni çok sıkarlarsa bağırır, sinirlenirim. Yapma dediğim şeyi, yapmaya devam ederlerse sinirlenirim", "Kızarak, öfkeyle tepki veriyorum", "… Hafifçe tatlı-sert vururum", "…döverim", "…ceza veririm"* gibi ifadeleri içeren paylaşımlar görülmektedir. Ayrıca bu iki grup uyarma, kaçınmacı tepkiler ve yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler kategorilerinde benzer oranlarda ifadelerde bulunmuşlardır. Annelerin çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilerden olan uyarma kategorisinde, *"Çok sabırlı değilimdir. Önce güzellikle söylerim…", "İki-üç kez uyarırım…", " Önce sakince uyarırım…";* kaçınmacı tepkiler kategorisinde, *"Tepkimi susarak veririm", "Sessiz kalırım…", "Küserim,*

öyle ceza veririm", "...küserim onlar anlayana kadar...", "Sıkılır dışarı çıkarım...", "...Bazen içerde oturup kendi kendime ağlarım" ve yapıcı ve uzlaşmacı kategorisinde, *"Konuşarak hatalarını sayarım", "...zorlansam bile özür dilerim. Nedenlerini anlatır, açıklamaya çalışırım"* gibi görüşler belirtilmiştir. Grup açısından karşılaştırma yapıldığında ise, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelere göre daha fazla yıkıcı ve saldırgan tepkiler verdiği görülmektedir.

Sonuç olarak, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda, en yoğun olarak yıkıcı ve saldırgan tepkiler verdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra anneler, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda benzer oranlardaki ifadelerinden de görüldüğü gibi kaçınmacı tepkiler, yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler ve bunlarla beraber uyarma tepkisi de vermektedir.

Annelerin dilinden eşlerinin, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilere ilişkin söylemlerin analiz sonuçları Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13 Annelerin Dilinden Eşlerinin, Çocukları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklarda Verdiği Tepkiler

Kategoriler	O	%	A	%	Anne söylemleri
1. Yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler	8	34	5	26	Eşim daha mülayimdir/ Eşim daha sakin ve yumuşaktır/ Eşim benden daha rahat ve sakindir. Fazla bağırmaz. Bağırması için çok büyük bir şey olması gerekir/ Benim gibi davranır. Benden daha yumuşak davranır/ Eşim çocuklara kolay kolay tepki vermez. "Annenizin sözünü dinleyin" der/ Nedenlerini anlatır/ Dinler, konuşur, sonuca bağlar/ Çocukların suçlarını, onları kırmadan anlatmaya çalışır/ Konuşur, nasihat eder/…konuşur, anlatmaya çalışır/ …sebeplerini anlatır.
2. Uyarma	2	8	1	5	Önce konuşur…/ Bazen güzellikle söyler…
3. Yıkıcı ve saldırgan tepkiler	10	42	10	53	Bağırır, kızar/ Eşim bana, "Sen yüz veriyorsun" der. Aşırı kızar…/…Olumsuz bir şey olunca önce bağırır…/… Eskiden kızları döverdi/…2. kez aynı hatayı yaptıklarında döver, kötü döver hem de/ Ceza yöntemi kullanır…/Daha katıdır, sert tepki verir/Eşim bir kere olmaz dedi mi tekrarlamaz, Alperen dinler.
4. Ödül verme	1	4	-	-	…ödül koyar.
5. Kaçınmacı tepkiler	1	4	2	11	Pek sinirlenmez. Oralı olmaz/ Eşim karışmaz. Tepki göstermez/ Eşim çok rahattır. Bir şey söylemez, geniş ve sabırlı bir insandır.
6. Serbest bırakma	2	8	1	5	İlk önce "Bırak, kendileri halletsin." der…
Toplam	24	100	19	100	

Tablo 13'te görüldüğü gibi annelerin dilinden eşlerinin, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilere ilişkin söylemler altı kategori içerisinde verilmiştir: "yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler", "uyarma", "yıkıcı ve saldırgan tepkiler", "ödül verme", "kaçınmacı tepkiler" ve "serbest bırakma".

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde, eşlerinin, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilere ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, yıkıcı ve saldırgan tepkiler (%42) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler eşlerinin, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilere ilişkin yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler (%34) ile sınırlı da olsa uyarma (%8), serbest bırakma (%8), ödül

verme (%4) ve kaçınmacı tepkiler (%4) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında eşlerinin, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilere ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, yıkıcı ve saldırgan tepkiler (%53) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler eşlerinin, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilere ilişkin yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler (%26) ve kaçınmacı tepkiler (%11) ile sınırlı da olsa uyarma (%5) ve serbest bırakma (%5) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirmişlerdir. Ayrıca bu gruptaki anneler, ödül verme kategorisinde yer alacak herhangi bir görüş belirtmemiştir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bunun en göze çarpanı her iki grubun da en yoğun olarak yıkıcı ve saldırgan tepkiler kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmalarıdır. Annelerin dilinden eşlerinin, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilerden olan yıkıcı ve saldırgan tepkiler kategorisinde, *"Eşim bana, 'Sen yüz veriyorsun' der. Aşırı kızar…", "…Olumsuz bir şey olunca önce bağırır…", "… Eskiden kızları döverdi", "…2. kez aynı hatayı yaptıklarında döver, kötü döver hem de", "Ceza yöntemi kullanır…", "Daha katıdır, sert tepki verir"* gibi ifadeleri içeren paylaşımlar görülmektedir. Ayrıca bu iki grup yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler kategorisinde yer alan benzer oranlarda ifadeler dile getirmişlerdir. Bu kategoride de, *"Nedenlerini anlatır", "Dinler, konuşur, sonuca bağlar", "Çocukların suçlarını, onları kırmadan anlatmaya çalışır", "Konuşur, nasihat eder", "…konuşur, anlatmaya çalışır", "…sebeplerini anlatır"* gibi görüşler paylaşılmıştır.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin dilinden eşlerinin, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda verdiği tepkilere ilişkin görüşleri, benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Bu iki grup kaçınmacı tepkiler kategorisinde birbirinden farklılaşmaktadır. Ayrıca, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden bir kişinin söyleminin bulunduğu ödül verme kategorisinde, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelere ait herhangi bir anlatım bulunmamaktadır.

Sonuç olarak onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin anneleri, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda eşlerinin en yoğun olarak yıkıcı ve saldırgan tepkiler verdiğini dile getirmişlerdir. Bu bağlamda görülmektedir ki, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin eşleri, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin eşlerine göre, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda daha fazla yıkıcı ve saldırgan tepkiler vermektedir. Ayrıca orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin eşlerinin, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin eşlerine oranla daha fazla yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler verdiği saptanmıştır. Bunun yanı sıra çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin eşleri, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin eşlerine göre daha fazla kaçınmacı tepkiler vermektedir.

Annelerin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda, çocuklarının etkisine ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14 Annelerin Eşleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklarda, Çocuklarının Etkisi

Kategoriler	O	%	A	%	Anne söylemleri
1. Dersler/Ö-devler	4	27	1	12	Proje konusunda. Ben, "Daha titiz yapsın." derim, eşim pek ilgilenmez/ Eşimle çocuklar üzerinde tartışırız. Çocuk "çalıştım" der. Ben "çalışmadı" derim/ Ders konusunda/ Bazen Meryem ders çalışmadığında ve ben onu uyardığımda eşim, "Bırak istediğini yapsın, kendi problemi." der/…ödev konusunda anlaşmazlık yaşarız…
2. Disiplin	8	53	5	63	Ben ceza verdiğimde eşim kızar. O, "Konuşarak çöz." der. Anlaşmazlık yaşarız/ …küçükken ara sıra yaramazlığı konusunda eşimle tartıştığımız olurdu/…Ben disiplinliyimdir, eşim, "Sıkma çocukları." der/ Eşim bana, "Sen yüz veriyorsun, öfkelendin, ceza verdin, beş dk. sürüyor." diyor. Ben, oğlum boynuma sarılınca unutuveriyorum/ Eşim rahattır. Benim çocukları sıktığımı düşünür/ Mesela ben …, "Parka gitme." derim. Sonra bakarım babasının izniyle gitmiş. Sonra eşime kızarım. "Neden gönderdin?" diye. Tartışma olur/ Çocuklar huysuzluk yaptığında ben kızarım. Eşim de kızar. Ve bazen bir kargaşa olur/ Dışarı çıkma konusunda eşim başka bir şey söyler, ben başka bir şey söylerim. Eşim çocukları disiplinli yetiştirmez…/ Ben çocuklara sesimi çok yükselttiğimde…/ Büyük oğlum yüzünden bazen anlaşmazlık yaşarız. O biraz asidir. Babası bana "Sen yüz veriyorsun." diyor.
3. Beslenme alışkanlık-ları	2	13	2	25	Küçüğün yemek konusu/ Çocuklar küçükken çok tartışırdık. En büyük oğluma (ilk çocuk diye) abur cubur alırdı. Ben kızar, "Yapma böyle" derdim/ Çocukların yemek konusu. Çocuklar pek yemek yemez. Mesela … okulda aç kalsa bile, kimseden para alıp da yemek yemez. Evde de pek yemek yemez. Abur-cubur ve meyve yer. Eşim benim ilgilenmediğimi düşünür/ … bazen yemek yemez, yemek yemeyi pek sevmiyor. Eşimle bu konuda tartışırım.
4. Çocukların yetiştiril-mesi	1	7	-	-	Çocuklar bir şey istediklerinde ve olmadığında tartışırız. Ben çocukların istedikleri olsun isterim. Eşim, "Her imkânı verirsek, aşırı doyumsuz olurlar."der.
Toplam	15	100	8	100	

Tablo 14'te görüldüğü gibi annelerin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda, çocuklarının etkisine ilişkin söylemleri dört kategori içerisinde verilmiştir: "dersler/ödevler", "disiplin", "beslenme alışkanlıkları" ve "çocukların yetiştirilmesi".

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda, çocuklarının etkisine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak disiplin (%53) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda,

çocuklarının etkisine ilişkin dersler/ödevler (%27), beslenme alışkanlıkları (%13) ve sınırlı da olsa çocukların yetiştirilmesi (%7) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda, çocuklarının etkisine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak disiplin (%63) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda, çocuklarının etkisine ilişkin beslenme alışkanlıkları (%25) ile dersler/ödevler (%12) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirmişlerdir. Ayrıca bu gruptaki anneler, çocukların yetiştirilmesi kategorisinde yer alacak herhangi bir görüş belirtmemiştir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri birlikte karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında benzerlik olduğu görülmektedir. Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, benzer bir biçimde en yoğun olarak disiplin kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmuşlardır. Anneler eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda, çocuklarının etkisine ilişkin disiplin kategorisinde, *"Ben ceza verdiğimde eşim kızar. O, 'Konuşarak çöz.' der. Anlaşmazlık yaşarız", "...Ben disiplinliyimdir, eşim, 'Sıkma çocukları.' der", "Dışarı çıkma konusunda eşim başka bir şey söyler, ben başka bir şey söylerim. Eşim çocukları disiplinli yetiştirmez...","Eşim bana, 'Sen yüz veriyorsun, öfkelendin, ceza verdin, beş dk. sürüyor.' diyor. Ben, oğlum boynuma sarılınca unutuveriyorum"* gibi ifadeleri içeren paylaşımlar dile getirmişlerdir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda, çocuklarının etkisine ilişkin görüşleri, benzerliğinin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Bu iki grup dersler/ödevler ile beslenme alışkanlıkları kategorilerinde birbirinden farklılaşmaktadır. Ayrıca, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden bir kişinin söyleminin bulunduğu çocukların yetiştirilmesi kategorisinde, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelere ait herhangi bir anlatım bulunmamaktadır.

Sonuç olarak onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin anneleri, çocuklarından kaynaklı eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda, disiplin konusunu vurgulamışlardır.

Görüşmelerde elde edilen bulgular doğrultusunda görülmektedir ki, çocuklarının disiplini ile ilgili olarak alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelere göre eşleri ile daha fazla anlaşmazlık yaşamaktadır. Bununla beraber çocuklarının derslerine/ödevlerine ilişkin orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelere göre eşleri ile daha fazla anlaşmazlık yaşadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca, çocuklarının beslenme alışkanlıkları ile ilgili olarak alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelere göre eşleri ile daha fazla anlaşmazlık yaşamaktadır.

Çocuklar nedeniyle eşler arasında yaşanan anlaşmazlıkların konusuna ilişkin görüşlerin analiz sonuçları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15 Çocuklar Nedeniyle Eşler Arasında Yaşanan Anlaşmazlıkların Konusu

Kategoriler	O	%	A	%	Anne söylemleri
1. Dersler/Ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar	4	27	-	-	Ödev-ders konusu. Proje konusunda. Ben, "Daha titiz yapsın." derim, eşim pek ilgilenmez/…ders konusu. Çocuk "çalıştım" der. Ben "çalışmadı" derim/…ödev konusunda anlaşmazlık yaşarız…
2. Disiplin ile ilgili anlaşmazlıklar	6	40	4	50	Ben ceza verdiğimde eşim kızar. O, "Konuşarak çöz." der. Anlaşmazlık yaşarız/ Eşim bana, "Sen yüz veriyorsun, öfkelendin, ceza verdin, beş dk. sürüyor." diyor. Ben, oğlum boynuma sarılınca unutuveriyorum/ Eşim daha rahattır, çocukları sıkmaz, ben disiplinliyimdir/…Dışarı çıkma konusunda eşim başka bir şey söyler, ben başka bir şey söylerim. Eşim çocukları disiplinli yetiştirmez/ Ben … sokağa çıkmasını, bisiklete binmesini istemem. Eşim de, "Hapis mi edeceğiz?" der/…Ben disiplinliyimdir, eşim, "Sıkma çocukları." der/ Büyük oğlumun asiliğinden kaynaklı anlaşmazlıklar yaşıyoruz/…Ben çocuklara sesimi çok yükselttiğimde…/ Eşim, çocuklar konusunda benimle ortak hareket etmiyor. Bu sebeple tartışıyoruz. Eşim çocuklara yüz veriyor. Bana destek olmuyor. Hatta küçük kızım … babası duysun bana kızsın diye, tartışmalarımızda sesini yükseltiyor, çünkü babasından yüz buluyor. … bunu bana karşı kullanıyor.
3. Beslenme alışkanlıkları ile ilgili anlaşmazlıklar	1	7	2	25	Yemek konusu…/ Çocukların yemek konusu. Çocuklar pek yemek yemez. Mesela … okulda aç kalsa bile, kimseden para alıp da yemek yemez. Evde de pek yemek yemez. Abur-cubur ve meyve yer. Eşim benim ilgilenmediğimi düşünür.
4. Alışkanlıklar ile ilgili anlaşmazlıklar	1	7	-	-	Büyük kızımın problemleri ve sigara içmesi.
5. Çocukların yetiştirilmesi ile ilgili anlaşmazlıklar	2	12	1	12,50	Ben sıkı bir aileden geliyorum, eşim özgür, rahat bir ailede yetişmiş. Çocukları ben kendi ailemde gördüğüm gibi yetiştirmek istiyorum, eşim ise kendi ailesinden gördüğü gibi yetiştirmek istiyor/ Çocukların istekleri konusu. Çocuklar bir şey istediklerinde ve olmadığında tartışırız. Ben çocukların istedikleri olsun isterim. Eşim, "Her imkânı verirsek, aşırı doyumsuz olurlar." der/ Tartışmamız oğlumuzun okuması üzerine. Eşim, "Onu sen dışarıya gönderiyorsun." diyor, beni suçluyor. Ben de, "Ben yapmıyorum." diyorum. Eşim bana kızıyor.
6. Para ile ilgili anlaşmazlıklar	1	7	1	12,50	Çocukların para harcaması konusunda tartışırız/ Çocukların ihtiyaçları konusunda anlaşmazlıklarımız olur.
Toplam	15	100	8	100	

Tablo 15'te görüldüğü gibi çocuklar nedeniyle eşler arasında yaşanan anlaşmazlıkların konusuna ilişkin söylemler altı kategori içerisinde verilmiştir: "dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar", "disiplin ile ilgili anlaşmazlıklar", "beslenme alışkanlıkları ile ilgili anlaşmazlıklar", "alışkanlıklar ile ilgili anlaşmazlıklar", "çocukların yetiştirilmesi ile ilgili anlaşmazlıklar" ve "para ile ilgili ile ilgili anlaşmazlıklar".

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde, çocuklar nedeniyle eşler arasında yaşanan anlaşmazlıkların konusuna ilişkin söylemlerin en yoğun olarak disiplin ile ilgili anlaşmazlıklar (%40) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, çocuklar nedeniyle eşler arasında yaşanan anlaşmazlıkların konusuna ilişkin dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar (%27) ve çocukların yetiştirilmesi ile ilgili anlaşmazlıklar (%12) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirmişlerdir. Bunlara ek olarak bu grupta yer alan anneler sınırlı da olsa beslenme alışkanlıkları ile ilgili anlaşmazlıklar (%7), alışkanlıklar ile ilgili anlaşmazlıklar (%7) ve para ile ilgili anlaşmazlıklar (%7) kategorilerinde yer alan söylemlerde bulunmuşlardır.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında, çocuklar nedeniyle eşler arasında yaşanan anlaşmazlıkların konusuna ilişkin söylemlerin en yoğun olarak disiplin ile ilgili anlaşmazlıklar (%50) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler çocuklar nedeniyle eşler arasında yaşanan anlaşmazlıkların konusuna ilişkin beslenme alışkanlıkları ile ilgili anlaşmazlıklar (%25), çocukların yetiştirilmesi ile ilgili anlaşmazlıklar (%12,50) ve para ile ilgili anlaşmazlıklar (%12,50) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirmişlerdir. Ayrıca bu gruptaki anneler, dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar ve alışkanlıklar ile ilgili anlaşmazlıklar kategorilerinde yer alacak herhangi bir görüş belirtmemiştir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri birlikte incelendiğinde, bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, benzer bir biçimde en yoğun olarak disiplin ile ilgili anlaşmazlıklar kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmuşlardır. Anneler çocuklar nedeniyle eşler arasında yaşanan anlaşmazlıkların

konusuna ilişkin disiplin ile ilgili anlaşmazlıklar kategorisinde, *"Eşim daha rahattır, çocukları sıkmaz, ben disiplinliyimdir", "Ben ... sokağa çıkmasını, bisiklete binmesini istemem. Eşim de, 'Hapis mi edeceğiz?' der", "Büyük oğlumun asiliğinden kaynaklı anlaşmazlıklar yaşıyoruz", "Eşim, çocuklar konusunda benimle ortak hareket etmiyor. Bu sebeple tartışıyoruz. Eşim çocuklara yüz veriyor. Bana destek olmuyor. Hatta küçük kızım ... babası duysun bana kızsın diye, tartışmalarımızda sesini yükseltiyor, çünkü babasından yüz buluyor. ... bunu bana karşı kullanıyor"* gibi ifadeleri içeren paylaşımlar dile getirmişlerdir. Ayrıca bu iki grup, çocukların yetiştirilmesi ile ilgili anlaşmazlıklar kategorisinde benzer oranlarda ifadelerde bulunmuşlardır. Bu kategoride de, "*Ben sıkı bir aileden geliyorum, eşim özgür, rahat bir ailede yetişmiş. Çocukları ben kendi ailemde gördüğüm gibi yetiştirmek istiyorum, eşim ise kendi ailesinden gördüğü gibi yetiştirmek istiyor", "Çocukların istekleri konusu. Çocuklar bir şey istediklerinde ve olmadığında tartışırız. Ben çocukların istedikleri olsun isterim. Eşim, 'Her imkânı verirsek, aşırı doyumsuz olurlar.' der", "Tartışmamız oğlumuzun okuması üzerine. Eşim, 'Onu sen dışarıya gönderiyorsun.' diyor, beni suçluyor. Ben de, 'Ben yapmıyorum.' diyorum. Eşim bana kızıyor"* gibi söylemler yer almıştır.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin, çocuklar nedeniyle eşler arasında yaşanan anlaşmazlıkların konusuna ilişkin görüşleri benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin söylemlerinin bulunduğu dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar ve alışkanlıklar ile ilgili anlaşmazlıklar kategorilerinde alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelere ait herhangi bir anlatım bulunmamaktadır. Ayrıca bu iki grup beslenme alışkanlıkları ile ilgili anlaşmazlıklar kategorisinde birbirinden farklılaşmaktadır.

Sonuç olarak çocuklar nedeniyle eşler arasında yaşanan anlaşmazlıkların öncelikli konusu, disiplin ile ilgili anlaşmazlıklar olmaktadır. Bununla beraber annelerin benzer oranlardaki söylemlerinden de anlaşılacağı üzere eşler, çocukların yetiştirilmesi ile ilgili anlaşmazlıklar da yaşamaktadır. Bunların yanı sıra, orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, çocuklar nedeniyle eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna yönelik, dersler/ödevler ile beraber alışkanlıklar ile ilgili anlaşmazlıkları da belirtirken, alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler bu konulara

dair herhangi bir görüş belirtmemişlerdir. Ayrıca, alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelere göre, çocuklarının beslenme alışkanlıkları nedeniyle eşleri ile daha fazla anlaşmazlık yaşamaktadır.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin çocukları hakkında eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim şekillerine ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Çocukları Hakkında Eşleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkları Yönetim Stratejileri

Kategoriler	O	%	A	%	Anne söylemleri
1. Yapıcı ve uzlaşmacı	12	86	9	69	Konuşarak, örnek vererek. Eşime, çocuklarımın düşüncelerini anlatırım/ Oturup konuşuruz/ Konuşarak çözeriz/ Çocukların yanında değil, beraber konuşarak çözeriz/ Çocuklar yokken konuşuyorum. Ben böyle yapmazsam problem olacağını söylüyorum. Eşim artık bu durumu anlıyor/ Nedenlerini anlatırız/ Konuşarak. Ben konuşurken sen karışmayacaksın, sen konuşurken ben karışmayacağım diyorum eşime/ Güzellikle ve tatlı dille çözerim…/ Sakince çözerim. Bir şeyler söylerim. "Onlar çocuk, biz de mi çocuk olalım?" gibi/ Çocuğumu çağırır anlatırım. "Biz bu yüzden babanla tartıştık. Bizi bu duruma düşürme." derim. Hatasını anlar özür diler/ Konuşarak. "Ceza verelim." diyoruz, ortak karar alıyoruz/ Önce eşimle ikimiz konuşuruz. Sonra ikimiz aynı kararı alıp, ona göre çocuklarla konuşuruz.
2. Uyumlu	-	-	2	15	Her zaman eşimin dediği olur/…Bazen alttan alırım…
3. Kaçınmacı	1	7	1	8	Biri sinirlenip, oradan çekiliyor/ Eşimi ve kızımı serbest bırakırım. Üstüne düştükçe ters teper…
4. Yıkıcı ve saldırgan	-	-	1	8	…bazen sesimi yükseltirim.
5. Çözemeyiz	1	7	-	-	Pek çözemiyoruz.
Toplam	14	100	13	100	

Tablo 16'da görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin çocukları hakkında eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerine ilişkin söylemleri beş kategori içerisinde verilmiştir: "yapıcı ve uzlaşmacı", "uyumlu", "kaçınmacı", "yıkıcı ve saldırgan" ve "çözemeyiz".

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde, çocukları hakkında, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak yapıcı ve uzlaşmacı (%86) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, sınırlı da olsa kaçınmacı (%7) ve çözemeyiz (%7) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Ayrıca bu gruptaki anneler çocukları hakkında, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerine ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken uyumlu ve yıkıcı ve saldırgan kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında, çocukları hakkında, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak, yapıcı ve uzlaşmacı (%69) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler uyumlu (%15) kategorisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu gruptaki anneler sınırlı da olsa çocukları hakkında, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerine ilişkin kaçınmacı (%8) ve yıkıcı ve saldırgan (%8) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirmişlerdir. Ayrıca bu gruptaki anneler, çözemeyiz kategorisinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri birlikte karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bunun en göze çarpanı her iki grubun da en yoğun olarak yapıcı ve uzlaşmacı kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmalarıdır. Anneler çocukları hakkında, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerinden olan yapıcı ve uzlaşmacı kategorisinde, *"Çocukların yanında değil, beraber konuşarak çözeriz", "Nedenlerini anlatırız", "Güzellikle ve tatlı dille çözerim…", "Çocuğumu çağırır anlatırım. 'Biz bu yüzden babanla tartıştık. Bizi bu duruma düşürme.' derim. Hatasını anlar özür diler", "Önce eşimle ikimiz konuşuruz. Sonra ikimiz aynı kararı alıp, ona göre çocuklarla konuşuruz"* gibi ifadeleri içeren paylaşımlarda bulunmuşlardır. Buna ek olarak, anlaşmazlık yönetim stratejilerinden olan kaçınmacı kategorisinde sınırlı da olsa benzer oranlarda ifadeler bulunmaktadır. Bu kategoride

de, *"Biri sinirlenip, oradan çekiliyor", "Eşimi ve kızımı serbest bırakırım. Üstüne düştükçe ters teper…"* gibi görüşler belirtilmiştir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin çocukları hakkında, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yönetim stratejilerine ilişkin görüşleri, benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin söylemlerinin bulunduğu uyumlu ve yıkıcı ve saldırgan kategorilerinde, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelere ait herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden bir kişinin anlatımının olduğu çözemeyiz kategorisine dair, alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler tarafından herhangi bir görüş belirtilmemiştir.

Sonuç olarak, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin çocukları hakkında, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yapıcı ve uzlaşmacı yollarla yönetmeye çalıştıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra anneler, bu anlaşmazlıkları kaçınmacı bir şekilde yönettiklerini de ifade etmişlerdir. Görüşme yapılan anneler arasında grup açısından karşılaştırma yapıldığında ise, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin, çocukları hakkında, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yapıcı ve uzlaşmacı yollarla yönettiklerine dair daha zengin ve derinlemesine söylemler dile getirdikleri görülmüştür.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin ailelerinde yaşadıkları anlaşmazlıkların evliliklerine olan etkilerine ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Ailelerinde Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Evliliklerine Olan Etkileri

Kategoriler	O	%	A	%	Anne söylemleri
1. Etkilemez	11	60	7	36	Pek etkilenmem/ Pek etkilemez, bir parlar, bir barışırız/ Her konuda tartışırız ama bunlar bizim hayatımızın tuzu-biberi olur. Kin tutmayız. Yeri gelir kavga ederiz yeri gelir barışırız. Bir anlık öfke geçip gider, sevgi ve saygımızı kaybetmeyiz.
2. Kızgınlık	1	6	2	11	Bazen kızarız…/ Olumsuz etkiler. Sinirli … olurum.
3. Stres	-	-	1	5	Strese sebep oluyor…
4. Huzursuz-luk	1	6	-	-	Çözemediğimizde etkiler. Evde huzursuzluk olur. Çocuklara da yansır bu durum.
5. Mutsuzluk / Üzüntü	1	6	1	5	O an tartışma olduğunda etkileniriz. Üzülürüz. Sonra geçer. Kinci değilimdir. Belki izi kalıyordur ama bilmiyorum/ Bazen ikimiz de sıkılıyoruz. Üzülürüz.
6. Kırgınlık/ Küslük	3	16	3	16	Küslük ve kırgınlık durumları oluyor/ Tartışmalarımız saman alevi gibidir. Eşim kindar bir insan değildir. Bende biraz küslük vardır. Eşim gönlümü alır/ 5dk. küser, sonra barışırız/ Tartıştığımızda onun yanına, odasına gitmem. Çocuklarla yatarım. Moralim düzelince odama geçerim/…Ben küserim. Eşim bana yaklaşır uzatmayız. O hiçbir zaman küsmez/ Genelde tartışmaya neden olur.
7. Evlilikten soğuma	1	6	2	11	Bizi birbirimizden soğutur/ Eşimden soğuyorum/ Kendimle ilgili olumsuz şeyler düşündüğüm oluyor. Eşimle ilgili bazı kötü şeyler gelebiliyor aklıma.
8. Evliliğin sarsılması	-	-	3	16	Çok etkiliyor. Yokluk yüzünden evliliğimiz çok sarsıldı. Önceden çok kavga ederdik. Çocuklarımdan ayrı yaşadığım çok oldu/ Aklıma boşanmak geliyor. Gitmek istiyorum. Ama gidecek yerim olmadığı için gidemiyorum.
Toplam	18	100	19	100	

Tablo 17'de görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin ailelerinde yaşadıkları anlaşmazlıkların evliliklerine olan etkilerine ilişkin söylemleri sekiz kategori içerisinde verilmiştir: "etkilemez", "kızgınlık", "stres", "huzursuzluk", "mutsuzluk/üzüntü", "kırgınlık/küslük", "evlilikten soğuma" ve "evliliğin sarsılması".

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde, ailelerinde yaşadıkları anlaşmazlıkların evliliklerine olan etkilerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak etkilemez (%60) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler ailelerinde yaşadıkları

anlaşmazlıkların evliliklerine olan etkilerine ilişkin kırgınlık/küslük (%16) ile sınırlı da olsa kızgınlık (%6), huzursuzluk (%6), mutsuzluk/üzüntü (%6) ve evlilikten soğuma (%6) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Ayrıca bu gruptaki anneler, stres ve evliliğin sarsılması kategorilerine dair herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında, ailelerinde yaşadıkları anlaşmazlıkların evliliklerine olan etkilerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak etkilemez (%36) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler ailelerinde yaşadıkları anlaşmazlıkların evliliklerine olan etkilerine ilişkin kırgınlık/küslük (%16), evliliğin sarsılması (%16), kızgınlık (%11) ve evlilikten soğuma (%11) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirmişlerdir. Ayrıca bu gruptaki anneler sınırlı da olsa stres (%5) ve mutsuzluk/üzüntü (%5) kategorilerinde yer alan paylaşımlarda bulunurken, huzursuzluk kategorisinde yer alacak herhangi bir söylem dile getirmemişlerdir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, benzer bir biçimde en yoğun olarak etkilemez kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmuşlardır. Anneler ailelerinde yaşadıkları anlaşmazlıkların evliliklerine olan etkilerine ilişkin etkilemez kategorisinde, *"Pek etkilemez, bir parlar, bir barışırız", "Her konuda tartışırız ama bunlar bizim hayatımızın tuzu-biberi olur. Kin tutmayız. Yeri gelir kavga ederiz yeri gelir barışırız. Bir anlık öfke geçip gider, sevgi ve saygımızı kaybetmeyiz"* gibi ifadeleri içeren paylaşımlar dile getirmişlerdir. Buna ek olarak, anneler ailelerinde yaşadıkları anlaşmazlıkların evliliklerine olan etkilerine ilişkin kırgınlık/küslük kategorisinde aynı oranlarda ifadelerde bulunmuşlardır. Bu kategoride de, *"Küslük ve kırgınlık durumları oluyor", "Tartışmalarımız saman alevi gibidir. Eşim kindar bir insan değildir. Bende biraz küslük vardır. Eşim gönlümü alır", "...Ben küserim. Eşim bana yaklaşır uzatmayız. O hiçbir zaman küsmez"* gibi anlatımlar yer almıştır. Ayrıca, annelerin ailelerinde yaşadıkları anlaşmazlıkların evliliklerine olan etkilerine ilişkin, *"O an tartışma olduğunda etkileniriz. Üzülürüz. Sonra geçer. Kinci değilimdir. Belki izi kalıyordur ama bilmiyorum", "Bazen ikimiz de sıkılıyoruz.*

Üzülürüz" gibi söylemleri sınırlı da olsa benzer oranlarda mutsuzluk/üzüntü kategorisinde görülmektedir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ailelerinde yaşadıkları anlaşmazlıkların evliliklerine olan etkilerine ilişkin görüşleri, benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Bu iki grup etkilemez kategorisine beraber vurgu yapmışlardır ancak bu kategoride orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin daha zengin söylemler dile getirdikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra, gruplar sınırlı sayıda da olsa kızgınlık ve evlilikten soğuma kategorilerinde birbirinden farklılaşmaktadır. Ayrıca, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin söylemlerinin bulunduğu stres ve evliliğin sarsılması kategorilerinde, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelere ait herhangi bir anlatım bulunmamaktadır. Bununla beraber, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden bir kişinin anlatımının bulunduğu huzursuzluk kategorisine dair, alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler tarafından herhangi bir görüş belirtilmemiştir.

Sonuç olarak, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin anneleri, ailelerinde yaşadıkları anlaşmazlıkların evliliklerini etkilemediğini vurgulamışlardır. Bu kategoride grup açısından karşılaştırma yapıldığında ailelerinde yaşanan anlaşmazlıkların alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin evliliklerini, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin evliliklerine göre daha fazla etkilediği görülmektedir. Bununla beraber ailelerinde yaşadıkları anlaşmazlıklar, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin evliliklerinde kırgınlık/küslük ve sınırlı da olsa mutsuzluk/üzüntü yaşamalarına neden olmaktadır. Bunlara ek olarak bu anlaşmazlıklar, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin evliliklerinde orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelere göre daha fazla kızgınlık yaşamalarına ve evlilikten soğumalarına neden olmaktadır. Ayrıca alt sosyo-ekonomik düzeyde yer alan grupta evliliğin sarsılması ve sınırlı da olsa stres gibi etkiler görülürken, orta sosyo-ekonomik düzeyde yer alan grupta bu gibi etkilere rastlanmamıştır.

Eşler ile yaşanılan anlaşmazlıkların anneler üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerin analiz sonuçları Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18 Eşler ile Yaşanılan Anlaşmazlıkların Anneler Üzerindeki Etkileri

Kategoriler	O	%	A	%	Anne söylemleri
1. Etkilemez	1	4	-	-	Çok sıkmaz. O anlık olur biter. Çok uzatmayız. Çok etkilemez.
2. Ağlama	2	8	2	7	Ağlarım/ Aynı konuyu düşünür ağlar, açılırım…
3. Mutsuzluk / Üzüntü	18	72	13	45	Moralim bozulur…/ Üzüntü olur. Bazen çöküntü yaşıyorum. Ama çabuk toparlıyorum/ Enerjim düşer, yaşam sevincim gider/ Çok üzüyor. Ama çocuklarım için katlanıyorum/ Hak etmediysem ister istemez üzülürüm/ Üzülürüm, özür dilerim. Eşimi çocuk gibi tutarım/ Üzer, her zaman davrandığım gibi davranmam/ Üzülürüm tabii ki de. Kırılganımdır/ Hayattan zevk almama. Bunalıma girdiğim oluyor/ …Kendimi kırgın, üzgün ve aciz hissederim/ "Kurtar beni Allah'ım" diye dua ederdim/ Yıpranırım...
4. Stres	4	16	5	18	Kalbimde çarpıntı olur/ Hasta düşüyorum. Bir hafta yatakta kalıyorum. Yemek yemek istemiyorum, tansiyonum düşüyor/ Sinirlerim bozulur/ Genelde sinir olurum/ O anda gerilirim. Sonra üstünde durmam/ Sinirlenirim. Papağanıma içimi döker, onunla konuşurum/ …Evde suratsız bir kadın olunca huzursuzluk olur.
5. Kırgınlık	-	-	1	4	Kırılırım.
6. Pişmanlık	-	-	3	11	…Pişman olurum.
7. Kaçınma	-	-	2	7	…Yuvamı ayakta tutmaya çalışırım. Her gün kavga, şiddet istemem. Hiç problem olsun istemem, ailem ve yuvam için çırpınırım/ ...Kavga etmeyi sevmiyorum, korkuyorum. Tartışma olsun istemiyorum.
8. Uyma	-	-	1	4	Ben alttan alırım. Bazen bana surat asıyor. Ona hak veriyorum. Gönlünü yaparım…
9. Evlilikten soğuma	-	-	1	4	"Keşke evlenmeseydim, erken evlenmeseydim" diye düşünürüm. Evlilik büyük sorumluluk…
Toplam	25	100	28	100	

Tablo 18'de görüldüğü gibi eşler ile yaşanılan anlaşmazlıkların anneler üzerindeki etkilerine ilişkin söylemler dokuz kategori içerisinde verilmiştir: "etkilemez", "ağlama", "mutsuzluk/üzüntü", "stres", "kırgınlık", "pişmanlık", "kaçınma", "uyma" ve "evlilikten soğuma".

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde eşler ile yaşanılan anlaşmazlıkların, anneler üzerindeki etkilerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü (%72) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı stres (%16), sınırlı da olsa ağlama (%8) ve etkilemez (%4) kategorilerinde yer alan

söylemler dile getirilmiştir. Ayrıca bu gruptaki anneler kırgınlık, pişmanlık, kaçınma, uyma ve evlilikten soğuma kategorilerine dair herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında eşler ile yaşanılan anlaşmazlıkların, anneler üzerindeki etkilerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü (%45) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber stres (%18) ve pişmanlık (%11) ile sınırlı da olsa ağlama (%7), kaçınma (%7), kırgınlık (%4), uyma (%4) ve evlilikten soğuma (%4) kategorilerinde yer alan paylaşımlar ifade edilmiş, etkilemez kategorisinde yer alacak herhangi bir söylemde ise bulunulmamıştır.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, benzer bir biçimde en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmuşlardır. Bu kategoride, *"Moralim bozulur…", "Enerjim düşer, yaşam sevincim gider", "Çok üzüyor. Ama çocuklarım için katlanıyorum", "Üzer, her zaman davrandığım gibi davranmam", "Hayattan zevk almama. Bunalıma girdiğim oluyor", "...Kendimi kırgın, üzgün ve aciz hissederim", "Yıpranırım..."* gibi ifadeleri içeren paylaşımlar dile getirilmiştir. Buna ek olarak eşler ile yaşanılan anlaşmazlıkların, anneler üzerindeki etkilerine ilişkin stres kategorisinde benzer oranlarda ifadeler yer almaktadır. Bu kategoride de, *"Kalbimde çarpıntı olur", "Hasta düşüyorum. Bir hafta yatakta kalıyorum. Yemek yemek istemiyorum, tansiyonum düşüyor", "Sinirlerim bozulur", "O anda gerilirim. Sonra üstünde durmam"* gibi anlatımlar bulunmaktadır. Ayrıca, eşler ile yaşanılan anlaşmazlıkların anneler üzerindeki etkilerine ilişkin, *"Ağlarım", "Aynı konuyu düşünür ağlar, açılırım…"* gibi söylemler sınırlı da olsa benzer oranlarda ağlama kategorisinde görülmektedir.

Eşler ile yaşanılan anlaşmazlıkların anneler üzerindeki etkilerine ilişkin görüşler, benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Araştırmada yer alan iki grup da mutsuzluk/üzüntü kategorisine beraber vurgu yapmışlardır ancak bu kategoride orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin daha zengin ve derinlemesine söylemler dile getirdikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin anlatımlarının yer aldığı kırgınlık, pişmanlık, kaçınma, uyma ve

evlilikten soğuma kategorilerinde orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden herhangi bir paylaşım görülmemektedir. Bununla beraber, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden bir kişinin anlatımının bulunduğu etkilemez kategorisine dair, alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler tarafından herhangi bir görüş belirtilmemiştir.

Sonuç olarak eşler ile yaşanılan anlaşmazlıklar, annelere en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü yaşatmaktadır. Buna ek olarak eşler ile yaşanılan anlaşmazlıklar, orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneleri alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelere göre daha fazla mutsuz etmekte, üzmektedir. Her iki grupta yer alan anneler eşler ile yaşanılan anlaşmazlıkların kendilerini strese soktuğunu ve ağladıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca eşler ile yaşanılan anlaşmazlıkların, alt sosyo-ekonomik düzeyde yer alan anneler üzerinde kırgınlık, pişmanlık, kaçınma, uyma ve evlilikten soğuma gibi etkileri saptanırken, orta sosyo-ekonomik düzeyde yer alan anneler üzerinde bu gibi etkilere rastlanmamıştır.

Annelerin dilinden eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların, eşleri üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerin analiz sonuçları Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19 Annelerin Dilinden Eşleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların, Eşleri Üzerindeki Etkileri

Kategoriler	O	%	A	%	Anne söylemleri
1. Etkilemez	7	28	3	16	Eşim de aynı benim gibi düşünür. Onu da pek etkilemez/ Onu etkilemez/ Onu hiç etkilemezdi, gamsızdı o/ O çabuk unutur…/ Düşündüğünde bana hak veriyor. İşte çalışırken kafası dağılır, pek etkilenmez o…/ Eşim rahattır. Bu rahatlığı beni çıldırtır/ …Dışarı çıkar, gelir. Unutur. Kin yapmaz/ Fazla takmaz/ Görüntüde gamsız rahat görünür. Ama içini bilmiyorum.
2. Mutsuzluk / Üzüntü	9	36	9	47	Üzülür/ Morali bozulur.
3. Kızgınlık	1	4	2	11	Sinirlenir/ Önce bağırır. Beş dakika sonra düzelir…/ Kendi kendine çok sinirlenir…
4. Kırgınlık	1	4	-	-	Kırılır.
5. Kendini affettirme	3	12	1	4	Suçluysa, ben üzüldüğüm için özür diler…/…Hatası çok büyükse telafi eder/ Ben kırgınsam özür diler…/ Kabahatliyse özür diler, fazla uzatmaz. Küslüğü hiç sevmez.
6. Pişmanlık	-	-	2	11	Pişman olur.
7. Kaçınma	4	16	2	11	Pek belli etmez. Duygularını sözel olarak ifade etmez/ Eşim içine atar, hislerini pek söylemez/ …konuşmaz, susar/ Küser/ Çocuk gibi bir-iki saat küser. Acıkınca barışır. Pek kinci değildir/…bazen küser.
Toplam	25	100	19	100	

Tablo 19'da görüldüğü gibi annelerin dilinden eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların, eşleri üzerindeki etkilerine ilişkin söylemler yedi kategori içerisinde verilmiştir: "etkilemez", "mutsuzluk/üzüntü", "kızgınlık", "kırgınlık", "kendini affettirme", "pişmanlık" ve "kaçınma".

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların, eşleri üzerindeki etkilerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü (%36) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra etkilemez (%28), kaçınma (%16), kendini affettirme (%12), sınırlı da olsa kızgınlık (%4) ve kırgınlık (%4) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirilmiştir. Ayrıca bu gruptaki anneler pişmanlık kategorisine dair herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların, eşleri üzerindeki etkilerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü (%47) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber etkilemez (%16), kızgınlık (%11), pişmanlık (%11), kaçınma (%11) ve sınırlı da olsa kendini affettirme (%4) kategorilerinde yer alan paylaşımlar ifade edilmiştir. Ayrıca bu grupta yer alan anneler kırgınlık kategorisinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri birlikte karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Her iki grup da, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların eşleri üzerindeki etkilerine dair benzer bir biçimde en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmuşlar ve bu kategoride *"Üzülür", "Morali bozulur"* gibi ifadeleri içeren paylaşımlar dile getirmişlerdir. Buna ek olarak kaçınma kategorisinde benzer oranlarda ifadeler yer almakta ve "*Pek belli etmez. Duygularını sözel olarak ifade etmez", "Eşim içine atar, hislerini pek söylemez", " ...konuşmaz, susar", " Küser"* gibi anlatımlar bulunmaktadır.

Annelerin dilinden eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların eşleri üzerindeki etkilerine ilişkin görüşler, benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Araştırmada yer alan her iki grup da mutsuzluk/üzüntü kategorisine beraber vurgu yapmışlardır ancak bu kategoride alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin daha zengin söylemler dile getirdikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra bu iki grup etkilemez, kendini affettirme ve kızgınlık kategorilerinde birbirinden farklılaşmaktadır. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin anlatımlarının bulunduğu pişmanlık kategorisinde orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden bu kategoride yer alacak herhangi bir paylaşım görülmemektedir. Ayrıca, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden bir kişinin ifadesinin bulunduğu kırgınlık kategorisine dair, alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler tarafından herhangi bir görüş belirtilmemiştir.

Sonuç olarak annelerin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklar, eşlerine en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü yaşatmaktadır. Buna ek olarak, yaşanılan anlaşmazlıklar, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin eşlerini orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin eşlerine göre daha fazla mutsuz etmekte, üzmektedir. Bununla beraber

annelerin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklar, eşleri üzerinde kaçınma etkisi yaratmaktadır. Bu bulguların yanı sıra annelerin eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklar, alt sosyo-ekonomik düzeyde yer alan annelerin eşlerini orta sosyo-ekonomik düzeyde yer alan annelerin eşlerine göre daha fazla etkilemekte ve eşler üzerinde daha fazla kızgınlık etkisi oluşturmaktadır. Ayrıca orta sosyo-ekonomik düzeyde yer alan annelerin eşleri bu anlaşmazlıklarda diğer grupta yer alan annelerin eşlerine göre daha fazla kendini affettirmeye çalışmaktadır.

Annelerin dilinden aile içi anlaşmazlıkların onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin davranışlarına olan etkilerine ilişkin görüşlerin analiz sonuçları Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20 Annelerin Dilinden Aile İçi Anlaşmazlıkların Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Davranışlarına Olan Etkileri

Kategoriler	O	%	A	%	Anne söylemleri
1. Etkilemez	3	19	2	11	Tartışma çok büyümediği için alışkındır çocuklar. Anlayışla karşılarlar/ Çocuklar, bizim tartışmalar uzamadığı ve her seferinde çözüldüğü için bu anlaşmazlıkları tozpembe görüyorlar.
2. Mutsuzluk/ Üzüntü	5	31	6	32	Onlar da üzülür/ Anne-babanın konuşmaması, durgunluk etkiliyor onları, üzülüyorlardır herhalde/ Çocuklar üzgün, sessiz otururlar. Anlarlar, etkilenirler/…Bizi izler, üzülür, bakışları değişir.
3. Öfke	-	-	3	17	Sinirlenirler.
4. Ağlama	1	6	2	11	Çok ağlar.
5. Korku	1	6	-	-	…"Kavga etmeyin, korkuyorum." der. Ağabeyine sığınır, odalarına kapanırlar.
6. Huzursuzluk	-	-	1	6	Anne baba huzursuzsa onlar da öyle oluyor. Anne baba arasında huzur varsa onlar da huzurlu oluyor. Belli etmesem de hissediyorlar.
7. Uyku düzensizliği	1	6	-	-	Gece uyuyamaz. Uykusunda düzensizlik olur.
8. Ortamı terk etme	1	6	-	-	Başka odaya gidiyor, susuyor.
9. Anlaşmazlığa müdahale etme	2	13	2	11	Tartışmamızı hiç istemez. Büyük insan gibi "Uzatmayın, küçücük bir şey için tartışmayın" der/ Bize, "Yapmayın." derler/ Uyarır bizi…/ Küçük olan, kavganın büyüyeceğini zannettiği için durdurmaya çalışır…
10. Arabuluculuk yapma	-	-	1	6	Etkiler. Babalarına bir şey diyemezler. Bana, " Bari sen sus, boş ver, babam sinirli geldi, morali bozuk" derler. Babayı haklı görürler.
11. İsyan	2	13	1	6	İkisi de bize karşı tepkili olur/ "Sinirini benden çıkarıyorsun." der…
Toplam	16	100	18	100	

Tablo 20'de görüldüğü gibi annelerin dilinden aile içi anlaşmazlıkların onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin davranışlarına olan etkilerine ilişkin söylemler on bir kategori içerisinde verilmiştir: "etkilemez", "mutsuzluk/üzüntü", "öfke", "ağlama", "korku", "huzursuzluk", "uyku düzensizliği", "ortamı terk etme", "anlaşmazlığa müdahale etme", "arabuluculuk yapma" ve "isyan".

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde, aile içi anlaşmazlıkların onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin davranışlarına olan etkilerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü (%31) kategorisinde

toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra etkilemez (%19), anlaşmazlığa müdahale etme (%13), isyan (%13), sınırlı da olsa ağlama (%6), korku (%6), uyku düzensizliği (%6) ve ortamı terk etme (%6) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirilmiştir. Ayrıca bu gruptaki anneler öfke, huzursuzluk ve arabuluculuk yapma kategorilerine dair herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında, aile içi anlaşmazlıkların onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin davranışlarına olan etkilerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü (%32) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber öfke (%17), etkilemez (%11), ağlama (%11), anlaşmazlığa müdahale etme (%11) ile sınırlı da olsa huzursuzluk (%6), arabuluculuk yapma (%6) ve isyan (%6) kategorilerinde yer alan paylaşımlar ifade edilmiştir. Ayrıca bu grupta yer alan anneler korku, uyku düzensizliği ve ortamı terk etme kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri birlikte incelendiğinde, bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Her iki grup da, aile içi anlaşmazlıkların onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin davranışlarına olan etkilerine dair benzer bir biçimde en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmuşlar ve bu kategoride, *"Onlar da üzülür", "Anne-babanın konuşmaması, durgunluk etkiliyor onları, üzülüyorlardır herhalde", "Çocuklar üzgün, sessiz otururlar. Anlarlar, etkilenirler", "…Bizi izler, üzülür, bakışları değişir"* gibi ifadeleri içeren paylaşımlar dile getirmişlerdir. Buna ek olarak anlaşmazlığa müdahale etme kategorisinde benzer oranlarda ifadeler yer almakta ve *"Tartışmamızı hiç istemez. Büyük insan gibi 'Uzatmayın, küçücük bir şey için tartışmayın' der", "Bize, 'Yapmayın.' derler", "Uyarır bizi…", "Küçük olan, kavganın büyüyeceğini zannettiği için durdurmaya çalışır…"* gibi anlatımlar bulunmaktadır.

Annelerin dilinden aile içi anlaşmazlıkların onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin davranışlarına olan etkilerine ilişkin görüşler, benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Araştırmada yer alan bu iki grup, etkilemez ve isyan kategorilerinde birbirinden farklılaşmaktadır. Bununla beraber alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin anlatımlarının bulunduğu öfke, huzursuzluk ve arabuluculuk

yapma kategorilerinde, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden bu kategoride yer alacak herhangi bir paylaşım görülmemektedir. Ayrıca, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerinin olduğu korku, uyku düzensizliği ve ortamı terk etme kategorilerine dair, alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler tarafından herhangi bir görüş belirtilmemiştir.

Sonuç olarak annelerin dilinden aile içi anlaşmazlıklar, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin davranışlarına mutsuzluk/üzüntü olarak yansımaktadır. Onbir-oniki yaş grubu öğrencileri aile içinde yaşanılan anlaşmazlıklarda, anlaşmazlığa müdahale etme davranışı içine girmektedir. Bunlara ek olarak, annelerin dilinden aile içi anlaşmazlıkların alt sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencileri, orta sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilere göre daha fazla etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu anlaşmazlıkların alt sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin davranışlarına olan etkileri öfke, huzursuzluk ve arabuluculuk yapma olarak görülürken, diğer gruptaki öğrenci davranışları üzerinde bu gibi etkilere rastlanmamıştır. Bu bulguların yanı sıra, aile içi anlaşmazlıkların orta sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin davranışlarına olan etkileri korku, uyku düzensizliği ve ortamı terk etme olarak gözlemlenirken, diğer gruptaki öğrenci davranışları üzerinde bu gibi etkilere rastlanmamıştır.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin aile içinde yaşadıkları anlaşmazlıkları çocuklarına yansıtma şekillerine ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Annelerinin Aile İçinde Yaşadıkları Anlaşmazlıkları Çocuklarına Yansıtma Şekilleri

Kategoriler	O	%	A	%	Anne söylemleri
1. Yansımaz	-	-	2	10	Çocuklar varken tartışmayız.
2. Belli etmemeye çalışma/Gizleme	9	39	8	40	Ezgi'nin yanında hiç bir şey olmamış gibi davranırım/ Genellikle ben (onlar duymadıkça) etkilenmesinler diye söylemem/ Pek yansıtmamaya çalışırız. Çünkü eşimle ikimiz arasındadır, çocuklarımızı da üzmeye gerek yok/ Etkilenmemeleri için çok mecbur kalmadıkça çocukların önünde pek fazla tartışmamaya çalışırız.
3. Tanık etme	12	52	7	35	Tartıştığımız anda çocuklar da orada olur, görürler/ Yüz ifadelerimizden, tepkilerimizden ister istemez yansır/ Bazen tanık olurlar/ Agresif olurum, ben daha çok yansıtırım/ Bazen yüz ifadelerinden, hal ve hareketlerimizden anlarlar/ Tartışmalarımıza tanık olurlar/ Çocukların önünde tartışma olmasını istemiyorum. Eşim beni dinlemiyor. Ve her zaman çocukların önünde tartışma çıkarıyor/ Biz bağrışırsak duyar/ O anlık sinirle ona daha çok bağırıyoruz. Ben dikkat etmeye çalışıyorum. Eşim pek dikkat etmez. Fevridir. Çocuğa yansıtır. O an için, "Gözümün önünden yok ol!" der. Ama sonra çocuktan özür diler.
4. Konuşma/Dert-leşme	2	9	3	15	Bazen kızım ile konuşurum. Babası ile olan fikir ayrılıklarımızı nedenleriyle anlatırım. Aleyna'nın fikrini de aldığım olur ve onu dinlerim/ Düşündüğümün babası tarafından onaylanmadığını anlatırım, onunla dertleşirim. Özgür olgun bir çocuktur, konuşuruz/ Bizim birbirimizden gizlimiz saklımız yoktur. Ne olursa olsun her şeyi konuşuruz. Beraber ağlar, beraber güleriz. Herkes kendi fikrini söyler, doğruyu bulmaya çalışırız/ Çocukları ben "Bir gün gelecek ve bitecek" diye ikna ederdim. Çocuklarımı teselli ederdim.
Toplam	23	100	20	100	

Tablo 21'de görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin annelerinin aile içinde yaşadıkları anlaşmazlıkları çocuklarına yansıtma şekillerine ilişkin söylemleri dört kategori içerisinde verilmiştir: "yansımaz", "belli etmemeye çalışma/gizleme", "tanık etme" ve "konuşma/dertleşme".

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde, aile içinde yaşadıkları anlaşmazlıkları çocuklarına yansıtma şekillerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak tanık etme (%52) kategorisinde toplandığı görülmüştür.

Bunun yanı sıra orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, belli etmemeye çalışma/gizleme (%39) ile sınırlı da olsa konuşma/dertleşme (%9) kategorilerinde yer alan söylemlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu gruptaki anneler, aile içinde yaşadıkları anlaşmazlıkları çocuklarına yansıtma şekillerine ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken yansımaz kategorisinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında, aile içinde yaşadıkları anlaşmazlıkları çocuklarına yansıtma şekillerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak belli etmemeye çalışma/gizleme (%40) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler tanık etme (%35), konuşma/dertleşme (%15) ve yansımaz (%10) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri birlikte karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, aile içinde yaşadıkları anlaşmazlıkları çocuklarına yansıtma şekillerine ilişkin her iki grubun da belli etmemeye çalışma/gizleme kategorisinde benzer oranlarda söylemlerde bulunduğu görülmektedir. Anneler bu kategoride, *"Ezgi'nin yanında hiç bir şey olmamış gibi davranırım", "Genellikle ben (onlar duymadıkça) etkilenmesinler diye söylemem", "Pek yansıtmamaya çalışırız. Çünkü eşimle ikimiz arasındadır, çocuklarımızı da üzmeye gerek yok", "Etkilenmemeleri için çok mecbur kalmadıkça çocukların önünde pek fazla tartışmamaya çalışırız"* gibi ifadeler dile getirmişlerdir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında, aile içinde yaşadıkları anlaşmazlıkları çocuklarına yansıtma şekillerine ilişkin görüşleri birtakım farklılıklar göstermektedir. Anne söylemleri arasında en göze çarpan farklılık tanık etme kategorisinde görülmüştür. Anneler aile içinde yaşadıkları anlaşmazlıkları çocuklarına yansıtma şekillerine yönelik tanık etme kategorisinde, *"Tartıştığımız anda çocuklar da orada olur, görürler", "Yüz ifadelerimizden, tepkilerimizden ister istemez yansır", "Agresif olurum, ben daha çok yansıtırım", "Çocukların önünde tartışma olmasını istemiyorum. Eşim beni dinlemiyor. Ve her zaman çocukların önünde tartışma çıkarıyor", "O anlık sinirle ona daha çok bağırıyoruz. Ben dikkat etmeye çalışıyorum. Eşim pek dikkat etmez. Fevridir. Çocuğa*

yansıtır. O an için, 'Gözümün önünden yok ol!' der. Ama sonra çocuktan özür diler" gibi ifadelerde bulunmuşlardır. Bununla beraber gruplar sınırlı da olsa konuşma/dertleşme kategorisinde birbirinden farklılaşmaktadır. Bu kategoride de, *"Bazen kızım ile konuşurum. Babası ile olan fikir ayrılıklarımızı nedenleriyle anlatırım. Aleyna'nın fikrini de aldığım olur ve onu dinlerim", "Düşündüğümün babası tarafından onaylanmadığını anlatırım, onunla dertleşirim. Özgür olgun bir çocuktur, konuşuruz", "Bizim birbirimizden gizlimiz saklımız yoktur. Ne olursa olsun her şeyi konuşuruz. Beraber ağlar, beraber güleriz. Herkes kendi fikrini söyler, doğruyu bulmaya çalışırız"* gibi paylaşımlar yer almaktadır. Ayrıca alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin söylemlerinin bulunduğu yansımaz kategorisine dair, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden herhangi bir söylem dile getirilmemiştir.

Sonuç olarak, aile içinde yaşadıkları anlaşmazlıklara çocuklarını tanık ettiklerine dair orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelere göre daha zengin söylemler dile getirdikleri görülmüştür. Bununla beraber onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin anneleri, aile içinde yaşadıkları anlaşmazlıkları çocuklarına belli etmemeye çalışmakta, bu anlaşmazlıkları çocuklarından gizlemektedir.

Annelerin dilinden onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin aile içinde yaşanan anlaşmazlıklara gösterdiği tepkilere ilişkin görüşlerin analiz sonuçları Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22 Annelerin Dilinden Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Aile İçinde Yaşanan Anlaşmazlıklara Gösterdiği Tepkiler

Kategoriler	O	%	A	%	Anne söylemleri
1. Üzüntü/ Ağlama	4	17	5	23	…ağlar…/ Çok üzülür … , ağlar…/ Çok üzülürler...
2. Suçluluk	1	4	-	-	…Suçluluk duygusu içine girer.
3. Görmezden gelme	1	4	2	9	…TV izlerler. Duymazlıktan gelirler…/ Fazla tepki vermez. O an yaptığı şeylere devam eder…/ Tepki vermezler. Kendi hallerindelerdir.
4. Ortamı terk etme	5	21	4	18	...odasına gider. Bizden uzak durur/ Odasına çekilir, hiç yorum yapmaz, karışmaz/ Babaları öfkeli olduğunda, o sakinleşinceye kadar ortalıktan kaybolurlar/ Kızım başka odaya çekilir…/ Başka bir odaya girerler. Pek tartışmamız olmaz, onlar da görmezler/ Çok korkarlar. Küçükler başka odaya gider, uzaklaşırlar…/ …Biz tartışırken bizim yanımızda olmazlar, başka odaya giderler/…Bir keresinde …, kardeşini alıp salona gitmişti/ Onlar yukarı odaya giderler…
5. Anlaşmazlığa müdahale etme	2	8	4	18	…Bize "Susun!" der/ Sakinleştirmeye çalışırlar/…Bazen de "Tartışmayın." der…
6. Arabuluculuk yapma	4	17	4	18	Arabuluculuk yapar/ Sorunu çözmeye çalışırlar. Bir benim yanıma gelirler, bir eşimin yanına giderler/ Bazen bana bazen babasına hak verir. Bizimle konuşmaya çalışır/ Babasıyla konuşur. Benle konuşur/ Konuyu değiştirir. Benimle de babasıyla da gelir konuşur. Bize yardımcı olmaya çalışır/…Barıştırmaya çalışırlar/…Büyükler bizi barıştırmaya, ayırmaya çalışırlar. Bizim yanımızda olurlar/ Kızım ben onunla konuşurken, babasını savunur. Babasını bana karşı korumaya, ezdirmemeye ve durumu tatlıya bağlamaya çalışır.
7. Susma	4	17	-	-	…Sessiz kalır, pek müdahale etmezler/ Tartışma sırasında yanımızda olur. Bize karışmasını, bizi engellemesini gerektirecek bir durum olmaz.
8. Öfke	1	4	2	9	… Kim haksızsa ona kızarlar…/ Babaya tepki gösterirler genelde. Kızarlar. Ufacık bir şeyi kavga zannedip babalarına surat yapıp, kızarlar…/…bana kızar…/
9. Ebeveynleri suçlama	1	4	-	-	Kızım, her dediğini yaptığı için babasını çok sever. Ve onu tutar. Onun gözünde ben hep suçluyumdur ve bana kızar…
10. Küsme	-	-	1	5	…babalarına … küser yanına gitmezler.
11. Teselli etme	1	4	-	-	Benim yanıma gelir. Beni sakinleştirmeye çalışır. Babasından uzak durur.
Toplam	24	100	22	100	

Tablo 22'de görüldüğü gibi annelerin dilinden onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin aile içinde yaşanan anlaşmazlıklara gösterdiği tepkilere ilişkin söylemler on bir kategori içerisinde verilmiştir: "üzüntü/ağlama", "suçluluk", "görmezden gelme", "ortamı terk etme", "anlaşmazlığa müdahale etme", "arabuluculuk yapma", "susma", "öfke", "ebeveynleri suçlama", "küsme" ve "teselli etme".

Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadeleri incelendiğinde, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin aile içinde yaşanan anlaşmazlıklara gösterdiği tepkilere ilişkin söylemlerin en yoğun olarak ortamı terk etme (%21) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler, üzüntü/ağlama (%17), arabuluculuk yapma (%17), susma (%17) ile sınırlı da olsa anlaşmazlığa müdahale etme (%8), suçluluk (%4), görmezden gelme (%4), öfke (%4), ebeveynleri suçlama (%4), teselli etme (%4) kategorilerinde yer alan söylemlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu gruptaki anneler, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin aile içinde yaşanan anlaşmazlıklara gösterdiği tepkilere ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken küsme kategorisinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin ifadelerine bakıldığında, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin aile içinde yaşanan anlaşmazlıklara gösterdiği tepkilere ilişkin söylemlerin en yoğun olarak üzüntü/ağlama (%23) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler ortamı terk etme (%18), anlaşmazlığa müdahale etme (%18), arabuluculuk yapma (%18) ile sınırlı da olsa görmezden gelme (%9), öfke (%9) ve küsme (%5) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bunlara ek olarak alt sosyo-ekonomik düzeydeki anneler suçluluk, susma, ebeveynleri suçlama ve teselli etme kategorilerinde bulunacak herhangi bir ifadeye yer vermemişlerdir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Annelerin dilinden, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin aile içinde yaşanan anlaşmazlıklara gösterdiği tepkilere ilişkin her iki grup da üzüntü/ağlama, ortamı terk etme, arabuluculuk yapma kategorileri ile beraber, sınırlı da olsa görmezden gelme ve öfke kategorilerinde benzer oranlarda söylemlerde bulunmuşlardır. Annelerin

dilinden onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin, aile içinde yaşanan anlaşmazlıklara gösterdiği tepkilere yönelik üzüntü/ağlama kategorisinde, "*...ağlar...", " Çok üzülürler...";* ortamı terk etme kategorisinde, "*...odasına gider. Bizden uzak durur", "Babaları öfkeli olduğunda, o sakinleşinceye kadar ortalıktan kaybolurlar", "Kızım başka odaya çekilir...", "Çok korkarlar. Küçükler başka odaya gider, uzaklaşırlar...";* arabuluculuk yapma kategorisinde, *"Arabuluculuk yapar", "Sorunu çözmeye çalışırlar. Bir benim yanıma gelirler, bir eşimin yanına giderler", "Babasıyla konuşur. Benle konuşur", "...Barıştırmaya çalışırlar";* görmezden gelme kategorisinde, "*...TV izlerler. Duymazlıktan gelirler...", "Fazla tepki vermez. O an yaptığı şeylere devam eder...", "Tepki vermezler. Kendi hallerindelerdir"* ve öfke kategorisinde, "*... Kim haksızsa ona kızarlar...", "Babaya tepki gösterirler genelde. Kızarlar. Ufacık bir şeyi kavga zannedip babalarına surat yapıp, kızarlar...", "bana kızar..."* gibi paylaşımların olduğu görülmektedir.

Orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin görüşleri benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Anne söylemleri arasında en belirgin farklılık anlaşmazlığa müdahale etme kategorisinde görülmüştür. Anneler, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin aile içinde yaşanan anlaşmazlıklara gösterdiği tepkilere ilişkin anlaşmazlığa müdahale etme kategorisinde, *"...Bize 'Susun!' der", "Sakinleştirmeye çalışırlar", "...Bazen de 'Tartışmayın.' der..."* gibi ifadelerde bulunmuşlardır. Bununla beraber orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin söylemlerinin bulunduğu susma, suçluluk, ebeveynleri suçlama ve teselli etme kategorilerine dair, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden herhangi bir söylem dile getirilmemiştir. Ayrıca, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerden bir kişinin anlatımının bulunduğu küsme kategorisinde, orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelere ait herhangi bir görüş belirtilmemiştir.

Sonuç olarak, annelerin dilinden onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin benzer bir şekilde aile içinde yaşanan anlaşmazlıklara gösterdiği tepkiler üzüntü/ağlama, ortamı terk etme ve arabuluculuk yapmadır. Bunlara ek olarak, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin aile içinde yaşanan anlaşmazlıkları görmezden geldiği ve bununla beraber bu anlaşmazlıklara öfke gösterdiği saptanmıştır. Grup açısından karşılaştırma yapıldığında, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin aile içinde yaşanan anlaşmazlıklara

gösterdiği anlaşmazlığa müdahale etme tepkisinin, alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin söylemlerinde diğer gruba göre daha fazla yer aldığı saptanmıştır. Ayrıca onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin aile içinde yaşanan anlaşmazlıklara gösterdiği tepkilere ilişkin susma, suçluluk, ebeveynleri suçlama ve teselli etme sadece orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin söylemlerinde yer almıştır.

Aile İçi Anlaşmazlıklara İlişkin Öğrenci Görüşlerine Ait Bulgular

Yapılan bu çalışmada, önceden belirlenmiş (alt sosyo-ekonomik ve orta sosyo-ekonomik düzeye göre), İzmir ilinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarında öğrenim gören 11-12 yaş grubu öğrenciler seçilmiştir. Öğretmen görüşlerine dayalı olarak; "yapıcı, barışçıl, uzlaşmacı öğrenciler", "zaman zaman arkadaşlarına karşı yıkıcı tepki veren, anlaşmazlık yaşayan öğrenciler" ve "çok saldırgan, arkadaşlarına karşı yıkıcı tepki veren, şiddet uygulayan, geçimsiz öğrenciler" olmak üzere 3 grup öğrenci belirlenmiştir. Araştırmada 36 öğrenci yer almıştır. Belirlenen öğrencilerin aile içi anlaşmazlıklara ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Bu çalışmada nitel veri çözümlemesinde, içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde, 11-12 yaş grubu öğrenciler ile yapılan görüşmelerin içeriği incelenerek kategoriler oluşturulmuş, yüzde ve frekans olarak ortaya konmuştur.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımlarına ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Aile İçi Anlaşmazlığa Ait Çağrışımları

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Kişiler arası uyumsuzluk	9	23	4	10	Uyumsuzluk / Aile içinde sorunlar / Ailede sıkıntı olması / Anne-baba ile yaşanan anlaşmazlıklar/ Ailede birlik-beraberliğin olmaması/ Mutsuz aile tablosu/ Birbirini önemsemeyen, kötü davranan, mutlu olmayan insanlar/ Kötü huylar/ Anne ile baba birbirleriyle geçinemiyorlar.
2. Düşünce farklılığı	1	3	3	7	Farklı düşüncelerde olmak/ Zıt düşünceler/ Anlaşamamak/ Herkesin ayrı bir fikri olması.
3. İstek farklılığı	-	-	1	3	İstekler farklı olur.
4. Eylemsel farklılık	-	-	1	3	Herkesin farklı şeyler yapması.
5. Ben merkezli düşünme	1	3	-	-	Evdeki kişilerin kendilerini hep haklı görmesi.
6. Sözel ve psikolojik şiddet	6	15	12	30	Tartışma / Bağırma / Kızma / Sinir / Öfke/ Gürültü /Kötü sözler.
7. Fiziksel şiddet	19	50	9	22	Dövme/ Kavga/ Annemle kavga/ Anne-baba arası kavga/Kardeşler arası kavga/Akraba kavgası/ Kavga ortamı.
8. Sorumsuzluk	1	3	-	-	Sorumsuz aile.
9. Pasif agresif tepkiler	-	-	4	10	Küslük.
10. Boşanma/Ayrılık	1	3	6	15	Boşanma, ayrılık/ Ayrı yaşama/ Evden atılma.
Toplam	38	100	40	100	

Tablo 23'te görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımlarına yönelik söylemleri on kategori içerisinde verilmiştir: "kişiler arası uyumsuzluk", "düşünce farklılığı", "istek farklılığı", "eylemsel farklılık", "ben merkezli düşünme", "sözel ve psikolojik şiddet", "fiziksel şiddet", "sorumsuzluk", "pasif agresif tepkiler" ve "boşanma/ayrılık".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımlara ilişkin söylemlerin en yoğun olarak fiziksel şiddet (%50) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kız öğrenciler, kişiler arası uyumsuzluk (%23) ile sözel ve psikolojik şiddet (%15) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu grupta yer alan öğrenciler, sınırlı da olsa düşünce farklılığı

(%3), ben merkezli düşünme (%3), sorumsuzluk (%3) ve boşanma/ayrılık (%3) kategorilerinde aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımlara ilişkin söylemlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler, aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımlara ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken istek farklılığı, eylemsel farklılık ve pasif agresif tepkiler kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımlara ilişkin söylemlerin en yoğun olarak sözel ve psikolojik şiddet (%30) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber erkek öğrenciler fiziksel şiddet (%22), boşanma/ayrılık (%15), kişiler arası uyumsuzluk (%10) ve pasif agresif tepkiler (%10) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu gruptaki öğrenciler sınırlı da olsa aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımlara ilişkin düşünce farklılığı (%7), istek farklılığı (%3) ve eylemsel farklılık (%3) kategorilerinde yer alan ifadeler belirtmişlerdir. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler, aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımlara ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken ben merkezli düşünme ve sorumsuzluk kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Kız ve erkek öğrencilerin aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımları birtakım farklılıklar göstermektedir. Öğrenci söylemleri arasında en göze çarpan farklılık fiziksel şiddet kategorisinde görülmüştür. Öğrenciler aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımlara yönelik fiziksel şiddet kategorisinde, *"Dövme", "Annemle kavga", "Anne-baba arası kavga", "Kardeşler arası kavga", "Akraba kavgası", "Kavga ortamı"* gibi ifadelerde bulunmuşlardır. Buna ek olarak bu iki grup sözel ve psikolojik şiddet, kişiler arası uyumsuzluk ve boşanma/ayrılık kategorilerinde birbirinden farklılaşmaktadır. Ayrıca erkek öğrencilerin söylemlerinin bulunduğu istek farklılığı, eylemsel farklılık ve pasif agresif tepkiler kategorilerine dair, kız öğrencilerden herhangi bir söylem dile getirilmemiştir. Bununla beraber, kız öğrencilerin söylemlerinin bulunduğu ben merkezli düşünme ve sorumsuzluk kategorilerinde erkek öğrenciler herhangi bir görüş belirtmemişlerdir. Bunların yanı sıra kız öğrenciler aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımlarına yönelik söylemlerinde en yoğun olarak fiziksel şiddete vurgu yaparken, erkek öğrencilerin söylemleri sözel ve psikolojik şiddet kategorisinde yoğunlaşmaktadır.

Sonuç olarak, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin aile içi anlaşmazlığa ait çağrışımları en yoğun olarak fiziksel şiddet ile sözel ve psikolojik şiddet olmaktadır. Buna karşın her iki grup içinde düşünce farklılığı, istek farklılığı, eylemsel farklılık, ben merkezli düşünme ve sorumsuzluk çok seyrek belirtilen çağrışımlardır.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıklara ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Ebeveynleri Arasında Yaşanan Anlaşmazlıklar

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. İlişki anlaşmazlıkları	1	6	2	11	Kavga ettiler. Sonra annem ağladı/ ...Aralarında yanlış anlaşılmadan dolayı bir anlaşmazlık olmuştu/ Annem, babamın sevmediği şeyleri yapıyor/ ...kıskançlık kavgası.
2. Eve geç gelme kaynaklı anlaşmazlıklar	2	13	1	4	Babam... annem eve geç geldiği zamanlarda ona kızar, tartışırlar/ Babam eve geç gelince tartışırlar.
3. Aile içi para konulu anlaşmazlıklar	4	25	2	11	Babamın parası olmuyor. Annem kızıyor "Paran var, saklıyorsun." diyor. Tartışıyorlar/ Bir keresinde annem pahalı bir şey aldı diye, babam anneme bağırmıştı/ Para konusunda bazen tartışıyorlar/ Annem... "borç alanlar geri getirmiyor, verme" diyerek babama kızmıştı/ Babam anneme, "Tutumlu ol biraz." Der. Bazen bu yüzden tartışırlar/ Annem ablama çeyiz için çok para harcadı. Babam anneme kızdı, tartıştılar.
4. İşsizlik	-	-	1	4	Annem babama, "İş bul." diyor. Tartışıyorlar.
5. Kardeşler arası anlaşmazlıklar	1	6	-	-	Kardeşler arasında tartışmalar.
6. Çocuklar ile ilgili anlaşmazlıklar	1	6	4	22	Ben annemin sözünü dinlemeyip dışarı çıkmıştım ve geç gelmiştim. Babam bana ve anneme kızmıştı / Bir keresinde babam beni okula göndermek istememişti. Annemle babam bu nedenle tartışmışlardı.
7. Eve ait işler ile ilgili anlaşmazlıklar	2	13	2	11	Annemle babam, annem güzel yemek yapmadığında tartışırlar /...yemeği geç hazırladığında tartışırlar/ Annem bir keresinde babamın sevmediği bir yemek yapmıştı.../...Annem bazen pırasa yaptığında babam "Keşke yapmasaydın." der, kızar.
8. Televizyon ile ilgili anlaşmazlıklar	-	-	2	11	...televizyon kavgası oluyor/ Babam TV seyrederken annem çok konuşunca babam kızıyor.
9. Fikir ayrılıkları	4	25	4	22	Bazen annem bazı şeylere "Evet" der. Babam "Hayır" der/ Annem yeni bir eve taşınmak istiyordu. Babam istemiyordu. Tartışma oldu/ Bazen annem bir yere gitmek istediğinde (komşuya) babam izin vermez. "Gitme" der. Tartışma olur/ Annem bir şey almak isterse (kazak, etek, ayakkabı), babam beğenmezse anlaşmazlık yaşarlar/ Annem babamın ev almasını istiyordu. Babam almıyordu, annemin dediğini yapmıyordu. … tartışıyorlardı/ Evimize boya yaptırdık. Renk konusunda anlaşmazlıkları oldu/ …Annem badana-boya işleri ile ilgili olarak babama şikâyet ediyor.
10. Aile içi fiziksel şiddet	1	6	-	-	Geçen sene babam anneme tokat atmıştı, ayrılacaklardı...
11. Aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmazlıklar	-	-	1	4	...babam birini dövmüştü. Annem de bu nedenle babama kızmıştı.
Toplam	16	100	19	100	

Tablo 24'te görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıklara ilişkin söylemleri on bir kategori içerisinde verilmiştir: "ilişki anlaşmazlıkları", "eve geç gelme kaynaklı anlaşmazlıklar", "aile içi para konulu anlaşmazlıklar", "işsizlik", "kardeşler arası anlaşmazlıklar", "çocuklar ile ilgili anlaşmazlıklar", "eve ait işler ile ilgili anlaşmazlıklar", "televizyon ile ilgili anlaşmazlıklar", "fikir ayrılıkları", "aile içi fiziksel şiddet" ve "aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmazlıklar".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıklara ilişkin söylemlerin en yoğun olarak aile içi para konulu anlaşmazlıklar (%25) ve fikir ayrılıkları (%25) kategorilerinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kız öğrenciler, eve geç gelme kaynaklı anlaşmazlıklar (%13) ile eve ait işler ile ilgili anlaşmazlıklar (%13) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu grupta yer alan öğrenciler, sınırlı da olsa ilişki anlaşmazlıkları (%6), kardeşler arası anlaşmazlıklar (%6), çocuklar ile ilgili anlaşmazlıklar (%6) ve aile içi fiziksel şiddet (%6) kategorilerinde ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıklara ilişkin söylemlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıklara ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken işsizlik, televizyon ile ilgili anlaşmazlıklar ve aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmazlıklar kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıklara ilişkin söylemlerin en yoğun olarak çocuklar ile ilgili anlaşmazlıklar (%22) ve fikir ayrılıkları (%22) kategorilerinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber erkek öğrenciler ilişki anlaşmazlıkları (%11), aile içi para konulu anlaşmazlıklar (%11), eve ait işler ile ilgili anlaşmazlıklar (%11) ve televizyon ile ilgili anlaşmazlıklar (%11) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu gruptaki öğrenciler sınırlı da olsa ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıklara ilişkin eve geç gelme kaynaklı anlaşmazlıklar (%4), işsizlik (%4) ve aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmazlıklar (%4) kategorilerinde yer alan ifadeler belirtmişlerdir. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler, ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıklara ilişkin

düşüncelerini ifade ederlerken kardeşler arası anlaşmazlıklar ve aile içi fiziksel şiddet kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bunun en göze çarpanı, ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıklara yönelik her iki grubun da benzer oranlarda fikir ayrılıkları ve eve ait işler ile ilgili anlaşmazlıklar kategorilerinde söylemlerde bulunmalarıdır. Öğrenciler fikir ayrılıklarına ilişkin, *"Annem yeni bir eve taşınmak istiyordu. Babam istemiyordu. Tartışma oldu", "Annem bir şey almak isterse (kazak, etek, ayakkabı), babam beğenmezse anlaşmazlık yaşarlar", "Annem babamın ev almasını istiyordu. Babam almıyordu, annemin dediğini yapmıyordu. ... tartışıyorlardı", "Evimize boya yaptırdık. Renk konusunda anlaşmazlıkları oldu"* gibi ifadeler dile getirmişlerdir. Eve ait işler ile ilgili anlaşmazlıklara ilişkin öğrenci söylemleri de, *"Annemle babam, annem güzel yemek yapmadığında tartışırlar", "...yemeği geç hazırladığında tartışırlar", "Annem bir keresinde babamın sevmediği bir yemek yapmıştı..."* gibi ifadeleri içermektedir.

Kız ve erkek öğrencilerin ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıklara ilişkin görüşleri benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Öğrenci söylemleri arasında göze çarpan farklılıklar, çocuklar ile ilgili anlaşmazlıklar ve aile içi para konulu anlaşmazlıklar kategorilerinde görülmüştür. Öğrenciler ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıklara yönelik çocuklar ile ilgili anlaşmazlıklar kategorisinde, *"Ben annemin sözünü dinlemeyip dışarı çıkmıştım ve geç gelmiştim. Babam bana ve anneme kızmıştı", "Bir keresinde babam beni okula göndermek istememişti. Annemle babam bu nedenle tartışmışlardı"* gibi ifadelerde bulunmuşlardır. Öğrenciler aile içi para konulu anlaşmazlıklara ilişkin ise, *"Babamın parası olmuyor. Annem kızıyor, 'Paran var, saklıyorsun.' diyor. Tartışıyorlar", "Babam anneme, 'Tutumlu ol biraz.' der. Bazen bu yüzden tartışırlar", "Annem ablama çeyiz için çok para harcadı. Babam anneme kızdı, tartıştılar"* gibi anlatımlar dile getirmişlerdir. Bunlara ek olarak, erkek öğrencilerin söylemlerinin bulunduğu işsizlik, televizyon ile ilgili anlaşmazlıklar ve aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmazlıklar kategorilerine dair, kız öğrencilerden herhangi bir söylem dile getirilmemiştir. Bununla beraber, kız öğrencilerin söylemlerinin bulunduğu kardeşler arası

anlaşmazlıklar ve aile içi fiziksel şiddet kategorilerinde erkek öğrenciler herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

Sonuç olarak, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıklar en yoğun olarak fikir ayrılıkları olmaktadır. Buna ek olarak kız öğrenciler, ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların aile içi para konulu anlaşmazlıklar olduğuna da dikkat çekmekte, erkek öğrenciler ise ebeveynlerinin çocuklar ile ilgili anlaşmazlıklar yaşadığına vurgu yapmaktadır. Ayrıca, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynleri eve ait işler ile ilgili anlaşmazlıklar da yaşamaktalardır. Buna karşın işsizlik, televizyon ile ilgili anlaşmazlıklar, aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmazlıklar, kardeşler arası anlaşmazlıklar ve aile içi fiziksel şiddet her iki grup içinde çok seyrek belirtilen anlaşmazlıklardır.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların konusuna ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Ebeveynleri Arasında Yaşanan Anlaşmazlıkların Konusu

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Fikir ayrılıkları	-	-	2	11	Farklı fikirlerin olması. Her ikisi de kendi dediği olsun istiyor.
2. Eve geç gelme	2	12	1	6	Babamın eve geç gelmesi/ Annem, anneannemle gezmeye gidip eve geç geldiğinde/ Annem eve geç kalırsa.
3. Çocuklar	3	17	4	21	Benim yüzümden. Ders çalışmadığımda babam kızıyor/ Kardeşlerimin ve benim gideceğimiz okullar konusunda anlaşamamaları/ Benimle ilgili, ders konusu/ Babam, "Kitap oku." diyor. Ben de "Okuyamayacağım." diyorum. Babam kızıyor. Annem beni savunuyor/ Kardeşim bazen yemek yemez. Babam "Yiyebildiğin kadar ye" der. Annem "Tabak bitecek" der. Bizim yüzümüzden olur genelde/ Ben anneanneme gidince babam anneme kızar.
4. Kardeşler arası kavga	1	6	1	6	Kardeşimle kavga etmemiz sebep olur/ Büyük ağabeylerim kavga ettiklerinde babam anneme kızar, "senin yüzünden" der, tartışırlar/
5. Televizyon	1	6	2	11	En fazla TV konusunda tartışırlar/ Annem çok konuşur. Babam da TV seyretmek ister. Tartışırlar.
6. Para	6	35	5	27	Borçların çok olması/ Para yüzünden tartışırlar/ Babam eve para bırakmadığında nadiren böyle çatışmalar olur/ Babamın parası olmadığında/ Para sıkıntısı/ Annem pahalı bir şey istediğinde (kıyafet) ve babam alamadığında/ Okul aidatı, apartman aidatı ve iş konuları / Annem bizim önümüzde borçları konuştuğunda annemle babam tartışırlar. Babam, "Psikolojileri bozulur." der.
7. Ev işleri	2	12	1	6	…Babam ev işleriyle pek ilgilenmiyor/ Annem yemekleri geç yaptığında/…ev işleri yüzünden tartışırlar.
8. Aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmazlık-lar	-	-	1	6	Annem amcasına gittiğinde.
9. İlişki anlaşmazlık-ları	2	12	1	6	Annem bilmeden babamın sevmediği bir şey yapar/ Annem, babam onunla fazla ilgilenmediğinde/ Babamda bel fıtığı var. Babam eşya taşıyınca annem babama kızar.
Toplam	17	100	18	100	

Tablo 25'te görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların konusuna ilişkin söylemleri dokuz kategori içerisinde verilmiştir: "fikir ayrılıkları", "eve geç gelme", "çocuklar", "kardeşler arası kavga", "televizyon", "para", "ev işleri", "aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmazlıklar" ve "ilişki anlaşmazlıkları".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların konusuna ilişkin söylemlerin en yoğun olarak para (%35) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kız öğrenciler çocuklar (%17), eve geç gelme (%12), ev işleri (%12) ve ilişki anlaşmazlıkları (%12) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu grupta yer alan öğrenciler, sınırlı da olsa kardeşler arası kavga (%6) ve televizyon (%6) kategorilerinde ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların konusuna ilişkin söylemlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların konusuna ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken fikir ayrılıkları ve aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmazlıklar kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların konusuna ilişkin söylemlerin en yoğun olarak para (%27) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber erkek öğrenciler çocuklar (%21), fikir ayrılıkları (%11) ve televizyon (%11) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu gruptaki öğrenciler sınırlı da olsa ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların konusuna ilişkin eve geç gelme (%6), kardeşler arası kavga (%6), ev işleri (%6), aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmazlıklar (%6) ve ilişki anlaşmazlıkları (%6) kategorilerinde yer alan ifadeler belirtmişlerdir.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri birlikte karşılaştırmalı olarak incelendiğinde bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bunun en göze çarpanı, ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların konusuna yönelik her iki grubun da en yoğun olarak para kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmalarıdır. Öğrenciler ebeveynleri arasında yaşanan para konulu anlaşmazlıklara ilişkin, *"Para yüzünden tartışırlar", "Babam eve para bırakmadığında nadiren böyle çatışmalar olur", "Annem pahalı bir şey istediğinde (kıyafet) ve babam alamadığında", "Annem bizim önümüzde borçları konuştuğunda annemle babam tartışırlar. Babam, 'Psikolojileri bozulur.' der"* gibi ifadeler dile getirmişlerdir. Bununla beraber her iki grup da ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların konusuna yönelik çocuklar kategorisinde benzer oranlarda paylaşımlarda bulunmuşlardır. Bu kategoride de, "*Kardeşlerimin ve benim gideceğimiz okullar*

konusunda anlaşamamaları", "Babam, 'Kitap oku.' diyor. Ben de 'Okuyamayacağım.' diyorum. Babam kızıyor. Annem beni savunuyor", "Kardeşim bazen yemek yemez. Babam 'Yiyebildiğin kadar ye' der. Annem 'Tabak bitecek' der. Bizim yüzümüzden olur genelde", "Ben anneanneme gidince babam anneme kızar" gibi görüşler belirtilmiştir. Ayrıca bu iki grubun söylemleri sınırlı da olsa benzer oranlarda kardeşler arası kavga kategorisinde yer almıştır.

Kız ve erkek öğrencilerin, ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların konusuna ilişkin görüşleri benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Grup açısından karşılaştırma yapıldığında eve geç gelme, ev işleri, ilişki anlaşmazlıkları ve televizyon kategorilerinde farklılaşmalar olduğu görülmektedir. Buna ek olarak, erkek öğrencilerin söylemlerinin bulunduğu fikir ayrılıkları ve aile dışı kişiler ile ilgili anlaşmazlıklar kategorilerine dair, kız öğrencilerden herhangi bir söylem dile getirilmemiştir.

Sonuç olarak, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıklar yoğunlukla para konulu olmaktadır. Buna ek olarak kız öğrenciler erkek öğrencilere göre, ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların para konulu olduğuna dair daha zengin söylemler dile getirmişlerdir. Bununla beraber onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynleri, konusu çocuklar ve sınırlı da olsa kardeşler arası kavga olan anlaşmazlıklar da yaşamaktalardır.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların/tartışmaların nedenlerine ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Ebeveynleri Arasında Yaşanan Anlaşmazlıkların/Tartışmaların Nedenleri

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Fikir ayrılıkları	3	20	3	18	Farklı fikirler/ Fiyat ve kalite konusunda alışverişlerde bir şey alırken/… Babam pazar günü dinlenmek, annem ise gezmek ister/ Belki düşünceleri birbirleri ile uyumlu değildir. Birinin istediği şeyi diğeri istemeyebilir/ Babamın…hastaneye gitmemesi…/ Babam ağabeyimin çalışmasını istemiyordu. Annem "Çalışsın." diyordu. Bu nedenle tartışmışlardı.
2. Eve geç gelme	1	8	-	-	Annemin eve geç gelmesi.
3. Çocuklar	1	8	4	25	Bazen bizim için kavga ediyorlar/ Benim geleceğim için tartışırlar…/ Para kavgasıdır, babam anneme kardeşimin istekleri yüzünden kızar/ Ablam yüzünden/ Babamın bana ve kardeşlerime ilgisizliği yüzünden.
4. Para	3	20	1	6	… ekonomik sıkıntılar nedeniyle/ Geçim sıkıntısı, babam eve para getiremeyince kavga ederler/ Borç konusunun açılmasıdır/ Tutumlulukla ilgili oluyor hep.
5. Kardeşler arası kavga	1	8	1	6	Ağabeyimle bazen TV kavgası yapıp, anlaşamadığımızda.
6. Ev işleri	1	8	2	13	Annemin, babamın sevdiği yemekleri yapmaması/ Yemeğin geç kalması…
7. Aile dışı kişiler	1	8	1	6	Amcamın kızı bizde kalıyor. Onun dağınık olması annemle babamı tartıştırıyor.
8. İlişki anlaşmaz-lıkları	3	20	2	13	Babam çok geç kalkar, annem biraz kızar/ Annemin çok konuşması/…annemin, babamın sözünü kesmesi/ Birinin istediğinin olmaması ve hemen karar verme/ …Babam evdeyken annem onu uyandırdığında, "Bir şey yap." dediğinde babam kızar.
9. İş durumu-işsizlik	-	-	2	13	Babamın iş bulmaması…/ Babamın iş durumu.
Toplam	14	100	16	100	

Tablo 26'da görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların/tartışmaların nedenlerine yönelik söylemleri dokuz kategori içerisinde verilmiştir: "fikir ayrılıkları", "eve geç gelme", "çocuklar", "para", "kardeşler arası kavga", "ev işleri", "aile dışı kişiler", "ilişki anlaşmazlıkları" ve "iş durumu-işsizlik".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların/tartışmaların nedenlerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak fikir

ayrılıkları (%20), para (%20) ve ilişki anlaşmazlıkları (%20) kategorilerinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kız öğrenciler sınırlı da olsa eve geç gelme (%8), çocuklar (%8), kardeşler arası kavga (%8), ev işleri (%8) ve aile dışı kişiler (%8) kategorilerinde ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların/tartışmaların nedenlerine ilişkin söylemlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler, ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların/tartışmaların nedenlerine ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken iş durumu-işsizlik kategorisinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların/tartışmaların nedenlerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak çocuklar (%25) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber erkek öğrenciler fikir ayrılıkları (%18), ev işleri (%13), ilişki anlaşmazlıkları (%13) ve iş durumu-işsizlik (%13) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu gruptaki öğrenciler sınırlı da olsa ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların/tartışmaların nedenlerine ilişkin para (%6), kardeşler arası kavga (%6) ve aile dışı kişiler (%6) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirmişler, buna karşın eve geç gelme kategorisinde yer alacak herhangi bir görüşte bulunmamışlardır.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri birlikte incelendiğinde, bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Her iki grup da fikir ayrılıkları kategorisi ile beraber sınırlı da olsa kardeşler arası kavga ve aile dışı kişiler kategorilerinde benzer oranlarda söylemler dile getirmişlerdir. Öğrenciler ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların/tartışmaların nedenlerinden olan fikir ayrılıkları kategorisinde, *"Babam pazar günü dinlenmek, annem ise gezmek ister", "Belki düşünceleri birbirleri ile uyumlu değildir. Birinin istediği şeyi diğeri istemeyebilir", "Babam ağabeyimin çalışmasını istemiyordu. Annem 'Çalışsın.' diyordu. Bu nedenle tartışmışlardı";* kardeşler arası kavga kategorisinde, "*Ağabeyimle bazen TV kavgası yapıp, anlaşamadığımızda"* ve aile dışı kişiler kategorisinde, *"Amcamın kızı bizde kalıyor. Onun dağınık olması annemle babamı tartıştırıyor"* gibi söylemleri içeren ifadeler dile getirmişlerdir.

Kız ve erkek öğrencilerin ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların/tartışmaların nedenlerine ilişkin görüşleri benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Öğrenci söylemleri arasındaki belirgin farklılıklar, çocuklar ve para kategorilerinde görülmüştür. Ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların/tartışmaların nedenlerine ilişkin olarak erkek öğrenciler çocuklar kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunurlarken, kız öğrenciler para kategorisine ağırlık veren ifadeler dile getirmişlerdir. Bununla beraber, erkek öğrencilerin söylemlerinin bulunduğu iş durumu-işsizlik kategorisinde kız öğrencilere ait herhangi bir görüş bulunmamaktadır. Ayrıca erkek öğrenciler, kız öğrencilerden bir kişinin paylaşımının bulunduğu eve geç gelme kategorisinde yer alacak herhangi bir anlatım dile getirmemişlerdir.

Sonuç olarak, onbir-oniki yaş grubu öğrencileri ortak bir şekilde fikir ayrılıkları, kardeşler arası kavga ve aile dışı kişiler nedeniyle ebeveynleri arasında anlaşmazlık/tartışma yaşandığını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra erkek öğrenciler ebeveynlerinin en fazla çocuklar nedeniyle anlaşmazlık/tartışma yaşadığını ifade etmişlerdir. Kız öğrenciler ise, ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıkların/tartışmaların nedenlerine yönelik fikir ayrılıkları ile beraber para ve ilişki anlaşmazlıkları kategorilerine de eşit oranda vurgu yapmışlardır. Buna karşın her iki grup içinde iş durumu-işsizlik ve eve geç gelme çok seyrek belirtilen nedenlerdir.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynlerinin anlaşmazlık yönetim şekillerine ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 27'de verilmiştir.

Tablo 27 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Ebeveynlerinin Anlaşmazlık Yönetim Stratejileri

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Yapıcı ve uzlaşmacı	20	67	21	73	Çözüm yolu düşünürler/ Annem, "Bir yolunu buluruz." der/...Bazen kendileri ortak bir fikre varırlar. Konuşarak çözerler/ …dertleşerek çözerler/ …birbirlerini anlamaya çalışırlar, birbirlerine saygı duyarlar/ Birbirlerine nedenlerini söylerler/ Babam bazen özür diler. Annem affetsin diye onu bir yerlere götürür. …eve annemin sevdiği bir eşya alır. Annem de babama gömlek almıştı/ Babam bazen anneme hediye alıp gönlünü alır….Babam barışır/ Babam özür diler, hediye verir. Annem de aynı şekilde/ Annem özür diler. Babam özür diler/ Annem babama güzel bir yemek yapar, barışırlar…/ Babam anneme gül alır, özür diler, barışırlar/ Güzel sözler söyleyerek çözerler/ Küstüklerinde babam annemin yanına gider. "Dediğini yapacağım." der. Barışırlar. 4-5 gün, bazen 1 hafta küs kaldıkları olur. Babam özür diler/ Babam çok naziktir. Annemi gezdirir, alışverişe götürür, ona sürpriz yapar, fuara vb. gezmeye götürür,…, babam annemin gönlünü almayı bilir/ Babam annemi lokantaya götürmüştü. Sonra barıştılar. Bir defa da annem, odaya girip babama, "Barışalım" demiş, barışmışlar…/ Anlaşarak çözerler. Babam özür diler. Kısa bir süre sonra barışırlar. Tartışmaları uzun sürmez/ Özür dilerler, konuşurlar, barışırlar. Biz uyuduktan sonra çözerler…
2. Uyumlu	2	7	1	3	Babam biraz sert tepki verir. Annem "Tamam." der. Babam nasihat verir/ Babam, annem kızdığı için bizimle ilgilenmeye çalışır/…Annem ya da ben çok dile getirirsek babam istediğimiz şeyi yapar.
3. Kaçınmacı	5	16	4	14	Konuyu kapatır. Başka konu açar. Tartışmazlar/ …Tartışmamış gibi konuyu kapatırlar/ …konuyu değiştirir, başka konular açarlar/ Annem konuyu kapatır, lafı değiştirerek, babama unutturur. Babamı güldürür, tartışmalarını bağırmadan çözerler. Bazen de o konuyu konuşmazlar. Bizim etkileneceğimizi düşünüp, konuyu kapatırlar/ …annem başka odaya gider, bir süre ayrı kalırlar, tartışma unutulur/ Susarlar, sonra barışırlar…/ Bir saat küs kalır, sonra barışırlar/…Bazen 1-2 gün küs kalırlar, sonra barışırlar.
4. Yıkıcı ve saldırgan	1	3	-	-	... Bazen de biraz tartışırlar, babam bağırır.
5. Arabulu-culuk	2	7	3	10	Bazen bana danışırlar…/ …Teyzemler ya da halamlar gelir, onları barıştırırlar/ …Bazen komşular gelir, onları barıştırır/…bazen de babaannem gelip onları barıştırır…/ Annem anneannemlere gider. Orada 1-2 gün kalır. Eve gelir, barışırlar. Bazen amcamlara gideriz, amcam babamı arar. "Gel" der, babam bizi almaya gelir. Sonra barışırlar.
Toplam	30	100	29	100	

Tablo 27'de görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynlerinin anlaşmazlık yönetim stratejilerine ilişkin söylemleri beş kategori içerisinde verilmiştir: "yapıcı ve uzlaşmacı", "uyumlu", "kaçınmacı", "yıkıcı ve saldırgan" ve "arabuluculuk".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, ebeveynlerinin anlaşmazlık yönetim stratejilerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak yapıcı ve uzlaşmacı (%67) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kız öğrenciler kaçınmacı (%16) ile sınırlı da olsa uyumlu (%7), arabuluculuk (%7) ve yıkıcı ve saldırgan (%3) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, ebeveynlerinin anlaşmazlık yönetim stratejilerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak yapıcı ve uzlaşmacı (%73) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber erkek öğrenciler kaçınmacı (%14) ve arabuluculuk (%10) ile sınırlı da olsa uyumlu (%3) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirmişlerdir. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler ebeveynlerinin anlaşmazlık yönetim stratejilerine ilişkin yıkıcı ve saldırgan kategorisinde yer alacak herhangi bir paylaşımda bulunmamışlardır.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri birlikte karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bunun en göze çarpanı her iki grubun da en yoğun olarak yapıcı ve uzlaşmacı kategorisine vurgu yapmaları ve derinlemesine söylemlerde bulunmalarıdır. Öğrenciler, ebeveynlerinin anlaşmazlık yönetim stratejilerinden olan yapıcı ve uzlaşmacı kategorisinde, *"Çözüm yolu düşünürler", "...Bazen kendileri ortak bir fikre varırlar", "...birbirlerini anlamaya çalışırlar, birbirlerine saygı duyarlar", "Babam bazen özür diler. Annem affetsin diye onu bir yerlere götürür. ...eve annemin sevdiği bir eşya alır. Annem de babama gömlek almıştı", "Annem özür diler. Babam özür diler"* gibi ifadeleri içeren paylaşımlarda bulunmuşlardır. Buna ek olarak, anlaşmazlık yönetim stratejilerinden olan kaçınmacı kategorisinde de benzer oranlarda ifadeler bulunmaktadır. Bu kategoride de, *"Konuyu kapatır. Başka konu açar. Tartışmazlar", "...annem başka odaya gider, bir süre ayrı kalırlar, tartışma unutulur", "Susarlar, sonra barışırlar...", "Bir saat küs kalır, sonra barışırlar"* gibi görüşler belirtilmiştir. Ayrıca bu iki grupta yer alan öğrencilerin benzer

yoğunluklarda ifade ettikleri söylemler sınırlı da olsa uyumlu ve arabuluculuk kategorilerinde yer almıştır. Görüşme yapılan öğrenciler arasından yalnızca bir öğrenci (kız) ebeveynlerinin anlaşmazlık yönetim stratejilerine ilişkin yıkıcı ve saldırgan kategorisinde yer alan bir söylem dile getirmiştir.

Sonuç olarak, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynlerinin anlaşmazlık yönetim stratejilerine ilişkin yapıcı ve uzlaşmacı kategorisi ön plana çıkmaktadır. Bu bulgu, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynlerinin yaşadıkları anlaşmazlıkları yapıcı ve uzlaşmacı yollarla yönettiklerini göstermektedir. Bununla beraber öğrencilerin benzer şekilde kaçınmacı kategorisinde de söylemlerde bulunmaları, ebeveynlerinin anlaşmazlıklarını kaçınmacı bir şekilde yönettiklerini de ortaya çıkarmıştır. Bunlara ek olarak her iki grup içinde arabuluculuk ve uyumlu kategorilerine dair söylemlerin seyrek olduğu gözlemlenmiştir.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında annelerinin verdiği tepkilere ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 28'de verilmiştir.

Tablo 28 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Ebeveynlerinin Anlaşmazlıklarında Annelerinin Verdiği Tepkiler

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Ağlama	-	-	2	6	Ağlar/ …Binde bir ağlar…
2. Mutsuzluk/ Üzüntü	2	7	2	6	Suratını asar, üzülür/ Sonra üzülür./ Üzülür, konuşmaz.
3. Yıkıcı ve saldırgan tepkiler	9	33	11	32	Önce sinirlenir, sonra durulur, sonra çözülür/ Biraz sinirlenir/ Bazen sinirlenir/ Sinirlenir, kızar/ İlk başta sinirlenir, bağırır/ Önce bağırır, sonra konuşur, çözerler/ Annem babamdan daha çok bağırır…/ Bağırır…
4. Hesap sorma	1	4	-	-	Bağırmaz, hesap sorar.
5. Tehdit etme	1	4	-	-	"Anneme giderim." der.
6. Kaçınmacı tepkiler	12	45	16	47	Kavga etmemek için uzaklaşır…/ …Başka odaya gider/ Tek başına oturur, ya da gidip yatar/ Hava almak için dışarı çıkar. Biraz kapının önünde durur/ Evden gider, anneannemde kalır/ …babamdan yarım saat kadar uzak durur/ Kısa bir süreliğine babamla konuşmaz. Sorun çözülmez, konuyu kapatırlar/ Bazen küser. Küslüğü 1 gün sürer, sonra barışırlar/ …küser, 2 saat geçmeden barışır/ 1 gün küser/ Küsmesi 1-2 gün sürer. Sonra annem affeder/ Konuşmaz, babam ne derse dinler, darılır, küser, 2 gün sonra barışır/ Fazla tepki vermez/ …ilgilenmez…/ Çoğunlukla bir şey yapmaz…/ Çok kızgın davranmaz, çok fazla tepki vermez/ Annem içine atar, dolaşmak ister… / Bir odaya girip, kapatır kendini. Babam gidince çıkar, ev işlerini yapar/…Ev işleriyle uğraşır. Sinirlendiği için durmadan TV'de kanal değiştirir/ Bazen mutfakta iş yapar/ …Bize yemek yapar, TV izler/ Alındıysa kendini ev işine verir…/ …Ev işiyle uğraşır, yemek yapar ve öyle stres atar.
7. Öğüt verme	-	-	1	3	Babama öğütler verir.
8. Yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler	2	7	2	6	Babam eve gelince dertleşir/... bir zaman sonra unutup, gülmeye başlar/ Güzel şeyler yapar, babamı affeder.
Toplam	27	100	34	100	

Tablo 28'de görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında annelerinin verdiği tepkilere ilişkin söylemleri sekiz kategori içerisinde verilmiştir: "ağlama", "mutsuzluk/üzüntü", "yıkıcı ve saldırgan tepkiler", "hesap sorma", "tehdit etme", "kaçınmacı tepkiler", "öğüt verme" ve "yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında annelerinin verdiği tepkilere ilişkin söylemlerin en yoğun olarak kaçınmacı tepkiler (%45) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kız öğrenciler yıkıcı ve saldırgan tepkiler (%33) ile sınırlı da olsa mutsuzluk/üzüntü (%7), yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler (%7), hesap sorma (%4) ve tehdit etme (%4) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler, ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında annelerinin verdiği tepkilere ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken ağlama ve öğüt verme kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında annelerinin verdiği tepkilere ilişkin söylemlerin en yoğun olarak kaçınmacı tepkiler (%47) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber erkek öğrenciler yıkıcı ve saldırgan tepkiler (%32) ile sınırlı da olsa ağlama (%6), mutsuzluk/üzüntü (%6), yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler (%6) ve öğüt verme (%3) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler, ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında annelerinin verdiği tepkilere ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken hesap sorma ve tehdit etme kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bunun en göze çarpanı her iki grubun da en yoğun olarak kaçınmacı tepkiler kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmalarıdır. Öğrenciler ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında annelerinin verdiği tepkilere ilişkin kaçınmacı tepkiler kategorisinde, *"Kavga etmemek için uzaklaşır…", "Evden gider, anneannemde kalır", "Kısa bir süreliğine babamla konuşmaz. Sorun çözülmez, konuyu kapatırlar", "Bazen küser. Küslüğü 1 gün sürer, sonra barışırlar", "…Ev işleriyle uğraşır. Sinirlendiği için durmadan TV'de kanal değiştirir"* gibi ifadeleri içeren paylaşımlar dile getirmişlerdir. Buna ek olarak öğrenciler, ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında annelerinin verdiği tepkilere ilişkin yıkıcı ve saldırgan tepkiler kategorisinde de benzer oranlarda ifadelerde bulunmuşlardır. Bu kategoride ise, *"Sinirlenir, kızar", "İlk başta sinirlenir, bağırır", "Annem babamdan daha çok bağırır…"* gibi görüşler belirtmişlerdir. Ayrıca bu iki

grupta yer alan öğrencilerin benzer yoğunluklarda ifade ettikleri söylemler sınırlı da olsa mutsuzluk/üzüntü ile yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler kategorilerinde yer almıştır.

Kız ve erkek öğrencilerin ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında annelerinin verdiği tepkilere ilişkin görüşleri, benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Kız öğrenciler hesap sorma ve tehdit etme kategorilerinde sınırlı da olsa görüş belirtirken, erkek öğrenciler tarafından bu kategorilere dair herhangi bir söylem belirtilmemiştir. Ayrıca, sınırlı da olsa erkek öğrencilerin paylaşımlarının bulunduğu ağlama ve öğüt verme kategorilerinde yer alacak herhangi bir ifade, kız öğrenciler tarafından dile getirilmemiştir.

Sonuç olarak onbir-oniki yaş grubu öğrencileri, ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında annelerinin en yoğun olarak kaçınmacı tepkiler verdiğini vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra öğrenciler, ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında annelerinin yıkıcı ve saldırgan tepkiler verdiğini de dile getirmişlerdir. Buna karşın her iki grup içinde mutsuzluk/üzüntü, yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler, ağlama, hesap sorma, tehdit etme ve öğüt verme çok seyrek belirtilen tepkilerdir.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında babalarının verdiği tepkilere ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 29'da verilmiştir.

Tablo 29 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Ebeveynlerinin Anlaşmazlıklarında Babalarının Verdiği Tepkiler

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler	2	8	1	3	Kısık sesle konuşur ve genelde bağırmaz/ …Bazen güzelce davranır / bazen güzellikle konuşur.
2. Uyma	1	4	2	7	...annemin dediğini yapar/ ...annemin gönlünü almaya çalışır/ Barışmak için annemin yanına gider.
3. Kaçınmacı tepkiler	10	38	11	37	Bir keresinde annemle küsmüştü/ Gidip uyur/ Dışarı çıkar, arkadaşlarının yanına gider. Dolaşır, gelir/…Babaanneme gider. 1-2 gün orada kalır sonra gelir/ Dışarı çıkar. Kafasını toplayıp geri gelir…/ Sinirlendiğinde dışarı çıkar, gezer/ Kızarsa arkadaşının yanına gider/ Babaanneme ya da dışarıya gider/…Bazen tartıştıklarında evden gider/ Genellikle oradan ayrılmak ister.../ Bilgisayara gider…/ İlgilenmeden TV izler/…Diğer odadaki TV'de maç bulursa izler/…Bazen terasa gidip kendini işe verir/ Yumuşak davranır.../ Fazla tepki vermez.../ Bazen bağırır, bazen susar. TV izler. Annemi sinirlendirmek istemez/ Sakin durur. Annem odaya gittiği için konuşmaz/ Bağırmaz Oturur…
4. Yıkıcı ve saldırgan tepkiler (Sözlü)	11	42	15	50	Öfkelenir/ …biraz kızar/ Sinirlenir/ Bazen kızar/ Çok kızar/…biraz öfkelenir/... Olay uzarsa daha çok sinirlenir/ Biraz sinirlenir.../ Önce kızar.../ Sinirli davranır, kızgın bakar, o da konuşmaz/ Ara sıra bağırır…/ …Annemden daha çok bağırır/ Bazen bağırır...
5. Yıkıcı ve saldırgan tepkiler (Fiziksel)	1	4	1	3	Bazen annemin koluna-omzuna vurur.
6. Problem çözme	1	4	-	-	Annem gibi sorunu çözer, büyütmemeye önem verir.
Toplam	26	100	30	100	

Tablo 29'da görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında babalarının verdiği tepkilere ilişkin söylemleri altı kategori içerisinde verilmiştir: "yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler", "uyma", "kaçınmacı tepkiler", "yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü)", "yıkıcı ve saldırgan tepkiler (fiziksel)" ve "problem çözme".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında babalarının verdiği tepkilere ilişkin söylemlerin en yoğun olarak yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) (%42) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kaçınmacı tepkiler (%38) ile sınırlı da olsa yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler (%8), uyma

(%4), yıkıcı ve saldırgan tepkiler (fiziksel) (%4) ve problem çözme (%4) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirilmiştir.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında babalarının verdiği tepkilere ilişkin söylemlerin en yoğun olarak yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) (%50) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber kaçınmacı tepkiler (%37) kategorisinde yer alan söylemler dile getirilmiştir. Bu gruptaki öğrenciler, ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında babalarının verdiği tepkilere ilişkin sınırlı da olsa uyma (%7), yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler (%3) ve yıkıcı ve saldırgan tepkiler (fiziksel) (%3) kategorilerinde yer alan paylaşımlarda bulunmuşlardır. Bununla beraber erkek öğrenciler problem çözme kategorisine dair herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bunun en göze çarpanı her iki grubun da en yoğun olarak yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmalarıdır. Öğrenciler ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında babalarının verdiği tepkilere ilişkin yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) kategorisinde, *"Sinirlenir", "Çok kızar", "Olay uzarsa daha çok sinirlenir", "Sinirli davranır, kızgın bakar, o da konuşmaz", " ...Annemden daha çok bağırır"* gibi ifadeleri içeren paylaşımlar dile getirmişlerdir. Buna ek olarak öğrenciler, ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında babalarının verdiği tepkilere ilişkin kaçınmacı tepkiler kategorisine de benzer bir şekilde beraber vurgu yapmışlardır. Bu kategoride ise, *"Bir keresinde annemle küsmüştü", "Gidip uyur", "Dışarı çıkar, arkadaşlarının yanına gider. Dolaşır, gelir", "...Babaanneme gider. 1-2 gün orada kalır sonra gelir", "Bilgisayara gider...", " ...Bazen terasa gidip kendini işe verir"* gibi görüşler belirtilmiştir. Ayrıca bu iki grupta yer alan öğrencilerin benzer yoğunluklarda ifade ettikleri söylemler sınırlı da olsa yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler, uyma ve yıkıcı ve saldırgan tepkiler (fiziksel) kategorilerinde yer almıştır. Görüşme yapılan öğrenciler arasından sadece bir öğrenci (kız) problem çözme kategorisinde yer alan bir paylaşımda bulunmuştur.

Sonuç olarak, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında babalarının en yoğun olarak yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü)

verdiği ön plana çıkmaktadır. Buna ek olarak onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında babaları kaçınmacı tepkiler de vermektedir. Bu bulguların yanı sıra her iki grup içinde yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler, uyma, yıkıcı ve saldırgan tepkiler (fiziksel) ile problem çözme sınırlı olarak belirtilen tepkilerdir.

Eşler arası anlaşmazlıkların onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin davranışlarına olan etkilerine ilişkin görüşlerin analiz sonuçları Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30 Eşler Arası Anlaşmazlıkların Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Davranışlarına Olan Etkileri

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Etkilemez	4	14	1	4	Fazla etkilemez…/ Görmediğimiz için beni etkilemez/ Onların arasında olduğu için fazla etkilemez/ Küçük olduğu için pek etkilenmem/ Bunların doğal olduğunu düşünürüm.
2. Mutsuzluk / Üzüntü	14	52	16	64	Üzer…/…Bazen üzülürüm/…Tartışma uzun sürerse üzülürüm/…Üzülürüm, kendimi kötü hissederim…/ Mutsuz eder…/…mutsuz olurum/ Kötü duygular hissettirir, mutsuzluk gibi/…biraz üzer/ ...Psikolojim bozulur/ Moralim bozulur, moralimi yüksek tutmaya çalışırım/ …Keşke kavga etmeseler diye düşünürüm/ Canım sıkılır/ Bazen teselli bulmak için kardeşime sarılırım.
3. Suçluluk	-	-	1	4	Bizim yüzümüzdense biraz üzülürüm, değilse üzülmem.
4. Öfke	1	4	-	-	...Kavga etmelerine sinir oluyorum.
5. Ağlama	3	11	2	8	Ağlarım…/ Kavga ettiklerinde ağlama hissi olur…
6. Korku	1	4	-	-	Korkarım, kardeşlerimi yanıma alırım.
7. Yüksek endişe/ Kaygı	3	11	1	4	Babamla annemin ayrılacağını, birbirlerini sevmediklerini düşünürüm/ ...Ayrılacaklarını, boşanacaklarını düşünürüm/ Ayrılacaklar ve kardeşlerim etkilenecek diye korkarım/…boşanmalarından korkarım…
8. Sorunu çözmeye çalışma	-	-	3	12	Sorunu çözmeye çalışırım/ Üzülür, barıştırmaya çalışırım/ Barışmalarını isterim, barışacaklarını bilirim.
9. İsyan	1	4	1	4	…Ben bazen karşı çıkarım/ Onları görmek istemem.
Toplam	27	100	25	100	

Tablo 30'da görüldüğü gibi eşler arası anlaşmazlıkların onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin davranışlarına olan etkilerine ilişkin söylemler dokuz kategori içerisinde verilmiştir: "etkilemez", "mutsuzluk/üzüntü", "suçluluk", "öfke", "ağlama", "korku", "yüksek endişe/kaygı", "sorunu çözmeye çalışma" ve "isyan".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, eşler arası anlaşmazlıkların öğrencilerin davranışlarına olan etkilerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü (%52) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra etkilemez (%14), ağlama (%11), yüksek endişe/kaygı (%11) ile sınırlı da olsa öfke (%4), korku (%4) ve isyan (%4) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirilmiştir. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler suçluluk ve sorunu çözmeye çalışma kategorilerine dair herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, eşler arası anlaşmazlıkların öğrencilerin davranışlarına olan etkilerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü (%64) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber sorunu çözmeye çalışma (%12) ile sınırlı da olsa ağlama (%8), etkilemez (%4), suçluluk (%4), yüksek endişe/kaygı (%4) ve isyan (%4) kategorilerinde yer alan paylaşımlar ifade edilmiştir. Ayrıca bu grupta yer alan öğrenciler öfke ve korku kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri birlikte karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Her iki grup da, eşler arası anlaşmazlıkların onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin davranışlarına olan etkilerine dair benzer bir biçimde en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmuşlar ve bu kategoride, *"...Tartışma uzun sürerse üzülürüm", "...mutsuz olurum", "Kötü duygular hissettirir, mutsuzluk gibi", "...Psikolojim bozulur", "Moralim bozulur, moralimi yüksek tutmaya çalışırım", "Canım sıkılır"* gibi ifadeleri içeren paylaşımlar dile getirmişlerdir. Buna ek olarak, sınırlı da olsa ağlama ve isyan kategorilerinde benzer oranlarda söylemler yer almıştır.

Eşler arası anlaşmazlıkların onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin davranışlarına olan etkilerine ilişkin görüşler, benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir.

Araştırmada yer alan bu iki grup, etkilemez ve yüksek endişe/kaygı kategorilerinde birbirinden farklılaşmaktadır. Bununla beraber kız öğrencilerin anlatımlarının bulunduğu öfke ve korku kategorilerinde, erkek öğrencilerden bu kategorilerde yer alacak herhangi bir paylaşım görülmemektedir. Ayrıca, erkek öğrencilerin ifadelerinin olduğu suçluluk ve sorunu çözmeye çalışma kategorilerine dair, kız öğrenciler tarafından herhangi bir görüş belirtilmemiştir.

Sonuç olarak eşler arası anlaşmazlıklar, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin davranışlarına yoğunlukla mutsuzluk/üzüntü olarak yansımaktadır. Eşler arası anlaşmazlıklarda mutsuzluk/üzüntü yaşadıklarına dair erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha zengin söylemler dile getirmişlerdir. Grup açısından karşılaştırma yapıldığında, eşler arası anlaşmazlıkların erkek öğrencilerin davranışlarını daha fazla etkilediği ve kız öğrencilerin davranışlarında ise daha fazla yüksek endişe/kaygıya sebep olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulguların yanı sıra, eşler arası anlaşmazlıkların onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin davranışlarına olan etkilerinin sınırlı da olsa ağlama, isyan, suçluluk, öfke, korku ve sorunu çözmeye çalışma olduğu saptanmıştır.

Ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin verdiği tepkilere ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 31'de verilmiştir.

Tablo 31 Ebeveynlerinin Anlaşmazlıklarında Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Verdiği Tepkiler

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Ağlama	3	12	-	-	Bir kenara çekilir, ağlarım/…Bazen çok büyük kavga olursa ağlarım.
2. Suçluluk	-	-	1	4	Kendimi suçlu hissederim…
3. Görmezden gelme	2	8	2	9	Ben bilgisayar ya da TV ile uğraşırım/ Bilgisayarda oyun oynarım/ Moralimi düzeltmek için ders çalışmaya başlarım/ Genelde bir şey demem. Bazen tartışma olunca orada olurum. Bitmesine yakın odama giderim.
4. Ortamı terk etme	6	24	8	35	Ağabeyimle beraber başka yere gideriz/ Odama giderim, karışmam/…önemli bir şey olursa odaya giderim/ Evden dışarı çıkarım ya da gider yatarım/ Onlara akıl vermem. Sorunu çözmediklerini görür, odama giderim/…Genellikler uzaklaşırım. Kendi odamda otururum. Kardeşimi yanıma alırım/…odama gider, uyurum/…Kendi odama çekilirim.
5. Anlaşmazlığa müdahale etme	6	24	7	31	Yeter artık, kavga etmeyin derim, ayırmaya çalışırım/ Onları ayırmaya çalışırım. Annemi bir yere oturturum, babam başka bir yere gider/ Durun diye bağırırım…/ Ben ayırmaya çalışırım…/"Neden kavga ediyorsunuz? Kavga etmeyin" derim…/ …Bazen ayırmaya çalışırım. Kardeşim tepki verir. Kardeşimle susun deriz. Kardeşim babamı başka bir odaya götürür/ …Kavga etmeyin derim. Beni dinlemezlerse küserim. Bağırdıkları zaman, "Bağırmayın birbirinize, komşular duyar." derim/ Başka şeylerle ilgili konuşur, konuyu değiştiririm/ Onları sakinleştirmeye çalışırım/ Babamı annemden uzaklaştırmaya, babamın sinirini yatıştırmaya çalışırım.
6. Arabuluculuk yapma	3	12	4	17	Onlara yardım etmeye, bir çözüm bulmaya çalışırım/ Bazen barıştırmaya çalışırım…/ Gider tek tek onlarla konuşurum/"Konuşun, anlaşın" derim.
7. Susma	-	-	1	4	Sessizce otururum.
8. Öfke	2	8	-	-	…Sinirlenirim/ Suçlu olana kızarım…
9. Kaygı	1	4	-	-	"Annem ya da babam giderse ne yaparız?" diye düşünürüm.
10. Ebeveynleri suçlama	1	4	-	-	İkisini de suçlarım…
11. Teselli etme	1	4	-	-	Annemi rahatlatmak isterim, ona su veririm.
Toplam	25	100	23	100	

Tablo 31'de görüldüğü gibi ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin verdiği tepkilere ilişkin söylemleri on bir kategori içerisinde verilmiştir: "ağlama", "suçluluk", "görmezden gelme", "ortamı terk etme", "anlaşmazlığa müdahale etme", "arabuluculuk yapma", "susma", "öfke", "kaygı", "ebeveynleri suçlama" ve "teselli etme".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında verdikleri tepkilere ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak ortamı terk etme (%24) ve anlaşmazlığa müdahale etme (%24) kategorilerinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kız öğrenciler ağlama (%12) ve arabuluculuk yapma (%12) ile sınırlı da olsa görmezden gelme (%8), öfke (%8), kaygı (%4), ebeveynleri suçlama (%4) ve teselli etme (%4) kategorilerinde yer alan söylemlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında verdikleri tepkilere ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken suçluluk ve susma kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında verdikleri tepkilere ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak ortamı terk etme (%35) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber erkek öğrenciler anlaşmazlığa müdahale etme (%31) ve arabuluculuk yapma (%17) ile sınırlı da olsa görmezden gelme (%9), suçluluk (%4) ve susma (%4) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bunlara ek olarak bu grupta yer alan öğrenciler ağlama, öfke, kaygı, ebeveynleri suçlama ve teselli etme kategorilerinde yer alacak herhangi bir ifadeye yer vermemişlerdir.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri birlikte incelendiğinde, bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında verdikleri tepkilere ilişkin her iki grup da benzer olarak ortamı terk etme ve anlaşmazlığa müdahale etme kategorilerinde yoğunluklu söylemlerde bulunmuşlardır. Buna ek olarak öğrenciler arabuluculuk yapma kategorisi ile beraber, sınırlı da olsa görmezden gelme kategorilerinde benzer oranlarda söylemlerde bulunmuşlardır. Ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin verdiği tepkilere ilişkin ortamı terk etme kategorisinde, *"Ağabeyimle beraber başka yere gideriz", "Odama giderim, karışmam", "Evden*

dışarı çıkarım ya da gider yatarım", "…Genellikler uzaklaşırım. Kendi odamda otururum. Kardeşimi yanıma alırım"; anlaşmazlığa müdahale etme kategorisinde, *"Yeter artık, kavga etmeyin derim, ayırmaya çalışırım", "Durun diye bağırırım", "…Kavga etmeyin derim. Beni dinlemezlerse küserim. Bağırdıkları zaman, 'Bağırmayın birbirinize, komşular duyar.' derim", "Babamı annemden uzaklaştırmaya, babamın sinirini yatıştırmaya çalışırım";* arabuluculuk yapma kategorisinde, *"Onlara yardım etmeye, bir çözüm bulmaya çalışırım", "Bazen barıştırmaya çalışırım…", "Gider tek tek onlarla konuşurum"* ve görmezden gelme kategorisinde de, *"Ben bilgisayar ya da TV ile uğraşırım", "Moralimi düzeltmek için ders çalışmaya başlarım", "Genelde bir şey demem. Bazen tartışma olunca orada olurum. Bitmesine yakın odama giderim"* gibi paylaşımların olduğu görülmektedir.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında verdikleri tepkilere ilişkin kız öğrencilerin söylemlerinin bulunduğu ağlama, öfke, kaygı, ebeveynleri suçlama ve teselli etme kategorilerine dair erkek öğrencilerden herhangi bir söylem dile getirilmemiştir. Ayrıca, erkek öğrencilerin söylemlerinin bulunduğu suçluluk ve susma kategorilerinde kız öğrencilere ait herhangi bir görüş bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin verdiği tepkiler yoğunlukla ortamı terk etme ve anlaşmazlığa müdahale etme olmaktadır. Grup açısından karşılaştırma yapıldığında daha zengin söylemlerinden de anlaşılacağı gibi ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında erkek öğrencilerin ortamı terk etme ve anlaşmazlığa müdahale etme tepkileri kız öğrencilere göre daha fazladır. Bunun yanı sıra ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında öğrencilerin arabuluculuk yaptığı ve sınırlı da olsa bu anlaşmazlıkları görmezden geldiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgularla beraber, ebeveynlerinin anlaşmazlıklarında onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin verdiği tepkilere yönelik ağlama, öfke, kaygı, ebeveynleri suçlama, teselli etme, suçluluk ve susma tepkilerinin oldukça seyrek olduğu saptanmıştır.

Ebeveynleri tartışırken, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin hissettikleri duygulara ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 32'de verilmiştir.

Tablo 32 Ebeveynleri Tartışırken, Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Hissettikleri Duygular

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Mutsuzluk/ Üzüntü	16	59	17	68	Üzülürüm/ Üzüntü hissederim…/ Hüzünlü ve üzgün hissederim/ …üzülürüm…/ Mutsuzluk hissederim/…mutsuz olurum/ Kötü hissederim/ Biraz üzülürüm. Bir zaman sonra "Barışınlar, fazla sürmesin" diye dua etmeye başlarım.
2. Öfke	2	7	3	12	Sinirlenirim/ Öfke hissederim/ Kim haksızsa ona kızarım.
3. Korku	3	11	-	-	Birbirlerine bir şey yaparlar diye korkarım/ Korkarım.
4. Huzursuzluk	1	4	3	12	İçimde huzursuzluk olur/ Çok rahatsız olurum/ Sıkılırım/ İçim sıkılır…
5. Ağlama	4	15	1	4	…ağlama/…gözlerim dolar…
6. Yüksek endişe/ Kaygı	-	-	1	4	Annem ve babam ayrılacaklar, boşanacaklar diye korkarım.
7. Umutsuzluk	1	4	-	-	Birbirlerine bağlı olmadıklarını düşünürüm, moralim bozulur, ailemin mutlu olmasını isterim, bazen de umudumu yitiririm.
Toplam	27	100	25	100	

Tablo 32'de görüldüğü gibi ebeveynleri tartışırken, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin hissettikleri duygulara ilişkin söylemleri yedi kategori içerisinde verilmiştir: "mutsuzluk/üzüntü", "öfke", "korku", "huzursuzluk", "ağlama", "yüksek endişe/kaygı" ve "umutsuzluk".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, ebeveynleri tartışırken hissettikleri duygulara ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü (%59) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra ağlama (%15) ve korku (%11) ile sınırlı da olsa öfke (%7), huzursuzluk (%4) ve umutsuzluk (%4) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirilmiştir. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler yüksek endişe/kaygı kategorisine dair herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, ebeveynleri tartışırken hissettikleri duygulara ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü (%68) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber öfke (%12) ve

huzursuzluk (%12) ile sınırlı da olsa ağlama (%4) ve yüksek endişe/kaygı (%4) kategorilerinde yer alan paylaşımlar ifade edilmiştir. Ayrıca bu grupta yer alan öğrenciler korku ve umutsuzluk kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri birlikte karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Her iki grup da, ebeveynleri tartışırken hissettikleri duygulara dair benzer bir biçimde en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmuşlar ve bu kategoride, *"Üzüntü hissederim…", "Hüzünlü ve üzgün hissederim", "Mutsuzluk hissederim"* gibi ifadeleri içeren paylaşımlar dile getirmişlerdir. Buna ek olarak, sınırlı da olsa öfke kategorisinde benzer oranlarda söylemler yer almıştır.

Ebeveynleri tartışırken onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin hissettikleri duygulara ilişkin görüşleri, benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Araştırmada yer alan bu iki grup, ağlama ve huzursuzluk kategorilerinde birbirinden farklılaşmaktadır. Bununla beraber kız öğrencilerin anlatımlarının bulunduğu korku ve umutsuzluk kategorilerinde, erkek öğrencilerden bu kategorilerde yer alacak herhangi bir paylaşım görülmemektedir. Ayrıca, görüşme yapılan öğrenciler arasından yalnızca bir öğrenci (erkek) yüksek endişe/kaygı kategorisine dair bir söylem dile getirmiştir.

Sonuç olarak ebeveynleri tartışırken onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin en yoğun hissettikleri duygu mutsuzluk/üzüntü olmaktadır. Bununla beraber ebeveynleri tartışırken öğrencilerin sınırlı da olsa öfke hissettikleri saptanmıştır. Gruplar karşılaştırıldığında ise ebeveynleri tartışırken kız öğrencilerin ağlama hissini, erkek öğrencilerin de huzursuzluk hissini diğer gruba göre daha fazla yaşadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulguların yanı sıra her iki grup içinde korku, yüksek endişe/kaygı ve umutsuzluk oldukça seyrek hissedilen duygulardır.

Ebeveynlerinin tartışma anında, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin düşüncelerine ilişkin söylemlerinin analiz sonuçları Tablo 33'te verilmiştir.

Tablo 33 Ebeveynlerinin Tartışma Anında, Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Düşünceleri

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Kaygıya ve umutsuzluğa dönük düşünceler	7	35	4	20	Büyüyünce ben böyle yaparsam ne olur? Ben de tartışırsam, boşanmaya kadar giderse? diye düşünürüm/ Onların birbirlerine küsüp, ayrılacaklarını düşünürüm/ Bir an gelir de boşanırlarsa diye düşünürüm/ Onların ayrılacaklarını ve beni bırakacaklarını düşünürüm/ Boşanırlarsa? diye düşünürüm. Bu beni biraz korkutur/ …Eğer boşanırlarsa ben ne yaparım? Nerede kalırım? diye düşünürüm/ …İlerlerse annemle babam ayrılabilir diye düşünürüm/ …Babam hiç eve gelmeyecek sanırım/…korku. Psikolojim bozulur diye korkarım/ Kardeşimi düşünürüm…/ Bir an aralarında bir şey olursa diye korkarım. Düzelmez de büyüyüp kötüye gider diye.
2. Korkuya dönük düşünceler	2	10	1	5	Kavgalarının büyümesinden korkarım/ Kötü hissederim, babam bağırıp, annemi döver diye korkarım/ Uzarsa kötüye gider diye düşünürüm.
3. Sorunu sorgulama	2	10	3	15	Neden kavga ettiklerini düşünürüm/ Bu konuda neden tartıştılar?... diye düşünürüm/ Kim haklı diye düşünürüm/ Neden kavga ediyorlar? diye düşünürüm…/ Keşke kavga etmeselerdi, beraber otursaydık gülseydik, TV seyretseydik. Ne oldu da böyle oldu? diye düşünürüm.
4. Hayal kurma	8	40	5	25	Aklıma başka şeyler getirmeye çalışırım/ Keşke kavga çıkmasaydı diye düşünürüm/ Tartışmamalarını düşünürüm/ …annemle babamın barışmasını ve aralarının düzelmesini düşünürüm/ Nasıl olsa anlaşacaklar diye düşünürüm/ Barışmaları geçer aklımdan/ …Bunlar normal derim. Olur böyle şeyler diye düşünürüm/ Allah'ım sen bizi koru diye dua ederim. Kavga etmemelerini isterim/ 2 gün sonra nasıl olsa barışacaklar diye düşünürüm/ Barışmalarını isterim, umudumu yitirdiğimde barışacaklarını düşünürüm.
5. Çözüme dönük düşünceler	1	5	3	15	Çözüm yolu bulmayı düşünürüm/ Onları barıştırmayı düşünürüm ve pes etmem/ Konuşarak halledilebilmeli diye düşünüyorum.
6. Kızgınlığa yönelik düşünceler	-	-	2	10	"Büyüyünce belki kötü şeyler yapabilirim babama." diye düşünürüm. Babama, bağırdığı için kızarım/…babama sinirlenirim.
7. Kaçınmacı düşünceler	-	-	2	10	Ortadan çekilmem gerektiğini yoksa babamın bana çatacağını düşünürüm.
Toplam	20	100	20	100	

Tablo 33'te görüldüğü gibi ebeveynlerinin tartışma anında, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin düşüncelerine ilişkin söylemleri yedi kategori içerisinde verilmiştir: "kaygıya ve umutsuzluğa dönük düşünceler", "korkuya dönük

düşünceler", "sorunu sorgulama", "hayal kurma", "çözüme dönük düşünceler", "kızgınlığa yönelik düşünceler" ve "kaçınmacı düşünceler".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, ebeveynlerinin tartışma anında düşüncelerine ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak hayal kurma (%40) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kaygıya ve umutsuzluğa dönük düşünceler (%35), korkuya dönük düşünceler (%10) ve sorunu sorgulama (%10) ile sınırlı da olsa çözüme dönük düşünceler (%5) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirilmiştir. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler kızgınlığa yönelik düşünceler ve kaçınmacı düşünceler kategorilerine dair herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, ebeveynlerinin tartışma anında düşüncelerine ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak hayal kurma (%25) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber kaygıya ve umutsuzluğa dönük düşünceler (%20), sorunu sorgulama (%15), çözüme dönük düşünceler (%15), kızgınlığa yönelik düşünceler (%10) ve kaçınmacı düşünceler (%10) ile sınırlı da olsa korkuya dönük düşünceler (%5) kategorilerinde yer alan paylaşımlar ifade edilmiştir.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, yüzdelik oranların farklılaşmasına rağmen her iki grubun da benzer şekilde hayal kurma ile kaygıya ve umutsuzluğa dönük düşünceler kategorilerine vurgu yaptığı görülmektedir. Öğrenciler hayal kurma kategorisinde, *"Aklıma başka şeyler getirmeye çalışırım", "Tartışmamalarını düşünürüm", "...annemle babamın barışmasını ve aralarının düzelmesini düşünürüm", "Barışmalarını isterim, umudumu yitirdiğimde barışacaklarını düşünürüm"*; kaygıya ve umutsuzluğa dönük düşünceler kategorisinde ise, "*Büyüyünce ben böyle yaparsam ne olur? Ben de tartışırsam, boşanmaya kadar giderse? diye düşünürüm", "Onların ayrılacaklarını ve beni bırakacaklarını düşünürüm", "Boşanırlarsa? diye düşünürüm. Bu beni biraz korkutur", "... Eğer boşanırlarsa ben ne yaparım? Nerede kalırım? diye düşünürüm", "... Babam hiç eve gelmeyecek sanırım"* gibi ifadeleri içeren paylaşımlar dile getirmişlerdir. Buna ek olarak, *"Neden kavga ettiklerini düşünürüm", "Kim haklı diye düşünürüm", "Keşke kavga etmeselerdi, beraber*

otursaydık gülseydik, TV seyretseydik. Ne oldu da böyle oldu? diye düşünürüm" gibi anlatımların bulunduğu sorunu sorgulama kategorisinde de benzer oranlarda söylemler yer almıştır. Buna karşın erkek öğrencilerin anlatımlarının bulunduğu kızgınlığa yönelik düşünceler ve kaçınmacı düşünceler kategorilerinde, kız öğrencilerden bu kategorilerde yer alacak herhangi bir paylaşım görülmemektedir.

Sonuç olarak ebeveynlerinin tartışma anında onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin düşünceleri yoğunlukla ebeveynlerinin kavga etmemelerine/tartışmamalarına ve barışmalarına yönelik olarak hayal kurma ile kaygıya ve umutsuzluğa dönük düşünceler olmaktadır. Gruplar karşılaştırıldığında ise ebeveynlerinin tartışma anında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre bu düşüncelere daha fazla sahip olduğu görülmektedir. Bununla beraber öğrenciler ebeveynlerinin tartışma anında ebeveynlerinin yaşadığı sorunu sorguladıklarına dair benzer söylemlerde bulunmuşlardır. Bu bulguların yanı sıra her iki grup içinde kızgınlığa yönelik düşünceler ve kaçınmacı düşünceler seyrek görülen düşüncelerdir.

Ebeveynleri tartışırken onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin yapmak istediklerine ilişkin söylemlerinin analiz sonuçları Tablo 34'te verilmiştir.

Tablo 34 Ebeveynleri Tartışırken Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Yapmak İstedikleri

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Tartışmayı sonlandır-mak	7	35	9	45	Ayırmak/ Keşke biraz büyük olsaydım, annemle babamı kavga ederlerken ayırmak/ Tartışmalarının bitmesi için çabalarım/ Tartışmayı engellemek/ Kavga etmemeleri için engellemeyi düşünürüm/ Onları durdurmak/ Elimden gelse onları durdurmak ve hiç kavga etmemelerini sağlamak/ Onların kavga etmemelerini, bağırmamalarını, tartışmamalarını/ Onları sakinleştirmek ve kavga etmemeleri...
2. Çözüm bulmak/ Barıştır-mak	3	15	5	25	Onları barıştırmak, mutlu etmek isterim, yanlarından gitmek istemem, ben olunca kavga etmezler diye düşünürüm/ Barışmalarını isterim ve barıştırmak/ Onların yanına gitmek, kavga etmeyin barışın demek/ Onları barıştıracak çözümler ararım, onları üzmemek isterim/ …çözüm bulmaya çalışırım.
3. Sorundan kaçmak	6	30	3	15	Oradan uzaklaşmak ve dinlememek…/ Susmak, bir şeyle uğraşmak ve hava almak/ Müzik dinlemek/ Kulaklarımı tıkar, başka şeyler düşünmeye çalışırım. Kardeşimle ilgilenirim/ Yanlarından uzaklaşmak/ Ben onlar için bir şey yapamam, kardeşlerimi alıp başka odaya giderim/ Başka bir odaya çekilir tartışmalarının sebebini düşünürüm/ Sinirli olduklarında yanlarına gitmem. 1 saat sonra gider konuşurum.
4. Yardımcı olmak	1	5	1	5	Aralarına geçerim. Babamla konuşurum sadece. Annem benle konuşmaz/ Anneme yardım etmek isterim, onun üzülmemesini isterim.
5. Umut etmek/ Beklenti	3	15	2	10	Aralarının düzelmesini, güzel bir yaşantımızın olmasını ve sıkıntı çekmemelerini/ Mutlu olmalarını/ …çözeceklerine inanırım/ Yaşanan olaylar hiç yaşanmamış olsun.
Toplam	20	100	20	100	

Tablo 34'te görüldüğü gibi ebeveynleri tartışırken onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin yapmak istediklerine ilişkin söylemleri beş kategori içerisinde verilmiştir: "tartışmayı sonlandırmak", "çözüm bulmak/barıştırmak", "sorundan kaçmak", "yardımcı olmak" ve "umut etmek/beklenti".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, ebeveynleri tartışırken yapmak istediklerine ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak tartışmayı sonlandırmak (%35) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra sorundan kaçmak (%30), çözüm bulmak/barıştırmak (%15), umut etmek/beklenti (%15) ile sınırlı da olsa yardımcı olmak (%5) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirilmiştir.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, ebeveynleri tartışırken yapmak istediklerine ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak tartışmayı sonlandırmak (%45) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber çözüm bulmak/barıştırmak (%25), sorundan kaçmak (%15), umut etmek/beklenti (%10) ile sınırlı da olsa yardımcı olmak (%5) kategorilerinde yer alan paylaşımlar ifade edilmiştir.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri birlikte incelendiğinde, bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bunun en göze çarpanı her iki grubun da en yoğun olarak tartışmayı sonlandırmak kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmalarıdır. Öğrenciler ebeveynleri tartışırken yapmak istediklerine ilişkin tartışmayı sonlandırmak kategorisinde, *"Keşke biraz büyük olsaydım, annemle babamı kavga ederlerken ayırmak", "Tartışmalarının bitmesi için çabalarım", "Elimden gelse onları durdurmak ve hiç kavga etmemelerini sağlamak", "Onları sakinleştirmek ve kavga etmemeleri..."* gibi ifadeleri içeren paylaşımlar dile getirmişlerdir. Buna ek olarak, öğrenciler ebeveynleri tartışırken yapmak istediklerine dair çözüm bulmak/barıştırmak, umut etmek/beklenti ve sınırlı da olsa yardımcı olmak kategorilerinde benzer oranlarda söylemlerde bulunmuşlardır. Çözüm bulmak/barıştırmak kategorisinde, *"Onları barıştırmak, mutlu etmek isterim, yanlarından gitmek istemem, ben olunca kavga etmezler diye düşünürüm", "Onları barıştıracak çözümler ararım, onları üzmemek isterim", " ...çözüm bulmaya çalışırım";* umut etmek/beklenti kategorisinde, *"Aralarının düzelmesini, güzel bir yaşantımızın olmasını ve sıkıntı çekmemelerini", "Mutlu olmalarını", "...çözeceklerine inanırım", "Yaşanan olaylar hiç yaşanmamış olsun" ve* yardımcı olmak kategorisinde de, *"Anneme yardım etmek isterim, onun üzülmemesini isterim"* gibi ifadeler yer almıştır.

Ebeveynleri tartışırken onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin yapmak istediklerine ilişkin söylemleri arasında en göze çarpan farklılık sorundan kaçmak kategorisinde görülmüştür. Öğrenciler bu kategoride, *"Oradan uzaklaşmak ve dinlememek...", "Susmak, bir şeyle uğraşmak ve hava almak", "Müzik dinlemek"* gibi söylemlerde bulunmuşlardır.

Sonuç olarak ebeveynleri tartışırken onbir-oniki yaş grubu öğrencileri tartışmayı sonlandırmak istediklerine dair zengin söylemler dile getirmişlerdir. Bununla beraber öğrenciler çözüm bulmak/barıştırmak, umut etmek/beklenti ve sınırlı da olsa yardımcı olmak kategorilerine dair paylaşımlarda bulunmuşlardır. Görüşme yapılan öğrenciler arasında grup açısından karşılaştırma yapıldığında ise kız öğrencilerin ebeveynleri tartışırken sorundan kaçmak istediklerine ilişkin daha zengin söylemler dile getirdikleri tespit edilmiştir. Erkek öğrencilerin ise ebeveynleri tartışırken tartışmayı sonlandırmak ve çözüm bulmak/barıştırmak istediklerine ilişkin ifadelerinin daha derinlemesine olduğu görülmüştür.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynleri arasında akrabalar nedeniyle yaşanan anlaşmazlıklara ilişkin söylemlerinin analiz sonuçları Tablo 35'te verilmiştir.

Tablo 35 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Ebeveynleri Arasında Akrabalar Nedeniyle Yaşanan Anlaşmazlıklar

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Aile büyükleri nedeniyle ebeveynler arasında yaşanan anlaşmazlıklar	2	12,50	2	11	… dedem öldüğü için anneannem bazen çocuklarında kalıyor, annemle babam arasında bunun tartışması oluyor/ Babaannemler bizde kalıyor. Anneme bakmak zor geliyor. Annem bu nedenle babama kızıyor/ Mesela babaannem annemin yaptığı yemeklere, gelen misafirlere karışır, misafirler rahatsız olur, annem babama kızar. Babaannem bir de anneme başını kapatması için baskı yapmıştı. Annem böyle olunca babama kızar/ Annem ve babam aynı şeyi düşünürken, büyükanne ve büyükbabamın farklı düşünmesi onları tartıştırır.
2. İkinci derece aile bireyleri nedeniyle ebeveynler arasında yaşanan anlaşmazlıklar	2	12,50	5	28	Evimizin borcu var. Teyzem, "Evi satın" diyor. Babam istemiyor. Annem teyzemi koruduğu için/ Anneannemin evine, dayım ödemediği için haciz gelecekti. Annem ben çözeyim dedi. Annemle babam arasında anlaşmazlık çıktı/ Babam, annemin amcasını sevmiyor. Ona gitmesini istemiyor. Bu nedenle anlaşmazlık yaşıyorlar/ Bir keresinde annem halamla küsmüştü. Halamın düğünü vardı. Annem babama "Düğüne gitmeyelim" dedi. Tartıştılar/ Bazen teyzemlere ya da anneannemlere gideriz, babam yorgun olduğu için eve gitmek ister, annem biraz daha kalmak ister, eve geldiğimizde tartışma çıkar/ Bir keresinde annemin dayısı ve arkadaşları babamla dalga geçtiler. Babamla annemin dayısı kavga etti. Annem dayısıyla küstü. Annemle babam kavga ettiler.
3. Anlaşmazlık yaşamazlar	12	75	11	61	Yaşamazlar/ Yok/ Olmaz/ Akrabalarla iyi geçiniriz. Anlaşmazlık olmaz/ Böyle anlaşmazlıklar olmaz/ Yaşamazlar. Akrabalarımızın çoğu İstanbul, Erzurum ve Erzincan'dadır. Pek yakın olmadığımız için sorun çıkmaz/
Toplam	16	100	18	100	

Tablo 35'te görüldüğü onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynleri arasında akrabalar nedeniyle yaşanan anlaşmazlıklara ilişkin söylemleri üç kategori içerisinde verilmiştir: "aile büyükleri nedeniyle ebeveynler arasında yaşanan anlaşmazlıklar", "ikinci derece aile bireyleri nedeniyle ebeveynler arasında yaşanan anlaşmazlıklar" ve "anlaşmazlık yaşamazlar".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, ebeveynleri arasında akrabalar nedeniyle yaşanan anlaşmazlıklara ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak anlaşmazlık yaşamazlar (%75) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra aile büyükleri nedeniyle ebeveynler arasında yaşanan anlaşmazlıklar (%12,50) ve ikinci derece aile bireyleri nedeniyle ebeveynler arasında yaşanan anlaşmazlıklar (%12,50) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirilmiştir.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, ebeveynleri arasında akrabalar nedeniyle yaşanan anlaşmazlıklara ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak anlaşmazlık yaşamazlar (%61) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber ikinci derece aile bireyleri nedeniyle ebeveynler arasında yaşanan anlaşmazlıklar (%28) ve aile büyükleri nedeniyle ebeveynler arasında yaşanan anlaşmazlıklar (%11) kategorilerinde yer alan paylaşımlar ifade edilmiştir.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri birlikte karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bunun en göze çarpanı her iki grubun da en yoğun olarak anlaşmazlık yaşamazlar kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmalarıdır. Öğrenciler bu kategoride ebeveynleri arasında akrabalar nedeniyle anlaşmazlık yaşanmadığını, akrabalarla iyi geçindiklerini ve akrabaları uzakta olduğu için sorun çıkmadığını dile getirmişlerdir. Buna ek olarak, öğrenciler aile büyükleri nedeniyle ebeveynler arasında yaşanan anlaşmazlıklar kategorisinde benzer oranlarda söylemlerde bulunmuşlardır. Bu kategoride, *"... dedem öldüğü için anneannem bazen çocuklarında kalıyor, annemle babam arasında bunun tartışması oluyor", "Babaannemler bizde kalıyor. Anneme bakmak zor geliyor. Annem bu nedenle babama kızıyor"* gibi ifadeler yer almıştır.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin ebeveynleri arasında akrabalar nedeniyle yaşanan anlaşmazlıklara ilişkin söylemlerinin en göze çarpan farklılığı ikinci derece aile bireyleri nedeniyle ebeveynler arasında yaşanan anlaşmazlıklar kategorisinde görülmüştür. Öğrenciler bu kategoride, *"Babam, annemin amcasını sevmiyor. Ona gitmesini istemiyor. Bu nedenle anlaşmazlık yaşıyorlar", "Bir keresinde annem halamla küsmüştü. Halamın düğünü vardı. Annem babama 'Düğüne gitmeyelim' dedi. Tartıştılar", "Bazen teyzemlere ya da anneannemlere gideriz, babam yorgun*

olduğu için eve gitmek ister, annem biraz daha kalmak ister, eve geldiğimizde tartışma çıkar" gibi söylemlerde bulunmuşlardır.

Sonuç olarak onbir-oniki yaş grubu öğrencileri ebeveynlerinin akrabalar nedeniyle anlaşmazlık yaşamadıklarına dair zengin söylemler dile getirmişlerdir. Bunun yanı sıra öğrenciler ebeveynlerinin aile büyükleri nedeniyle anlaşmazlık yaşadığına dair benzer oranlarda paylaşımlarda bulunmuşlardır. Görüşme yapılan öğrenciler arasında grup açısından karşılaştırma yapıldığında ise erkek öğrencilerin ikinci derece aile bireyleri nedeniyle ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıklara ilişkin daha zengin söylemler dile getirdikleri tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin ise, ebeveynlerinin akrabalar nedeniyle anlaşmazlık yaşamadıklarına ilişkin ifadelerinin daha derinlemesine olduğu görülmüştür.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin söylemlerinin analiz sonuçları Tablo 36'da verilmiştir.

Tablo 36 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Anneleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklar

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. İzinsiz eşya kullanma	1	5	-	-	Ağabeyimin eşyalarını alma, annemin eşyalarını izinsiz alma konuları.
2. Dersler/Ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar	3	14	3	15	Annem bana "Ders çalış." diyor. Ben bazen çalışmıyorum/ Annem benim bazen fazla ders çalışmadığımı düşündüğünde/ Sınavdan düşük not aldığımda/ Performans ödevlerini zamanında yapmayıp, sıkıştırdığım için/ Yaz tatilinde derslerime çalışmadığım için, sonra yaparım dediğim için…/…ders çalışmadığımda kızar, döver.
3. Televizyon ile ilgili anlaşmazlıklar	1	5	-	-	…TV'de kanal kavgası.
4. Bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar	2	9	2	11	Sürekli bilgisayar oynamak istediğim için/ Gece bilgisayar başında çok durunca ve çok oyun oynadığımızda/ Annem bilgisayarda oyun oynuyor ve aramızda küçük tartışmalar oluyor…
5. Karşı gelme/ Söz dinlememe	1	5	2	11	Annem, "Kitap oku" dedi. Ben TV izledim/ Bazen hava sıcak olduğunda annem bana "okulda ceketini giy" der, ben de giymem/ Annem bana her gün, "Diş fırçala" der. Ben fırçalamam.
6. Para ile ilgili anlaşmazlıklar	1	5	2	11	…okul harçlığımı az veriyor/ Annemden para istediğimde.
7. Kardeş kıskançlığı	1	5	-	-	Küçük kardeşimi çok seviyorlar. Onu kıskandığım için.
8. Kardeşler arası kavgalar	2	9	1	4	Bilgisayar için kardeşimle kavga ederiz/ Bir keresinde küçük kardeşimle kavga etmiştik, ona kızmıştı/… ağabeyimle tartışma…
9. Eve geç gelme	1	5	2	11	Dışarı çıkıp top oynayıp geç geldiğimde…kızar, döver/ Eve geç kaldığımda/ Mahallede oyun oynayıp, geç geldiğimde.
10. Temizlik ile ilgili anlaşmazlıklar	-	-	2	11	Halıya bir şey döktüğümde/ Bir keresinde her yerim toz olmuştu. Annem kızmıştı.
11. İsteklerin uyuşmaması	8	38	5	26	Annem beni veda gecesine göndermedi/ …giymek istediğim en sevdiğim kıyafeti giydirmemişti…/ …istediğim kıyafeti almadığında/ Ben bisiklet istiyordum. Annem kaza yapmamdan korkup karşı çıkmıştı/ İstediğim şeyi almamıştı/ Annem, " Hastasın, yat dinlen" der, dışarı çıkmama izin vermez/ Bir keresinde amcamın düğünü için nişanlık istemiştim. Annem almadı/ Uzak yerlere (arkadaşlarla sinemaya) gitmek istediğimde/ Okulda halk oyunları ve voleybola gidiyorum. Annem okulda çok zaman geçiriyorum diye kızar/ Benim beslenmemi geç hazırlıyor/ …bazen de saçlarımı kötü yaptığı için…
Toplam	21	100	19	100	

Tablo 36'da görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklara yönelik söylemleri on bir kategori içerisinde verilmiştir: "izinsiz eşya kullanma", "dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar", "televizyon ile ilgili anlaşmazlıklar", "bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar", "karşı gelme/söz dinlememe", "para ile ilgili anlaşmazlıklar", "kardeş kıskançlığı", "kardeşler arası kavgalar", "eve geç gelme", "temizlik ile ilgili anlaşmazlıklar" ve "isteklerin uyuşmaması".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak isteklerin uyuşmaması (%38) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kız öğrenciler dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar (%14) kategorisi içerisinde yer alan ifadeler dile getirmişlerdir. Bu grupta yer alan öğrenciler sınırlı da olsa bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar (%9), kardeşler arası kavgalar (%9), izinsiz eşya kullanma (%5), televizyon ile ilgili anlaşmazlıklar (%5), karşı gelme/söz dinlememe (%5), para ile ilgili anlaşmazlıklar (%5), kardeş kıskançlığı (%5) ve eve geç gelme (%5) kategorilerinde anneleri ile anlaşmazlık yaşadıklarına ilişkin söylemlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken temizlik ile ilgili anlaşmazlıklar kategorisinde yer alacak herhangi bir paylaşımda bulunmamışlardır.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak isteklerin uyuşmaması (%26) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber erkek öğrenciler dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar (%15), bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar (%11), karşı gelme/söz dinlememe (%11), para ile ilgili anlaşmazlıklar (%11), eve geç gelme (%11) ve temizlik ile ilgili anlaşmazlıklar (%11) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu gruptaki öğrenciler sınırlı da olsa anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin kardeşler arası kavgalar (%4) kategorisinde yer alan ifadeler belirtmişlerdir. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken izinsiz eşya kullanma, televizyon ile ilgili anlaşmazlıklar ve kardeş kıskançlığı kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bunun en göze çarpanı her iki grubun da en yoğun olarak isteklerin uyuşmaması kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmalarıdır. Öğrenciler anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları bu kategoride şu cümlelerle ifade etmişlerdir: *"Annem beni veda gecesine göndermedi", "…giymek istediğim en sevdiğim kıyafeti giydirmemişti…", "Ben bisiklet istiyordum. Annem kaza yapmamdan korkup karşı çıkmıştı", "İstediğim şeyi almamıştı"*. Bunun yanı sıra iki grup da anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklara yönelik dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar kategorisinde benzer oranlarda şöyle ifadeler dile getirmişlerdir: *"Annem benim bazen fazla ders çalışmadığımı düşündüğünde", "Sınavdan düşük not aldığımda", "Performans ödevlerini zamanında yapmayıp, sıkıştırdığım için", "…ders çalışmadığımda kızar, döver"*. Ayrıca bu iki grup yine benzer oranlarda bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar kategorisinde söylemlerde bulunmuşlardır. Bu kategoride de, *"Sürekli bilgisayar oynamak istediğim için", "Gece bilgisayar başında çok durunca ve çok oyun oynadığımızda", "Annem bilgisayarda oyun oynuyor ve aramızda küçük tartışmalar oluyor…"* gibi paylaşımlarda bulunmuşlardır.

Kız ve erkek öğrencilerin anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin görüşleri benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Öğrenci söylemleri arasında en göze çarpan farklılık, temizlik ile ilgili anlaşmazlıklar kategorisinde görülmüştür. Erkek öğrencilerin anlatımlarının bulunduğu bu kategoride kız öğrenciler herhangi bir görüş belirtmemişlerdir. Bununla beraber, kız öğrencilerin ifadelerinin olduğu izinsiz eşya kullanma, televizyon ile ilgili anlaşmazlıklar ve kardeş kıskançlığı kategorilerinde erkek öğrencilere ait herhangi bir anlatım bulunmamaktadır.

Sonuç olarak onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklar en yoğun olarak isteklerin uyuşmaması ile ilgili olmaktadır. Bu bağlamda grup açısından karşılaştırma yapıldığında ise, kız öğrencilerin anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin isteklerin uyuşmaması kategorisinde dile getirdikleri söylemlerinin, erkek öğrencilere göre daha yoğun olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra öğrenciler anneleri ile dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklarla

beraber, bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar yaşadıklarını da dile getirmişlerdir. Buna karşın her iki grup içinde temizlik ile ilgili anlaşmazlıklar, izinsiz eşya kullanma, televizyon ile ilgili anlaşmazlıklar ve kardeş kıskançlığı çok seyrek belirtilen anlaşmazlıklardır.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 37'de verilmiştir.

Tablo 37 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Anneleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Konusu

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Düzensizlik	1	5	1	4	Düzensiz olduğumda, ortalığı dağınık bıraktığımda/…Ben bazen odamı toplamayı unuturum.
2. Temizlik ile ilgili anlaşmazlıklar	1	5	2	8	…dışarıda kirlenince kızar/ Kuşumu temizleme fırsatı bulamadığımda annem bana kızar/…üstümüzü kirlettiğimizde.
3. Dersler/Ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar	2	10	8	30	Genellikle ödev konusunda…/ Ödevleri erken yapmamam…/ Ödev konusunda yorgun, isteksiz olduğumda/…okulda derslerden düşük not almam/…ödev yapmayıp, dışarı çıktığımda/ Ödevimi yapmayıp bilgisayar başında fazla kaldığım için/…derslerimi çalışmadığımda.
4. Bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar	3	15	2	8	Genelde bilgisayar konusudur…/…bilgisayarda çok oturup, annemi dinlemediğimde/ Bilgisayarın sesini açtığımda/ …sürekli aynı şeyleri yapmam (bilgisayarda aynı şarkılar, aynı oyunlar, vs.).
5. Televizyon ile ilgili anlaşmazlıklar	-	-	2	8	Ben spor kanalı izlemek istiyorum. Annem "kardeşin küçük, bırak o çizgi filmini izlesin." diyor/ Ben TV seyrederken iş yaptığında, gürültü çıkardığında.
6. Karşı gelme/ Söz dinlememe	-	-	2	8	…annemin sözünü dinlemediğimde.
7. Para ile ilgili anlaşmazlıklar	1	5	1	4	Para konusunda.
8. Kardeşler arası kavgalar	4	20	1	4	Ablamla bilgisayar başında kavga ederken/ Kardeşim yüzünden genelde. Ben bilgisayarda başka bir oyun oynamak istiyorum, kardeşim başka istiyor. TV'de de aynı şey oluyor/ Ağabeyime bağırmam ve ağabeyimle tartışmam/ Kardeşlerimle problem yaşadığımda/…ağabeyimin sözünü dinlemediğimde.
9. Eve geç gelme	2	10	2	8	Sokaktan geç gelmem/ Eve geç kaldığımda…/ Eve geç geldiğimde…/ Bazen oyun oynamak için dışarı çıktığımda zaman bana az gelir, biraz daha dışarıda kalmak isterim. O zaman aramızda anlaşmazlık çıkar.
10. İsteklerin uyuşmaması	6	30	5	18	İstediğim şeyi (küpe, yemek) almadığında/ …dışarı çıkmama izin vermediğinde/ Bir yere gitme (parti) konusunda/ Annem yağlı yemek yapıyor ben sevmiyorum. Sana ayrı yaparım o zaman diyor ama çok yorgun oluyor ve yapmıyor/ Ben parka gitmek istiyorum. Annem çıkmama izin vermiyor. Beraber gideriz diyor ama götürmüyor/ Dışarı çıkma konusunda… / …yemek yeme konusunda. Ben çok fazla ekmek ve yemek yiyorum/ Annem ablamı okula göndermeyeceğini söylüyor. Ablam da okula gitmek istiyor. Ben de ablamı okula göndermesini, ablamın okumasını istiyorum. Genelde bu yüzden tartışıyoruz/ Ev işlerinde yengeme yardım etmediğimde…
Toplam	20	100	26	100	

Tablo 37'de görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna yönelik söylemleri on kategori içerisinde verilmiştir: "düzensizlik", "temizlik ile ilgili anlaşmazlıklar", "dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar", "bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar", "televizyon ile ilgili anlaşmazlıklar", "karşı gelme/söz dinlememe", "para ile ilgili anlaşmazlıklar", "kardeşler arası kavgalar", "eve geç gelme" ve "isteklerin uyuşmaması".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak isteklerin uyuşmaması (%30) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kız öğrenciler kardeşler arası kavgalar (%20), bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar (%15), dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar (%10) ve eve geç gelme (%10) kategorileri içerisinde yer alan ifadeler dile getirmişlerdir. Bu grupta yer alan öğrenciler sınırlı da olsa düzensizlik (%5), temizlik ile ilgili anlaşmazlıklar (%5) ve para ile ilgili anlaşmazlıklar (%5) kategorilerinde anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin söylemlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken televizyon ile ilgili anlaşmazlıklar ve karşı gelme/söz dinlememe kategorilerinde yer alacak herhangi bir paylaşımda bulunmamışlardır.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar (%30) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber erkek öğrenciler isteklerin uyuşmaması (%18) ile sınırlı da olsa temizlik ile ilgili anlaşmazlıklar (%8), bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar (%8), televizyon ile ilgili anlaşmazlıklar (%8), karşı gelme/söz dinlememe (%8), eve geç gelme (%8), düzensizlik (%4), para ile ilgili anlaşmazlıklar (%4) ve kardeşler arası kavgalar (%4) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, gruplar arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bu iki grup sınırlı da olsa eve geç gelme, düzensizlik ve para ile ilgili anlaşmazlıklar kategorilerinde benzer oranlarda söylemler dile getirmişlerdir. Öğrenciler anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna yönelik eve geç gelme kategorisinde, *"Bazen oyun*

oynamak için dışarı çıktığımda zaman bana az gelir, biraz daha dışarıda kalmak isterim. O zaman aramızda anlaşmazlık çıkar", "Eve geç geldiğimde…" ve düzensizlik kategorisinde, *"Düzensiz olduğumda, ortalığı dağınık bıraktığımda", "…Ben bazen odamı toplamayı unuturum"* gibi ifadeler dile getirmişler, para ile ilgili anlaşmazlıklar kategorisinde de anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların para konusunda olduğunu belirtmişlerdir.

Kız ve erkek öğrencilerin anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin görüşleri benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Öğrenci söylemleri arasında en göze çarpan farklılık, dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar kategorisinde görülmüştür. Grup açısından karşılaştırma yapıldığında erkek öğrencilerin bu kategoriye vurgu yaptıkları ve bu kategoride kız öğrencilere göre daha zengin anlatımlarda bulundukları gözlemlenmiştir. Bununla beraber gruplar kardeşler arası kavgalar, isteklerin uyuşmaması ve bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar kategorilerinde birbirinden farklılaşmaktadır. Ayrıca, erkek öğrencilerin ifadelerinin olduğu televizyon ile ilgili anlaşmazlıklar ve karşı gelme/söz dinlememe kategorilerinde kız öğrencilere ait herhangi bir anlatım bulunmamaktadır.

Sonuç olarak anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin kız öğrencilerin söylemlerinde isteklerin uyuşmaması kategorisi ön plana çıkarken, erkek öğrenciler anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna dair dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar kategorisini vurgulamaktadır. Bununla beraber kız öğrencilerin anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların ikincil konusunu kardeşler arası kavgalar oluştururken, erkek öğrencilerden yalnızca bir kişi bu kategoriye dair paylaşımda bulunmuştur. Bu bulguların yanı sıra kız öğrencilerin, anneleri ile bilgisayar konusunda erkek öğrencilere göre daha fazla anlaşmazlık yaşadığı saptanmıştır. Buna karşın onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusu sınırlı da olsa benzer şekilde eve geç gelme, düzensizlik ve para ile ilgili anlaşmazlıklar olmaktadır.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 38'de verilmiştir.

Tablo 38 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Anneleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Nedenleri

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Düzensizlik	-	-	1	4	Düzensiz olduğumda, ortalığı dağınık bıraktığımda.
2. Dersler/Ödevler	3	22	8	36	…ödev konusu/ Bazen ders…/ …Annem, düşük not aldığımda kızıyor ve babama söylüyor/ Kitap okumadığımda/…okulda derslerden düşük not almam/ Sokağa çıkıp, ödev yapmamam.
3. Bilgisayar	1	7	3	13	Bilgisayar…/ Bilgisayarda çok oyun oynamam…/…bilgisayarda çok oturup, annemi dinlemediğimde.
4. Karşı gelme/Söz dinlememe	3	22	4	17	Annemin istemediği bir şeyi yapmış olmam ve onunla biraz zıtlaşmamdır/ Annemin sözünü dinlemezsem/ Ona karşı gelmem.
5. Para	1	7	1	4	Annem bana para vermediğinde ya da eksik verdiğinde/ Para sıkıntısı.
6. Kardeşler ile ilgili anlaşmazlıklar	3	22	-	-	Kardeşim…/ Kardeşlerimle ilgili problemler/ Bazen kardeşime bakmadığım için.
7. Eve geç gelme	1	7	1	4	Eve geç kaldığımda…/ Dışarı çıkma konusu.
8. İsteklerin uyuşmaması	2	13	5	22	İstediğim şeyi almaması, dışarıya çıkmama izin vermemesi.
Toplam	14	100	23	100	

Tablo 38'de görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine yönelik söylemleri sekiz kategori içerisinde verilmiştir: "düzenlik", "dersler/ödevler", "bilgisayar", "karşı gelme/söz dinlememe", "para", "kardeşler ile ilgili anlaşmazlıklar", "eve geç gelme" ve "isteklerin uyuşmaması".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak dersler/ödevler (%22), karşı gelme/söz dinlememe (%22) ve kardeşler ile ilgili anlaşmazlıklar (%22) kategorilerinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kız öğrenciler isteklerin uyuşmaması (%13) ile sınırlı da olsa bilgisayar (%7), para (%7) ve eve geç gelme (%7) kategorilerinde anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin söylemlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler, anneleri ile yaşadıkları

anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin görüşlerini ifade ederlerken düzensizlik kategorisinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin söylemlerin en yoğun olarak dersler/ödevler (%36) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber erkek öğrenciler isteklerin uyuşmaması (%22), karşı gelme/söz dinlememe (%17) ve bilgisayar (%13) kategorilerinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Bu gruptaki öğrenciler sınırlı da olsa anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin düzensizlik (%4), para (%4) ve eve geç gelme (%4) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirmişler ve kardeşler ile ilgili anlaşmazlıklar kategorisinde yer alacak herhangi bir görüşte bulunmamışlardır.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri birlikte karşılaştırmalı olarak incelendiğinde yüzdelik oranların farklılaşmasına rağmen, öğrencilerin anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin dersler/ödevler, karşı gelme/söz dinlememe ve isteklerin uyuşmaması kategorilerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Öğrenciler anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin dersler/ödevler kategorisinde, "*...okulda derslerden düşük not almam", "Sokağa çıkıp, ödev yapmamam";* karşı gelme/söz dinlememe kategorisinde, *"Annemin istemediği bir şeyi yapmış olmam ve onunla biraz zıtlaşmamdır", "Annemin sözünü dinlemezsem"* ve isteklerin uyuşmaması kategorisinde de, "*İstediğim şeyi almaması, dışarıya çıkmama izin vermemesi"* gibi söylemler dile getirmişlerdir. Bunun yanı sıra gruplar arasında en göze çarpan farklılık kardeşler ile ilgili anlaşmazlıklar kategorisinde görülmüştür.

Sonuç olarak onbir-oniki yaş grubu öğrencileri anneleri ile sıklıkla dersler/ödevler, karşı gelme/söz dinlememe ve isteklerin uyuşmaması nedeniyle anlaşmazlık yaşamaktadır. Grup açısından karşılaştırma yapıldığında ise kız öğrencilerin anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine yönelik kardeşler ile ilgili anlaşmazlıklara da dikkat çektiği, erkek öğrencilerin ise bu konuda herhangi bir görüş belirtmediği görülmüştür. Bu bulguların yanı sıra her iki grup içinde düzensizlik, para ve eve geç gelme çok seyrek dile getirilen nedenlerdir.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda annelerinin verdiği tepkilere ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 39'da verilmiştir.

Tablo 39 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Anneleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklarda Annelerinin Verdiği Tepkiler

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Uyarma	3	10	1	3	Uyarır.
2. Yıkıcı ve saldırgan tepkiler (Sözlü)	17	59	20	68	Kızar/…Bazen sinirlenir/ Bağırır…/ Önce kızmaz, sonra ben dediğini yapmadığımda kızar.
3. Yıkıcı ve saldırgan tepkiler (Fiziksel)	1	3	6	20	…bazen döver/ Koluma vurur/ Terlik atar. Bir keresinde tabancamı bacağımda kırmıştı/…bazen tokat atar.
4. Mutsuzluk/Üzüntü	-	-	1	3	Tartıştığımız için üzülür.
5. Ceza verme	2	7	-	-	Bir gün boyunca oyun oynamama, dışarı çıkmama, beraber bir yere gitmeme vs. gibi cezalar verir.
6. Yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler	6	21	1	3	Nedenini anlatır/ Konuşarak anlatır/ Sorunu çözer/ Söylediklerime dikkat eder, önemser. Benimle konuşur…
7. Uyumlu	-	-	1	3	…kendi halime bırakır.
Toplam	29	100	30	100	

Tablo 39'da görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda annelerinin verdiği tepkilere ilişkin söylemleri yedi kategori içerisinde verilmiştir: "uyarma", "yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü)", "yıkıcı ve saldırgan tepkiler (fiziksel)", "mutsuzluk/üzüntü", "ceza verme", "yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler" ve "uyumlu".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda annelerinin verdiği tepkilere ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) (%59) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kız öğrenciler yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler (%21) ve uyarma (%10) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Ayrıca bu grupta yer

alan öğrenciler sınırlı da olsa ceza verme (%7) ve yıkıcı ve saldırgan tepkiler (fiziksel) (%3) kategorilerinde yer alan paylaşımlarda bulunmuşlardır. Bununla beraber kız öğrenciler mutsuzluk/üzüntü ve uyumlu kategorilerinde yer alacak herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda annelerinin verdiği tepkilere ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) (%68) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber erkek öğrenciler yıkıcı ve saldırgan tepkiler (fiziksel) (%20) ile sınırlı da olsa anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda annelerinin verdiği tepkilere ilişkin uyarma (%3), mutsuzluk/üzüntü (%3), yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler (%3) ve uyumlu (%3) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirmişlerdir. Ayrıca bu grupta yer alan öğrenciler ceza verme kategorisinde yer alacak herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri birlikte incelendiğinde, anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda annelerinin verdiği tepkilere ilişkin her iki grubun da benzer şekilde yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulundukları görülmektedir. Bu kategoride, *"Kızar", "Bağırır…", "Önce kızmaz, sonra ben dediğini yapmadığımda kızar"* gibi ifadeleri içeren paylaşımlar dile getirilmiştir. Grup açısından karşılaştırma yapıldığında ise yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) kategorisinde erkek öğrencilerin daha zengin söylemlerde bulundukları gözlemlenmiştir. Bununla beraber gruplar yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler ile yıkıcı ve saldırgan tepkiler (fiziksel) kategorilerinde büyük ölçüde birbirinden farklılaşmaktadır. Öğrenciler anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda annelerinin verdiği tepkilere ilişkin yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler kategorisinde, *"Nedenini anlatır", "Sorunu çözer", "Söylediklerime dikkat eder, önemser. Benimle konuşur…"* ve yıkıcı ve saldırgan tepkiler (fiziksel) kategorisinde de, *"…bazen döver", "Koluma vurur", "Terlik atar. Bir keresinde tabancamı bacağımda kırmıştı", "…bazen tokat atar"* gibi anlatımlarda bulunmuşlardır.

Sonuç olarak, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda annelerinin en yoğun olarak yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) verdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Gruplar karşılaştırıldığında ise, anneleri ile

yaşadıkları anlaşmazlıklarda annelerinin yıkıcı ve saldırgan tepkiler (fiziksel) verdiğine dair erkek öğrencilerin daha zengin söylemler dile getirdikleri görülmüştür. Bununla beraber kız öğrencilerin ise anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda annelerinin yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler verdiğine ilişkin daha yoğun paylaşımlarda bulundukları gözlemlenmiştir. Bu bulguların yanı sıra her iki grup içinde mutsuzluk/üzüntü, uyumlu ve ceza verme çok seyrek görülen tepkilerdir.

Anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin gösterdikleri tepkilere ilişkin söylemlerinin analiz sonuçları Tablo 40'ta verilmiştir.

Tablo 40 Anneleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklarda Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Gösterdikleri Tepkiler

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler	8	29	7	23	Sözünü dinlerim/ Bir daha yapmayacağıma söz veririm/ Çok tartışmadığımız için her zamanki gibi olumlu bir sebebi olduğunu düşünürüm/…Bazen haklı olduğu konularda özür dilerim/ Gönlünü almaya çalışırım…/…Suçluysam öper, özür dilerim/ Ona kızmam, hoşgörülü davranırım/ Konuşuyoruz. Özür diliyorum/… dediğini yaparım/...Özür dilerim, barışırım/ Bazen istemediğimde de özür diliyorum.
2. Yıkıcı ve saldırgan tepkiler	7	25	13	44	Bazen sinirlenirim, ona bağırırım…/ Çok bağırırım…/ Öfkelenirim biraz/…Bazen kızarım/ İçimden kızarım/ Annem istediğimi yapmadığında kızarım, onun eline vururum, çıkar giderim/ ...Tokat attığında bağırır, dışarı çıkar, gezerim/ Önce bağırır, umursamam…
3. Boyun eğme	3	10	1	3	Annemi haklı görür, verdiği cezaya katlanırım/ Susarım, ne derse onu yaparım/ İtiraz etmeye hakkım yoktur. Sonunda hatamı anlarım/ Ceza vermesin diye anneme yalvarırım…
4. Duygusal tepkiler	2	7	3	10	…Bana bağırdığında ağlarım/ Utanırım…/Üzülürüm...
5. Kaçınmacı tepkiler	8	29	6	20	Odama giderim…/…başka bir yere giderim/ Odaya gider bilgisayarda oyun oynarım, dışarı çıkarım/ …Küserim/ Konuşmam…/ Onu dinlemem/ Bazen kendimi bir odaya kilitlerim/ Kızgınlığımı geçirmeye çalışırım.
Toplam	28	100	30	100	

Tablo 40'ta görüldüğü gibi anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin gösterdikleri tepkilere ilişkin söylemleri beş kategori içerisinde verilmiştir: "yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler", "yıkıcı ve saldırgan tepkiler", "boyun eğme", "duygusal tepkiler" ve "kaçınmacı tepkiler".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda gösterdikleri tepkilere ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler (%29) ile kaçınmacı tepkiler (%29) kategorilerinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kız öğrenciler yıkıcı ve saldırgan tepkiler (%25) ve boyun eğme (%10) ile sınırlı da olsa duygusal tepkiler (%7) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda gösterdikleri tepkilere ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak yıkıcı ve saldırgan tepkiler (%44) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber erkek öğrenciler anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda gösterdikleri tepkilere ilişkin yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler (%23), kaçınmacı tepkiler (%20), duygusal tepkiler (%10) ile sınırlı da olsa boyun eğme (%3) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirmişlerdir.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri birlikte karşılaştırmalı olarak incelendiğinde bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Kız ve erkek öğrenciler yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler kategorisinde benzer oranlarda söylemlerde bulunmuşlardır. Öğrencilerin bu kategoride, *"Sözünü dinlerim", "Çok tartışmadığımız için her zamanki gibi olumlu bir sebebi olduğunu düşünürüm", "Gönlünü almaya çalışırım…", "…Suçluysam öper, özür dilerim", "Ona kızmam, hoşgörülü davranırım"* gibi ifadeleri bulunmaktadır. Buna ek olarak öğrencilerin anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda gösterdikleri tepkilere ilişkin anlatımları sınırlı da olsa benzer oranlarda duygusal tepkiler kategorisi içerisinde yer almıştır.

Kız ve erkek öğrencilerin anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda gösterdikleri tepkilere ilişkin görüşleri benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Öğrenci söylemleri arasında en göze çarpan farklılık yıkıcı ve saldırgan tepkiler kategorisinde görülmüştür. Öğrenciler bu kategoride, *"Bazen sinirlenirim, ona bağırırım…", "Annem istediğimi yapmadığında kızarım, onun eline vururum, çıkar giderim", "...Tokat attığında bağırır, dışarı çıkar, gezerim"* gibi ifadelerde bulunmuşlardır. Buna ek olarak gruplar kaçınmacı tepkiler kategorisinde de birbirinden farklılaşmaktadır. Bu kategoride de, *"Odama giderim…",*

"...Küserim", "Onu dinlemem", "Bazen kendimi bir odaya kilitlerim" gibi söylemler yer almıştır.

Sonuç olarak, anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin gösterdikleri tepkilere ilişkin yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler ile beraber, yüzdelik oranların farklılaşmasına rağmen yıkıcı ve saldırgan tepkiler ve kaçınmacı tepkiler ön plana çıkmaktadır. Gruplar karşılaştırıldığında anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda erkek öğrencilerin yıkıcı ve saldırgan tepkiler gösterdiklerine dair daha zengin söylemler dile getirdiği görülmüştür. Bununla beraber kız öğrenciler anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda kaçınmacı tepkiler gösterdiklerine ilişkin daha yoğun paylaşımlarda bulunmuşlardır. Bu bulguların yanı sıra anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda onbir-oniki yaş grubu öğrencileri seyrek olarak duygusal tepkiler göstermektedir.

Anneleri ile anlaşmazlık yaşadıklarında onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin hissettikleri duygulara ilişkin söylemlerinin analiz sonuçları Tablo 41'de verilmiştir.

Tablo 41 Anneleri ile Anlaşmazlık Yaşadıklarında Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Hissettikleri Duygular

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Mutsuzluk/ Üzüntü	15	66	14	63	Annem üzüldüğü için üzülürüm/ Üzülürüm/…sözünü dinlemediğim için üzülürüm/ Sıkılırım/ Mutsuzluk hissederim/ Onun kalbinin kırıldığını hissederim.
2. Ümitsizlik	-	-	1	5	Ümitsiz olurum.
3. Pişmanlık	1	4	1	5	Pişman olurum.
4. Kızgınlık	5	22	5	22	Kızgınlık … yaşarım/ Sinirlenirim…
5. Korku	1	4	-	-	Korku.
6. Kaygı	1	4	1	5	Annemin beni sevmediğini hissederim.
Toplam	23	100	22	100	

Tablo 41'de görüldüğü gibi anneleri ile anlaşmazlık yaşadıklarında onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin hissettikleri duygulara ilişkin söylemleri altı kategori

içerisinde verilmiştir: “mutsuzluk/üzüntü”, “ümitsizlik”, “pişmanlık”, “kızgınlık”, “korku” ve “kaygı”.

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, anneleri ile anlaşmazlık yaşadıklarında hissettikleri duygulara ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü (%66) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kız öğrenciler kızgınlık (%22) ile sınırlı da olsa pişmanlık (%4), korku (%4) ve kaygı (%4) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler ümitsizlik kategorisine dair herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, anneleri ile anlaşmazlık yaşadıklarında hissettikleri duygulara ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü (%63) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber erkek öğrenciler anneleri ile anlaşmazlık yaşadıklarında hissettikleri duygulara ilişkin kızgınlık (%22) ile sınırlı da olsa ümitsizlik (%5), pişmanlık (%5) ve kaygı (%5) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirmişlerdir. Buna ek olarak bu grupta yer alan öğrenciler korku kategorisine dair herhangi bir paylaşımda bulunmamışlardır.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bunun en göze çarpanı her iki grubun da en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmalarıdır. Öğrenciler anneleri ile anlaşmazlık yaşadıklarında hissettikleri duygulara ilişkin mutsuzluk/üzüntü kategorisinde, *“Annem üzüldüğü için üzülürüm”, “…sözünü dinlemediğim için üzülürüm”, “Mutsuzluk hissederim”* gibi ifadeler dile getirmişlerdir. Ayrıca bu iki grup kızgınlık kategorisinde aynı oranlarda söylemlerde bulunmuşlardır. Bununla beraber, öğrencilerin anneleri ile anlaşmazlık yaşadıklarında hissettikleri duygulara ilişkin söylemleri sınırlı da olsa benzer oranlarda pişmanlık ve kaygı kategorileri içerisinde yer almıştır.

Sonuç olarak, onbir-oniki yaş grubu öğrencileri anneleri ile anlaşmazlık yaşadıklarında en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü hissetmektedir. Bununla beraber öğrenciler anneleri ile anlaşmazlık yaşadıklarında kızgınlık hissettiklerini de

belirtmişlerdir. Bu bulguların yanı sıra her iki grup içinde pişmanlık, kaygı, ümitsizlik ve korku çok seyrek hissedilen duygulardır.

Anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin davranışlarına olan etkilerine ilişkin söylemlerinin analiz sonuçları Tablo 42'de verilmiştir.

Tablo 42 Anneleri ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Davranışlarına Olan Etkileri

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Ağlama	2	9	1	6	Çok duygulanır, ağlarım.
2. Mutsuzluk/ Üzüntü	4	17	4	22	Mutsuz eder/ Üzülürüm/ Moralim bozuk olur.
3. Öfke	2	9	3	16	Sinirlenirim…/…Biraz sinirlenirim/…kızgınlık.
4. Huzursuzluk	-	-	3	16	Bir süre benimle konuşmadığı için huzursuzluk hissederim/ Canım sıkılır/ Bu bana sıkıntı verir…
5. Pişmanlık	1	5	1	6	Pişman olurum, kötü hissederim, annemi nasıl üzdüm diye düşünürüm.
6. Kaygı	5	23	2	11	İsteklerimi yapmıyor diye beni sevmediğini düşünürüm/ Annemin beni artık sevmeyeceğini düşünürüm/ Annem bana küser, benimle bir daha konuşmaz diye korkarım/ Annemin isteklerini fazlasıyla yerine getiremediğimi düşünürüm.
7. Kırgınlık	2	9	-	-	Kırılırım.
8. Kaçınma	1	5	2	11	…dışarı çıkarım/ İçime atarım/ Odama gitmek isterim.
9. Derslerden soğuma	-	-	1	6	Bazen derslerimden soğurum. Ama sonra kendimi toplarım.
10. Bedensel tepkiler	-	-	1	6	Düşünürken uykum kaçar.
11. Etkilemez	5	23	-	-	Fazla etkilemez. Beş dakika sonra barışacağımızı bilirim…
Toplam	22	100	18	100	

Tablo 42'de görüldüğü gibi anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin davranışlarına olan etkilerine ilişkin söylemleri on bir kategori içerisinde verilmiştir: "ağlama", "mutsuzluk/üzüntü", "öfke",

“huzursuzluk”, “pişmanlık”, “kaygı”, “kırgınlık”, “kaçınma”, “derslerden soğuma”, “bedensel tepkiler” ve “etkilemez”.

Anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların davranışlarına olan etkilerine ilişkin kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, söylemlerin en yoğun olarak kaygı (%23) ve etkilemez (%23) kategorilerinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra mutsuzluk/üzüntü (%17) ile sınırlı da olsa ağlama (%9), öfke (%9), kırgınlık (%9), pişmanlık (%5) ve kaçınma (%5) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirilmiştir. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler huzursuzluk, derslerden soğuma ve bedensel tepkiler kategorilerine dair herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

Anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların davranışlarına olan etkilerine ilişkin erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, söylemlerin en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü (%22) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber öfke (%16), huzursuzluk (%16), kaygı (%11), kaçınma (%11) ile sınırlı da olsa ağlama (%6), pişmanlık (%6), derslerden soğuma (%6) ve bedensel tepkiler (%6) kategorilerinde yer alan paylaşımlar ifade edilmiştir. Ayrıca bu grupta yer alan öğrenciler kırgınlık ve etkilemez kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Öğrenciler anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların davranışlarına olan etkilerine ilişkin mutsuzluk/üzüntü kategorisinde benzer oranlarda ifadeler dile getirmişlerdir. Bununla beraber öğrencilerin benzer oranlardaki söylemleri sınırlı da olsa ağlama ve pişmanlık kategorilerinde yer almıştır.

Anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların davranışlarına olan etkilerine ilişkin onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin görüşleri, benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Bunun en göze çarpanı etkilemez kategorisinde görülmüştür. Bununla beraber gruplar huzursuzluk ve kaygı kategorilerinde birbirinden farklılaşmaktadır.

Sonuç olarak anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklar onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin davranışlarına mutsuzluk/üzüntü olarak yansımaktadır. Buna ek olarak anneleri ile anlaşmazlık yaşadıklarında öğrenciler seyrek olarak ağladıklarını ve pişmanlık yaşadıklarını belirtmişlerdir. Grup açısından karşılaştırma yapıldığında ise, anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların erkek öğrencilerin davranışlarını daha fazla etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Kız öğrenciler herhangi bir görüş belirtmezken, erkek öğrenciler anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların davranışlarına huzursuzluk, seyrek olarak derslerden soğuma ve bedensel tepkiler olarak da yansıdığını dile getirmişlerdir. Buna ek olarak bu anlaşmazlıkların erkek öğrencilerin davranışları üzerinde daha fazla öfke ve kaçınma etkisi yarattığı görülmüştür. Bu bulguların yanı sıra anneleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkların davranışlarına olan etkilerine ilişkin kız öğrenciler kaygı kategorisinde daha zengin söylemlerde bulunmuşlardır.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 43'te verilmiştir.

Tablo 43 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Babaları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklar

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Düzensizlik ile ilgili anlaşmazlıklar	-	-	1	7	…odamı toplamadığımda.
2. Dersler/Ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar	1	14	3	20	Ödev konusunda. Bazen, "Kurşun kalemle yaz ki düzeltebilesin." diyor. Yazmadığımda anlaşmazlık yaşarız…/ Çoğunlukla derslerle ilgili.
3. Karşı gelme/ Söz dinlememe	-	-	3	20	Ben şımardığımda/ Sevmediği bir şey yaptığımda.
4. Para ile ilgili anlaşmazlıklar	1	14	-	-	…harçlığımı harcadığımda.
5. Kardeşler arası kavgalar	2	29	1	7	Kardeşimle kavgam/ Kardeşimle TV'de kanal anlaşmazlığımız olduğunda babamla tartışırız.
6. Eve geç gelme	2	29	1	7	Eve geç geldiğimde.
7. İsteklerin uyuşmaması	-	-	5	32	İstediğim şeyi yapmadığında/ Bir şey almasını isterim (mesela cep telefonu), almadığında.
8. Anne ile ilgili anlaşmazlıklar	1	14	1	7	Annemle kavga ettiğimde/ Anneme bağırdığımda…
Toplam	7	100	15	100	

Tablo 43'te görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklara yönelik söylemleri sekiz kategori içerisinde verilmiştir: "düzensizlik ile ilgili anlaşmazlıklar ", "dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar", "karşı gelme/söz dinlememe", "para ile ilgili anlaşmazlıklar", "kardeşler arası kavgalar", "eve geç gelme", "isteklerin uyuşmaması" ve "anne ile ilgili anlaşmazlıklar".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak kardeşler arası kavgalar (%29) ve eve geç gelme (%29) kategorilerinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kız öğrenciler dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar (%14), para ile ilgili anlaşmazlıklar (%14) ve anne ile ilgili anlaşmazlıklar (%14) kategorileri içerisinde yer alan ifadeler dile getirmişlerdir. Bu grupta yer alan öğrenciler babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken düzensizlik ile ilgili anlaşmazlıklar, karşı gelme/söz dinlememe ve isteklerin uyuşmaması kategorilerinde yer alacak herhangi bir paylaşımda bulunmamışlardır.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak isteklerin uyuşmaması (%32) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber erkek öğrenciler dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar (%20) ve karşı gelme/söz dinlememe (%20) ile sınırlı da olsa düzensizlik ile ilgili anlaşmazlıklar (%7), kardeşler arası kavgalar (%7), eve geç gelme (%7) ve anne ile ilgili anlaşmazlıklar (%7) kategorilerinde yer alan ifadeler belirtmişlerdir. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken para ile ilgili anlaşmazlıklar kategorisinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri birlikte karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında farklılıklar görülmektedir. Öğrenci söylemleri arasında en göze çarpan farklılık isteklerin uyuşmaması kategorisinde gözlemlenmiştir. Babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin kız öğrencilerin herhangi bir görüş belirtmediği isteklerin uyuşmaması kategorisinde erkek öğrenciler, *"İstediğim şeyi yapmadığında", "Bir şey almasını isterim (mesela cep telefonu), almadığında"* gibi söylemlerde bulunmuşlardır. Bununla beraber gruplar

kardeşler arası kavgalar, eve geç gelme ve karşı gelme/söz dinlememe kategorilerinde birbirinden farklılaşmaktadır.

Sonuç olarak kız öğrenciler babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin kardeşler arası kavgalar ve eve geç gelme kategorilerine dair söylemlerde bulunmuşlardır. Buna ek olarak kız öğrenciler babaları ile dersler/ödevler, para ve anneleri ile ilgili anlaşmazlıklar yaşadıklarını da dile getirmişlerdir. Erkek öğrencilerin anlatımlarında ise babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklara ilişkin isteklerin uyuşmaması kategorisi ön plana çıkmaktadır. Bununla beraber erkek öğrenciler babaları ile dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar yaşadıklarını belirtmiş, karşı gelme/söz dinlememe kategorisinde de paylaşımlarda bulunmuşlardır.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 44'te verilmiştir.

Tablo 44 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Babaları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Konusu

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Düzensizlik	-	-	1	6	Okul eşyalarımı dağıttığımda, ortada bıraktığımda.
2. Dersler/Ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar	2	14	6	33	Ödevlerimi yapamadığımda/ ders…/ Derslerle ilgili…/ Hafta sonları ödevlerin çoğunu Pazar gününe bırakırım/…sınavlardan düşük not aldığımda/ Ödev … konusunda.
3. Karşı gelme/ Söz dinlememe	2	14	4	22	…kendi istediğimin olmasını istemem/ Onun sözünü dinlemediğimde/ Annemin sözünü dinlemediğimde/ Ben dışarı çıkıp hasta olduğumda/ Çok şımardığımda…
4. Para ile ilgili anlaşmazlıklar	3	22	2	11	Para konusunda/ Harçlığımı az verir/ Babam bana para vermez/ İstediğim şeyler (kıyafet, vs.) pahalı olup, almadığında.
5. Kardeşler arası kavgalar	4	29	-	-	Ağabeyimle kavga/ Kardeşimle kavgam/…ağabeyimle tartıştığımda…
6. Eve geç gelme	-	-	1	6	Geç kalmam.
7. İsteklerin uyuşmaması	2	14	1	6	Ben eve kedi almak istiyorum. Babam bahçede olması gerektiğini söylüyor/ Bir şey al derim. "Alacağım." der, almaz/ Bisiklet alma, partilere ve gezilere gitme konusu.
8. Anne ile ilgili anlaşmazlıklar	1	7	-	-	Anneme bağırdığımda…
9. Bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar	-	-	3	16	Bilgisayar…
Toplam	14	100	18	100	

Tablo 44'te görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna yönelik söylemleri dokuz kategori içerisinde verilmiştir: "düzensizlik", "dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar", "karşı gelme/söz dinlememe", "para ile ilgili anlaşmazlıklar", "kardeşler arası kavgalar", "eve geç gelme", "isteklerin uyuşmaması", "anne ile ilgili anlaşmazlıklar" ve "bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak kardeşler arası kavgalar (%29) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kız öğrenciler para ile ilgili anlaşmazlıklar (%22), dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar (%14),

karşı gelme/söz dinlememe (%14) ve isteklerin uyuşmaması (%14) ile sınırlı da olsa anne ile ilgili anlaşmazlıklar (%7) kategorileri içerisinde yer alan ifadeler dile getirmişlerdir. Bu grupta yer alan öğrenciler babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken düzensizlik, eve geç gelme ve bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar kategorilerinde yer alacak herhangi bir paylaşımda bulunmamışlardır.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar (%33) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber erkek öğrenciler karşı gelme/söz dinlememe (%22), bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar (%16), para ile ilgili anlaşmazlıklar (%11) ile sınırlı da olsa düzensizlik (%6), eve geç gelme (%6) ve isteklerin uyuşmaması (%6) kategorilerinde yer alan ifadeler belirtmişlerdir. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin düşüncelerini ifade ederlerken kardeşler arası kavgalar ve anne ile ilgili anlaşmazlıklar kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında farklılıklar görülmektedir. Öğrenci söylemleri arasında en göze çarpan farklılık kardeşler arası kavgalar kategorisinde gözlemlenmiştir. Babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusuna ilişkin erkek öğrencilerin herhangi bir görüş belirtmediği kardeşler arası kavgalar kategorisinde kız öğrenciler, "*Ağabeyimle kavga", "Kardeşimle kavgam"* gibi söylemlerde bulunmuşlardır. Bununla beraber gruplar en fazla dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar ve bilgisayar ile ilgili anlaşmazlıklar kategorilerinde birbirinden farklılaşmaktadır.

Sonuç olarak kız öğrencilerin babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların konusu daha çok kardeşler arası kavgalar ve para olmaktadır. Erkek öğrenciler ise babaları ile sıklıkla dersler/ödevler konusunda anlaşmazlık yaşamaktadır. Bununla beraber erkek öğrenciler babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklara dair karşı gelme/söz dinlememe ve bilgisayar konularını da dile getirmişlerdir. Bu bulguların yanı sıra düzensizlik, eve geç gelme ve anne ile ilgili anlaşmazlıklar her iki grup içinde seyrek olarak görülen anlaşmazlık konularıdır.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 45'te verilmiştir.

Tablo 45 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Babaları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Nedenleri

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Düzensizlik	-	-	1	4	…odamı toplamadığımda.
2. Dersler/Ödevler	2	14	7	29	Ödevlerimi yapamadığımda…/ Ödev yapmak yerine oyun oynadığımda/ Ders…/ Hafta sonları ödevlerin çoğunu pazar gününe bırakırım/…sınavlardan düşük not aldığımda/…ödev.
3. Karşı gelme/ Söz dinlememe	3	18	5	21	…kendi isteğimin olmasını istemem/ Çok şımardığımda…/ Dışarı çıkıp hasta olduğumda/ Sözünü dinlememem/ Bir şeyi bana tekrar tekrar söylemek zorunda kaldığında/ Bazen kötü sözler söyleyebiliyorum. Biraz saygısızlık yapıyorum/ Anneme kızdığında/ Bazen babamla inatlaşmam.
4. Para	3	18	2	8	Para/ Harçlığımı az verir/ Para sıkıntısı/ Bana para vermemesi/ Alışveriş kavgası…
5. Kardeşler arası kavgalar	2	14	-	-	Ağabeyimle tartışmamız.
6. Eve geç gelme	-	-	1	4	Eve geç kalmam.
7. İsteklerin uyuşmaması	3	18	4	17	Ben eve kedi almak istiyorum. Babam bahçede olması gerektiğini söylüyor/ Beni gezdirmemesi…/ Benim parka gitmeme ve bahçede top oynamama izin vermemesi/ Kısa etek giymemi istemez/ …istediğim şeyleri almaması/ Dışarı çıkmam ve dışarıda çok fazla oynamam.
8. Anne ile ilgili anlaşmazlıklar	1	6	1	4	Annemle ettiğim kavgalar…/ Anneme bağırdığımda…
9. Bilgisayar	1	6	3	13	Bilgisayarda oyun oynamak istediğimde/…bilgisayar…
10. Televizyon	1	6	-	-	…istediğim kanalı açmadığında.
Toplam	16	100	24	100	

Tablo 45'te görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine yönelik söylemleri on kategori içerisinde verilmiştir: "düzenlik", "dersler/ödevler", "karşı gelme/söz dinlememe", "para", "kardeşler arası kavgalar", "eve geç gelme", "isteklerin uyuşmaması", "anne ile ilgili anlaşmazlıklar", "bilgisayar" ve "televizyon".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak karşı gelme/söz dinlememe (%18), para (%18) ve isteklerin uyuşmaması (%18) kategorilerinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kız öğrenciler dersler/ödevler (%14) ve kardeşler arası kavgalar (%14) ile sınırlı da olsa anne ile ilgili anlaşmazlıklar (%6), bilgisayar (%6) ve televizyon (%6) kategorilerinde söylemlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin görüşlerini ifade ederlerken düzensizlik ve eve geç gelme kategorilerinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak dersler/ödevler (%29) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber erkek öğrenciler karşı gelme/söz dinlememe (%21), isteklerin uyuşmaması (%17) ve bilgisayar (%13) ile sınırlı da olsa para (%8), düzensizlik (%4), eve geç gelme (%4) ve anne ile ilgili anlaşmazlıklar (%4) kategorilerinde yer alan paylaşımlarda bulunmuşlardır. Ayrıca erkek öğrenciler babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine yönelik kardeşler arası kavgalar ve televizyon kategorilerinde yer alacak herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Öğrenciler babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin karşı gelme/söz dinlememe ve isteklerin uyuşmaması kategorilerinde benzer oranlarda söylemlerde bulunmuşlardır. Karşı gelme/söz dinlememe kategorisinde, "*Sözünü dinlememem", "Bazen kötü sözler söyleyebiliyorum. Biraz saygısızlık yapıyorum", "Bazen babamla inatlaşmam"* gibi ifadeler dile getirilmiştir. İsteklerin uyuşmaması kategorisinde de, *"Ben eve kedi almak istiyorum. Babam bahçede olması gerektiğini söylüyor", "Beni gezdirmemesi…", "Benim parka gitmeme ve bahçede top oynamama izin vermemesi", "Kısa etek giymemi istemez"* gibi paylaşımlarda bulunulmuştur.

Kız ve erkek öğrencilerin babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine ilişkin görüşleri benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Öğrenci söylemleri arasında en göze çarpan farklılık dersler/ödevler kategorisinde

görülmüştür. Erkek öğrencilerin daha zengin söylemler dile getirdiği bu kategoride, *"Ödevlerimi yapamadığımda…", "Ödev yapmak yerine oyun oynadığımda", "…sınavlardan düşük not aldığımda"* gibi ifadelerle öğrenciler babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların nedenlerine yönelik paylaşımlarda bulunmuşlardır. Bununla beraber bu iki grup kardeşler arası kavgalar, para ve bilgisayar kategorilerinde birbirinden farklılaşmaktadır.

Sonuç olarak onbir-oniki yaş grubu öğrencileri benzer şekilde babaları ile karşı gelme/söz dinlememe ve isteklerin uyuşmaması nedeniyle anlaşmazlık yaşamaktadır. Grup açısından karşılaştırma yapıldığında kız öğrencilerin para ve kardeşler arası kavgalar, erkek öğrencilerin ise dersler/ödevler ve bilgisayar nedeniyle babaları ile anlaşmazlık yaşadıklarına dair daha fazla görüş belirttiği görülmektedir. Bu bulguların yanı sıra her iki grup içinde düzensizlik, eve geç gelme, anne ile ilgili anlaşmazlıklar ve televizyon çok seyrek dile getirilen nedenlerdir.

Onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda babalarının gösterdiği tepkilere ilişkin görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 46'da verilmiştir.

Tablo 46 Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Babaları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklarda Babalarının Gösterdiği Tepkiler

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Uyarma	2	8	1	4	Uyarır.
2. Yıkıcı ve saldırgan tepkiler (Sözlü)	13	50	15	60	Kızar, bağırır/…Tehlikeli bir şey yaptığımda (balkondan sarkınca) kızar/ Ses tonunu yükseltir/ Kızar, sonra pişman olur.
3. Yıkıcı ve saldırgan tepkiler (Fiziksel)	3	11	3	12	Döver/ Arada vurur.
4. Mutsuzluk/Üzüntü	1	4	-	-	…üzüldüğünü anlatır.
5. Ceza verme	1	4	-	-	…Bazen ceza verir.
6. Yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler	3	11	-	-	Oturur, her şeyi anlatır/ Bizimle konuşur/ Sebeplerini … anlatır.
7. Nasihat etme	1	4	-	-	Öğütler verir.
8. Kaçınmacı tepkiler	2	8	3	12	Sakindir. Kızar ama göstermez. TV izler/ Bana kızınca evden işe gider/ Küser. Bazen konuşmaz…/ İlgilenmez…/ Fazla tepki vermez.
9. Ödün verme	-	-	3	12	Ben ağladığımda babam dediğimi yapar/ Küstüğümde gidip istediğimi alır/ Önce öfkelenir, sonra gönlümü alır.
Toplam	26	100	25	100	

Tablo 46'da görüldüğü gibi onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda babalarının gösterdiği tepkilere ilişkin söylemleri dokuz kategori içerisinde verilmiştir: "uyarma", "yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü)", "yıkıcı ve saldırgan tepkiler (fiziksel)", "mutsuzluk/üzüntü", "ceza verme", "yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler", "nasihat etme", "kaçınmacı tepkiler" ve "ödün verme.

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda babalarının gösterdiği tepkilere ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) (%50) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber kız öğrenciler yıkıcı ve saldırgan tepkiler (fiziksel) (%11), yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler (%11) ile sınırlı da olsa uyarma (%8), kaçınmacı tepkiler (%8), mutsuzluk/üzüntü (%4), ceza verme (%4) ve nasihat etme (%4)

kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir. Ayrıca kız öğrenciler ödün verme kategorisinde herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda babalarının gösterdiği tepkilere ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) (%60) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber erkek öğrenciler babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda babalarının gösterdiği tepkilere ilişkin yıkıcı ve saldırgan tepkiler (fiziksel) (%12), kaçınmacı tepkiler (%12), ödün verme (%12) ile sınırlı da olsa uyarma (%4) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirmiş, mutsuzluk/üzüntü, ceza verme, yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler ve nasihat etme kategorilerinde herhangi bir paylaşımda bulunmamışlardır.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri birlikte karşılaştırmalı olarak incelendiğinde bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bunun en göze çarpanı her iki grubun da en yoğun olarak yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunmalarıdır. Öğrencilerin bu kategoride, *"Kızar, bağırır", "Ses tonunu yükseltir", "Kızar, sonra pişman olur"* gibi anlatımları yer almıştır. Buna ek olarak öğrenciler yıkıcı ve saldırgan tepkiler (fiziksel) kategorisinde benzer oranlarda ifadeler dile getirmişlerdir. Bu kategoride de öğrenciler babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda babalarının gösterdiği tepkilere ilişkin, *"Döver", "Arada vurur"* gibi paylaşımlarda bulunmuşlardır.

Kız ve erkek öğrencilerin babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda babalarının gösterdiği tepkilere ilişkin görüşleri benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Öğrenci söylemleri arasında en göze çarpan farklılık ödün verme kategorisinde görülmüştür. Kız öğrencilerin herhangi bir görüş belirtmediği bu kategoride erkek öğrenciler, *"Ben ağladığımda babam dediğimi yapar", "Küstüğümde gidip istediğimi alır"* gibi ifadelerde bulunmuşlardır. Bununla beraber gruplar yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler kategorisinde de birbirinden farklılaşmaktadır. Bu kategoride de erkek öğrencilerin herhangi bir paylaşımının olmadığı, kız öğrencilerin ise "*Oturur, her şeyi anlatır", "Bizimle konuşur", "Sebeplerini ... anlatır"* gibi söylemlerinin yer aldığı görülmektedir. Bunlara ek olarak mutsuzluk/üzüntü, ceza verme ve nasihat etme kategorilerinde erkek öğrenciler

herhangi bir anlatımda bulunmazken, kız öğrencilerin söylemlerinin olduğu gözlemlenmiştir.

Sonuç olarak, onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda babaları yoğunlukla sözlü ve bununla beraber fiziksel olarak yıkıcı ve saldırgan tepkiler göstermektedir. Buna ek olarak öğrenci söylemleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, kız öğrencilerin babaları ile anlaşmazlık yaşadıklarında babalarının yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler gösterdiği, erkek öğrencilerin babalarının ise bu anlaşmazlıklarda ödün verdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulguların yanı sıra onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda babalarının gösterdikleri tepkilere ilişkin mutsuzluk/üzüntü, ceza verme ve nasihat etme her iki grup içinde çok seyrek dile getirilen tepkilerdir.

Babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin gösterdikleri tepkilere ilişkin söylemlerinin analiz sonuçları Tablo 47'de verilmiştir.

Tablo 47 Babaları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıklarda Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Gösterdikleri Tepkiler

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler	12	54	6	26	Sözünü dinlerim/ Sert yapmam. Dediğini yapmaya çalışırım/ Laflarıma ve saygıma dikkat ederim/ Kendimi haklı bulurum, nedenlerimi açıklarım/ Ben haklı olduğumda hakkımı savunurum, babama derdimi anlatırım/ Hoşgörülü davranırım. Güzellikle söylerim/ Saygı duyarım/ Canım istemese de dediğini yaparım/ "Tamam." der, özür dilerim/…Ben hatalıysam çiçek alırım, gönlünü alırım, özür dilerim/ Bana küstüğünde öper, özür dilerim/ Dediklerinin doğru olduğunu düşünürüm/ Onun derdini anlarım, empati kurarım.
2. Yıkıcı ve saldırgan tepkiler	3	14	6	26	Biraz kızarım…/ Sözünü pek dinlemem, karşı gelirim/ Kızarım. Kardeşime daha çok değer veriyorlar diye düşünürüm. Sonra "o küçük, anlamıyor" diye düşünür, bu hissimden vazgeçerim/ İtiraz ederim…/ Anneme yaptığım gibi sinirlenirim ama ses çıkarmam/ Tepkimi içimden veririm/ İçimden sinirlenirim. İçimde kalır…
3. Kaçınmacı tepkiler	7	32	11	48	Babam olduğu için tepki veremem/ Sakinleştirmeye çalışırım. Üzüntüden babama bir şey olacak diye korkarım/ Bir şey yapmam/ Babamı rahat bırakırım, üzülürüm/ Küserim konuşmam. Hatasını anlayana kadar yüzümü asarım…/ Konuşmam…/ Susarım/ Korkar, çekinirim/ Tepki veremem, korkarım…/…TV izlemeye kardeşimin odasına giderim/…odama gider, test çözerim/ …Başka odaya giderim. Onun yanında durmam/…odama gider, başka şeylerle uğraşırım.
Toplam	22	100	23	100	

Tablo 47'de görüldüğü gibi babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin gösterdikleri tepkilere ilişkin söylemleri üç kategori içerisinde verilmiştir: "yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler", "yıkıcı ve saldırgan tepkiler" ve "kaçınmacı tepkiler".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda gösterdikleri tepkilere ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler (%54) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kız öğrenciler kaçınmacı tepkiler (%32) ile yıkıcı ve saldırgan tepkiler (%14) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda gösterdikleri tepkilere ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak kaçınmacı tepkiler (%48) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber erkek öğrenciler babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda gösterdikleri tepkilere ilişkin yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler (%26) ile yıkıcı ve saldırgan tepkiler (%26) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirmişlerdir.

Kız ve erkek öğrencilerin babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda gösterdikleri tepkilere ilişkin görüşleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde bu iki grup arasında farklılıklar görülmektedir. Öğrenci söylemleri arasında en göze çarpan farklılık yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler kategorisinde görülmüştür. Kız öğrencilerin daha derinlemesine söylemler dile getirerek vurgu yaptığı bu kategoride, *"Sözünü dinlerim", "Hoşgörülü davranırım. Güzellikle söylerim", "Saygı duyarım", "...Ben hatalıysam çiçek alırım, gönlünü alırım, özür dilerim"* gibi ifadeler bulunmaktadır. Buna ek olarak erkek öğrencilerin vurguladığı kaçınmacı tepkiler ile daha zengin paylaşımlarda bulunduğu yıkıcı ve saldırgan tepkiler kategorilerinde de gruplar birbirinden farklılaşmaktadır. Kaçınmacı tepkiler kategorisinde, *"Küserim konuşmam. Hatasını anlayana kadar yüzümü asarım…", "…TV izlemeye kardeşimin odasına giderim", "…odama gider, başka şeylerle uğraşırım";* yıkıcı ve saldırgan tepkiler kategorisinde ise, *"Sözünü pek dinlemem, karşı gelirim", "İtiraz ederim…", "Anneme yaptığım gibi sinirlenirim ama ses çıkarmam", "İçimden sinirlenirim. İçimde kalır…"* gibi söylemler yer almıştır.

Sonuç olarak, babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin gösterdikleri tepkilere ilişkin yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler ile kaçınmacı tepkiler yüzdelik oranların farklılaşmasına rağmen ön plana çıkmaktadır. Gruplar karşılaştırıldığında babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda kız öğrencilerin sıklıkla yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler, erkek öğrencilerin ise kaçınmacı tepkiler gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bununla beraber babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha fazla yıkıcı ve saldırgan tepkiler göstermektedir.

Babaları ile anlaşmazlık yaşadıklarında onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin hissettikleri duygulara ilişkin söylemlerinin analiz sonuçları Tablo 48'de verilmiştir.

Tablo 48 Babaları ile Anlaşmazlık Yaşadıklarında Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Hissettikleri Duygular

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Mutsuzluk/ Üzüntü	17	61	14	67	Üzülürüm/ Mutsuz olurum/ Sıkıntı.
2. Kırgınlık	1	4	1	5	Babamın kırıcı olduğunu düşünür, kırgın hissederim/ Kırılırım.
3. Pişmanlık	2	7	3	14	…pişmanlık olur içimde.
4. Kızgınlık	1	4	2	9	Sinirlenirim…/ Biraz kızarım/ İçimde bir kızgınlık, öfke hissederim.
5. Kaygı	2	7	-	-	Bana kızar, benimle küser diye korkarım/ Korku hissederim. "Annem gibi o da beni sevmiyor mu?" diye düşünürüm.
6. Ağlama	3	10	1	5	Duygulanır, ağlarım/ Odama gider ağlarım/ Kendimi iyi hissetmem. Ağlama hissi olur.
7. Suçluluk	2	7	-	-	Kendimi kötü ve hatalı hissederim/ Suçu kendimde ararım.
Toplam	28	100	21	100	

Tablo 48'de görüldüğü gibi babaları ile anlaşmazlık yaşadıklarında onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin hissettikleri duygulara ilişkin söylemleri yedi kategori içerisinde verilmiştir: "mutsuzluk/üzüntü", "kırgınlık", "pişmanlık", "kızgınlık", "kaygı", "ağlama" ve "suçluluk".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, babaları ile anlaşmazlık yaşadıklarında hissettikleri duygulara ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü (%61) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber kız öğrenciler ağlama (%10) ile sınırlı da olsa pişmanlık (%7), kaygı (%7), suçluluk (%7), kırgınlık (%4) ve kızgınlık (%4) kategorileri içerisinde yer alan söylemler dile getirmişlerdir.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, babaları ile anlaşmazlık yaşadıklarında hissettikleri duygulara ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü (%67) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber erkek öğrenciler babaları ile anlaşmazlık yaşadıklarında hissettikleri duygulara ilişkin pişmanlık (%14) ile sınırlı da olsa kızgınlık (%9), kırgınlık (%5) ve ağlama (%5) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirmişlerdir. Buna ek olarak bu grupta

yer alan öğrenciler kaygı ve suçluluk kategorilerine dair herhangi bir paylaşımda bulunmamışlardır.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, babaları ile anlaşmazlık yaşadıklarında hissettikleri duygulara ilişkin her iki grubun da benzer olarak mutsuzluk/üzüntü kategorisine vurgu yapan söylemlerde bulunduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra gruplar sınırlı sayıda da olsa kaygı ve suçluluk kategorilerinde birbirinden farklılaşmaktadır. Babaları ile anlaşmazlık yaşadıklarında hissettikleri duygulara ilişkin kız öğrencilerin paylaşımlarının bulunduğu kaygı ve suçluluk kategorilerinde, erkek öğrenciler herhangi bir görüş belirtmemiştir.

Sonuç olarak, onbir-oniki yaş grubu öğrencileri babaları ile anlaşmazlık yaşadıklarında en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü hissetmektedir. Buna karşın kaygı, suçluluk ve kırgınlık her iki grup içinde çok seyrek hissedilen duygulardır.

Babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin davranışlarına olan etkilerine ilişkin söylemlerinin analiz sonuçları Tablo 49'da verilmiştir.

Tablo 49 Babaları ile Yaşadıkları Anlaşmazlıkların Onbir-Oniki Yaş Grubu Öğrencilerin Davranışlarına Olan Etkileri

Kategoriler	K	%	E	%	Öğrenci Söylemleri
1. Mutsuzluk/ Üzüntü	7	33	6	29	Üzülürüm/ Mutsuzluk ve üzüntü hissederim.
2. Öfke	2	9	2	9	Kızarım.
3. Pişmanlık	-	-	2	9	İçimden keşke yapmasaydım derim/ Bir ders çıkarttırır. "Büyüklerimize karşı çıkarsak, pişman oluruz." diye düşünürüm.
4. Utanç	1	5	-	-	…Böyle yaptığım için, kendimden utanırım…
5. Kırgınlık	2	9	1	5	Kırılırım/ Bazen kalbimi kırar, darılırım.
6. Kaygı	3	15	4	20	Babam beni artık sevmeyecek diye korkarım/ Beni diğer kardeşlerimden daha mı az seviyor acaba diye düşünürüm/"Benimle konuşma" dediğim için, benimle bir daha konuşmaz diye düşünürüm…/ Babamın gözünden düştüğümü düşünürüm/ Babam beni düşünürken işinde başarısız olursa diye düşünürüm/ Babamdan korkarım. Sıkıntılı ve öfkeli olurum.
7. Suçluluk	1	5	1	5	…Biraz da kendime kızarım/ Acaba kötü bir şey mi yaptım, babam bana kızdı mı diye düşünürüm. Yaptığı davranışları anlamaya çalışırım.
8. Sorunu sorgulama	3	15	1	5	Anlaşmazlıklar beni düşündürür/ "Beni sevmiyor mu acaba?" diye düşünürüm. Ama sonra bunun benim iyiliğim için olduğunu düşünürüm.
9. Diyalog kurma	-	-	2	9	Babamla konuşmaya çalışırım/ Babamın benimle konuşmasını, barışmasını ve babamla aramın iyi olmasını isterim.
10. Etkilemez	2	9	2	9	Fazla etkilemez/ Etkilemez. "Nasıl olsa çözülür" diye düşünürüm. Annem ve babam tartıştıktan sonra her zaman olumlu bir şey bulurlar/ Neredeyse üzmez.
Toplam	21	100	21	100	

Tablo 49'da görüldüğü gibi babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin davranışlarına olan etkilerine ilişkin söylemleri on kategori içerisinde verilmiştir: "mutsuzluk/üzüntü", "öfke", "pişmanlık", "utanç", "kırgınlık", "kaygı", "suçluluk", "sorunu sorgulama", "diyalog kurma" ve "etkilemez".

Kız öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların davranışlarına olan etkilerine ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü (%33) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber kız

öğrenciler kaygı (%15) ve sorunu sorgulama (%15) ile sınırlı da olsa öfke (%9), kırgınlık (%9), etkilemez (%9), utanç (%5) ve suçluluk (%5) kategorilerinde yer alan ifadeler dile getirilmiştir. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler pişmanlık ve diyalog kurma kategorilerine dair herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

Erkek öğrencilerin ifadelerine bakıldığında, babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların davranışlarına olan etkilerine ilişkin söylemlerinin en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü (%29) kategorisinde toplandığı görülmüştür. Bununla beraber kaygı (%20) ile sınırlı da olsa öfke (%9), pişmanlık (%9), diyalog kurma (%9), etkilemez (%9), kırgınlık (%5), suçluluk (%5) ve sorunu sorulama (%5) kategorilerinde yer alan paylaşımlar ifade edilmiştir. Ayrıca bu grupta yer alan öğrenciler utanç kategorisinde yer alacak herhangi bir söylemde bulunmamışlardır.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri birlikte karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, bu iki grup arasında bazı benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bunun en göze çarpanı her iki grubun da yoğunlukla mutsuzluk/üzüntü kategorisinde söylemlerde bulunmalarıdır. Bununla beraber öğrenciler babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların davranışlarına olan etkilerine ilişkin kaygı kategorisinde de benzer oranlarda ifadeler dile getirmişlerdir. Bu kategoride, *"Babam beni artık sevmeyecek diye korkarım", "Beni diğer kardeşlerimden daha mı az seviyor acaba? diye düşünürüm", "Babamın gözünden düştüğümü düşünürüm", "Babamdan korkarım. Sıkıntılı ve öfkeli olurum"* gibi anlatımlar yer almıştır. Ayrıca babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların davranışlarına olan etkilerine ilişkin öfke, etkilemez ve suçluluk kategorilerinde öğrenciler sınırlı da olsa aynı oranlarda söylemlerde bulunmuşlardır.

Kız ve erkek öğrencilerin görüşleri benzerliklerin yanı sıra farklılıklar da göstermektedir. Babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların davranışlarına olan etkilerine ilişkin erkek öğrencilerin söylemlerinin yer aldığı pişmanlık ve diyalog kurma kategorilerinde kız öğrenciler herhangi bir görüş belirtmemişlerdir. Bununla beraber görüşme yapılan öğrenciler arasından sadece bir öğrenci (kız) utanç kategorisinde yer alan bir paylaşımda bulunmuştur.

Sonuç olarak babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklar onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin davranışlarına mutsuzluk/üzüntü olarak yansımaktadır. Bununla beraber

babaları ile anlaşmazlık yaşadıklarında öğrenciler kaygı duyduklarını da ifade etmişlerdir. Bu bulgulara ek olarak babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıkların onbir-oniki yaş grubu öğrencilerin davranışlarına olan etkilerine yönelik öfke, etkilemez, kırgınlık, suçluluk, pişmanlık, diyalog kurma ve utanç kategorilerinde yer alan söylemlerin seyrek olduğu görülmüştür.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde aile içi anlaşmazlıkların ve müzakere sürecinin evliliğe ve çocuklara etkisine ilişkin elde edilen bulgular tartışılmıştır. Ayrıca mevcut araştırmanın sonuçları ışığında öneriler sunulmuştur.

Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonuçlarına ilişkin yorumlar 8 tema içerisinde alt başlıklar halinde verilmiştir.

Tema 1: Aile İçi Anlaşmazlığa Ait Çağrışımlar

Aile içi anlaşmazlığa ilişkin anneler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre aile içi anlaşmazlık; eşler arası anlaşmazlıkları, olumsuz duyguları ve kişiler arası uyumsuzluğu çağrıştırmaktadır. Bu bulgulara benzer sonuçlar Cummings ve Davies (2002) tarafından da belirtilmiştir. Bu bulgularla beraber sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşan çağrışımlar olduğu saptanmıştır. Orta sosyo-ekonomik düzeydeki annelere göre aile içi anlaşmazlık, en çok fikir ayrılıklarını ve çocuklar ile ilgili sorunları çağrıştırırken; alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelere göre eşler arası anlaşmazlıkları çağrıştırmaktadır. Sosyo-ekonomik düzey farklılığı olmaksızın bu bulgular ile örtüşen sonuçlara Buehler ve diğerleri (1994), Kim ve diğerleri (2008), Faircloth (2012) ve Buehler ve diğerleri (1998) tarafından yapılan çalışmalarda rastlanmıştır. Öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bulgulara göre ise aile içi anlaşmazlık; fiziksel şiddet ile sözel ve psikolojik şiddeti çağrıştırmaktadır. Elde edilen bu bulgulara paralellik gösteren sonuçlar Kim ve diğerleri (2008) tarafından belirtilmiştir. Cinsiyete göre

karşılaştırma yapıldığında, aile içi anlaşmazlığa dair kız öğrencilerde fiziksel şiddet, erkek öğrencilerde de sözel ve psikolojik şiddet çağrışımının öne çıktığı saptanmıştır.

Tema 2: Anne-Baba Anlaşmazlığı

Anne-baba anlaşmazlığına ilişkin anneler ile yapılan görüşmeler sonucunda anne-baba anlaşmazlığının, orta sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerde en fazla çocuklar ve fikir ayrılıkları ile ilgili olduğu bulunmuştur. Buna karşın alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerde para konulu anlaşmazlıklar göze çarpmaktadır. Bu bulgu ışığında, sosyo-ekonomik düzeyin anne-baba arasında yaşanan anlaşmazlıklar üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Bununla beraber anne-baba arasında ev işleri ile ilgili anlaşmazlıklar ve ilişki anlaşmazlıkları da yaşanmaktadır. Öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular da anne görüşlerini destekler niteliktedir. Bu bulgulara göre anne-baba anlaşmazlığı para, çocuklar ve fikir ayrılıkları ile ilgili olmaktadır. Mevcut araştırmada anne-baba anlaşmazlığının konusuna ilişkin elde edilen bulgular ile tutarlı bulgular Papp, Cummings ve Goeke-Morey (2009) tarafından yapılan bir çalışmada yer almaktadır. Bu araştırmacıların elde ettiği bulgulara göre de, eşler arasında yaşanan anlaşmazlıklarda en sık tartışılan konu çocuklardır. Bununla beraber ev işleri, aile sorumlulukları, iletişim ve boş zamanların nasıl değerlendirileceği eşler arası anlaşmazlıklarda yaygın olan diğer konulardır.

Anne-baba anlaşmazlığının nedenlerine ilişkin anneler ile yapılan görüşme sonuçlarından elde edilen bulgulara göre, anne-baba anlaşmazlıkları en fazla çocuklar nedeniyle yaşanmaktadır. Ayrıca elde edilen bulgularda göze çarpan nokta, alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerde fiziksel şiddetin, alışkanlıkların, kardeşler arası kavganın ve aile dışı kişilerin anne-baba anlaşmazlığının nedenleri olarak ortaya çıkmasına karşın, orta sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerde anne-baba anlaşmazlığına yönelik bu nedenlere rastlanmamış olunmasıdır. Öğrenciler ile yapılan görüşme sonuçlarından elde edilen bulgulara göre ise, anne-baba anlaşmazlığının nedenleri fikir ayrılıkları, kardeşler arası kavga ve aile dışı kişilerdir. Bu çalışmada elde edilen bulgular alan yazında Papp, Cummings, Goeke-Morey (2009) ve Fincham (2003) tarafından yapılan araştırmalar ile de tutarlıdır.

Anne-baba anlaşmazlığında anne-babaların kullandıkları anlaşmazlık yönetim stratejilerine ilişkin yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, anneler ile öğrencilerin görüşlerinin birbiri ile örtüştüğü görülmüştür. Buna göre, anne-babaların yaşadıkları anlaşmazlıkları en fazla yapıcı/uzlaşmacı ve kaçınmacı yönetim stratejilerini kullanarak yönettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmada elde edilen bulgular alan yazında Du Rocher Schudlich, Cummings (2003), Cummings, Goeke-Morey, Papp (2003), Buehler ve diğerleri (1994), Buehler ve diğerleri (1998), Rahim ve Bonoma (1979)'dan akt. Rahim (2002), Kerig (1996)'den akt. Curran ve diğerleri (2011) tarafından yapılan çalışmalarda yer alan eşler arası anlaşmazlıkların yönetim stratejileri ile örtüşmektedir. Ancak anne-baba anlaşmazlıklarının yönetiminde anne-babaların hangi stratejileri kullandıklarına dair alan yazında herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Anne-baba anlaşmazlığına annelerin verdiği tepkilere ilişkin yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, anne ve öğrencilerin görüşlerinin birbiri ile aynı doğrultuda olduğu görülmüştür. Bu bulgulara göre anne-baba anlaşmazlığına anneler, yıkıcı ve saldırgan tepkilerin yanı sıra kaçınmacı tepkiler vermektedirler. Anne-baba anlaşmazlığına babaların verdiği tepkilere ilişkin yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular birlikte incelendiğinde de benzer şekilde annelerin ve öğrencilerin görüşlerinin tutarlılık gösterdiği görülmüştür. Bu bulgulara göre anne-baba anlaşmazlığına babalar, yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) ile kaçınmacı tepkiler vermektedirler. Sosyo-ekonomik düzeye göre karşılaştırma yapıldığında ise, alt sosyo-ekonomik düzeyde yer alan ailelerde yaşanan anne-baba anlaşmazlığına babaların, orta sosyo-ekonomik düzeyde yer alan babalara göre nispeten daha fazla yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) verdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Mevcut araştırmada elde edilen bulgulara benzer sonuçlar, alan yazında Anderson ve diğerleri (2011), Fincham (2003), Verhofstadt ve diğerleri (2005) tarafından da belirtilmiştir.

Anne-baba anlaşmazlığına çocukların verdiği tepkilere ilişkin anneler ile yapılan görüşme sonuçlarından elde edilen bulgulara göre çocuklar, anne-babalarının anlaşmazlıklarına üzüntü/ağlama, ortamı terk etme ve arabuluculuk yapma tepkileri

göstermektedirler. Sosyo-ekonomik düzeye göre karşılaştırma yapıldığında ise, alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen çocukların orta sosyo-ekonomik düzeyden gelen çocuklara göre anne-babalarının anlaşmazlıklarına daha fazla müdahale etme tepkisi gösterdiği saptanmıştır. Öğrenciler ile yapılan görüşme sonuçlarından elde edilen bulgulara göre de çocuklar, anne-babalarının anlaşmazlıklarına yoğunlukla ortamı terk etme ve anlaşmazlığa müdahale etme tepkisi göstermekte ve bununla beraber bu anlaşmazlıklarda arabuluculuk yapmaktadırlar. Bu araştırmada elde edilen bulgular, alan yazında Harold ve diğerleri (2004), Shelton ve diğerleri (2006), Keller ve diğerleri (2007) tarafından yapılan çalışmalardaki sonuçlar ile benzerdir.

Anne-baba anlaşmazlığı sırasında çocukların hissettiği duygulara ilişkin öğrenciler ile yapılan görüşme sonuçlarından elde edilen bulgulara göre, anne-babaları tartışırken çocuklar en yoğun olarak mutsuzluk/üzüntü hissetmektedir. Cinsiyete göre karşılaştırma yapıldığında da, anne-babaları tartışırken kız öğrencilerin ağlama hissini, erkek öğrencilerin de huzursuzluk ve öfke hissini daha fazla yaşadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Mevcut araştırmada elde edilen bulgular ile benzeri sonuçlar alan yazında Shelton ve diğerleri (2006) ile Keller ve diğerleri (2007) tarafından yapılan çalışmalarda da belirtilmiştir.

Anne-baba anlaşmazlığı anında çocukların düşüncelerine ilişkin öğrenciler ile yapılan görüşme sonuçlarından elde edilen bulgulara göre, anne-babalarının tartışma anında çocukların düşünceleri yoğunlukla anne-babalarının kavga etmemelerine/tartışmamalarına ve barışmalarına yönelik olarak hayal kurma ile kaygıya ve umutsuzluğa dönük düşünceler olmaktadır. Bu bulgu, alan yazında Cummings, Davies (1994)'ten akt. McCoy, Cummings, Davies (2009) tarafından yapılan çalışmayı destekler niteliktedir. Cinsiyete göre karşılaştırma yapıldığında ise, anne-babalarının tartışma anında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre bu düşüncelere daha fazla yoğunlaştığı saptanmıştır. Bu bulgu da, Şirvanlı Özen (1998)'in yaptığı araştırmada kız çocuklarının kaygı düzeylerinin erkeklerinkine oranla daha yüksek olduğuna dair elde ettiği bulgu ile örtüşmektedir.

Anne-baba anlaşmazlığı esnasında çocukların yapmak istediklerine ilişkin öğrenciler ile yapılan görüşme sonuçlarından elde edilen bulgulara göre, anne-babaları tartışırken çocukların yapmayı en çok istediği şey tartışmayı

sonlandırmaktır. Alan yazında yapılan bir çalışmanın (Keller ve diğer., 2007); eşler arası anlaşmazlıklarda çocukların ebeveynlere yardım etme, araya girme, ebeveynleri rahatlatma, çözüm bulmaya çalışma ya da kaçınma davranışları gösterdikleri bulgusuna dayanarak, mevcut araştırmada elde edilen bu bulgunun anlamlı olduğu düşünülmektedir. Cinsiyete göre karşılaştırma yapıldığında da, anne-babaları tartışırken kız öğrencilerin sorundan kaçma, erkek öğrencilerin ise anlaşmazlığa çözüm bulma/anne-babayı barıştırma isteğinin daha fazla olduğu saptanmıştır. Elde edilen bu bulgu ile örtüşür şekilde Shelton ve diğerleri (2006) de, ebeveynleri arasında yaşanan anlaşmazlıklarda kız çocukların bu anlaşmazlıklardan daha fazla kaçındığı, buna karşın erkek çocukların ise bu anlaşmazlıklara pratik çözümler önerdiği, şiddetin ve saldırganlığın olduğu anlaşmazlıklara da müdahale ettiği bulgusuna ulaşmışlardır.

Tema 3: Anne-Çocuk Anlaşmazlığı

Anne-çocuk anlaşmazlığına ilişkin anneler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre, anne-çocuk anlaşmazlığında ilk sırayı dersler/ödevler ile ilgili anlaşmazlıklar almaktadır. Bunun arkasından çocukların, annelerine karşı gelmesi/annelerinin sözünü dinlememesi ile ilgili anlaşmazlıklar gelmektedir. Bu anlaşmazlıklarla beraber anne-çocuk arasında yaşanan anlaşmazlıkların beslenme alışkanlıkları, para, kardeşler arası kavgalar ve alkol-sigara kullanımı ile ilgili olduğu saptanmıştır. Ayrıca anne-çocuk anlaşmazlıklarının konusu düzensizlik ve kardeşler arası kıskançlıklar da olabilmektedir. Öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre de, anne-çocuk anlaşmazlığının başında isteklerin uyuşmamasının geldiği ve bununla beraber bu anlaşmazlıkların anne görüşlerine paralel olarak dersler/ödevler ile ilgili olduğu görülmüştür. Bu araştırmada elde edilen bulgular ile benzer sonuçlar Smetana (1989), Riesch ve diğerleri (2000) ile Smetana, Daddis, Chuang (2003) tarafından da belirtilmiştir.

Anne-çocuk anlaşmazlığının nedenlerine ilişkin anneler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre, anne-çocuk anlaşmazlığı en yoğun olarak dersler/ödevler ve çocuğun anneye karşı gelmesi/annenin sözünü dinlememesi nedenleri ile yaşanmaktadır. Mevcut araştırmadaki bu bulgu, Yeh ve Bedford (2004) tarafından yapılan çalışmada çocukların yetişkin olmalarından önce üstün olan

tarafın ebeveynler olması sebebiyle ebeveyn-çocuk anlaşmazlığının en önemli nedeninin ebeveynler olduğu bulgusunu destekler niteliktedir.

Öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulguların da anne görüşleri ile paralellik gösterdiği ve anne-çocuk anlaşmazlığının sıklıkla dersler/ödevler, karşı gelme/söz dinlememe ve isteklerin uyuşmaması nedenleri ile ortaya çıktığı görülmüştür. Mevcut araştırmanın bulguları ile alan yazındaki çalışmalar (Robin, 1985'ten akt. Riesch ve diğer., 2000; Smetana, 1989) benzerlik göstermektedir.

Anne-çocuk anlaşmazlığının yönetim stratejilerine ilişkin anneler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre, anneler bu anlaşmazlıkları yapıcı ve uzlaşmacı stratejilerle yönetmektedirler. Bunun yanı sıra anneler, çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda yıkıcı ve saldırgan stratejiler de kullanmaktadırlar. Alan yazında Smetana, Daddis ve Chuang (2003)'ın yaptığı araştırma bulgularına göre, ebeveyn-çocuk anlaşmazlıkları en fazla çocukların ebeveynlere boyun eğmesi (%62) ve bununla beraber daha az sıklıkta ceza (%9), anlaşmazlığın çözümsüz kalması (%9), uzlaşma (%8) ve ebeveynin uyumu (%5) ile sonuçlanmaktadır. Mevcut araştırma bulgularının alan yazındaki bu araştırma sonuçları ile tutarsız olduğu görülmüştür.

Anne-çocuk anlaşmazlığında annelerin verdiği tepkilere ilişkin anneler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre, anneler çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda en fazla yıkıcı ve saldırgan tepkiler vermekte ve bununla beraber kaçınmacı tepkiler göstermektedirler. Öğrenciler ile yapılan görüşme sonuçlarından elde edilen bulguların da anne görüşleri ile aynı doğrultuda olduğu görülmüştür. Buna göre de, anne-çocuk anlaşmazlığında anneler yoğunlukla yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) vermektedirler. Anne-çocuk anlaşmazlığında çocukların verdiği tepkilere ilişkin öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre, çocuklar bu anlaşmazlıklara yapıcı ve uzlaşmacı, kaçınmacı, yıkıcı ve saldırgan tepkiler göstermektedirler. Cinsiyete göre karşılaştırma yapıldığında ise, erkek öğrencilerin yıkıcı ve saldırgan; kız öğrencilerin ise kaçınmacı tepkilerinin daha fazla olduğu saptanmıştır.

Anne-çocuk anlaşmazlığının çocukların davranışlarına olan etkisine ilişkin öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre, anne-çocuk anlaşmazlığı çocukların davranışlarına mutsuzluk/üzüntü olarak yansımaktadır. Cinsiyete göre karşılaştırma yapıldığında ise, anne-çocuk anlaşmazlığının erkek çocukların davranışlarına huzursuzluk ve öfke olarak daha fazla yansıdığı; kız çocuklarını da daha fazla kaygılandırdığı saptanmıştır. Anne-çocuk anlaşmazlığında çocukların hissettiği duygulara ilişkin öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre, anneleri ile anlaşmazlık yaşadıklarında çocuklar yoğunlukla mutsuzluk/üzüntü ve bununla beraber kızgınlık hissetmektedirler.

Tema 4: Baba-Çocuk Anlaşmazlığı

Baba-çocuk anlaşmazlığına ilişkin öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre baba-çocuk anlaşmazlığı, cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Kız çocuklar babaları ile daha çok kardeşler arası kavgalar, eve geç gelme ve para ile ilgili anlaşmazlıklar yaşarken; erkek çocukların babaları ile yaşadığı anlaşmazlıklar isteklerin uyuşmaması, dersler/ödevler ve babalarına karşı gelme/babalarınının sözünü dinlememe ile ilgili olmaktadır. Bu araştırmada elde edilen bulgular ile benzer sonuçlar Smetana (1989), Riesch ve diğerleri (2000) ile Smetana, Daddis, Chuang (2003) tarafından da belirtilmiştir. Baba-çocuk anlaşmazlığının nedenlerine ilişkin öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre baba-çocuk anlaşmazlığının nedenleri, çocuğun babasına karşı gelmesi/babasının sözünü dinlememesi ve isteklerin uyuşmamasıdır.

Baba-çocuk anlaşmazlığında babaların verdiği tepkilere ilişkin anneler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre, babalar çocukları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda en fazla yıkıcı ve saldırgan tepkiler vermektedir. Bununla beraber babalar bu anlaşmazlıklarda yapıcı ve uzlaşmacı tepkiler de göstermektedirler. Öğrenciler ile yapılan görüşme sonuçlarından elde edilen bulgular da anne görüşleri ile paraleldir. Buna göre de, baba-çocuk anlaşmazlığında babalar yoğunlukla yıkıcı ve saldırgan tepkiler (sözlü) vermektedirler. Baba-çocuk anlaşmazlığında çocukların verdiği tepkilere ilişkin öğrenciler ile yapılan görüşme sonuçlarından elde edilen bulgulara göre, babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda kız öğrenciler yapıcı ve uzlaşmacı; erkek öğrencilerin ise kaçınmacı tepkiler

göstermektedir. Bununla beraber babaları ile yaşadıkları anlaşmazlıklarda erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha fazla yıkıcı ve saldırgan tepkiler vermektedir.

Baba-çocuk anlaşmazlığının çocukların davranışlarına olan etkisine ilişkin öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre, baba-çocuk anlaşmazlığı çocukların davranışlarına mutsuzluk/üzüntü olarak yansımakta ve çocukları kaygılandırmaktadır. Baba-çocuk anlaşmazlığında çocukların hissettiği duygulara ilişkin öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre, babaları ile anlaşmazlık yaşadıklarında çocuklar mutsuzluk/üzüntü hissetmektedirler.

Tema 5: Çocuk Kaynaklı Anne-Baba Anlaşmazlığı

Anne-baba anlaşmazlığında çocuğun etkisine ilişkin anneler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre, çocuğun disiplini anne-baba arasında anlaşmazlık yaşanmasına neden olmaktadır. Bununla beraber çocuk kaynaklı anne-baba anlaşmazlığı çocuğun yetiştirilmesi, beslenme alışkanlıkları ve dersler/ödevler konularında da yaşanmaktadır. Bu bulgulara benzer sonuçlar Papp, Cummings, Goeke-Morey (2009) tarafından da belirtilmiştir. Anne-baba arasında yaşanan çocuk kaynaklı anlaşmazlıkların yönetimine ilişkin anneler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre, anneler çocukları hakkında eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıkları yapıcı ve uzlaşmacı stratejilerle yönetmektedirler.

Tema 6: Akraba Kaynaklı Anne-Baba Anlaşmazlığı

Akrabalar nedeniyle anne-baba arasında yaşanan anlaşmazlıklara ilişkin öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre, anne-babalar arasında akrabalardan kaynaklı anlaşmazlıklar çoğunlukla yaşanmamaktadır. Bununla beraber anne-babalar arasında sınırlı da olsa aile büyükleri nedeniyle anlaşmazlık yaşandığı görülmüştür. Bu bulgular Papp, Cummings, Goeke-Morey (2009) tarafından yapılan çalışma sonuçları ile kısmi tutarlılık göstermektedir.

Tema 7: Anne-Baba Anlaşmazlığının Etkileri

Anne-baba anlaşmazlığının evliliğe etkisine ilişkin anneler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre, bu anlaşmazlıklar evlilik bütünlüğünü etkilememekte ancak annelerin evliliklerinde kırgınlık/küslük ve kızgınlık yaşamalarına, evlilikten soğumalarına neden olmaktadır. Ayrıca bu anlaşmazlıkların annelere mutsuzluk/üzüntü ve stres yaşattığı; benzer şekilde babaları da mutsuz ettiği/üzdüğü bulgularına ulaşılmıştır. Alan yazında yapılan bir çalışmada (Lian, Goek, 2008) depresif belirtilerin eşler arası anlaşmazlık ile ilgili olduğu bulunmuştur. Buna göre sorunlu evliliklerin temel belirtisi depresyon ve strestir. Bu bağlamda mevcut araştırmada elde edilen bulgular Lian, Goek (2008) tarafından yapılan çalışma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Anne-baba anlaşmazlığının çocukların davranışları üzerindeki etkisine ilişkin anneler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre, anne-baba anlaşmazlığı çocukların davranışlarına mutsuzluk/üzüntü olarak yansımakta ve aile içinde yaşanılan anlaşmazlıklarda çocuklar, anlaşmazlığa müdahale etme davranışı içine girmektedir. Öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular, anne görüşlerinden elde edilen bulgular ile paralellik göstermektedir. Buna göre de, anne-baba anlaşmazlığı çocukları davranışlarına en fazla mutsuzluk/üzüntü olarak yansımaktadır.

Tema 8: Annelerin Aile İçi Anlaşmazlıkları Çocuklarına Yansıtma Şekilleri

Annelerin aile içi anlaşmazlıkları çocuklarına yansıtma şekillerine ilişkin anneler ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgulara göre, anneler aile içi anlaşmazlıkları çocuklarına belli etmemeye çalışmakta, bu anlaşmazlıkları çocuklarından gizlemektedir. Bununla beraber orta sosyo-ekonomik düzeydeki anneler alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelere göre, çocuklarını aile içi anlaşmazlıklara daha fazla tanık etmektedirler. Alan yazında annelerin aile içi anlaşmazlıkları çocuklarına yansıtma şekillerine dair herhangi bir sonuca rastlanmamıştır.

Sonuç olarak, aile içi anlaşmazlıklar hem anne-baba hem de ebeveyn-çocuk ilişkilerinde kaçınılmazdır. Bu anlaşmazlıklardan kaçmak ya da anlaşmazlıkları yok saymak, tozları halının altına süpürmek gibidir. Çünkü bu durumda anlaşmazlık asla çözülmeyecek ve hep varolacaktır. Bunun yerine aile içinde yaşanan anlaşmazlıklar ailenin değişimi, gelişimi ve daha da sağlam temellere oturması için iyi bir fırsat olarak değerlendirilmeli ve uygun yönetim stratejileri ile ele alınmalıdır. Anlaşmazlık kavramı birçokları için çoğu zaman olumsuzlukları çağrıştırmaktadır ancak anlaşmazlığın olumsuzlukları çağrıştırıyor olmasındaki esas nokta, anlaşmazlığın kendisinden değil sonucundan kaynaklanmaktadır. Çünkü yaşanan anlaşmazlıklarda varılan sonucu olumlu-olumsuz ve/veya yapıcı-yıkıcı hale getiren bireylerdir. Dolayısıyla aile içi anlaşmazlıkların konusu ya da nedeni her ne olursa olsun, bu anlaşmazlıklarda yaşanan temel sorun anlaşmazlık yönetimi eksikliği olmaktadır. Bu nedenledir ki günlük yaşamda en ufak anlaşmazlıklar bile içinden çıkılmaz boyutlara ulaşabilmektedir. Küçük anlaşmazlıklar daha büyük anlaşmazlıkları, onlar yıkıcılığı ve saldırganlığı ve dahası şiddeti doğurmaktadır. Ve böyle bir kısır döngü içinde aile içinde yaşanan anlaşmazlıklar, hem eşleri hem de çocukları direkt ya da dolaylı olarak etkileyerek, aile içi ilişkilerin üzücü olmasına neden olmaktadır. Eşler arasında yaşanan yıkıcı anlaşmazlıklar aile bütünlüğünü tehdit eder nitelikte yıpratıcı olmakta, eş ilişkilerini zedeleyerek zayıflatmakta, mutsuzluğa ve evlilikten soğumaya neden olmaktadır. Bu durumda kalmış çocuklar ise kaygıya ve umutsuzluğa dönük düşüncelere yoğunlaşmakla beraber çeşitli davranış sorunları yaşayarak saldırgan şekilde davranabilmektedirler. Aile içi anlaşmazlıkların ve bu anlaşmazlıkların müzakere sürecinin hem evliliğe hem de çocukların davranışlarına olan etkilerinden dolayı; ailenin temelinin sağlam olması, sağlıklı bireylerin yetişmesi, ailenin ve dolayısıyla toplumun sağlığının korunabilmesi ve böylece daha aydınlık ve barış dolu bir toplum için aile içi anlaşmazlıkların yapıcı/uzlaşmacı/barışçıl stratejilerle ele alınması/yönetilmesi tüm nesiller adına büyük bir önem arz etmektedir.

Öneriler

Bu çalışmanın sonuçları doğrultusunda hazırlanan öneriler; öğrencilere, öğretmenlere, anne-babalara, halk eğitim merkezlerine, belediyelere ve Aile ve

Sosyal Politikalar Bakanlığı'na yönelik olmak üzere altı ayrı başlık halinde sunulmuştur.

Öğrencilere Yönelik Öneriler

Aile içi anlaşmazlıklar çocukların davranışları üzerinde etkili olmakta ve çocukların davranışlarını olumlu ya da olumsuz yönde şekillendirmektedir. Bu anlamda çocukların davranışlarını belirleyen faktör, aile içinde yaşanan anlaşmazlıkların nasıl yönetildiği ile ilgili olmaktadır. Başka bir ifadeyle aile içinde yaşanan anlaşmazlıkların ebeveynlerce ele alınma şekilleri, çocukların davranışlarını yapıcı ve/veya yıkıcı hale getirmektedir. Çünkü hayatının ilk yıllarında ailesini model alan çocuk, aile içinde deneyimlediği anlaşmazlık yaşantılarını tıpkı bir ayna gibi topluma yansıtmakta ve yaşadığı anlaşmazlıklarını da ailesinin kendisine örneklediği yollarla yönetmektedir. Aile kurumunun toplumun temel taşı ve bugünün neslinin de yarının geleceği olacağı düşüncesiyle, daha barışçıl ve uzlaşmacı bireylerin yetiştirilmesinde aile içi anlaşmazlıklar ile ilgili bir eğitim programı hazırlanıp, bu konu ile ilgili farkındalık kazanılması adına hem öğretmen kılavuz kitabı hem de öğrenci çalışma kitabı olarak ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin kullanımına sunulabilir.

Ayrıca aile içinde yaşanan anlaşmazlıkların çocukların davranışları üzerindeki etkilerine karşı, okullarda grup rehberliği etkinlikleriyle öğrencilerin iletişim ve diyalog, duygu yönetim, kendini ifade etme, müzakere ve sınıf içinde öfke yönetim becerileri geliştirilebilir.

Öğretmenlere Yönelik Öneriler

Öğretmenlere, aile içi anlaşmazlıklar ve bu anlaşmazlıkların yönetimi ile beraber aile içinde yaşanan anlaşmazlıkların evliliğe ve çocukların davranışlarına olan etkilerine ilişkin farkındalık eğitimi verilerek, öğretmenlerin konu ile ilgili farkındalık düzeyi arttırılabilir.

Anne-Babalara Yönelik Öneriler

Çocuğun eğitiminde yadsınamaz role sahip olan anne-babalara; hem ebeveyn hem de ebeveyn-çocuk anlaşmazlıkları, bu anlaşmazlıkların yönetim stratejileri ve aile içinde yaşanan anlaşmazlıkların evliliğe ve çocukların davranışlarına olan etkisine yönelik eğitim verilebilir. Anne-babalar, çalıştıkları kurumlarda düzenlenecek seminerler yoluyla konuya yönelik olarak bilinçlendirilebilirler.

Halk Eğitim Merkezlerine Yönelik Öneriler

Aile içi şiddetin önlenmesi adına halk eğitim merkezleri tarafından, aile içinde yaşanan anlaşmazlıklara dair aileler eğitilebilir. Konu ile ilgili olarak düzenlenecek olan eğitim programlarına sadece annelerin değil, akşam programlarında babaların da bu eğitimlere katılmaları sağlanarak, toplumda daha sağlıklı ailelerin var olmasına katkıda bulunulabilir.

Belediyelere Yönelik Öneriler

Belediyeler; kendini ve duyguları ifade etme, etkili iletişim, anlaşmazlık çözümü, müzakere ve öfke yönetim becerilerinin önemi hususunda halkı ve yeni evlenecek çiftleri bilinçlendirebilir. Konu ile ilgili farkındalığın arttırılması adına halka açık yerlerde tanıtım standları kurulabilir, reklam panolarına ve/veya toplu ulaşım araçlarına afişler asılabilir ve broşürler dağıtılabilir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na Yönelik Öneriler

Aile içi şiddetin önlenmesi adına aile içinde yaşanan anlaşmazlıkların yapıcı-uzlaşmacı-barışçıl yollarla yönetilmesi yönünde ailede uzlaşı temalarını içeren kamu spotları hazırlanabilir, görsel ve yazılı medya aracılığıyla halk konu ile ilgili olarak aydınlatılabilir.

KAYNAKÇA

Akgün, S., Araz, A., Karadağ, S. (2007). Anlaşmazlıklarımızı çözebiliriz: İlköğretim öğrencilerine yönelik bir çatışma çözümü eğitimi ve psiko-sosyal etkileri. *Türk Psikoloji Dergisi, 22* (59), 43-62.

Akkirman, A.D. (1998). Etkin çatışma yönetimi ve müdahale stratejileri. *D.E.Ü.İ.İ.B.F.Dergisi, 13* (2), 1-11.

Anderson, S.R., Anderson, S.A., Palmer, K. L., Mutchler, M.S., Baker, L.K. (2011). Defining high conflict. *The American Journal of Family Therapy, 39,* 11-27. Doi: 10.1080/01926187.2010.530194

Barki, H., Hartwick, J. (2004). Conceptualizing the construct of interpersonal conflict. *International Journal of Conflict Management, 15* (3), 216-244.

Beder Şen, R., Demirkan, S. (2008). *Türkiye'de Aile Eğitimi ve Yerel Yönetimler/ Sivil Toplum Örgütleri İçin Uygulamalı Bir Model Önerisi.* (V.Aile şurası "aile destek hizmetleri" bildirileri). T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara.

Buehler, C., Krishnakumar, A., Anthony, C., Tittsworth, S., Stone, G. (1994). Hostile interparental conflict and youth maladjustment. *Family Relations, 43,* 409-416.

Buehler, C., Krishnakumar, A., Stone, G., Anthony, C., Pemberton, S., Gerard, J., Barber, K. (1998). Interparental conflict styles and youth problem behavior: A two-sample replication study. *Journal of Marriage and the Family, 60,* 119-132.

Canel, A.N. (2007). *Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması.* (Yayınlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Clark, T.R., Phares, V. (2004). Feelings in the family: Interparental conflict, anger, and expressiveness in families with older adolescents. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families, April, 12* (2), 129-138. Doi: 10.1177/1066480703261961

Cummings, E.M., Davies, P.T. (2002). Effects of marital conflict on children: Recent advances and emerging themes in process-oriented research. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 43* (1), 31-63.

Cummings, E.M., Goeke-Morey, M.C., Papp, L.M. (2003). Children's responses to everyday marital conflict tactics in the home. *Child Development, 74* (6), 1918-1929.

Cummings, E.M., Keller, P.S., Davies, P.T. (2005). Towards a family process model of maternal and paternal depressive symptoms: Exploring multiple relations with child and family functioning. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 46* (5), 479-489. Doi: 10.1111/j.1469-7610.2004.00368.x

Cummings, E.M., Schermerhorn, A.C., Davies, P.T., Goeke-Morey, M.C., Cummings, J.S. (2006). Interparental discord and child adjustment: Prospective investigations of emotional security as an explanatory mechanism. *Child Development, January/February, 77* (1), 132-152.

Curran, M., Ogolsky, B., Hazen, N., Bosch, L. (2011). Understanding marital conflict 7 years later from prenatal representations of marriage. *Family Process, 50* (2), 221-234.

Çakıcı, S. (2006). *Alt ve Üst Sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile İşlevlerinin, Anne-Çocuk İlişkilerinin ve Aile İşlevlerinin Anne – Çocuk ilişkilerine Etkisinin İncelenmesi.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çiftçi, A., Demir, A., Bikos, L.H. (2008). Turkish adolescents' conflict resolution strategies toward peers and parents as a function of loneliness. *Adolescence, Winter, 43* (172), 911-926.

Davies, P.T., Cummings, E.M. (1998). Exploring children's emotional security as a mediator of the link between marital relations and child adjustment. *Child Development, February, 69* (1), 124-139.

Davies, P.T., Woitach, M.J., Winter, M.A., Cummings, E.M. (2008). Children's insecure representations of the interparental relationship and their school adjustment:

The mediating role of attention difficulties. *Child Development, September/October, 79* (5), 1570-1582.

Du Rocher Schudlich, T.D., Cummings, E.M. (2003). Parental dysphoria and children's internalizing symptoms: Marital conflict styles as mediators of risk. *Child Development, November/December, 74* (6),1663-1681.

Du Rocher Schudlich, T.D., Shamir, H., Cummings, E.M. (2004). Marital conflict, children's representations of family relationships and children's dispositions towards peer conflict strategies. *Social Development, 13* (2), 171-192.

El-Sheikh, M., Buckhalt, J.A., Cummings, E.M., P. Keller. (2007). Sleep disruptions and emotional insecurity are pathways of risk for children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 48* (1), 88-96. Doi:10.1111/j.1469-7610.2006.01604.x

Erath, S.A., El-Sheikh, M., Cummings, E.M. (2009). Harsh parenting and child externalizing behavior: Skin conductance level reactivity as a moderator. *Child Development, March/April, 80* (2), 578-592.

Erkenci, Z. (2011). *İlköğretim 8. Sınıfta Öğrenim Gören Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Değerlendirmeleri ile Anne-Babalarının Evlilik Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.* **(**Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Esfandyari, B., Baharudin, R., Nowzari, L. (2009). Background of inter-parental conflicts and internalizing behaviour problems among adolescents. *European Journal of Scientific Research, 37* (4), 599-607.

Faircloth, B. (2012). Children and marital conflict: A review. *Casemakers Sources of Information About Early Childhood & Family Support Practices, 6* (1), 1-5.

Fincham, F.D. (1998). Child development and marital relations. *Child Development, April, 69* (2), 543-574.

Fincham, F.D. (2003). Marital conflict: Correlates, structure and context. *Current Directions in Psychological Science, 12* (1), 23-27.

Fincham, F.D., Beach, S.R.H. (1999). Conflict in marriage: Implications for working with couples. *Annual Review of Psychology*, 50, 47-77.

Ghaffar, A., Khan, U.A. (2012). Nature of conflict and conflict management strategies. *International Journal of English and Education, October, 1* (2), 332-340.

Gökdağ, D. (2002). Aile psikolojisi ve eğitimi. 22 Temmuz 2013, http://books.google.com.tr/books?isbn=9750601173

Güven, E. (2013). *Çocuğun Davranış Sorunları ile Algıladığı Anne Baba Çatışması Arasındaki İlişkiler: Duygu Sosyalleştirmenin Aracı Rolü.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Harold, G.T., Shelton, K.H., Goeke-Morey, M.C., Cummings, E.M. (2004). Marital conflict, child emotional security about family relationships and child adjustment. *Social Development, 13* (3), 350-376.

İl, S., Arıkan, Ç. (1995). *Türkiye'de Çocuk Eğitim Evlerindeki Hükümlü Gençlerin Aile İçi Şiddete İlişkin Değerlendirmeleri.* (Aile Kurultayı "Değişim Sürecinde Aile; Toplumsal Katılım ve Demokratik Değerler"). T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Ankara.

Jenkins, J.M. (2000). Marital conflict and children's emotions: The development of an anger organization. *Journal of Marriage and the Family, 62,* 723-736.

Keller, P.S., Cummings, E.M., Davies, P.T. (2005). The role of marital discord and parenting in relations between parental problem drinking and child adjustment. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 46* (9), 943-951. Doi: 10.1111/j.1469-7610.2004.00399.x

Keller, P.S., Cummings, E.M., Davies, P.T., Lubke, G. (2007). Children's behavioural reactions to marital conflict as a function of parents' conflict behaviours and alcohol problems. *European Journal of Developmental Psychology, 4* (2), 157-177.

Kellermann, P.F. (1996). Interpersonal conflict management in group psychotherapy: An integrative perspective. *SAGE Publications, London, Thousand Oaks, CA and New Delhi, 29*, 257-275.

Kızıldağ, Ö., Şendil, G. (2006). Evlilik çatışması ve çocuk davranış problemleri arasındaki ilişkinin bilişsel-bağlamsal çerçeve açısından incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Psikoloji Çalışmaları Dergisi, 26* (1), 1-20.

Kızmaz, Z. (2006). Okullardaki şiddet davranışının kaynakları üzerine kuramsal bir yaklaşım. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 30* (1), 47-70.

Kim, K.L., Jackson, Y., Conrad, S.M., Hunter, H.L. (2008). Adolescent report of interparental conflict: The role of threat and self-blame appraisal on adaptive outcome. *Journal of Child and Family Studies, 17*, 735–751. Doi: 10.1007/s10826-007-9187-5

Kouros, C.D., Cummings, E.M. (2011). Transactional relations between marital functioning and depressive symptoms. *American Journal of Orthopsychiatry,81* (1), 128-138.

Krishnakumar, A., Buehler, C. (2000). Interparental conflict and parenting behaviors: A meta-analytic review. *Family Relations, 49* (1), 25-44.

Li, T., Chan, D.K.S. (2012). How anxious and avoidant attachment affect romantic relationship quality differently: A meta-analytic review. *European Journal of Social Psychology, 42*, 406-419. Doi: 10.1002/ejsp.1842

Lian, T.C., Goek, L.S. (2008). A study of marital conflict on measures of social support and mental health. *Sunway Academic Journal, 5*, 97-110.

Longaretti, L., Wilson, J. (2000). "I've sorted it out, i told them what to do!" the role of the teacher in student conflict. 21 Nisan 2013, http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_&ERICExtSearch_SearchValue_0=ED451891&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED451891

Marriage enrichment: Conflict resolution. 21 Temmuz 2013, http://www.ces.ncsu.edu/depts/fcs/pdfs/fcs-466-4.pdf

McCoy, K., Cummings, E.M., Davies, P.T. (2009). Constructive and destructive marital conflict, emotional security and children's prosocial behavior. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry, 50* (3), 270-279. Doi:10.1111/j.1469-7610.2008.01945.x

Nazlı, S. (2009). *Aile Danışmanlığı.* Ankara: Anı.

Nealey-Moore, J.B., Smith, T.W., Uchino, B.N., Hawkins, M.W., Olson-Cerny, C. (2007). Cardiovascular reactivity during positive and negative marital interactions. *Journal of Behavioral Medicine, 30,* 505-519. Doi: 10.1007/s10865-007-9124-5

Nimsi, E. (2006). *İlköğretim İkinci Sınıf Öğrencilerinin Ana-Baba Tutumları ile Okul Başarıları ve Sınıf İçi Etkinlik Düzeylerinin Karşılaştırılması.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Öngider, N. (2006). *Evli ve Boşanmış Ailelerde Algılanan Ebeveyn Kabul veya Reddinin Çocuğun Psikolojik Uyumu Üzerindeki Etkileri.* (Yayınlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Öztürk, S. (2006). *Anne-Babası Boşanmış 9–13 Yaşlarındaki Çocuklar ile Aynı Yaş Grubundaki Anne-Babası Boşanmamış Çocukların Benlik Saygısı ve Kaygı Düzeyleri İlişkisi.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Palmer, J. (2001). Conflict resolution: Strategies for the elementary classroom. The Social Studies, March/April, 65-68.

Papp, L.M., Cummings, E.M., Goeke-Morey, M.C. (2009). For richer, for poorer: Money as a topic of marital conflict in the home. *Family Relations, 58* (February), 91-103.

Peksaygılı, M., Güre, A. (2008). Eşler arasındaki çatışma ile erken ergenlik dönemindeki çocukların uyum davranışları: Algılanan çatışmanın aracı ve düzenleyici rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, *Haziran, 23* (61), 43-58.

Perlman, M., Garfinkel, D.A., Turrell, S.L. (2007). Parent and sibling influences on the quality of children's conflict behaviours across the preschool period. *Social Development, 16* (4), 619-641. Doi: 10.1111/j.1467-9507.2007.00402.x

Pryor, J.E., Pattison, R. (2007). Adolescents' perceptions of parental conflict: The downside of silence. *Journal of Family Studies, May-June, 13* (1), 72-77.

Rahim, M. A. (2001). *Managing Conflict in Organizations: Third Edition*. United States of America: Greenwood Publishing Group.

Rahim, M. A. (2002). Toward a theory of managing organizational conflict. *The International Journal of Conflict Management, 13* (3), 206-235.

Riesch, S.K., Bush, L., Nelson, C.J., Ohm, B.J., Portz, P.A., Abell, B., Wightman, M.R., Jenkins, P. (2000). Topics of conflict between parents and young adolescents. *JSPN, 5* (1), January-March, 27-39.

Rinaldi, C.M., Howe, N. (2003). Perceptions of constructive and destructive conflict within and across family subsystems. *Infant and Child Development, 12,* 441-459. Doi: 10.1002/icd.324

Shamir, H., Cummings, E.M., Davies, P.T., Goeke-Morey, M.C. (2005). Children's reactions to marital conflict in Israel and in the United States. *Parenting: Science and Practice, October-December, 5* (4), 71-86.

Shamir, H., Du Rocher Schudlich, T., Cummings, E.M. (2001). Marital conflict, parenting styles and children's representations of family relationships. *Parenting: Science and Practice, January-June,1* (1 and 2), 123-151.

Shelton, K.H., Harold, G.T., Goeke-Morey, M.C., Cummings, E.M. (2006). Children's coping with marital conflict: The role of conflict expression and gender. *Social Development, 15* (2), 232-247.

Smetana, J.G. (1989). Adolescents' and parents' reasoning about actual family conflict. *Child Development, 60,* 1052-1067.

Smetana, J.G., Daddis, C., Chuang, S.S. (2003). "Clean your room!" A longitudinal investigation of adolescent-parent conflict and conflict resolution in middle-class African American families. *Journal of Adolescent Research, November, 18* (6), 631-650. Doi: 10.1177/0743558403254781

Sorkhabi, N. (2010). Sources of parent-adolescent conflict: Content and form of parenting. *Social Behavior and Personality, 38* (6), 761-782. Doi: 10.2224/sbp.2010.38.6.761

Sturge-Apple, M.L., Davies, P.T., Cummings, E.M. (2010). Typologies of family functioning and children's adjustment during the early school years. *Child Development, July/August, 81*(4), 1320-1335.

Şendil, G. (1999). *Çocukların Anne Babanın Evlilik Çatışmasını Algılayışı.* **(**Yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şirvanlı Özen, D. (1998). *Eşler Arası Çatışma ve Boşanmanın Farklı Yaş ve Cinsiyetteki Çocukların Davranış ve Uyum Problemleri ile Algıladıkları Sosyal Destek Üzerindeki Rolü.* **(**Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tezel Şahin, F., Özbey, S. (2007). Aile eğitim programlarına niçin gereksinim duyulmuştur? Aile eğitim programları neden önemlidir?. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi, 3* (12), 7-12.

Thomas, K.W. (1992). Conflict and conflict management: Reflections and update. *The Journal of Organizational Behavior, 13,* 265-274.

Topham, G.L., Larson, J.H., Holman, T.B. (2005). Family-of-origin predictors of hostile conflict in early marriage. *Contemporary Family Therapy, March, 27* (1), 101-121. Doi: 10.1007/s10591-004-1973-2

Türk Dil Kurumu. 31 Mart 2013, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.51587d19c43e27.07136202

Türnüklü, A. (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, *6* (24), 543-559.

Türnüklü, A. (2007). Liselerde öğrenci çatışmaları, nedenleri, çözüm stratejileri ve taktikleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, Kış,* 49, 129-166.

Türnüklü, A., Kaçmaz, T., Gürler, S., Yaka, A., Türk, F., Kalender, A., Şevkin, B., Zengin, F. (2009). *Okul Temelli Çatışma Çözümü ve Akran Arabuluculuk Projesi.* (Tübitak Projesi, Proje No:106K094). 14 Ekim 2012, http://web.deu.edu.tr/acmer/files/tubitak.pdf

Türnüklü, A., Şahin, İ., Öztürk, N. (2002). İlköğretim okullarında, öğrenci, öğretmen, okul yöneticisi ve velilerin çatışma çözüm stratejileri**.** *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi***,** (32), 574-597.

Uçan, M.Y. (2008). *Müzakere Yönetimi ve Bir Model Denemesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Uysal, A. (2003). *Şiddet Karşıtı Programlı Eğitimin Öğrencilerin Çatışma Çözümleri, Şiddet Eğilimleri ve Davranışlarına Yansıması.* (Yayınlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Van de Vliert, E. (1997). *Complex Interpersonal Conflict Behaviour: Theoretical Frontiers.* New York: Psychology Press.

Verhofstadt, L.L., Buysse, A., De Clercq, A., Goodwin, R. (2005). Emotional arousal and negative affect in marital conflict: The influence of gender, conflict structure, and demand-withdrawal. *European Journal of Social Psychology, 35,* 449-467. Doi: 10.1002/ejsp.262

Verhofstadt, L.L., Buysse, A., Ickes, W., De Clercq, A., Peene, O.J. (2005). Conflict and support interactions in marriage: An analysis of couples interactive behavior and on-line cognition. *Personal Relationships,* 12, 23-42.

Wall, J.A. Jr., & Callister, R.R. (1995). Conflict and its management. *Journal of Management, 21*, 515. DOI: 10.1177/014920639502100306

Yeh, K.H., Bedford, O. (2004). Filial belief and parent-child conflict. *International Journal of Psychology, 39* (2), 132-144. Doi: 10.1080/00207590344000312

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Seçkin.

Yılmaz, A. (2001). Eşler arasındaki uyum: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Aile ve Toplum Eğitim- Kültür ve Araştırma Dergisi, 1* (4), 49-58.

EKLER

Ek-1: İzin Belgeleri

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.35.20.00.604.01/ 7049
Konu : Saime TUFAN 'ın
Araştırma İzni

21 KAS 2012

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07/03/2012 tarihli ve B.08.0.YET.00.20.00.0/3616 sayılı yazısı(Genelge 2012/13)
b) Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü 'nün 16/10/2012 tarihli ve 2009 sayılı yazısı.
c) Valilik Makamı'nın 19/11/2012 tarihli ve B.08.4.MEM.0.35.20.00-020/69809 sayılı Onayı.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitimi ve Danışmanlığı ABD Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Yüksek Lisans öğrencisi Saime TUFAN 'ın **"Aile İçi Anlaşmazlıkların ve Müzakere Sürecinin Evliliğe ve Çocuklara Etkisinin İncelenmesi"** konulu tez çalışması için kullanacağı ölçekleri, İzmir ili Buca ilçesi Müşerref Mahmut Tınas İlköğretim Okulu, Şehit Üsteğmen Konuralp Özcan Ortaokulu, Sevgi-Ferit Akın Ortaokulu, Konak İlçesi Yıldırım Kemal Bey İlkokulu, Şehit Fethi Bey Ortaokulu, Gaziemir ilçesi Fatih İlkokulu 11-12 yaş grubu öğrencileri ve ailelerine uygulanması ilgi (c) onay ile uygun görülmüştür.

Araştırmacı tarafından yapılan araştırmanın tamamlanmasından itibaren en geç iki hafta içinde Araştırmanın Teslimine İlişkin Taahhütname Tutanağı doldurulup, araştırmanın CD'ye aktarılması sağlanarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Salim İMREN
Şube Müdürü

EKLER:
1) Valilik Onayı (1 Sayfa)
2) Araştırma Değerlendirme Formu (1 Sayfa)
3) Onaylı Veri Araçları (2 Adet 4 Sayfa)
4) Araştırma Tamamlandıktan Sonra, Araştırmanın Teslimine İlişkin Taahhütname Tutanağı (1 Sayfa)

STRATEJİ GELİŞTİRME
BÖLÜMÜ
35268 Konak/İZMİR
Tel :(0232) 483 16 48
Fax :(0232)

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

19 Kasım 2012

Sayı : B.08.4.MEM.0.35.20.00-020/ 698-09
Konu : Saime TUFAN 'ın
Araştırma İzni

VALİLİK MAKAMINA
İZMİR

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07/03/2012 tarihli ve B.08.0.YET.00.20.00.0/3616 sayılı yazısı(Genelge 2012/13)
b) Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü 'nün 16/10/2012 tarihli ve 2009 sayılı yazısı.

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitimi ve Danışmanlığı ABD Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Yüksek Lisans öğrencisi Saime TUFAN 'ın **"Aile İçi Anlaşmazlıkların ve Müzakere Sürecinin Evliliğe ve Çocuklara Etkisinin İncelenmesi"** konulu tez çalışması için kullanacağı ölçekleri, İzmir ili Buca ilçesi Müşerref Mahmut Tınas İlköğretim Okulu, Şehit Üsteğmen Konuralp Özcan Ortaokulu, Sevgi-Ferit Akın Ortaokulu, Konak İlçesi Yıldırım Kemal Bey İlkokulu, Şehit Fethi Bey Ortaokulu, Gaziemir ilçesi Fatih İlkokulu 11-12 yaş grubu öğrencileri ve ailelerine uygulamak istediği ilgi (b) yazı ile belirtilmektedir.

Söz konusu ölçeklerin uygulamasının, yukarıda adı geçen okullarda, 2012-2013 öğretim yılında eğitim öğretimi aksatmadan yapılması, araştırma sonucunun bir örneğinin Müdürlüğümüze verilmesi kaydıyla uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınızı arz ederim.

Vefa BARDAKCI
Müdür

OLUR
15/11/2012
Fatih Ahmet KURT
Vali a.
Vali Yardımcısı

EK: Araştırma Değerlendirme Formu(1 Sayfa)

STRATEJİ GELİŞTİRME BÖLÜMÜ
35268 Konak/İZMİR
Tel :(0232) 483 16 48
Fax :(0232)
strateji35@meb.gov.tr

İzmir
öncülerin şehri

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Saime TUFAN
Kurumu / Üniversitesi	Dokuz Eylül Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	İzmir
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	İzmir ili Buca ilçesi Müşerref Mahmut Tınas İlköğretim Okulu, Şehit Üsteğmen Konuralp Özcan Ortaokulu, Sevgi-Ferit Akın Ortaokulu, Konak ilçesi Yıldırım Kemal Bey İlkokulu, Şehit Fethi Bey Ortaokulu, Gaziemir ilçesi Fatih İlkokulu 11-12 yaş grubu öğrencileri ve aileleri
Araştırmanın konusu	Aile İçi Anlaşmazlıkların ve Müzakere Sürecinin Evliliğe ve Çocuklara Etkisinin İncelenmesi
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	Aile İçi Anlaşmazlıkların ve Müzakere Sürecinin Evliliğe ve Çocuklara Etkisinin İncelenmesi
Veri toplama araçları	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu-I, Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu-II
Görüş istenilecek Birim/Birimler	
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
İlgi: Millî Eğitim Bakanlığı'nın 07/03/2012 tarihli ve 3616 sayılı Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri Konulu, 2012/13 Sayılı Genelgesi. Genelge gereğince; araştırma başvurusu olması gereken nitelikler açısından incelenmiş olup, araştırmanın 2012-2013 öğretim yılında eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde yapılmasına oybirliği ile karar verilmiştir.	
Komisyon kararı	Oybirliği ile alınmıştır.
Muhalif üyenin Adı ve Soyadı: -------	**Gerekçesi;** ----------

KOMİSYON

15 / 11 /2012
Komisyon Başkanı
Salim İMREN
Şube Müdürü

Üye
Dr. Sevtap YAZAR
Öğretmen

Üye
Pınar ERÇİFTCİ ÇÜÇEN
Öğretmen

Ek-2: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu-I

Açıklama

Dokuz Eylül Üniversitesi Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Programında Yüksek Lisans Eğitimim kapsamındaki tez çalışmamda "Aile İçi Anlaşmazlıkların ve Müzakere Sürecinin Evliliğe ve Çocuklara Etkisinin İncelenmesi" konulu bir araştırma yapmaktayım.

Aşağıda sorulan sorulara doğru ve samimi cevaplar vermenizle bu çalışma sağlıklı bir biçimde sonuçlanabilecektir.

Sorulacak olan sorulara verdiğiniz cevaplar ve bilgiler, bu araştırmanın amacına ulaşması için gerekli olup not edilecektir. Sonuçlar bilimsel amaçlar dışında kesinlikle kullanılmayacaktır.

İçtenlikle vereceğiniz cevaplar ve çalışmamıza yaptığınız değerli katkılardan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

ARAŞTIRMACI
Saime TUFAN
Sınıf Öğretmeni

1. Aile içi anlaşmazlıklar size neyi çağrıştırıyor?
2. Aile içinde eşinizle yaşadığınız birkaç anlaşmazlığa örnek verir misiniz?
3. Aile içinde eşinizle yaşadığınız anlaşmazlıkların konusunu sıklıkla neler oluşturmaktadır?
4. Aile içinde eşinizle yaşadığınız anlaşmazlıkların nedenleri nelerdir?
5. Eşinizle yaşadığınız anlaşmazlıkları nasıl yönetiyorsunuz?

6. Eşinizle yaşadığınız anlaşmazlıklarda ne tür tepkiler veriyorsunuz?
7. Eşinizle yaşadığınız anlaşmazlıklarda, eşiniz ne tür tepkiler veriyor?
8. Aile içinde çocuklarınızla yaşadığınız birkaç anlaşmazlığa örnek verir misiniz?
9. Aile içinde çocuklarınızla yaşadığınız anlaşmazlıkların konusunu sıklıkla neler oluşturmaktadır?
10. Aile içinde çocuklarınızla yaşadığınız anlaşmazlıkların nedenleri nelerdir?
11. Çocuklarınızla yaşadığınız anlaşmazlıkları nasıl yönetiyorsunuz?
12. Çocuklarınızla yaşadığınız anlaşmazlıklarda ne tür tepkiler veriyorsunuz?
13. Çocuklarınızla yaşadığınız anlaşmazlıklarda eşiniz ne tür tepkiler veriyor?
14. Eşinizle yaşadığınız anlaşmazlıklarda çocuklarınızın etkisi nedir?
15. Eşinizle, çocuklarınızdan kaynaklanan ne tür anlaşmazlıklar yaşıyorsunuz?
16. Çocuklarınız hakkında, eşinizle yaşadığınız anlaşmazlıkları nasıl yönetiyorsunuz?
17. Ailenizde yaşadığınız anlaşmazlıkların evliliğinize etkileri nelerdir?
18. Eşinizle yaşadığınız anlaşmazlıkların sizin üzerinizdeki etkileri nelerdir?
19. Eşinizle yaşadığınız anlaşmazlıkların onun üzerindeki etkileri nelerdir?
20. Aile içi anlaşmazlıkların çocuklarınız üzerinde ne tür etkileri bulunmaktadır?
21. Aile içinde yaşadığınız anlaşmazlıkları çocuklarınıza nasıl yansıtıyorsunuz?
22. Aile içinde yaşadığınız anlaşmazlıklara çocuklarınız ne tür tepkiler vermektedir?

Ek-3: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu-II

AÇIKLAMA

Sevgili Öğrencim,

Yapmakta olduğum bir araştırma için soracak olduğum soruları dikkatle dinleyip, aile yaşantından yola çıkarak, doğru ve samimi cevaplar vermeni bekliyorum.

Vermiş olduğun yanıtlar öğretmenlerin ve idare tarafından bilinmeyecek, sadece tarafımdan okunacaktır. Bu nedenle içtenlikle ve rahatlıkla soruları yanıtlamanı diliyorum. Teşekkürler.

ARAŞTIRMACI
Saime TUFAN
Sınıf Öğretmeni

1. Her evde aile içinde anlaşmazlıklar yaşanır. Aile içinde anlaşmazlık deyince aklına ne geliyor?
2. Evinizde, annenle baban arasında yaşanan birkaç anlaşmazlığa/tartışmaya örnek verir misin?
3. Aile içinde annenle baban arasında yaşanan anlaşmazlıkların/tartışmaların konusu sıklıkla nelerdir?
4. Aile içinde annenle baban arasında yaşanan anlaşmazlıkların/tartışmaların nedenleri nelerdir?
5. Annen ile baban anlaşmazlıklarını/tartışmalarını nasıl çözerler?
6. Annenle babanın anlaşmazlıklarında annen ne yapar? Ne tür tepkiler verir?
7. Annenle babanın anlaşmazlıklarında baban ne yapar? Ne tür tepkiler verir?

8. Annen ile baban arasında yaşanan tartışmalar seni nasıl etkiler?
9. Annenle babanın anlaşmazlıklarında sen ne yaparsın? Ne tür tepkiler verirsin?
10. Annenle baban tartışırken neler hissedersin?
11. Annenle baban tartışırken neler düşünürsün?
12. Annenle baban tartışırken ne yapmak istersin?
13. Annenle baban akrabalarınızdan kaynaklanan ne gibi anlaşmazlıklar yaşarlar?
14. Annen ile yaşadığın birkaç anlaşmazlığa örnek verir misin?
15. Annen ile hangi konularda anlaşmazlık yaşarsın?
16. Annen ile yaşadığın anlaşmazlıkların nedenleri nelerdir?
17. Annenle anlaşmazlık yaşadığında annen sana ne tür tepkiler verir?
18. Annenle anlaşmazlık yaşadığında sen annene ne tür tepkiler verirsin?
19. Annenle anlaşmazlık yaşadığında neler hissedersin?
20. Annenle yaşadığın anlaşmazlıklar seni nasıl etkiler?
21. Baban ile yaşadığın birkaç anlaşmazlığa örnek verir misin?
22. Baban ile hangi konularda anlaşmazlık yaşarsın?
23. Baban ile yaşadığın anlaşmazlıkların nedenleri nelerdir?
24. Baban ile anlaşmazlık yaşadığında baban sana ne tür tepkiler verir?
25. Baban ile anlaşmazlık yaşadığında sen babana ne tür tepkiler verirsin?
26. Baban ile anlaşmazlık yaşadığında neler hissedersin?
27. Baban ile yaşadığın anlaşmazlıklar seni nasıl etkiler?